

Επίσημη Εφημερίδα C 341

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

56ο έτος
21 Νοεμβρίου 2013

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
I	Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις	
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ		
Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή		
492η σύνοδος ολομέλειας της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013		
2013/C 341/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ενίσχυση των εταιρικών σχέσεων της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της στρατηγικής προς όφελος της περιοχής της Βαλτικής θάλασσας κατά την περίοδο 2014-2020» (διερευνητική γνωμοδότηση)	1
2013/C 341/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχόληση των γυναικών και οικονομική ανάπτυξη» (διερευνητική γνωμοδότηση)	6
2013/C 341/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Χάραξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης — Η συμβολή της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών στις θέσεις της ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση)	11
2013/C 341/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επισιτιστική ασφάλεια και βιοενέργεια» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	16
2013/C 341/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Για μια συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	21

EL

Τιμή:
4 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

492η σύνοδος ολομέλειας της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013

2013/C 341/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα και με τους κανόνες αποδέσμευσης για ορισμένα κράτη μέλη» COM(2013) 301 final — 2013/0156 (COD)	27
2013/C 341/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Διαστημική βιομηχανική πολιτική της ΕΕ — αξιοποίηση των δυνατοτήτων για οικονομική ανάπτυξη στον διαστημικό τομέα» COM(2013) 108 final	29
2013/C 341/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Κατάσταση της Ένωσης καινοτομίας το 2012 — Επιτάχυνση των αλλαγών» COM(2013) 149 final	35
2013/C 341/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συγκρισσιμότητα των τελών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών, την αλλαγή λογαριασμού πληρωμών και την πρόσβαση σε λογαριασμούς πληρωμών με βασικά χαρακτηριστικά» COM(2013) 266 final — 2013/0139 (COD)	40
2013/C 341/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων όσον αφορά ορισμένες προϋποθέσεις πρόσβασης στην αγορά» COM(2013) 288 final — 2013/0150 (COD)	44
2013/C 341/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ανάπτυξη λειτουργικού συστήματος eCall σε όλη την ΕΕ» COM(2013) 315 final — 2013/0166 (COD) και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις απαιτήσεις έγκρισης τύπου για την ανάπτυξη του συστήματος eCall σε οχήματα και για την τροποποίηση της οδηγίας 2007/46/ΕΚ» COM(2013) 316 final — 2013/0165 (COD)	47
2013/C 341/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την έμμισθη και την άμισθη πρακτική άσκηση, την εθελοντική υπηρεσία και την απασχόληση των εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair) [αναδιатύπωση]» COM(2013) 151 final — 2013/0081(COD)	50
2013/C 341/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται στους εργαζομένους στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων» COM(2013) 236 final — 2013/0124 (COD)	54

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

492Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 18ΗΣ ΚΑΙ 19ΗΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2013

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ενίσχυση των εταιρικών σχέσεων της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της στρατηγικής προς όφελος της περιοχής της Βαλτικής θάλασσας κατά την περίοδο 2014-2020» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2013/C 341/01)

Εισηγητής: ο κ. SMYTH

Στις 15 Απριλίου 2013, ο Υφυπουργός Εξωτερικών της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, κ. Vytautas Leškevičius, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, εξ ονόματος της επικείμενης Προεδρίας της Λιθουανίας, να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα:

Ενίσχυση των εταιρικών σχέσεων της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της στρατηγικής προς όφελος της περιοχής της Βαλτικής θάλασσας κατά την περίοδο 2014-2020.

Το τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Ιουλίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 148 ψήφους υπέρ και 2 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Η παρούσα γνωμοδότηση εκθέτει το επιχειρήμα ότι ένας αποτελεσματικός τρόπος ενίσχυσης των εταιρικών σχέσεων της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να μπορέσουν να συμβάλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής για την περιοχή της Βαλτικής θάλασσας, είναι η τήρηση της αρχής της εταιρικής σχέσης, όπως αυτή ορίζεται στον κώδικα δεοντολογίας της Επιτροπής για την εταιρική σχέση.

1.2 Ο κώδικας δεοντολογίας για την εταιρική σχέση έχει την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Επιτροπής των Περιφερειών και της ΕΟΚΕ, αλλά δεν έχει εγκριθεί ακόμη από το Συμβούλιο. Το γεγονός αυτό εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πρόκληση για τους υποστηρικτές της αρχής της εταιρικής σχέσης.

1.3 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι ο κώδικας δεοντολογίας δεν έχει εξασφαλίσει ακόμη την αμέριστη πολιτική στήριξη των κρατών μελών της Βαλτικής και ότι ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η εταιρική σχέση πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά να συμπεριληφθεί στη στρατηγική για την περιοχή της Βαλτικής θάλασσας, σε ανεπίσημη βάση, η διαδικασία που περιγράφεται στον κώδικα δεοντολογίας και να προβλεφθεί η χρήση της στο πλαίσιο των τρεχουσών εξελίξεων και της εφαρμογής της στρατηγικής για τη Βαλτική.

1.5 Υπάρχει επαρκής οργανωτική εμπειρία και γνώση στην περιοχή της Βαλτικής θάλασσας που μπορούν να αξιοποιηθούν για την εκτέλεση των δράσεων ελέγχου που προβλέπονται βάσει του κώδικα δεοντολογίας.

1.6 Η Βαλτική θα μπορούσε να εμπνευστεί από τη στρατηγική για την περιοχή του Δούναβη και να δημιουργήσει ένα φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών της περιοχής της Βαλτικής. Η ΕΟΚΕ διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του συγκεκριμένου φόρουμ και είναι έτοιμη να διαδραματίσει παρόμοιο συντονιστικό ρόλο στη Βαλτική.

2. Μακροπεριφερειακές στρατηγικές συνεργασίας

2.1 Η έννοια της μακροπεριφέρειας εισήλθε για πρώτη φορά στο λεξιλόγιο της ΕΕ το 2007, ως μέρος της πολιτικής συζήτησης σχετικά με τις κατάλληλες μορφές εδαφικής διακυβέρνησης. Αυτό είχε ως συνέπεια να υιοθετηθούν μακροπεριφερειακές στρατηγικές συνεργασίας για την περιοχή της Βαλτικής (2009) και του Δούναβη (2011).

2.2 Η στρατηγική για την περιοχή της Βαλτικής, καθώς είναι η πρώτη απόπειρα συνεργασίας σε μακροπεριφερειακό επίπεδο, αποτέλεσε αρχικά μια δοκιμή αυτού του νέου προτύπου περιφερειακής συνεργασίας. Στηρίζεται στην απλή άποψη ότι σε μια περιοχή όπως η Βαλτική σοβαρά ζητήματα όπως η θάλασσα ασφάλεια, η ρύπανση του περιβάλλοντος και η διασφάλιση της πρόσβασης μπορούν να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν μόνον μέσω μιας αποτελεσματικής συνεργασίας. Επιπλέον, η ακριβής γεωγραφία μιας μακροπεριφέρειας μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τον ορισμό και τη φύση του προς αντιμετώπιση προβλήματος. Ένας πρώην Επίτροπος, αρμόδιος για την περιφερειακή πολιτική, έδωσε το ζήτημα λακωνικά, δηλώνοντας ότι η μακροπεριφερειακή στρατηγική ορίζεται «ανάλογα με τις προκλήσεις και τις διακρατικές ευκαιρίες που απαιτούν την ανάληψη συλλογικής δράσης».

2.3 Η στρατηγική για τη Βαλτική θέτει τρεις κύριους στόχους: την διάσωση της θάλασσας, την διασύνδεση της περιοχής και την αύξηση της ευημερίας. Προς τούτο, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή συμφώνησαν την χάραξη ενός σχεδίου δράσης με 15 τομείς προτεραιότητας και περίπου 80 διαφορετικά εμβληματικά έργα.

2.4 Η στρατηγική για τη Βαλτική αξιοποιεί τα, ήδη υπάρχοντα στην περιοχή, επίπεδα συνεργασίας, τέθηκε δε σε εφαρμογή πριν τέσσερα χρόνια, επιτυγχάνοντας υψηλό επίπεδο συνεργασίας μεταξύ των χωρών και περιφερειών που συμμετέχουν σε αυτήν. Κάνει χρήση της μεθόδου της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης για τον συντονισμό μεταξύ εθνικών και περιφερειακών αρχών, με σκοπό τη βελτίωση της ασφάλειας στη θάλασσα και τη μείωση των επιπέδων ευτροφισμού στη Βαλτική. Η ΕΕ οργανώνει ετήσια φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας (EUSBSR), ήδη από την θέσπισή της το 2009.

2.5 Οι οικονομικές επιδόσεις της περιοχής δεν επιβραδύνθηκαν από την επεξεργασία που απαιτήσε η ολοκλήρωση της στρατηγικής. Η περιοχή της Βαλτικής θάλασσας ανέκαμψε οικονομικά, το 2010, ταχύτερα από άλλες περιοχές της Ευρώπης και διατήρησε σταθερούς ρυθμούς ανάπτυξης σε όλη τη διάρκεια του 2011. Το 2012 ο ρυθμός ανάπτυξης μειώθηκε στο 1,5%, εξακολουθεί όμως να είναι αρκετά υψηλότερος από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι προοπτικές για το 2013 παραμένουν υποτονικές, αλλά η περιοχή αναμένεται ότι θα εξακολουθήσει να υπερέχει των ευρωπαϊκών εταίρων της, σύμφωνα με το Φόρουμ για την ανάπτυξη της Βαλτικής.

3. Η αρχή της εταιρικής σχέσης

3.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει από καιρό την άποψη ότι για να είναι η πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά αποτελεσματική είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν ουσιαστικές εταιρικές σχέσεις. Η εταιρική σχέση είναι ένα μέσο που διασφαλίζει την βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Κατοχυρώνεται στον μηχανισμό εφαρμογής της πολιτικής για τη συνοχή, ο δε επίσημος ορισμός της παρέχεται στο άρθρο 11 του γενικού κανονισμού.

3.2 Η ερμηνεία του άρθρου 11 από τα κράτη μέλη υπήρξε προβληματική, καθώς ορισμένα από αυτά επεδίωξαν να δώσουν την εντύπωση ότι τηρούν την αρχή της εταιρικής σχέσης, ενώ

άλλα την τηρούσαν πλήρως. Τον Απρίλιο του 2012, η Επιτροπή πρότεινε έναν κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση με σκοπό την χρήση του κατά την εφαρμογή του κοινού στρατηγικού πλαισίου, σε μια προσπάθεια να δημιουργηθεί ένας επίσημος μηχανισμός που να εγγυάται την αποτελεσματική συμμετοχή όλων των συντελεστών στην πολιτική για τη συνοχή.

3.3 Η προτεινόμενος από την Επιτροπή κώδικας δεοντολογίας για την εταιρική σχέση περιλαμβάνει μια σειρά ελάχιστων απαιτήσεων που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη μιας ποιοτικής εταιρικής σχέσης στο πλαίσιο της χρήσης των πόρων, αναγνωρίζοντας, παράλληλα, στα κράτη μέλη επαρκές περιθώριο ευελιξίας όσον αφορά τον τρόπο οργάνωσης της συμμετοχής των διαφόρων εταίρων. Ο ευρωπαϊκός κώδικας δεοντολογίας για την εταιρική σχέση αναφέρει ότι «οι δημόσιες αρχές, οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι και οι φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών μπορούν να θεσπίζουν –σε αντίστοιχους τομείς παρέμβασης– πλατφόρμες ή κεντρικές οργανώσεις για τη διευκόλυνση της συμμετοχής τους στην εταιρική σχέση. Μπορούν να ορίζουν έναν μοναδικό εκπρόσωπο για να παρουσιάζει τις απόψεις της πλατφόρμας ή της κεντρικής οργάνωσης στην εταιρική σχέση. Μεταξύ των αρχών που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη εκ μέρους των εταίρων κατά τον ορισμό των εκπροσώπων τους περιλαμβάνονται: βαθμός αρμοδιότητας, ικανότητα ενεργού συμμετοχής και κατάλληλο επίπεδο εκπροσώπησης».

3.4 Οι προτάσεις της Επιτροπής υποστηρίζονται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την ΕΟΚΕ και την Επιτροπή των Περιφερειών. Το Συμβούλιο της ΕΕ, ωστόσο, διέγραψε τον κώδικα δεοντολογίας από το γενικό σύνολο των προτάσεων της Επιτροπής. Έτσι δημιουργήθηκε ατυχώς μία κατάσταση στασιμότητας, απαιτείται δε η ανάληψη συντονισμένης δράσης από όλους τους υποστηρικτές της αρχής της εταιρικής σχέσης για την αντιμετώπιση της στασιμότητας.

3.5 Ο κώδικας δεοντολογίας ορίζει τρεις κατηγορίες εταίρων που συνιστούν τις εταιρικές σχέσεις στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής:

— τις αρμόδιες περιφερειακές και τοπικές αρχές, τις αστικές και άλλες δημόσιες αρχές·

— τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους·

— σχετικούς φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, περιλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της ισότητας και για την καταπολέμηση των διακρίσεων.

3.6 Ορίζει επίσης ένα σύνολο αρχών που πρέπει να διέπουν τη συμμετοχή των διαφόρων κατηγοριών εταίρων στην κατάρτιση των προγραμμάτων, στην συλλογή των πληροφοριών που πρέπει να παρέχονται σχετικά με τη συμμετοχή τους, καθώς και στα διάφορα στάδια εφαρμογής της στρατηγικής. Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι εταίροι θα πρέπει να συμμετέχουν:

— στην ανάλυση των ανισοτήτων και των αναπτυξιακών αναγκών σε συνάρτηση με τους θεματικούς στόχους, συμπεριλαμβανομένων αυτών που ορίζονται στις ειδικές για κάθε χώρα συστάσεις·

— στην επιλογή των θεματικών στόχων, στην ενδεικτική κατανομή των πόρων των Ταμείων του ΚΣΠ και στα κύρια αναμενόμενα αποτελέσματα καθενός από αυτά·

- στην σύνταξη του καταλόγου των προγραμμάτων και μηχανισμών του εθνικού και του περιφερειακού επιπέδου που θα διασφαλίζουν τον συντονισμό μεταξύ, αφενός, των Ταμείων του ΚΣΠ και άλλων ενωσιακών ή εθνικών μέσων χρηματοδότησης και, αφετέρου, της ΕΤΕ·
- στην επιλογή των ρυθμίσεων που θα διασφαλίσουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της χρήσης των Ταμείων του ΚΣΠ για την εδαφική ανάπτυξη αστικών, αγροτικών, παράκτιων και αλιευτικών περιοχών, καθώς και περιοχών με ιδιαίτερα εδαφικά χαρακτηριστικά·
- στην χάραξη των ρυθμίσεων που θα διασφαλίζουν μία ενιαία προσέγγιση στην αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται κατεξοχήν από τη φτώχεια ή των ομάδων-στόχων που αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων ή αποκλεισμού, με ειδική μέριμνα για τις περιθωριοποιημένες κοινότητες·
- στην εφαρμογή των οριζόντιων αρχών που ορίζονται στα άρθρα 7 και 8 των γενικών κανονισμών για τα ταμεία της πολιτικής συνοχής (ΚΠΣ).

3.7 Όσον αφορά τα προγράμματα προετοιμασίας, οι εταίροι θα πρέπει να συμμετέχουν:

- στην ανάλυση και τον προσδιορισμό των αναγκών·
- στον καθορισμό και στην επιλογή των προτεραιοτήτων και των σχετικών ειδικών στόχων·
- στην κατανομή της χρηματοδότησης·
- στον καθορισμό ειδικών δεικτών ανά πρόγραμμα·
- στην εφαρμογή των οριζόντιων αρχών, όπως αυτή ορίζεται στα άρθρα 7 και 8 των ΚΠΣ·
- στη σύνθεση της επιτροπής παρακολούθησης.

3.7.1 Ο κώδικας περιέχει επίσης αναλυτική σειρά αρχών που θα πρέπει να ενσωματωθούν στους κανόνες που θα διέπουν τη συμμετοχή και τη διακυβέρνηση των εταιρικών σχέσεων και των επιτροπών παρακολούθησης.

3.7.2 Για να μπορέσουν πολλές από τις μικρότερες ΜΚΟ και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συμμετάσχουν με αποτελεσματικό τρόπο σε αυτή τη νέα διαδικασία εταιρικής σχέσης, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να τους παρασχεθεί κατάλληλη τεχνική και οικονομική υποστήριξη.

3.8 Αν και η στρατηγική για την περιοχή της Βαλτικής θάλασσας είναι αποτέλεσμα μιας πρωτοφανούς διαδικασίας διαβούλευσης με ενδιαφερόμενους, δικαίως μπορεί να υποστηριχθεί ότι η αρχή της εταιρικής σχέσης, όπως αυτή σκιαγραφείται στον κώδικα δεοντολογίας, απουσιάζει σε μεγάλο βαθμό από την εν λόγω στρατηγική. Σε ορισμένα κράτη μέλη θα πρέπει να πραγματοποιηθούν σημαντικές πολιτικές επενδύσεις στον τομέα αυτό.

3.9 Υπάρχουν αρκετοί φορείς και οργανισμοί που δραστηριοποιούνται με επιτυχία σε όλη την περιοχή της Βαλτικής θάλασσας, με ευρεία εκπροσώπηση των φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Οι φορείς και οργανισμοί αυτοί θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση μιας εταιρικής σχέσης ή κεντρικής οργάνωσης της Βαλτικής, όπως προβλέπεται στον κώδικα δεοντολογίας. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να επαναληφθεί ό, τι υφίσταται ήδη.

3.10 Σε ό,τι αφορά τις σχέσεις συνεργασίας με τη Ρωσία, όπως η νέα στρατηγική για το βορειοδυτικό ομοσπονδιακό διαμέρισμα βασίστηκε στη στρατηγική για την περιοχή της Βαλτικής, μια νέα προσέγγιση εταιρικής σχέσης μεταξύ των κρατών μελών του Συμβουλίου της Βαλτικής Θάλασσας (CBSS) θα μπορούσε να έχει παρόμοια αποτελέσματα επίδειξης.

3.11 Εάν ο κώδικας δεοντολογίας εξασφαλίσει ευρεία υποστήριξη, αυτό θα βοηθήσει να ενθαρρυνθούν εκ νέου οι ενδιαφερόμενοι φορείς να υποστηρίξουν τη στρατηγική της Βαλτικής, ακόμη και κατά τη διάρκεια αυτής της πολύ δύσκολης περιόδου και κατά την προερχόμενη περίοδο. Ακριβώς όπως η στρατηγική για τη Βαλτική θεωρήθηκε μια δοκιμή της μακροπεριφερειακής συνεργασίας, η εφαρμογή της αρχής της εταιρικής σχέσης θα είναι μια άλλη «πρώτη» για τη Βαλτική.

3.12 Στο Παράρτημα που ακολουθεί παρατίθεται η συμφωνία πολυεπίπεδης διακυβέρνησης της εταιρικής σχέσης μεταξύ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση της κατ' εξουσιοδότηση πράξης που θα καταστήσει εφαρμοστέο τον τροποποιημένο κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση.

Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το άρθρο 5 του ευρωπαϊκού κώδικα συμπεριφοράς σε θέματα εταιρικών σχέσεων, όπως έχει συμφωνηθεί μεταξύ του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 19 Δεκεμβρίου 2012 έχει ως εξής:

Εταιρική σχέση και πολυεπίπεδη διακυβέρνηση

1. Για τη συμφωνία εταιρικής σχέσης και για κάθε πρόγραμμα αντίστοιχα, ένα κράτος μέλος, σύμφωνα με το θεσμικό και νομικό του πλαίσιο, συνάπτει εταιρική σχέση με τις αρμόδιες περιφερειακές και τοπικές αρχές. Η εταιρική σχέση περιλαμβάνει επίσης τους ακόλουθους εταίρους:

- α) τις αρμόδιες αστικές και άλλες δημόσιες αρχές·
- β) τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους·
- γ) σχετικούς φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, περιλαμβανομένων των περιβαλλοντικών εταίρων, μη κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της ισότητας των φύλων και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

2. Σύμφωνα με την προσέγγιση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης που αναφέρεται στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη προωθούν τη συμμετοχή των εταίρων στην εκπόνηση συμφωνιών εταιρικής σχέσης και τη σύνταξη εκδόσεων προόδου σε όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας και της εφαρμογής των προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στις επιτροπές παρακολούθησης των προγραμμάτων σύμφωνα με το άρθρο 42.

3. Η Επιτροπή εκδίδει μια κατ' εξουσιοδότηση πράξη, σύμφωνα με το άρθρο 140, για ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας, προκειμένου να υποστηρίξει και να διευκολύνει τα κράτη μέλη κατά την οργάνωση της εταιρικής σχέσης σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2. Ο κώδικας δεοντολογίας καθορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου το κράτος μέλος, σύμφωνα με το θεσμικό και νομικό του πλαίσιο, καθώς επίσης και τις εθνικές και περιφερειακές του αρμοδιότητες, προχωρεί στην εφαρμογή της εταιρικής σχέσης. Ο κώδικας δεοντολογίας, με πλήρη τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, προβλέπει τα εξής:

- α) τις βασικές αρχές για διαφανείς διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται για τον προσδιορισμό των σχετικών εταίρων, στους οποίους, κατά περίπτωση, περιλαμβάνονται οι κεντρικές οργανώσεις τους, ώστε να διευκολύνονται τα κράτη μέλη να ορίζουν τους πλέον αντιπροσωπευτικούς σχετικούς εταίρους, σύμφωνα με το θεσμικό και νομικό τους πλαίσιο·
- β) τις βασικές αρχές και τις βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά τη συμμετοχή των διαφόρων κατηγοριών των σχετικών εταίρων, όπως ορίζεται στην παράγραφο 1, κατά την εκπόνηση της συμφωνίας εταιρικής σχέσης και των προγραμμάτων, τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται σχετικά με τη συμμετοχή τους, καθώς και τα διάφορα στάδια εφαρμογής·
- γ) τις βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά τη διαμόρφωση των κανόνων συμμετοχής και τις εσωτερικές διαδικασίες των επιτροπών παρακολούθησης που πρέπει να αποφασίζονται, κατά περίπτωση, από τα κράτη μέλη ή τις επιτροπές παρακολούθησης των προγραμμάτων σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του παρόντος κανονισμού και τους ειδικούς κανόνες των Ταμείων·
- δ) τους βασικούς στόχους και τις βέλτιστες πρακτικές στις περιπτώσεις όπου η διαχειριστική αρχή ζητεί τη συμμετοχή των σχετικών εταίρων στην προετοιμασία των προσκλήσεων υποβολής προτάσεων, και ιδίως τις βέλτιστες πρακτικές για την αποφυγή πιθανών συγκρούσεων συμφερόντων στις περιπτώσεις όπου σχετικοί εταίροι μπορεί να είναι πιθανοί δικαιούχοι, και για τη συμμετοχή των σχετικών εταίρων στην εκπόνηση των εκδόσεων προόδου και σε σχέση με την παρακολούθηση και την αξιολόγηση προγραμμάτων σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του παρόντος κανονισμού και τους ειδικούς κανόνες των Ταμείων·
- ε) τους ενδεικτικούς τομείς, τα θέματα και τις βέλτιστες πρακτικές ούτως ώστε οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να μπορούν να χρησιμοποιούν τα Ταμεία του ΚΣΠ, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής βοήθειας, για την ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των σχετικών μερών σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του παρόντος κανονισμού και τους ειδικούς κανόνες των Ταμείων·
- στ) τον ρόλο της Επιτροπής στη διάδοση των ορθών πρακτικών·
- ζ) τις βασικές αρχές και τις βέλτιστες πρακτικές που θα διευκολύνουν την αξιολόγηση από τα κράτη μέλη της εφαρμογής της εταιρικής σχέσης και της προστιθέμενης αξίας της.

Οι διατάξεις του κώδικα δεοντολογίας δεν αντιβαίνουν με κανέναν τρόπο στις σχετικές διατάξεις του παρόντος κανονισμού ή στους ειδικούς κανόνες των Ταμείων.

4. Η Επιτροπή κοινοποιεί την κατ' εξουσιοδότηση πράξη για τον ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας σχετικά με την εταιρική σχέση, η οποία εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 142 και όπως ορίζεται στην παράγραφο 3, συγχρόνως στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εντός τεσσάρων μηνών από την έγκριση του παρόντος κανονισμού. Η κατ' εξουσιοδότηση πράξη δεν μπορεί να ορίζει, για την έναρξη ισχύος της, ημερομηνία προγενέστερη της ημερομηνίας έκδοσής της μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος κανονισμού.

5. Κατά την εφαρμογή του παρόντος άρθρου, η παραβίαση οποιασδήποτε υποχρέωσης, η οποία επιβάλλεται στα κράτη μέλη είτε από το παρόν άρθρο του κανονισμού είτε από την κατ' εξουσιοδότηση πράξη που εκδίδεται σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 3, δεν μπορεί να συνιστά παρατυπία που οδηγεί σε δημοσιονομική διόρθωση σύμφωνα με το άρθρο 77 του παρόντος κανονισμού.

6. Τουλάχιστον μία φορά κατ' έτος, για κάθε Ταμείο του ΚΣΠ, η Επιτροπή διεξάγει διαβουλεύσεις με τις οργανώσεις που εκπροσωπούν τους εταίρους στο επίπεδο της Ένωσης σχετικά με την υλοποίηση της υποστήριξης από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία και υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με το αποτέλεσμα.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχόληση των γυναικών και οικονομική ανάπτυξη» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2013/C 341/02)

Εισηγήτρια: η κ. **Indrė VAREIKYTĖ**

Σε επιστολή του της 15ης Απριλίου 2013, ο κ. Vytautas Leškevičius, Υφυπουργός Εξωτερικών της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, εξ ονόματος της Λιθουανικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα

Απασχόληση των γυναικών και οικονομική ανάπτυξη.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 144 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η απασχόληση των γυναικών δεν θα πρέπει πλέον να αντιμετωπίζεται ως μία ακόμη συζήτηση για την ισότητα των φύλων, αλλά αντιθέτως ως οικονομική επιταγή για την επίτευξη ευημερίας και τη δημιουργία απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση: ως κοινωνική αναγκαιότητα για την αντιμετώπιση των δημογραφικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και την εξασφάλιση βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2 Η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών έχει ήδη συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη κατά τα τελευταία 50 χρόνια. Για να αξιοποιηθεί όμως πλήρως το δυναμικό της συμβολής των γυναικών στην οικονομική ανάπτυξη, χρειάζεται να εφαρμοστούν πιο εστιασμένα μέτρα, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό. Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να ληφθεί μέριμνα ώστε οι σχετικές πολιτικές να είναι σφαιρικές και να καλύπτουν, όχι μόνο τα πλέον εμφανή οικονομικά εμπόδια, αλλά και πεδία όπως τα φορολογικά και τα συνταξιοδοτικά συστήματα, τα συστήματα κοινωνικών παροχών, τα δικαιώματα των εργαζομένων, οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων, η επιχειρηματικότητα, η εκπαίδευση, τα στερεότυπα και η βία. Είναι επίσης σαφές ότι θα πρέπει να διαδραματίσουν τον ρόλο που τους αναλογεί άνδρες και γυναίκες, να συμμετέχουν στο διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, αλλά και στην εφαρμογή επιτυχημένων πρακτικών.

1.3 Πέρα από τις ειδικές συστάσεις που διατυπώνονται κατωτέρω και σε όλο το κείμενο της γνωμοδότησης, βασικές προϋποθέσεις για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση και της συμβολής τους στην οικονομική ανάπτυξη είναι οι εξής:

- ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ·
- χωριστά δεδομένα για κάθε φύλο σε όλες τις συλλογές στατιστικών δεδομένων, με μέριμνα να χρησιμοποιείται το ελάχιστο σύνολο των 52 δεικτών για τα δύο φύλα ⁽¹⁾.

- κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ με ευαισθησία έναντι της διάστασης του φύλου και εφαρμογή των συστάσεων που διατυπώνονται στην «Αξιολόγηση της στήριξης της ισότητας των φύλων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο» ⁽²⁾·
- μείωση της διαφοροποίησης μεταξύ των δύο φύλων στην εκπαίδευση, ώστε να μπορούν οι οικονομίες να αξιοποιήσουν στο έπακρο τη δεξαμενή των ταλέντων τους·
- στήριξη της μετάβασης από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας μέσω ειδικής κατάρτισης και ανάπτυξης των επαγγελματικών προσόντων·
- πρόσβαση στην αγορά εργασίας με ίσους όρους και συνθήκες (συμπεριλαμβανομένης της παρουσίας και των δύο φύλων στον χώρο εργασίας και της πραγματικής ισότητάς τους όσον αφορά τον χρόνο εργασίας και την αμοιβή)·
- αξιοπρεπής εργασία και ικανοποίηση από την επαγγελματική απασχόληση, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε υπηρεσίες που διευκολύνουν τον συνδυασμό επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, είτε αυτές παρέχονται από το κράτος είτε από τον ιδιωτικό τομέα·
- προσαρμογή των συστημάτων φορολόγησης και κοινωνικών παροχών, ούτως ώστε να μην αποθαρρύνεται η εργασία των ατόμων που κερδίζουν το δεύτερο εισόδημα της οικογένειας ή η απασχόλησή τους για περισσότερες ώρες·
- ενθάρρυνση των γυναικών επιχειρηματιών να διευρύνουν τις επιχειρήσεις τους και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας·
- ίση συμμετοχή ανδρών και γυναικών στη λήψη αποφάσεων·
- διαθεσιμότητα υπηρεσιών στήριξης για τους μόνους γονείς που αντιμετωπίζουν δυσκολίες·
- διαθεσιμότητα ποιοτικών, προσβάσιμων και οικονομικά προσιτών ολοήμερων παιδικών σταθμών, βασικού παράγοντα για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας·

⁽¹⁾ Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών, έκθεση του Γενικού Γραμματέα της Στατιστικής Επιτροπής για τις Στατιστικές περί Φύλων (E/CN.3/2013/10).

⁽²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών, 2011.

— εξέλιξη των κάθε είδους στερεοτύπων για τα δύο φύλα, με πολιτικές εξασφάλισης ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, ίσων δυνατοτήτων πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ίσων προοπτικών επαγγελματικής ανέλιξης·

— αποτροπή των διακρίσεων και της παρενόχλησης στον χώρο εργασίας και καταπολέμηση της σεξιστικής βίας.

2. Ο αντίκτυπος στην οικονομική ανάπτυξη

2.1 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η οικονομική ανάπτυξη από μόνη της δεν αρκεί πλέον για να εξασφαλιστεί πραγματική πρόοδος των κοινωνιών, εκτός και αν πρόκειται για ανάπτυξη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς. Η ισότητα των φύλων καθίσταται, επομένως, σημαντική προϋπόθεση για την επίτευξη αυτής της προόδου. Ταυτόχρονα, η μέτρηση του ΑΕγχΠ δεν θα πρέπει να βασίζεται πλέον αποκλειστικά στο πρότυπο της παραγωγής/κατανάλωσης, αλλά να περιλαμβάνει και δείκτες όπως η ευημερία και η (οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική) βιωσιμότητα, ώστε να διαμορφωθεί «μια πιο ισορροπημένη πολιτική»⁽³⁾.

2.2 Η ισότητα των φύλων γίνεται συχνά αντιληπτή ως καταναγκασμός ή ως κόστος. Είναι, ωστόσο, απαραίτητο να αναγνωριστεί και το κόστος της μη ισότητας, καθώς και η θετική οικονομική συμβολή της ισότητας των φύλων, ως επένδυσης που ευνοεί την παραγωγικότητα.

2.3 Οι στόχοι της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» —και ιδιαίτερα η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων 20-64 ετών σε 75 % έως το 2020 και η μείωση κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια του αριθμού των ατόμων που πλήττονται ή που κινδυνεύουν από φτώχεια— είναι αδύνατο να επιτευχθούν χωρίς την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και στον δημόσιο βίο. Επιπροσθέτως, η πλήρης σύγκλιση των ποσοστών συμμετοχής των δύο φύλων θα επέφερε αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ κατά περίπου 12 % έως το 2030⁽⁴⁾.

2.4 Δεδομένης της συρρίκνωσης του ενεργού πληθυσμού⁽⁵⁾, η Ευρώπη δεν πρόκειται να επιτύχει την οικονομική ανάπτυξη που επιδιώκει χωρίς αύξηση των δυνατοτήτων ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το 2012, το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών (20-64 ετών) ήταν 74,6 %, ενώ των γυναικών ήταν μόλις 62,4 %. Όταν η απασχόληση μετριέται σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης, η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη, καθώς το σημερινό επίπεδο απασχόλησης των γυναικών ισοδυναμεί με το 53,5 % της πλήρους απασχόλησης του συνολικού γυναικείου εργατικού δυναμικού⁽⁶⁾.

2.5 Η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών έχει ήδη συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη κατά τα τελευταία 50 χρόνια. Είναι, όμως, σημαντικό να σημειωθεί ότι η εργασία που παρέχουν αμισθί οι γυναίκες στην οικογένεια δεν λαμβάνεται υπόψη ως συμβολή στην οικονομία. Η δημιουργία θέσεων εργασίας για την παροχή υπηρεσιών στις οικογένειες θα συνέβαλλε στη μετατροπή της άδηλης αυτής μορφής εργασίας σε αμειβόμενη απασχόληση και θα δημιουργούσε φορολογικά έσοδα, συνταξιοδοτικές εισφορές κλπ.

2.6 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι οι άνεργες γυναίκες δεν περιλαμβάνονται πάντοτε στις στατιστικές και δεν καταγράφονται πάντα μεταξύ των ανέργων, αλλά αποτελούν ένα

όντως ανεκμετάλλευτο δυναμικό. Πράγματι, η μείωση της απασχόλησης των γυναικών δεν μεταφράζεται άμεσα σε ανεργία, αλλά σε αδράνεια και σε αδήλωτη εργασία, εφόσον το "αποθαρρυντικό" αποτέλεσμα είναι χαμηλότερη προσφορά εργασίας εκ μέρους των γυναικών. Συνεπώς, τα στατιστικά στοιχεία, σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν μπορούν να καταδείξουν την αληθινή και πραγματική κατάσταση. Η ΕΟΚΕ ζητά τα στατιστικά στοιχεία που συλλέγονται και υποβάλλονται σε επεξεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με την απασχόληση των γυναικών να διαχωρίζονται περισσότερο από τα στοιχεία του ιδιωτικού τομέα παροχής υπηρεσιών.

2.7 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στην Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης θα πρέπει να καθορίζονται στόχοι για την απασχόληση των γυναικών⁽⁷⁾, επειδή οι εστιασμένες πολιτικές μπορούν να μειώσουν τις ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων και να προωθήσουν τη συμμετοχή όλων των ατόμων, αυξάνοντας έτσι σημαντικά το αναπτυξιακό δυναμικό της οικονομίας της ΕΕ⁽⁸⁾. Οι πολιτικές αυτές —οι οποίες περιλαμβάνουν (αλλά δεν περιορίζονται στη) διαθεσιμότητα υπηρεσιών για τη φροντίδα εξαρτημένων μελών της οικογένειας και την άρση των οικονομικών ανικινήτρων για την εργασία των μελών που κερδίζουν το δεύτερο εισόδημα του νοικοκυριού— είναι ουσιώδεις για να αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιούν αυτές τις πολιτικές για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας και τη στήριξη της πρόσβασης στην απασχόληση και της επιστροφής στην εργασία.

2.8 Η αυστηρή λιτότητα έχει ως αποτέλεσμα περικοπές στον δημόσιο τομέα και στις υπηρεσίες· στο πλαίσιο αυτό, οι γυναίκες έχουν περισσότερες πιθανότητες να χάσουν τη δουλειά τους, καθώς αποτελούν την πλειονότητα των εργαζομένων του Δημοσίου. Η ομάδα που υφίσταται τη μεγαλύτερη επιδείνωση του επιπέδου διαβίωσης της λόγω των περικοπών των δημόσιων υπηρεσιών είναι οι μόνοι γονείς, η πλειονότητα των οποίων είναι πάλι γυναίκες. Ταυτόχρονα, οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία των παρόχων άμισθης φροντίδας, οπότε κατά πάσα πιθανότητα εκείνες είναι που θα πρέπει να καλύψουν το κενό από τις περικοπές των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας⁽⁹⁾. Η Επιτροπή θα πρέπει να εκπονήσει μια σφαιρική μελέτη σχετικά με τον αντίκτυπο της λιτότητας στην ισότητα των ευκαιριών, προκειμένου να εξεταστούν πιο ποιοτικές λύσεις και να ερευνηθεί τον τρόπο με τον οποίο τα μέτρα λιτότητας έχουν επηρεάσει την ποσότητα και την ποιότητα της απασχόλησης των γυναικών τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα παροχής υπηρεσιών.

2.9 Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι πολιτικοί ιθύνοντες της ΕΕ επικεντρώνονται μεν στη γενική απασχολησιμότητα, αλλά δεν προβλέπουν μέτρα για την αξιοποίηση του δυναμικού των οικονομικά ανενεργών γυναικών, οι οποίες θα μπορούσαν να παράσχουν σημαντική συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ.

2.10 Η ΕΟΚΕ συνιστά να κατανέμονται οι πόροι της ΕΕ με μεγαλύτερη ευαισθησία έναντι της διάστασης του φύλου και προτρέπει τόσο τα όργανα της ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τις συστάσεις που διατυπώνονται στην «Αξιολόγηση της στήριξης της ισότητας των φύλων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο»⁽¹⁰⁾.

⁽³⁾ ΕΕ C 181, 21.6.2012, σ. 14-20.

⁽⁴⁾ «Closing the Gender Gap: Act Now (Μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των δύο φύλων: Δράση τώρα)», ΟΟΣΑ, Δεκέμβριος 2012.

⁽⁵⁾ Ο ενεργός πληθυσμός αναμένεται να συρρικνωθεί εντός των επόμενων 30 περίπου ετών με ρυθμό μεταξύ 1 και 1,5 εκατομμυρίων ατόμων ετησίως. Πρόσφατες εμπειρίες από χώρες του ΟΟΣΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΟΟΣΑ, 2012.

⁽⁶⁾ «Female labour market participation (Συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας)», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013.

⁽⁷⁾ «Annual Growth Survey 2013 (Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2013)», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012.

⁽⁸⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής σχετικά με την πρόοδο της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών το 2012, συνοδευτικό της έκθεσης της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Έκθεση 2012 σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ», SWD (2013) 171 final.

⁽⁹⁾ «Women and the Cuts: Toolkit (Οι γυναίκες και οι περικοπές: Εργαλείο)», TUC (Βρετανική Ένωση Συνδικαλιστικών Οργανώσεων), 2011.

⁽¹⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών, 2011.

3. Εκπαίδευση

3.1 Οι βελτιώσεις του μορφωτικού επιπέδου είναι υπεύθυνες περίπου για το 50 % της αύξησης του ΑΕγχΠ των χωρών της ΕΕ στο διάστημα 1960-2008· το ήμισυ περίπου αυτής της αύξησης οφείλεται στη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των γυναικών⁽¹¹⁾.

3.2 Οι εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE)⁽¹²⁾ και του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι οι γυναίκες, για διάφορους λόγους, έχουν λιγότερες ευκαιρίες απασχόλησης από τους άνδρες και ότι είναι πολύ πιθανό να λάβουν χαμηλότερη αμοιβή για την ίδια εργασία, παρότι το μορφωτικό τους επίπεδο είναι σήμερα υψηλότερο από των ανδρών στις περισσότερες χώρες της ΕΕ.

3.3 Οι συστηματικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων⁽¹³⁾ κατά την επιλογή του αντικείμενου των σπουδών εμποδίζουν τις οικονομίες να αξιοποιήσουν στο έπακρο τη δεξαμενή των ταλέντων τους, με αποτέλεσμα κακή κατανομή του ανθρώπινου κεφαλαίου και απώλεια δυνατοτήτων καινοτομίας και οικονομικής ανάπτυξης. Τα όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να εξαλείψουν τις ανισότητες μεταξύ των φύλων στην εκπαίδευση, προωθώντας μια αλλαγή νοοτροπίας των μαθητών, των εκπαιδευτικών, των γονέων και της κοινωνίας γενικότερα. Η παρέμβαση αυτή θα πρέπει να αρχίζει από τα πρώτα χρόνια της μαθητικής ζωής, πριν παγιωθούν μέσα τους στερεοτυπικές αντιλήψεις και στάσεις ως προς το πού διαπρέπουν τα αγόρια και πού τα κορίτσια και τι ικανοποιεί περισσότερο τα μεν και τα δε.

3.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις πρωτοβουλίες και τα έργα που χρηματοδοτούνται με κονδύλια της ΕΕ (ΕΚΤ, προγράμματα διά βίου μάθησης κλπ.). Τα χρηματοδοτικά αυτά μέσα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να αυξηθούν οι δυνατότητες αναβάθμισης των προσόντων και εξεύρεσης εργασίας των γυναικών που επιθυμούν να επιστρέψουν στον επαγγελματικό βίο ή/και για την επαγγελματική ανέλιξη των γυναικών.

4. Αγορά εργασίας

4.1 Τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ αντιμετωπίζουν το διττό πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού και της υπογεννητικότητας. Οι παράγοντες αυτοί θα επιφέρουν συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού κατά τα επόμενα 20 έτη, αν παραμείνουν σταθερά τα ποσοστά συμμετοχής των ανδρών και των γυναικών στην αγορά εργασίας⁽¹⁴⁾.

4.2 Είναι απαραίτητη η ριζική αλλαγή των ανισοτήτων που επικρατούν σήμερα μεταξύ των δύο φύλων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η στήριξη των ανδρών για την καλύτερη εξισορρόπηση του επαγγελματικού και του οικογενειακού τους βίου είναι ένα σημαντικό βήμα για την επίτευξη πιο ισότιμης κατανομής της μισθωτής και της άμισθης εργασίας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Μια πιο ισότιμη κατανομή της γονικής άδειας μεταξύ των δύο γονέων θα μειώνει τα αντικίνητρα για την πρόσληψη γυναικών σε αναπαραγωγική ηλικία από τους εργοδότες.

⁽¹¹⁾ «Effects of Reducing Gender Gaps in Education and Labour Force Participation on Economic Growth in the OECD (Ο αντίκτυπος της μείωσης των ανισοτήτων μεταξύ των δύο φύλων ως προς την εκπαίδευση και τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας στην οικονομική ανάπτυξη στον ΟΟΣΑ)», DELSA/ELSA/WD/SEM(2012)9, ΟΟΣΑ, 2012.

⁽¹²⁾ Gender Equality Index Report (Εκθεση σχετικά με τους δείκτες για την ισότητα των φύλων), Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, 2013.

⁽¹³⁾ Το 2010 οι γυναίκες αντιπροσώπευαν το 77 % των πτυχιούχων στον τομέα της εκπαίδευσης, το 74 % στον τομέα της υγείας και της πρόνοιας και το 65 % στις ανθρωπιστικές επιστήμες, ενώ μόνο το 25 % στον τομέα της μηχανικής/μηχανολογίας και το 38 % στις θετικές επιστήμες, στα μαθηματικά και στην πληροφορική. «Report on the Gender Initiative: Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship (Εκθεση σχετικά με την πρωτοβουλία για την ισότητα των φύλων: Η ισότητα των φύλων στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα)», ΟΟΣΑ, 2011.

⁽¹⁴⁾ «Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD (Παράγοντες προώθησης της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας στον ΟΟΣΑ)», DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)1, ΟΟΣΑ, 2013.

4.3 Οι αλλαγές στη ζήτηση εργασίας —για παράδειγμα, λόγω της εμφάνισης νέων μεθόδων παραγωγής και διαφορετικών συνθηκών εργασίας και, ιδίως, της στροφής από τη βιομηχανία και τη γεωργία στις υπηρεσίες— αποτελούν σημαντικό παράγοντα διευρύνσης της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και ευθύνονται για την αυξανόμενη ζήτηση εργαζόμενων γυναικών.

4.4 Παρότι η μερική απασχόληση ενθάρρυνε περισσότερες γυναίκες να ενταχθούν στην επίσημη αγορά εργασίας, η εργασία με μειωμένο ωράριο μπορεί μακροπρόθεσμα να μειώσει τις δυνατότητες κατάρτισης και τις προοπτικές σταδιοδρομίας, να επηρεάσει τις συνταξιοδοτικές παροχές των συνταξιούχων και να αυξήσει τον κίνδυνο φτώχειας τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και στην τρίτη ηλικία. Τούτο είναι ιδιαίτερα εμφανές στη μορφή «ακούσιας» μερικής απασχόλησης η οποία τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί⁽¹⁵⁾ διότι, ως απάντηση στην κρίση, η σχέση εργασίας μερικής απασχόλησης παρέχεται αμέσως στις γυναίκες οι οποίες είναι υποχρεωμένες να τη δεχτούν επειδή ή δεν έχουν άλλη επιλογή από πλευράς εργασίας ή για να μην χάσουν την εργασία τους. Θα πρέπει να δοθεί προσοχή στη μεγάλη ανισορροπία που υπάρχει μεταξύ γυναικών και ανδρών όσον αφορά τη μερική απασχόληση (31,6 % και 8 % αντιστοίχως) και να αρθεί κάθε ενδεχόμενο εμπόδιο για τη μετάβαση από τη μερική απασχόληση σε εργασία πλήρους ωραρίου.

4.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι πολιτικές που ενθαρρύνουν τα νοικοκυριά να κερδίζουν δύο εισοδήματα και βοηθούν τους εργαζόμενους ενηλίκους να αντεπεξέλθουν στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις είναι σημαντικοί παράγοντες προώθησης της συμμετοχής των γυναικών στον επαγγελματικό βίο. Ένα κατάλληλο μίγμα οικονομικής και πρακτικής υποστήριξης διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο.

4.6 Οι υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές για το μέλος που εξασφαλίζει το δεύτερο εισόδημα της οικογένειας μπορούν να μειώσουν τη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, καθώς αποθαρρύνουν την ένταξή τους στην αγορά εργασίας⁽¹⁶⁾. Επομένως, τα συστήματα φορολόγησης και κοινωνικών παροχών πρέπει να προσαρμοστούν, έτσι ώστε να μην αποθαρρύνουν την εργασία του μέλους που αποκομίζει το δεύτερο εισόδημα.

4.7 Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην άτυπη, επισφαλή εργασία, συμπεριλαμβανομένης της ψευδοαυτοαπασχόλησης, η οποία πλήττει τις γυναίκες περισσότερο από ό,τι τους άνδρες και αυξάνει τις πιθανότητες τους να πέσουν θύμα εκμετάλλευσης. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να κυρώσουν χωρίς καθυστέρηση τη Σύμβαση αριθ. 189 της ΔΟΕ σχετικά με την αξιοπρεπή εργασία για τους οικιακούς προσωπικό, η οποία καθορίζει εργασιακά πρότυπα για τους απασχολούμενους σε οικιακές εργασίες⁽¹⁷⁾.

5. Αμοιβές και συντάξεις

5.1 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τους πολιτικούς ιθύνοντες να μειώσουν τις ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων εξαλείφοντας το μισθολογικό χάσμα ανάμεσά τους (που είναι 16,2 % κατά μέσον όρο), καθώς οι ίσες αμοιβές δεν θα ωφελήσουν μόνο τις γυναίκες, αλλά και το σύνολο της κοινωνίας. Σύμφωνα με την «Εκτίμηση της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας», η μείωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των δύο φύλων κατά μία ποσοστιαία μονάδα θα αυξήσει την οικονομική ανάπτυξη κατά 0,1 %⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁵⁾ Σε σύγκριση με το σύνολο των θέσεων εργασίας μερικής απασχόλησης που καλύπτεται από γυναίκες, το 23,4 % είναι ακούσια μερική απασχόληση (μέσος όρος ΕΕ, 2011). Πηγή: Lisbon Assessment Framework Database

⁽¹⁶⁾ «Drivers of Female Labour Force Participation in the OECD (Παράγοντες προώθησης της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας στον ΟΟΣΑ)», ΟΟΣΑ, 2013.

⁽¹⁷⁾ Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, Σύμβαση αριθ. 189 για το οικιακό προσωπικό, 2011.

⁽¹⁸⁾ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Πρόταση ψηφίσματος (B7-XXXX/2013), 17.6.2013.

5.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ανησυχία της για το εξαιρετικά ευρύ χάσμα που υπάρχει μεταξύ των δύο φύλων όσον αφορά τις συντάξεις (39 % κατά μέσον όρο στην ΕΕ-27 ⁽¹⁹⁾), το οποίο είναι υπερδιπλάσιο του μισθολογικού χάσματος. Ιδιαίτερα ανησυχητικός είναι ο αφανής χαρακτήρας του προβλήματος, το οποίο δεν συνίσταται μόνο στην ύπαρξη μεγάλων διαφορών στις περισσότερες χώρες της ΕΕ, αλλά και στην εξαιρετική πολυπλοκότητά τους, επειδή εξαρτώνται από το ιστορικό απασχόλησης των εργαζομένων (ιδίως από τις διαφορές των αποδοχών και τις διαφορές των ωρών και των ετών εργασίας), από τα συνταξιοδοτικά συστήματα και, ιδιαίτερα, από τον αντίκτυπο των αποδοχών ολόκληρης της σταδιοδρομίας στις συνταξιοδοτικές παροχές και από τον βαθμό στον οποίο τα συνταξιοδοτικά συστήματα αντισταθμίζουν τις διακοπές της σταδιοδρομίας για τη φροντίδα παιδιών ή άλλων εξαρτώμενων συγγενών.

5.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει, επομένως, ότι οι ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων ως προς τις συντάξεις θα μειωθούν, πρώτον, με τη γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος και, δεύτερον, με την προσθήκη του «οικογενειακού χρόνου» —για τη φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων, την παροχή βοήθειας σε ένα μέλος της οικογένειας ενόσω πάσχει από μακροχρόνια ασθένεια κλπ.— στα συστήματα σφύρευσης των συντάξεων τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών ⁽²⁰⁾ (διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα των εργαζομένων να λαμβάνουν άδεια για φροντίδα και παροχή βοήθειας).

6. Επιχειρηματικότητα

6.1 Μια πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ ⁽²¹⁾ τονίζει ότι οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων όσον αφορά την επιχειρηματικότητα είναι μεγάλες και επίμονες σε πολλά επίπεδα, μεταξύ των οποίων οι υποκειμενικές προτιμήσεις για την επιχειρηματικότητα, το μέγεθος και οι οικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων ή η πρόσβαση και η χρήση των χρηματοδοτικών κεφαλαίων. Οι γυναίκες επιχειρηματίες έχουν και άλλους στόχους, πέρα από τη μεγιστοποίηση του κέρδους, καθώς και ευρύτερους τρόπους μέτρησης των επιδόσεων, που προβάλλουν καλύτερα τη συμβολή τους στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

6.2 Η παροχή βοήθειας σε περισσότερες γυναίκες για να ανοίξουν τη δική τους επιχείρηση και η στήριξη για την ανάπτυξη ήδη υφιστάμενων επιχειρήσεων που διοικούνται από γυναίκες μπορούν να συμβάλουν ⁽²²⁾ στη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας, στην προώθηση της καινοτομίας, στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού. Είναι απαραίτητο να ληφθούν σημαντικά μέτρα για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των επιχειρήσεων για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας στην Ευρώπη, ιδίως μετά την κρίση.

⁽¹⁹⁾ «Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τις συντάξεις στην ΕΕ», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Δικαιοσύνης, 2013.

⁽²⁰⁾ Στη γνωμοδότησή της με θέμα «Η σχέση μεταξύ της ισότητας των φύλων, της οικονομικής ανάπτυξης και των ποσοστών απασχόλησης» (SOC/338, ΕΕ C 318, 23.12.2009, σ. 15-21), η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι τα χρονικά διαστήματα που αφιερώνονται στη φροντίδα μελών της οικογένειας θα πρέπει να χρηματοδοτούνται όπως η συνταγή

⁽²¹⁾ «Women Entrepreneurs in the OECD: key evidence and policy challenges (Γυναίκες επιχειρηματίες στον ΟΟΣΑ: βασικά στοιχεία και πολιτικές προκλήσεις)», DELSA/ELSA/WD/SEM(2013)3, ΟΟΣΑ, 2013.

⁽²²⁾ Παγκόσμια Τράπεζα, «Female Entrepreneurship: Program Guidelines and Case Studies (Γυναίκες επιχειρηματίες: κατευθυντήριες γραμμές των προγραμμάτων και μελέτες περιπτώσεων)», 11/04/2013: «Στις Ηνωμένες Πολιτείες, για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις γυναικείας ιδιοκτησίας αυξάνονται σήμερα με ρυθμό υπερδιπλάσιο από όλες τις άλλες επιχειρήσεις, συνεισφέρουν σχεδόν 3 τρισεκατομμύρια δολάρια στην οικονομία των ΗΠΑ και είναι άμεσα υπεύθυνες για 23 εκατομμύρια θέσεις εργασίας».

6.3 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη προτείνει να ληφθούν στο επίπεδο της ΕΕ τα ακόλουθα μέτρα για την προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας ⁽²³⁾:

- σύσταση ευρωπαϊκής υπηρεσίας «Women's Business Ownership» (Επιχειρήσεις Γυναικείας Ιδιοκτησίας), προκειμένου να δημιουργηθεί η υποδομή για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας των γυναικών·
- σύσταση θέσης Διευθυντή Γυναικείας Επιχειρηματικότητας, τόσο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και στα αρμόδια υπουργεία των κρατών μελών, προκειμένου να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την ενθάρρυνση περισσότερων γυναικών να ξεκινήσουν και να αναπτύξουν τις επιχειρήσεις τους·
- συλλογή χωριστών δεδομένων ανά φύλο σχετικά με τις επιχειρήσεις γυναικείας ιδιοκτησίας ανά την Ευρώπη.

7. Λήψη αποφάσεων

7.1 Διεθνείς μελέτες ⁽²⁴⁾ επιβεβαιώνουν ότι οι γυναίκες σε διευθυντικές θέσεις έχουν θετικό αντίκτυπο στις οικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων, στην επιχειρηματική νοοτροπία, στο ύψος της διαχείρισης και στην ανθεκτικότητα των επιχειρήσεων στην κρίση. Οι γυναίκες αναλαμβάνουν λιγότερους κινδύνους και δίνουν προτεραιότητα στη βιώσιμη ανάπτυξη· ωστόσο, τα εμπόδια για την επίτευξη της ισότητας των φύλων στη λήψη αποφάσεων είναι πολύ πιο βαθιά από όσο γίνεται ανοιχτά παραδεκτό.

7.2 Η ΕΟΚΕ ελπίζει να υιοθετηθεί από όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς λήψης αποφάσεων ένα ελάχιστο επίπεδο ίσης συμμετοχής σε αυτή τη διαδικασία, σε πνεύμα αυτορρύθμισης. Οι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο εταιρείες, καθώς και όλοι οι δημόσιοι οργανισμοί, θα πρέπει να προωθήσουν διαφανείς διαδικασίες υποβολής υποψηφιότητας και ορισμού των ανώτερων διευθυντικών στελεχών τους, σε πνεύμα καθολικής συμμετοχής και ελεύθερης επιλογής. Εντούτοις, ποτέ δεν θα μπορέσει να επιτευχθεί κάτι σημαντικό, αν δεν προθυμοποιηθούν τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες να αναλάβουν θετική δράση.

7.3 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τους πολιτικούς ιθύνοντες και τις επιχειρήσεις να επανεξετάσουν τα ακόλουθα ζητήματα, για να εξασφαλίσουν ότι υπάρχει ισορροπία των φύλων σε όλα τα όργανα λήψης αποφάσεων:

- μεγαλύτερη προβολή των γυναικών που κατέχουν ηγετικές θέσεις·
- περισσότερη διαφάνεια κατά την αναζήτηση ταλέντων («κυνήγι κεφαλών»·
- δημιουργία και διατήρηση μιας κρίσιμης μάζας·
- αμφισβήτηση των στερεοτύπων σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων·
- προγραμματισμό της διαδοχής στην ηγεσία·
- δημιουργία προοπτικών για τη μελλοντική αξιοποίηση των ταλέντων·
- στήριξη της δημιουργίας δικτύων καθοδήγησης στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα·
- διάδοση παραδειγμάτων ορθών πρακτικών·
- δημιουργία συντονισμένης, πανευρωπαϊκής βάσης δεδομένων με τις γυναίκες που διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα για να καταλάβουν θέσεις λήψης αποφάσεων.

⁽²³⁾ ΕΕ C 299, 04/10/2012, σ. 24.

⁽²⁴⁾ «Women Matter», McKinsey - «Do Women in Top Management Affect Firm Performance?», Smith και Verner - «Diversity and gender balance in Britain plc», TCAM - «Mining the Metrics of Board Diversity», Thomson Reuters - κ.ά.

7.4 Για να υλοποιηθεί η στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών (2010-2015) ⁽²⁵⁾, η ΕΟΚΕ συνιστά ίση εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών στον δημόσιο βίο και ιδίως στην πολιτική, διότι η τρέχουσα υποεκπροσώπηση των γυναικών περιορίζει τα δικαιώματα συμμετοχής τους ⁽²⁶⁾. Τα όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως και οι οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων, θα πρέπει να δώσουν το καλό παράδειγμα και να θέσουν στόχους για την ισότητα των φύλων στα εσωτερικά πολιτικά τους όργανα και στις διοικητικές τους υπηρεσίες, ιδίως στα ανώτατα επίπεδα.

8. Φροντίδα των παιδιών

8.1 Ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι η πρόσβαση σε ολοήμερους παιδικούς και ιδίως βρεφονηπιακούς σταθμούς. Οι αυξήσεις των δημόσιων δαπανών για υπηρεσίες φροντίδας των παιδιών έχουν άμεση συνάρτηση με τις αυξήσεις της πλήρους απασχόλησης των γυναικών ⁽²⁷⁾.

8.2 Η υλοποίηση των στόχων της Βαρκελώνης αποτελεί, συνεπώς, αναγκαιότητα. Ωστόσο, σύμφωνα με μία πρόσφατη έκθεση της Επιτροπής, το 2010 μόνο 10 κράτη μέλη είχαν επιτύχει τον στόχο της Βαρκελώνης για τα παιδιά κάτω των 3 ετών. Το ίδιο έτος, για την κατηγορία των παιδιών μεταξύ 3 ετών και έναρξης της υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης, μόνο 11 κράτη μέλη είχαν επιτύχει τον στόχο του 90 % ⁽²⁸⁾.

8.3 Αφού τα κράτη μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά γεννήσεων είναι επίσης εκείνα που έχουν καταβάλει τις μεγαλύτερες προσπάθειες για τη διευκόλυνση του συνδυασμού επαγγελματικής και προσωπικής ζωής των γονέων, καθώς και εκείνα που παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών ⁽²⁹⁾, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν πιο αποτελεσματική, οικονομικά προσιτή, προσβάσιμη και ποιοτική στήριξη στις οικογένειες με παιδιά, μέσω πολιτικών ⁽³⁰⁾ όπως:

- Επενδύσεις στα παιδιά – μέσω προγραμμάτων παρέμβασης ήδη από πολύ μικρή ηλικία και ιδιαίτερα προγραμμάτων παροχής υπηρεσιών με επίκεντρο την οικογένεια, το σπίτι και τον παιδικό σταθμό.
- Συνδυασμός των οικογενειακών και των επαγγελματικών υποχρεώσεων – μέσω συντονισμού σε διάφορα πεδία όπως η παροχή υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών, η γονική άδεια και οι φιλικόι προς την οικογένεια χώροι εργασίας.
- Δημιουργία εννοϊκού πλαισίου για την αύξηση των ποσοστών γονιμότητας – πέραν των πολιτικών για τον συνδυασμό

επαγγελματικού και οικογενειακού βίου, μέσω αποδοτικών χρήσεων των φόρων (όπως το πρόγραμμα κουπονιών για τη φύλαξη των παιδιών στο Ηνωμένο Βασίλειο) και πολιτικών για τον ευρύτερο καταμερισμό του κόστους της ανατροφής των παιδιών, που επιτρέπουν στα νεαρά ζευγάρια να αποκτήσουν πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή στέγη και εξασφαλίζουν τη συμμετοχή τους στις αγορές εργασίας.

9. Στερεότυπα και διακρίσεις

9.1 Παρά τη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των κοριτσιών κατά τις τελευταίες δεκαετίες, που αύξησε τις δυνατότητες των γυναικών να κερδίζουν το δικό τους εισόδημα, η στάση της κοινωνίας έναντι της απασχόλησης των γυναικών και η σύγκρουση ανάμεσα στις οικογενειακές αξίες και την ισότητα εξακολουθούν να εμποδίζουν την ισόρροπη συμμετοχή των φύλων στην αγορά εργασίας.

9.2 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ιδιαίτερα για τις διακρίσεις εις βάρος των γυναικών που τυχαίνει να είναι ανάπηρες, μετανάστριες ή προερχόμενες από εθνοτική μειονότητα. Γι' αυτό, ζητεί ταχεία εφαρμογή της οδηγίας για την ίση μεταχείριση ⁽³¹⁾.

9.3 Η βία κατά των γυναικών δεν είναι μόνο ένα απαράδεκτο κοινωνικό πρόβλημα, αλλά έχει και μεγάλο οικονομικό κόστος. Εκτιμάται ότι η βία εις βάρος γυναικών έχει ετήσιο κόστος τουλάχιστον 32 δισεκατομμύρια ευρώ στα 47 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης ⁽³²⁾. Οι δημόσιες πολιτικές για την εξάλειψη της σεξιστικής βίας μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Η παραδοσιακή εικόνα του ρόλου των γυναικών στην κοινωνία θα αλλάξει μόνο όταν οι γυναίκες θα έχουν πρόσβαση στην εξουσία επί ίσοις όροις με τους άνδρες.

9.4 Ο ρόλος της βιομηχανίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχει καθοριστική σημασία για την προώθηση της ισότητας των φύλων. Τα ΜΜΕ δεν αντικατοπτρίζουν μόνο, αλλά και δημιουργούν κοινωνικο-πολιτιστικά πρότυπα και κανόνες και αποτελούν ισχυρό παράγοντα διαμόρφωσης της κοινής γνώμης και των πολιτιστικών αξιών. Επίσης, είναι ακριβώς το περιεχόμενο των ΜΜΕ εκείνο που προωθεί την ευρεία κατανόηση της πολύπλοκης φύσης της ισότητας των φύλων από όλους τους κοινωνικούς φορείς, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών ιδυόντων και του κοινού· γι' αυτό, πρέπει να εξαλειφθούν επειγόντως οι συνεχιζόμενες ανισότητες που παρουσιάζονται με τη μορφή υποεκπροσώπησης (ιδίως στα υψηλότερα κλιμάκια), εμποδίων στην επαγγελματική ανέλιξη και χαμηλότερης αμοιβής (συγκριτικά με τους άνδρες) στον τομέα των ΜΜΕ ⁽³³⁾.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽²⁵⁾ «Στρατηγική για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών (2010-2015)», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010.

⁽²⁶⁾ Database on women & men in decision making (Βάση δεδομένων για τις γυναίκες και τους άνδρες σε θέσεις λήψης αποφάσεων), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Δικαιοσύνης.

⁽²⁷⁾ «Closing the Gender Gap: Act Now (Μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των δύο φύλων: Δράση τώρα)», ΟΟΣΑ, 2012.

⁽²⁸⁾ «Οι στόχοι της Βαρκελώνης», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013.

⁽²⁹⁾ EE C 318, 23.12.2009, σ. 15-21.

⁽³⁰⁾ «Extending opportunities: How active social policy can benefit us all (Διεύρυνση των ευκαιριών: πώς μπορεί η ενεργός κοινωνική πολιτική να μας ωφελήσει όλους)», ISBN 92-64-00794-6, ΟΟΣΑ, 2005.

⁽³¹⁾ COM(2008) 426 final, 2.7.2008.

⁽³²⁾ EE C 351, 15.11.2012, σ. 21-26.

⁽³³⁾ Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), «Review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Women and the Media - Advancing gender equality in decision-making in media organisations (Επανεξέταση της εφαρμογής της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου στα κράτη μέλη της ΕΕ: Γυναίκες και μέσα μαζικής ενημέρωσης - Η προώθηση της ισότητας των φύλων στη λήψη αποφάσεων στους οργανισμούς ΜΜΕ)», 2013.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Χάραξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης — Η συμβολή της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών στις θέσεις της ΕΕ» (διερευνητική γνωμοδότηση)

(2013/C 341/03)

Εισηγήτρια: η κ. **LE NOUAIL MARLIÈRE**

Στις 6 Δεκεμβρίου 2012, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

Χάραξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης – Η συμβολή της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών στις θέσεις της ΕΕ

(διερευνητική γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 92 ψήφους υπέρ, 52 κατά και 21 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά τόσο στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα όσο και στην λεγόμενη «ανοιχτή ομάδα εργασίας», που συγκροτήθηκε από την 67η γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 17 Δεκεμβρίου 2012, να απαιτήσουν και να εφαρμόσουν τη μέθοδο των εκ των προτέρων αξιολογήσεων του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντικτύπου, τόσο κατά τη φάση προσδιορισμού των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, όσο και κατά την παγκόσμια διαπραγμάτευση στόχων που θα κληθούν να αναδειχθούν ως οικουμενικά εφαρμοστέοι, και τούτο προκειμένου να υπάρξουν μέσα εξισορρόπησης των ευνοϊκών ή των δυσμενών διακυμάνσεων που ενδέχεται να προκύψουν ή να συνυπάρχουν μεταξύ κλάδων, γεωγραφικών περιοχών ή πεδίων δραστηριοτήτων.

1.2 Όλα τα κοινωνικά προγράμματα που είναι ουσιαστικής σημασίας για την επίτευξη κάθε στόχου βιώσιμης ανάπτυξης –τόσο αυτά που αφορούν την παιδεία ή την υγεία, όσο και αυτά που αφορούν την ανεργία των νέων– πρέπει να εξαιρούνται, κατά προτεραιότητα, από τις δημοσιονομικές περικοπές.

1.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη βούληση της ΕΕ να επιδιώξει την υλοποίηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», αφενός, μέσω του ευρωπαϊκού εξαμήνου, αξιοποιώντας την ευκαιρία που της παρέχεται να του δώσει ιδιαίτερο νόημα προτείνοντας μια κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική στρατηγική απαλλαγμένη από στεγανά, και, αφετέρου, μέσω της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ολοκληρωμένη βιώσιμη ανάπτυξη.

1.4 Συνιστά τη συμμετοχή της ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών στην υλοποίηση της εν λόγω στρατηγικής, από κοινού με τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών (ΟΚΠ), τους κοινωνικούς εταίρους και τις εθνικές οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές και παρεμφερείς οργανώσεις.

1.5 Καλεί τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα:

1.5.1 αφενός, να συνεχίσουν με τρόπο δραστήριο τις προσπάθειες σύμπραξης για την ανάπτυξη, μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για την αλλαγή και της εξωτερικής πολιτικής για την αναπτυξιακή βοήθεια και συνεργασία, και, αφετέρου, να συνεκτιμήσουν τα δικά τους συμφέροντα και τα συμφέροντα των εταίρων

τους, κατά τις διμερείς και πολυμερείς εξωτερικές εμπορικές διαπραγματεύσεις, με γνώμονα τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά ανθρώπινα δικαιώματα·

1.5.2 να ενισχύσουν και να σταθεροποιήσουν το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, ώστε να διαθέτουν μια στέρεα βάση και μια ανταγωνιστικότητα που θα εδράζεται όχι μόνο στην ικανότητα τεχνολογικής καινοτομίας, αλλά και καινοτομίας με στόχο την κοινωνική πρόοδο·

1.5.3 να αναπτύξουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ανάπτυξη μιας πράσινης οικονομίας, αποδοτικής ως προς τη χρήση των πόρων και ως προς τη χρήση πρωτογενούς και δευτερογενούς ενέργειας και επωφελούς για όλους τους πολίτες της ΕΕ, καθώς και –μέσω της δίκαιας μεταφοράς τεχνολογίας– επωφελούς για τις χώρες που είναι εμπορικοί εταίροι της, μιας οικονομίας που θα στηρίζεται σε ενεργειακή μετάβαση προσανατολισμένη προς τον έλεγχο των αναγκών, την προσφορά των καλύτερων τεχνολογιών αποθήκευσης και τις χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂).

1.5.4 να ενισχύσουν τις δημόσιες υπηρεσίες και τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, ώστε η Ευρώπη να είναι μια περιοχή δίκαιας ευημερίας και στο εσωτερικό των συνόρων της, αλλά και όσον αφορά την παρουσία της εκτός των συνόρων, στις αντιπροσωπείες της και στη δημόσια συνεργασία της·

1.5.5 να προβούν στον ορισμό δημοσίων υπηρεσιών στην Ευρώπη, σε συνάρτηση με τα θεμελιώδη δικαιώματα που πρέπει να εξασφαλίζονται στους πολίτες της ΕΕ, με τη θέσπιση οδηγίας πλαισίου για τις δημόσιες υπηρεσίες, εγκαταλείποντας τη λογική της αμιγούς αυτορρύθμισης·

1.5.6 να επιβάλουν στις ευρωπαϊκές και στις μη ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εντός των συνόρων της ΕΕ να προσδώσουν μια ουσιαστική διάσταση στην κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, που θα αφορά το περιβάλλον. Είναι γεγονός ότι οι επιχειρήσεις οφείλουν να λογοδοτούν σχετικά με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες της διαχείρισής τους. Η ευθύνη τους αυτή θα πρέπει να τίθεται με σαφήνεια σε εφαρμογή στην αλυσίδα εντολέα-υπεργολάβων, από το διακρατικό έως το τοπικό επίπεδο, με τρόπο καθιερωμένο, διαφανή και ανιχνεύσιμο. Η διαφάνεια και η ανεξαρτησία πρέπει να ισχύουν επίσης και για τους οίκους αξιολόγησης·

1.5.7 να ενθαρρύνουν και να υποστηρίξουν την ανάπτυξη των ΜμΕ και των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας και οικονομίας της αλληλεγγύης·

1.5.8 να παρέμβουν αποτελεσματικά σε θέματα περιβαλλοντικών προκλήσεων, εγγυώμενα ένα πραγματικό οικουμενικό δικαίωμα στην περιβαλλοντική ενημέρωση και μία βελτιωμένη εφαρμογή της σύμβασης του Aarhus, και να αναγνωρίσουν, ειδικότερα, στους μισθωτούς εργαζομένους, δικαιώματα προειδοποίησης για περιβαλλοντικά θέματα·

1.5.9 να αναθεωρήσουν την αποστολή των τραπεζών και να διοχετεύουν την αποταμίευση προς τη βιομηχανία και τη λεγόμενη πραγματική οικονομία, ώστε να διευκολυνθεί η οικολογική μετάβαση και η χρηματοδότηση της κατασκευής και της προσαρμογής κατοικιών, της εκπαίδευσης, των πολιτικών υπέρ της ενέργειας, της ασφάλειας των τροφίμων, της πρόσβασης στο νερό, των νοσοκομείων, των οδικών, λιμενικών και σιδηροδρομικών υποδομών κλπ, που αποτελούν –τόσο στην Ευρώπη όσο και στον κόσμο γενικότερα– απαρέγκλιτες προϋποθέσεις για μια βιώσιμη ανάπτυξη είτε της οικονομίας, είτε της κοινωνίας, είτε του περιβάλλοντος·

1.6 Η ΕΟΚΕ προτρέπει την ΕΕ:

1.6.1 να προχωρήσει με στόχο την επιβράδυνση της κερδοσκοπίας και την προώθηση πιο μακροπρόθεσμων επενδύσεων·

1.6.2 να καταπολεμήσει την άτυπη εργασία, την αδήλωτη εργασία και την πλημμελώς δηλωνόμενη εργασία εντός και εκτός της Ευρώπης, μέσω των ενδιαφερομένων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, προκειμένου να επιβάλει την εφαρμογή των διεθνών κανόνων εργασίας, την είσπραξη των κοινωνικών εισφορών και την καταπολέμηση του «ξυπλούματος χρήματος», χάρη στη θέσπιση ενός πραγματικού καθεστώτος κυρώσεων και στην ενίσχυση των ανεξάρτητων ελέγχων (επιθεώρηση εργασία)·

1.6.3 να καταπολεμήσει, επίσης, τους ποικίλους τρόπους υποβάθμισης των διεθνών κανόνων εργασίας, απαξίωσης της εργασίας και της αξιοπρέπειας ορισμένων εργαζομένων (όλων εκείνων των οποίων καταπατούνται τα δικαιώματα) και να προωθήσει τη γενίκευση σταθερών θέσεων εργασίας και ασφαλούς κοινωνικής προστασίας, που θα εγγυάται ευημερία και κοινωνική άνεση.

2. Εισαγωγή

2.1 Η απόφαση να κινηθεί μια διαδικασία που θα οδηγήσει στη χάραξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης υπήρξε μια από τις κύριες αποφάσεις της διάσκεψης Ρίο+20. Η εν λόγω διαδικασία ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2013, με τη συγκρότηση ανοιχτής ομάδας μελέτης διακυβερνητικής δομής, που επιφορτίστηκε να υποβάλει έκθεση και πρόταση στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, στο διάστημα μεταξύ Σεπτεμβρίου 2013 και Σεπτεμβρίου 2014. Σύμφωνα με το τελικό έγγραφο της διάσκεψης Ρίο+20, η διαδικασία αυτή πρέπει να συντονιστεί με τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το πρόγραμμα ανάπτυξης για την περίοδο μετά το 2015.

2.2 Η παρούσα γνωμοδότηση συνδέεται με την γνωμοδότηση πρωτοβουλίας του τμήματος NAT με τίτλο «Η πράσινη οικονομία – Προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης στην ΕΕ»⁽¹⁾, που η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τον Ιούνιο του 2013, και με την γνωμοδότηση του

τμήματος REX σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής «Αξιοπρέπεις συνθήκες διαβίωσης για όλους: εξάλειψη της φτώχειας και εξασφάλιση βιώσιμου μέλλοντος για τον κόσμο»⁽²⁾. Σε μια ευρωπαϊκή προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης, πρέπει να διαφυλάσσεται και να ενισχύεται το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο, ως στοιχείο άρρηκτα συνδεδεμένο με την επιτυχημένη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία. Η αναμονή μιας διεθνούς συμφωνίας σχετικά με τον προσδιορισμό των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) δεν μπορεί να αποτελεί πρόσχημα για την αναβολή ή την περιστολή των δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει οι εκβιομηχανισμένες χώρες στα πλαίσια των πολιτικών αναπτυξιακής βοήθειας και συνεργασίας.

2.3 Σύμφωνα με την επιστολή της, με την οποία ζητά την εκπόνηση της παρούσας διερευνητικής γνωμοδότησης, η Επιτροπή συνδέει μεταξύ τους, τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης, την πράσινη οικονομία χωρίς αποκλεισμούς και την εξάλειψη της φτώχειας. Ζητά να προταθούν τρόποι ώστε η οικονομική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική διάσταση να ενταχθούν επιτυχώς σε μελλοντικούς καθολικούς στόχους βιώσιμης ανάπτυξης. Επί του προκειμένου, η Επιτροπή θα επιθυμούσε να εμπλουτιστεί ο προβληματισμός με τις απόψεις των διεθνών ομόλογων της ΕΟΚΕ οργανώσεων.

2.4 Η ΕΟΚΕ, με την ευκαιρία δύο συνεδριάσεων του Παρατηρητηρίου Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΠΒΑ), προέβη σε ακρόαση εκπροσώπων των κύριων ομάδων (των λεγόμενων «Major Groups») που αναγνωρίστηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) κατά τη διάσκεψη Ρίο+20.

2.5 Τα Ηνωμένα Έθνη, από την πλευρά τους, συγκρότησαν ομάδα υψηλού επιπέδου, απαρτιζόμενη από εκπροσώπους κυβερνήσεων, η οποία θα προτείνει, τον Σεπτέμβριο του 2013, μία πρώτη έκθεση, ενώ ο κ. Achim Steiner, αναπληρωτής γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών και εκτελεστικός διευθυντής του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP), πραγματοποίησε ομιλία στις 14 Μαΐου, απευθυνόμενος στα μέλη της ΕΟΚΕ και σε άλλους εκπροσώπους της κοινωνίας πολιτών, με θέμα «Προώθηση της ανάπτυξης μετά τη διάσκεψη Ρίο+20». Εξέφρασε την ανάγκη μιας εντελώς ανοιχτής διαδικασίας διαβούλευσης για τους ΣΒΑ, στην οποία θα συμμετέχουν κυβερνήσεις, κοινωνία πολιτών και ιδιωτικός τομέας. Η κ. Kitty van der Heijden, πρεσβευτής βιώσιμης ανάπτυξης για τις Κάτω Χώρες και μέλος της λεγόμενης «ανοιχτής» ομάδας εργασίας, ενημέρωσε επίσης την ομάδα εργασίας του ΟΗΕ σχετικά με την εμπειρία της.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ιδέα να συμπεριληφθούν οι ΣΒΑ στη διακήρυξη Ρίο+20 προτάθηκε από τις κυβερνήσεις της Κολομβίας, της Γουατεμάλας και του Περού. Στηριζόμενες στο πρόγραμμα δράσης «21ος αιώνας» και στο σχέδιο υλοποίησης του Γιοχάνεσμπουργκ, οι συγκεκριμένες κυβερνήσεις συνιστούσαν, σε κοινή πρόταση, να οριστεί ένα περιορισμένο φάσμα μετρήσιμων στόχων, ώστε να εξασφαλιστεί μια ανανεωμένη πολιτική κινητοποίηση υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι τρεις αυτές χώρες της Λατινικής Αμερικής (με τη μετέπειτα συμβολή των Ενωμένων Αραβικών Εμιράτων) πρότειναν οκτώ πιθανά πεδία δράσης για τους ΣΒΑ: επισιτιστική ασφάλεια, ύδατα, ενέργεια, πόλεις, ωκεανοί, φυσικά συστήματα, αποτελεσματική χρήση των πόρων, απασχόληση.

3.2 Σύμφωνα με το τελικό έγγραφο της διάσκεψης Ρίο+20, που φέρει τον τίτλο «Το μέλλον που θέλουμε», οι ΣΒΑ θα πρέπει:

— να έχουν ως βάση το πρόγραμμα δράσης «21ος αιώνας» και το σχέδιο υλοποίησης του Γιοχάνεσμπουργκ·

⁽¹⁾ ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σσ. 18-22

⁽²⁾ ΕΕ C 271 της 19.09.2013, σσ. 144-150.

- να στηρίζονται στις ήδη αναληφθείσες δεσμεύσεις·
- να αφορούν κυρίως τομείς προτεραιότητας με στόχο την υλοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης, σύμφωνα με το τελικό έγγραφο·
- να λαμβάνουν υπόψη, κατά τρόπο ισορροπο, τις τρεις πτυχές της βιώσιμης ανάπτυξης και τα στοιχεία που τις συνδέουν μεταξύ τους·
- να συνάδουν με το αναπτυξιακό πρόγραμμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για την περίοδο μετά το 2015 και να ενσωματώνονται σ' αυτό·
- να μην γίνουν αιτία να παραμεληθούν οι αναπτυξιακοί στόχοι της χιλιετίας (ΑΣΧ)·
- να προβλέπουν την ενεργό συμμετοχή στη σχετική διαδικασία όλων των ενδιαφερομένων, ανάλογα με την περίπτωση, μερών.

Εξάλλου, οι ΣΒΑ θα πρέπει να είναι συγκεκριμένοι, συνοπτικοί, ευνόητοι, ολιγάριθμοι, φιλόδοξοι, παγκόσμιας εμβέλειας και εφαρμόσιμοι σε όλες τις χώρες (λαμβάνομένων υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της καθεμίας).

3.3 Θεωρητικά, η Διάσκεψη Ρίο+20 αποτελεί μια νέα εκκίνηση, με χάρτη πορείας όπου εμφανίζεται ένας κόσμος στον οποίο ο κάθε άνθρωπος μπορεί να απολαμβάνει τα δικαιώματά του και να ζει σε συνθήκες ισότητας, χωρίς να πλήττεται από την αδικία της φτώχειας, και σε αρμονική συνύπαρξη με τους πόρους του πλανήτη.

3.3.1 Σύμφωνα με την οργάνωση Oxfam International (Oxfam, Post-2015 Development Goals: Oxfam International Position, January 2013), λόγω χάρη, το πλαίσιο για μετά το 2015 πρέπει να υποστηρίζει το όραμα αυτό, να προσδιορίζει ανάλογους στόχους και να υποδεικνύει λεπτομερώς την πορεία για την υλοποίησή του. Η επίτευξη της ευημερίας για όλους, με σεβασμό στις δυνατότητες του πλανήτη, θα απαιτήσει τον εκ βάρων αναπροσανατολισμό της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ανάπτυξης.

3.3.2 Σύμφωνα με τον ίδιο πάντοτε ΜΚΟ, οι συζητήσεις σχετικά με την περίοδο μετά το 2015 χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα σχετικά με τον ρόλο που πρέπει να δοθεί σε ένα ενδεχόμενο «πλαίσιο» και με τον τρόπο κατά τον οποίο ένα τέτοιο πλαίσιο μπορεί να μεταβάλει στην πράξη την κατάσταση των ανθρώπων που ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Καίρια σημασία έχει να υπάρξει συμφωνία ως προς τον τρόπο επίτευξης των στόχων, ώστε να μπορέσουν αυτοί να προσδιοριστούν επακριβώς. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να τόνωνουν την πολιτική βούληση και τις δημόσιες πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στην εξάλειψη της φτώχειας και των ανισοτήτων και στη διαφύλαξη του πλανήτη, με βάση τα εξής:

- διατύπωση κοινού οράματος και κοινών προοπτικών για τις δημόσιες αρχές και τη διεθνή κοινότητα, που θα χρησιμεύσουν ως βάση για ριζικές αλλαγές·

- εξασφάλιση στους πολίτες ενός ισχυρού εργαλείου αγωνιστικής δράσης που θα τους παρέχει τη δυνατότητα να διεκδικούν αλλαγές πολιτικής, να αναγκάζουν τις δημόσιες αρχές και τον ιδιωτικό τομέα σε λογοδοσία, και να αναλαμβάνουν δικές τους πρωτοβουλίες υπέρ της αλλαγής·
- προώθηση αλλαγών σε επίπεδο εθνικών πολιτικών και διαδικασιών λήψεως αποφάσεων, χάρη στην αγωνιστική δράση, στους χρηματοπιστωτικούς κύκλους, στην πίεση εκ μέρους των ομοίων (π.χ. των άλλων χωρών ή σε περιφερειακό επίπεδο), καθώς και στην αύξηση της διαφάνειας και στη βελτίωση της συγκέντρωσης στοιχείων, που θα πρέπει να συνοδεύουν τους νέους στόχους·
- διευκόλυνση του διαλόγου και ενίσχυση της υπευθυνότητας σε όλα τα επίπεδα: ανάμεσα στα κράτη και τους πολίτες τους, στα κράτη και τον ιδιωτικό τομέα, στα κράτη και τους διακυβερνητικούς οργανισμούς, ανάμεσα στους διαφόρους εταίρους της αναπτυξιακής συνεργασίας και ανάμεσα στους πολίτες και τις υπεύθυνες επιχειρήσεις·
- ενίσχυση της ευστοχίας, της συνέπειας και της διαφάνειας των δράσεων των διεθνών θεσμών, όπως τα Ηνωμένα Έθνη και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

3.4 Οικολογικός προσανατολισμός των επιχειρήσεων και δημιουργία απασχόλησης

3.4.1 Η βιώσιμη ανάκαμψη της πραγματικής οικονομίας προϋποθέτει κατ' ανάγκη ένα πρότυπο παραγωγής με αποδοτικότερη χρήση των πόρων. Η Ευρώπη θα έπρεπε όχι μόνο να υποστηρίξει ένα πληρέστερο και πιο φιλόδοξο ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο για τα κλιματικά θέματα, ώστε να επιτευχθούν οι ευρύτεροι κλιματικοί στόχοι με ορίζοντα το 2050, αλλά παράλληλα να στηρίξει τη βιομηχανική της βάση και τους κλάδους και επαγγέλματα που συνδέονται μ' αυτήν.

3.4.2 Οι κυριότερες προκλήσεις είναι πώς θα επιτευχθεί ο στόχος μιας οικονομίας με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και πώς θα γίνει η διαχείριση αυτής της μετάβασης. Πρέπει να δοθεί έμφαση σε δύο στοιχεία: αφενός, στη βιομηχανική πολιτική που θα πρέπει να εφαρμοστεί για την επίτευξη μιας πράσινης οικονομίας που να διατηρεί τη βιομηχανική της βάση και, αφετέρου, στις προοπτικές της απασχόλησης στα πλαίσια αυτά (Béla Galgóczi, Greening industries and creating jobs, European Trade Union Institute, 2012).

3.4.3 Η βιομηχανία επιτελεί πρωταγωνιστικό ρόλο σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης, εμπορικών συναλλαγών και, σε μικρότερο βαθμό, επενδύσεων. Η μετάβαση προς μια ανάπτυξη χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, με βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, ανάδειξη του βιώσιμου έργου και προστασία της υγείας, αποκτά πλέον καίρια σημασία.

3.4.4 Η Ευρώπη βρίσκεται αντιμέτωπη με έναν από τους χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης που έχει ποτέ γνωρίσει από το 1929. Δύο στοιχεία είναι απολύτως αναγκαία για την επίτευξη των μελλοντικών στόχων και για μια βιώσιμη και διαρκή ανάπτυξη: 1) χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές και 2) δημοκρατία.

3.4.5 Η ΕΕ καλείται να συνεχίσει τις προσπάθειες έρευνας και ανάπτυξης, ώστε να δημιουργήσει τον αναγκαίο αριθμό θέσεων εργασίας για τον ενεργό της πληθυσμό, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις μελλοντικές αναπτυξιακές ανάγκες που προκαλεί ο υψηλότερος ρυθμός ανάπτυξης σε άλλες ηπείρους, και τούτο σε ποικίλους τομείς, όπως: υπηρεσίες, παιδεία, υγεία, περιβάλλον, μεταφορές, ενέργεια, στέγαση, αστικοποίηση, γεωργία, διατροφή κ.λπ.

3.5 Η απασχόληση, η κοινωνική ένταξη και η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο της δράσης, και σε επίπεδο ΕΕ και σε παγκόσμια κλίμακα

3.5.1 Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) έχει αναγνωρίσει ότι η «θεραπεία» της λιτότητας ήταν πιο επιθετική απ' ό,τι είχε αρχικά υπολογίσει. Το συμπέρασμα που πρέπει να αντληθεί είναι ότι απαιτείται μείωση της δόσης. Όλα τα βασικά κοινωνικά προγράμματα, είτε αυτά αφορούν την παιδεία ή την υγεία είτε την ανεργία των νέων, πρέπει να εξαιρούνται από τις δημοσιονομικές περικοπές. Οι ανάγκες χρηματοδότησης στα κράτη μέλη της ΕΕ βρίσκονται σε κρίσιμα επίπεδα μετά τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, ενώ η αναχρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας δεν καλύπτεται επαρκώς με τη συμφωνία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) της ΕΕ. Τα μέτρα που συνιστούν η «τρίοικα» Παγκόσμια Τράπεζα – ΔΝΤ – Συμβούλιο της ΕΕ δεν επιτρέπουν τη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων για την αναθέρμανση μιας βιώσιμης και σταθερής οικονομικής ανάπτυξης.

3.5.2 Η ανάπτυξη έξυπνων κοινωνικών πολιτικών —όπως τα προγράμματα συνδρομής των ανέργων στην εξεύρεση απασχόλησης ή τα συστήματα που παρέχουν κοινωνική ασφάλιση στα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας μας— δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως κόστος. Συνιστά επένδυση για το μέλλον.

3.5.3 Οι νέοι έχουν πληγεί όλως ιδιαίτερα, στο σύνολο της ζώνης του ευρώ, με ποσοστά ανεργίας που έχουν φθάσει το 22 % και που ξεπερνούν ακόμη και το 50 % σε χώρες όπως η Ισπανία και η Ελλάδα. Το 2010 το ποσοστό προσωρινής απασχόλησης των νέων ηλικίας 15-24 ετών ξεπερνούσε το 50 %, έφθασε δε σχεδόν το 70 % (Eurofound, Third European Quality of Life Survey, 2012 [Eurofound, Τρίτη Έρευνα για την ποιότητα ζωής στην Ευρώπη, 2012).

3.5.4 Ο πληθυσμός έχει παντού πληρώσει πολύ ακριβά για να επανορθωθούν οι καταστροφικές συνέπειες των πρακτικών των χρηματοπιστωτικών κύκλων που αποδείχθηκαν ανεύθυνες.

3.5.5 Η ΕΕ οφείλει να αποδώσει μεγαλύτερη σημασία στην κοινωνική διάσταση, ιδίως δε στον κοινωνικό διάλογο, όπως προβλεπόταν στον χάρτη πορείας που συνόδευε την ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Πρέπει να συνδράμει τα κράτη μέλη ώστε να θεσπίσουν συστήματα εγγυήσεων για τη νεολαία, να βελτιώσουν τη διαφοροποίηση και την καινοτομία στη βιομηχανία, να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών της αγοράς εργασίας, να αυξήσουν τη δημιουργία απασχόλησης και να τονώσουν την κοινωνική επένδυση (ILO, Guy Ryder, Jobs, social inclusion and growth should top EU agenda, 14 February 2013 – ΔΟΕ, Guy Ryder, Απασχόληση, κοινωνική ενσωμάτωση και ανάπτυξη πρέπει να βρίσκονται στην κορφή της ατζέντας της ΕΕ, 14 Φεβρουαρίου 2013).

4. Οικολογικός προσανατολισμός του ευρωπαϊκού εξαμήνου

4.1 Από τις πρώτες ακροάσεις που διοργάνωσε η ΕΟΚΕ προκύπτει ότι η διάρθρωση μεταξύ των εισηγήσεων της κοινωνίας πολιτών που συγκέντρωσε η ΕΕ και αυτών που ζητούνται βάσει του συστήματος του ΟΗΕ, μέσω άμεσης διαβούλευσης, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εύληπτη και διαφανής, όπως δικαιούταν να αναμένει ο Ευρωπαίος πολίτης. Οι εισηγήσεις των οργανώσεων που εκπροσωπούν την κοινωνία πολιτών βρίσκονται δίπλα σ' εκείνες των ομάδων

πίεσης που εκπροσωπούν ιδιωτικά συμφέροντα, στο ίδιο επίπεδο με τις εισηγήσεις των κυβερνήσεων, μέσα σ' ένα χρονοδιάγραμμα που δεν αφήνει πολλά περιθώρια για την οργάνωση συζητήσεων με σεβασμό της ανεξαρτησίας των οργανώσεων και της αυτονομίας του κοινωνικού διαλόγου. Επιπλέον, σε όλη την παρακολούθηση των εργασιών της Διάσκεψης Rio+20, καθώς και των εργασιών της λεγόμενης «ανοιχτής» ομάδας, εμφανίζεται μια εικόνα που παραπέμπει σε προσπάθεια ανακίνησης ενός προκαθορισμένου προσανατολισμού, σαν να έχουν όλα ήδη παιχθεί κάπου αλλού.

4.2 Ευτυχώς, η ΕΕ αποφάσισε να εφαρμόσει όλη τη διαδικασία μέσα από την οικολογική στροφή της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και του ευρωπαϊκού εξαμήνου, προκειμένου να προταθεί μια εναρμονισμένη ευρωπαϊκή πρόταση, με βάση την οποία η Ευρώπη θα ενεργεί και θα εκφράζεται με μία ενιαία φωνή, σε παγκόσμιο επίπεδο.

4.3 Έχει μεγάλη σημασία σήμερα να ενταχθούν οι προβληματισμοί περί βιώσιμης ανάπτυξης στους κύριους τομείς της πολιτικής, οι οποίοι είναι προς το παρόν η στρατηγική «Ευρώπη 2020» και το ευρωπαϊκό εξάμηνο, ως κύριο μέσο διαχείρισής της.

Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τις δηλώσεις της Επιτροπής και του Συμβουλίου, που διαβεβαιώνουν ότι τα συμπεράσματα και οι διαδικασίες που συμφωνήθηκαν στη διάσκεψη Rio+20 θα τεθούν σε εφαρμογή και θα αναπτυχθούν στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης χάρη στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η ΕΟΚΕ θα επιδείξει άκρα επαγρύπνηση ώστε να βεβαιωθεί ότι αυτό θα επαληθευτεί (Council of the European Union, Rio+20: Outcome and follow-up to the UNCSD 2012 - Συμπεράσματα του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Οκτώβριος 2012) – 15477/12).

4.4 Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή τη διεύρυνση του κύκλου των φορέων που συμμετέχουν στη διαδικασία του ευρωπαϊκού εξαμήνου. Φέτος, η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος συμμετέχει σε αυτήν πιο ενεργά παρά ποτέ. Τον περασμένο Δεκέμβριο, το Συμβούλιο Περιβάλλοντος συζήτησε για πρώτη φορά την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ θα συμβάλει ώστε η κοινωνία πολιτών να έχει τη δυνατότητα να εμπλουτίζει τη διαδικασία αυτή με ζητήματα που συνδέονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, και τούτο σε επίπεδο εθνικών οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών, ορισμένες εκ των οποίων διαθέτουν πλέον ειδικές αρμοδιότητες επί του θέματος, καθώς επίσης και σε επίπεδο εθνικών συμβουλίων βιώσιμης ανάπτυξης.

4.5 Όσον αφορά την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, διαπιστώνεται ότι ο συσχετισμός μεταξύ των διαφόρων κρίσεων —δηλαδή της χρηματοπιστωτικής, της οικονομικής, της κοινωνικής, αλλά και της περιβαλλοντικής— δεν καθίσταται αρκετά σαφής, καθώς επίσης και ότι δεν είναι επαρκής η επίγνωση της απολύτως επείγουσας ανάγκης να υπάρξει σοβαρή πρόοδος προς αυξημένο οικολογικό προσανατολισμό, με βάση μια μεταστροφή του συνόλου της οικονομίας, και τούτο όχι «παρα την κρίση», αλλά επίσης και κυρίως λόγω της κρίσης. Δεν είναι πλέον δυνατό να συνεχίσουμε την ίδια πορεία.

4.6 Σχετικά με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης, πρέπει να υπάρξει έκκληση για ομοφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΕ δεν μπορεί να δεσμεύεται στις διεθνείς διαπραγματεύσεις υπέρ του οικολογικού προσανατολισμού της οικονομίας και, από την άλλη πλευρά, να παραμελεί το ζήτημα αυτό στα κύρια έγγραφα της για την οικονομική πολιτική.

4.7 Επί του προκειμένου, η απουσία αναφοράς σε μια έννοια διακεκριμένης ανάπτυξης φαίνεται επίσης κάπως παράδοξη. Πώς μπορεί η ΕΕ να είναι πρωτοπόρος στον διεθνή προβληματισμό σχετικά με τους δείκτες πέρα από το ΑΕγχΠ, και στην έκθεσή της για την ανάπτυξη να αναφέρεται αποκλειστικά στο ΑΕγχΠ; Είναι αλήθεια ότι το έγγραφο εξετάζει τα κοινωνικά προβλήματα, δεν περιλαμβάνει όμως ρητή μνεία στον στόχο που συνίσταται στην ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας (ο οποίος, ειρήσθω εν παρόδω, αποτελεί και τον τίτλο του έβδομου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον).

4.8 Ο προβληματισμός σχετικά με τη σκοπιμότητα της θέσπισης άλλων δεικτών μπορεί ευτυχώς να τροφοδοτηθεί από πολλές αναλύσεις και πρέπει τώρα να καταλήξει σε μία λύση που θα στηρίζεται σε έναν διάλογο όπου θα συμμετέχουν ισότιμα οι θεσμικοί παράγοντες και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας πολιτών, μέσα από μια διαδικασία ενσωμάτωσης όλων των ενδιαφερομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

4.9 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η κατάργηση των επιζήμιων για το περιβάλλον επιδοτήσεων και η επιβολή περιβαλλοντικών φόρων αποτελούν, συστηματικά πλέον, στοιχεία της ετήσιας επισκόπησης της ανάπτυξης και των ειδικών συστάσεων προς τα κράτη μέλη, ενώ φέτος εξετάζονται επίσης τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων και των λυμάτων, καθώς και η βελτίωση της ανακύκλωσης.

5. Σύνδεση των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας (ΑΣΧ) με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ)

5.1 Πρέπει να επιτευχθεί μια καλή συμφωνία σχετικά με τους ΑΣΧ στον προϋπολογισμό της Ένωσης ⁽³⁾

5.1.1 Η μείωση της φτώχειας αποτελεί ζήτημα ισότητας και δικαιοσύνης, που καλύπτει την πρόσβαση σε υπηρεσίες όπως η υγεία και η παιδεία, καθώς και στην απασχόληση. Η ανάπτυξη των ΑΣΧ στηρίχτηκε υπερβολικά στους δωρητές. Για το μελλοντικό πλαίσιο, θα πρέπει να προβλεφθούν τα εξής:

— μεγαλύτερη δέσμευση και μεγαλύτερη συμμετοχή των εταίρων χωρών, οι οποίες και έχουν την τελική ευθύνη για την εκτέλεση του κυριότερου μέρους των εργασιών·

— ενισχυμένο πλαίσιο αμοιβαίας ευθύνης και των δωρητριών και των εταίρων χωρών·

— αναγκαία ευελιξία ώστε οι εταίροι χώρες να μπορούν να προσαρμόζουν τους αναπτυξιακούς στόχους στις εκάστοτε εθνικές ιδιαιτερότητες.

5.1.2 Χάρη σε μια προσέγγιση περιορισμένη σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και προσανατολισμένη στα αποτελέσματα, οι ΑΣΧ είχαν σημαντική επίδραση στις πολιτικές διεθνούς ανάπτυξης. Η επικέντρωση σε ένα περιορισμένο φάσμα μετρήσιμων στόχων τους επέτρεψε να συμβάλουν στην αύξηση και στον αποτελεσματικότερο προσανατολισμό της αναπτυξιακής βοήθειας. Ωστόσο, όσο πλησιάζουμε στη λήξη της προθεσμίας, που είχε οριστεί για το 2015, καθίσταται προφανές ότι τα αποτελέσματα των στόχων θα είναι περιορισμένα, με επιτυχίες και αποτυχίες.

5.1.3 Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ) καλούνται να συμπληρώσουν το υπάρχον φάσμα των στόχων της χιλιετίας. Δύο είναι οι κύριες διαφορές ανάμεσα στους ΣΒΑ και τους ΑΣΧ: οι ΣΒΑ έχουν παγκόσμια εμβέλεια (σε αντίθεση με τους ΑΣΧ που αφορούν κυρίως τις χώρες του Νότου) και περιλαμβάνουν πτυχές πέρα από τον «μετακανόνα» της μείωσης της φτώχειας (φυσικοί πόροι, κατανάλωση, παραγωγή, ενέργεια, δικαιώματα του ανθρώπου κ.λπ.).

5.1.4 Τα δύο προσεχή έτη θα είναι καθοριστικά για τον προσδιορισμό του μελλοντικού προγράμματος δράσης για την ανάπτυξη. Οι δύο διαδικασίες —αναθεώρηση των ΑΣΧ και επισημοποίηση των ΣΒΑ— θα κληθούν να προτείνουν καίριους προσανατολισμούς που θα καθορίσουν τη δομή της βιώσιμης ανάπτυξης μετά το 2015.

Οι προσανατολισμοί αυτοί θα πρέπει να περιλαμβάνουν την εγγραφή της διάστασης της ισότητας των φύλων στον προϋπολογισμό των δημοσίων πολιτικών, κατά οριζόντιο τρόπο, ως πρωταρχικό παράγοντα καταπολέμησης της φτώχειας και των ανισοτήτων ⁽⁴⁾.

Η πρόκληση είναι τεράστια και θα πρέπει να στηριχτεί στην ανανώριση πιο σημαντικού ρόλου στα δικαιώματα του ανθρώπου και στη συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών στις αποφάσεις, με στόχο μια πορεία που θα επικεντρώνεται στην οικονομία και στις υπηρεσίες ως μέσα ανθρώπινης ανάπτυξης ⁽⁵⁾.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽³⁾ ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σσ 144-150.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 76 της 14.3.2013, σ. 8.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 161 της 6.6.2013, σ. 82,
ΕΕ C 181 της 21.6.2012, σ. 28.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επισιτιστική ασφάλεια και βιοενέργεια» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2013/C 341/04)

Εισηγητής: ο κ. CHIRIACO

Στις 14 Φεβρουαρίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Επισιτιστική ασφάλεια και βιοενέργεια»

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της Επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 173 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 13 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θεωρεί ότι το ζήτημα της επισιτιστικής ασφάλειας πρέπει να τεθεί στο επίκεντρο των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προϋπόθεση για μια στρατηγική παγκόσμιας σταθερότητας.

1.2 Στη συζήτηση σχετικά με το θέμα «τρόφιμα εναντίον καυσίμων», η ΕΟΚΕ, αν και συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Ένωση για την ανάγκη μείωσης της εξάρτησης από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων, καλεί την Επιτροπή να θέσει σε απόλυτη προτεραιότητα τον ασφαλή εφοδιασμό με τρόφιμα, την προστασία του εδάφους, την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας, την έμμεση αλλαγή της χρήσης γης ⁽¹⁾ συσχετίζοντας άμεσα την επισιτιστική ασφάλεια με την παραγωγή βιοενέργειας ⁽²⁾.

1.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να βασίζεται στην κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική αειφορία και ότι η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές θα πρέπει να συνδέεται στενά με την επίτευξη των στόχων αυτών.

1.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την απόφαση της Επιτροπής να συμπεριλάβει στις οδηγίες 98/70/ΕΚ και 2009/28/ΕΚ δεσμευτικές διατάξεις που να καλύπτουν την έμμεση αλλαγή της χρήσης γης, δεδομένου ότι προς το παρόν τα βιοκαύσιμα παράγονται από γεωργικές καλλιέργειες.

1.5 Η ΕΟΚΕ, επιβεβαιώνοντας την άποψη που έχει ήδη διατυπώσει στη γνωμοδότηση TEN/502 ⁽³⁾, εκφράζει την αντίθεσή της με την προσέγγιση που επέλεξε η Επιτροπή να αξιολογεί την «έμμεση αλλαγή της χρήσης γης» μέσω της σύγκρισης των ορυκτών και των βιογενών πηγών ενέργειας, εξετάζοντας μόνο το ισοζύγιο των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και υποβαθμίζοντας ζητήματα, όπως η ασφάλεια εφοδιασμού και ο αντίκτυπος των ορυκτών καυσίμων.

1.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής, λαμβανομένων υπόψη των επενδύσεων που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί, να μειωθεί η παραγωγή των βιοκαυσίμων που παράγονται από εδάφιμα φυτά και να υποστηριχθούν με τη θέσπιση κινήτρων τα «προηγμένα» καύσιμα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ωστόσο ότι η παραγωγή καυσίμων δεύτερης γενιάς που χρησιμοποιούν ξύλο και άχυρα θα μπορούσε να μειώσει τους κύκλους απορρόφησης του άνθρακα, προκαλώντας κατά συνέπεια αύξηση των συγκεντρώσεων του διοξειδίου του άνθρακα ⁽⁴⁾.

1.7 Η εκτίμηση της ΕΟΚΕ θα ήταν διαφορετική αν ως πρώτη ύλη χρησιμοποιούνταν επίσης και μικροφύκη για την παραγωγή βιοκαυσίμων, αφού οι συγκεκριμένοι μικροοργανισμοί, παρόλο που δεν διατίθενται ακόμα στο εμπόριο, θα μπορούσαν στο μέλλον, σε αντίθεση με τα καύσιμα πρώτης γενιάς, να μετριάσουν τις ανησυχίες για τον ανταγωνισμό με τη γη και τους υδάτινους πόρους.

1.8 Για τα ζητήματα αυτά, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως το συμπέρασμα της διάσκεψης του 2011 της ΕΟΚΕ σχετικά με την επισιτιστική ασφάλεια: «η παραγωγή βιοκαυσίμων θα πρέπει να είναι συμβατή με τις κοινές αρχές και να υποβάλλεται σε μελέτες περιβαλλοντικού αντικτύπου σε στενή συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες προκειμένου να διασφαλίζεται ότι θα υπάρχει η δυνατότητα να λαμβάνεται δεόντως υπόψη το ζήτημα του δικαίωματος στην τροφή».

1.9 Με την εν λόγω εκτίμηση της ΕΟΚΕ, συνιστάται στην Επιτροπή να θεσπίσει σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσα όπως οι «Δείκτες Επιπέδου Δραστηριότητας» (Operator Level Indicators), ώστε να αξιολογείται ο ενδεχόμενος αντίκτυπος των δραστηριοτήτων παραγωγής βιοενέργειας για την επισιτιστική ασφάλεια σε επίπεδο επιμέρους κρατών μελών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1.1 Το ενεργειακό σύστημα διανύει σε διεθνές επίπεδο μια πολύ δύσκολη περίοδο, η οποία δεν οφείλεται μόνο στην παγκόσμια οικονομική κρίση, αλλά κυρίως στη γεωπολιτική κατάσταση των χωρών της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής.

⁽¹⁾ EE C 198, 10.7.2013, σ. 56–66

⁽²⁾ EE C 110, 9.5.2006, σ. 49–59.

⁽³⁾ EE C 198, 10.7.2013, σ. 56–66.

⁽⁴⁾ EE C 198, 10.7.2013, σ. 56–66

2.1.2 Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, το 2009 η κατανάλωση ενέργειας σημείωσε πτώση κατά 4,4 % σε παγκόσμιο επίπεδο, κατά 5 % στις ΗΠΑ και κατά 5,5 % στην ΕΕ, ενώ στις χώρες που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ η ζήτηση αυξήθηκε κατά 2 %. Στις εκτιμήσεις αυτές ήρθε να προστεθεί το ατύχημα που συνέβη στον πυρηνικό σταθμό της Φουκουσίμα στην Ιαπωνία, το οποίο οδήγησε ορισμένα κράτη, μεταξύ αυτών και τη Γερμανία, να εγκαταλείψουν τη χρήση πυρηνικών αντιδραστήρων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

2.1.3 Αυτή τη στιγμή η Ευρώπη εισάγει το 80 % του πετρελαίου, το 60 % του φυσικού αερίου και το 40 % του άνθρακα για να καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες, οι οποίες υπολογίζονται σε 1 583,3 ΤΠΠ (τόνοι ισοδύναμου πετρελαίου- Nomisma). Οι μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αντιστοιχούν στο 91 % του ενεργειακού μίγματος (πετρέλαιο 36,6 %, φυσικό αέριο 15,7 %, πυρηνική ενέργεια 13,6 %), ενώ οι ανανεώσιμες πηγές στο 9 % (6,1 % βιομάζα, βιοαέριο, αστικά απόβλητα, 1,7 % υδροηλεκτρική ενέργεια, 0,7 % αιολική ενέργεια, 0,3 % γεωθερμική ενέργεια, 0,1 % φωτοβολταϊκή και ηλιακή ενέργεια).

2.1.4 Η Ευρώπη εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από τις εισαγωγές ενέργειας. Η ΕΕ των 28 το 2030 θα εισάγει για τις ανάγκες της το 84 % του φυσικού αερίου, το 59 % του άνθρακα και το 94 % του πετρελαίου (EREC - European Renewable Energy Council (Ευρωπαϊκό συμβούλιο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας). Με αναφορά το έτος 2009, οι μεταφορές αποτελούν τον τομέα με το πιο υψηλό ποσοστό κατανάλωσης ενέργειας, το οποίο ανέρχεται σε 33 %, ο οικιακός τομέας αντιπροσωπεύει το 26,5 %, η βιομηχανία το 24,2 %, ενώ οι υπηρεσίες το 14 %· τελευταία ακολουθεί η γεωργία με 2,3 %.

2.1.5 Οι επιδιωκόμενοι στόχοι της ΕΕ μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές μη ανανεώσιμων πηγών, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 75 % της ευρωπαϊκής ενεργειακής κατανάλωσης και ισοδυναμούν με 890,5 ΤΠΠ·
- βελτίωση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού·
- αύξηση της πρωτογενούς παραγωγής της ΕΕ των 28 από τα τρέχοντα επίπεδα των 812 ΤΠΠ·
- αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και των αερίων του θερμοκηπίου.

2.2 Η αλλαγή των ενεργειακών πολιτικών

2.2.1 Τα τελευταία χρόνια, το ενεργειακό σύστημα που βασίζεται στη χρήση ορυκτών καυσίμων εμφανίζει πολλές αδυναμίες οι οποίες υπονομεύουν τη μελλοντική του βιωσιμότητα και την ασφάλεια του εφοδιασμού, γίνεται δε αισθητή η ανάγκη διαφύλαξης ασφαλών πηγών ενέργειας σε ένα ελεγχόμενο σύστημα εισαγωγής ενέργειας.

Λόγω της συνεχούς αύξησης της ζήτησης ενέργειας (IEA - Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας), η μελλοντική και συνεχής εξάντληση των ορυκτών καυσίμων θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα κάλυψης των αυξανόμενων ενεργειακών αναγκών. Η εξάντληση αυτή οφείλεται

στην αδυναμία ανανέωσης των ίδιων των ορυκτών πόρων· η διεργασία μετασχηματισμού τους απαιτεί υπερβολικά μεγάλο χρονικό διάστημα, το οποίο δεν συνάδει με τις ενεργειακές απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

2.2.2 Οι βασικές κατηγορίες ανανεώσιμων μορφών ενέργειας είναι:

- η ηλιακή ενέργεια,
- η αιολική ενέργεια,
- η υδροηλεκτρική ενέργεια,
- η γεωθερμική ενέργεια,
- η ενέργεια που παράγεται από βιομάζα.

Είναι πιθανό να υπάρχουν και άλλες μορφές ενέργειας, αν μάλιστα ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας.

2.2.3 Με τον όρο «βιοενέργεια» ορίζεται η ενέργεια που προέρχεται από τη βιομάζα, η οποία ανάλογα με τη φυσική της σύσταση διακρίνεται:

- στη στερεή βιομάζα, η οποία προέρχεται από τα δάση ή τις καλλιέργειες, από υπολείμματα φυτικής και ζωικής προέλευσης που παράγονται από γεωργικές δραστηριότητες·
- στο βιοαέριο: το αέριο που εκλύεται από την αναερόβια ζύμωση της βιομάζας, όπως π.χ. από τη ζύμωση των αστικών αποβλήτων, των λιπασμάτων, των γεωργικών αποβλήτων και των αποβλήτων των γεωργικών βιομηχανιών, της βιομηχανικής λάσπης, της ξυλώδους βιομάζας·
- στα βιορευστά και βιοκαύσιμα που προέρχονται από φυτικά έλαια (αγριοκράμβη, σόγια, ηλιόσπορος, φοινικέλαιο) από ζαχαροκαλλιέργειες, κυτταρινούχα και αμυλούχα φυτά (τεύτλα, ζαχαροκάλαμο, αραβόσιτος, σίτος, κάλαμος και επίσης το βιορευστό που προκύπτει από τη διαδικασία πυρόλυσης της βιομάζας).

2.2.4 Η βιομάζα είναι μια ανανεώσιμη πηγή που χρησιμοποιείται ήδη με αποδοτικό τρόπο για ενεργειακούς σκοπούς. Βιομάζα είναι κάθε οργανική ύλη η οποία κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της φωτοσύνθεσης της χλωροφύλλης έχει συσσωρεύσει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο ηλιακή ενέργεια. Η βιομάζα παράγεται από ενεργειακές καλλιέργειες ή από οργανικά κατάλοιπα που προέρχονται από δασικά προϊόντα και από την τεχνολογική επεξεργασία των γεωργικών και άλλων προϊόντων.

2.2.5 Σε παγκόσμιο επίπεδο, περίπου το 50 % των δυναμει διαθέσιμων αποβλήτων παράγεται από τον δασικό τομέα και το υπόλοιπο 50 % προέρχεται από τον γεωργικό τομέα όπου ξεχωριστό ρόλο διαδραματίζουν οι εγκαταστάσεις που τροφοδοτούνται με βιομάζα από γεωργικές και ζωοτεχνικές εφαρμογές (IEA).

2.3 Οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

- Πρωτόκολλο του Κιότο, το οποίο τέθηκε σε ισχύ την 21η Μαρτίου του 1994·

- Πρόγραμμα Altener για την προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (απόφαση του Συμβουλίου 1993/500/ΕΟΚ).
- Πράσινη Βίβλος για τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας (1996).
- Λευκή Βίβλος που καθορίζει ως στόχο τη χρησιμοποίηση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε ποσοστό 12 % μέχρι το 2010.
- Οδηγία 2001/77/ΕΚ για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές.
- Οδηγία 2003/30/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων.
- Οδηγία 2003/96/ΕΚ σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινωνικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας.
- COM(2005) 628 τελικό - Σχέδιο δράσης για τη βιομάζα.
- COM(2006) 34 τελικό - Στρατηγική της ΕΕ για τα βιοκαύσιμα.
- Πράσινη Βίβλος - Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια (2006).
- Δέσμη μέτρων πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια (20-20-20), Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 9ης Μαρτίου 2007.
- Οδηγία 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ).
- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Χάρτης πορείας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας - Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τον 21ο αιώνα: συμβολή στην ενίσχυση της αειφορίας COM (2006) 848 final.
- Ανακοίνωση της Επιτροπής - Στήριξη της ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας SEC (2005) 1571 – COM (2005) 627 final.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Βιοενέργεια και κοινωνικοοικονομικά ζητήματα

3.1.1 Ο κοινωνικοοικονομικός αντίκτυπος της βιοενέργειας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κόστος των κινητήρων, το κόστος

των διαρθρωτικών αδυναμιών και τα οφέλη: αντίκτυπος στο ΑΕγχΠ από τη μείωση του διοξειδίου του άνθρακα, αντίκτυπος στην απασχόληση, μείωση των κινδύνων που συνδέονται με την τιμή των καυσίμων, αποφυγή του κόστους διάθεσης αποβλήτων, παραγωγής λιπασμάτων και άλλων υποπροϊόντων (ALTHESYS). Επίσης, όταν οι τιμές του πετρελαίου υπερβαίνουν τα 70 δολάρια ΗΠΑ ανά βαρέλι, η παραγωγή βιοενέργειας γίνεται ανταγωνιστική.

3.1.2 Το σημερινό σύστημα παραγωγής βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς έχει επιπτώσεις στη γη, στην οικονομία, στις τιμές και σε ολόκληρη την κοινωνία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι επιπτώσεις αυτές πρέπει να αξιολογηθούν για να διορθωθούν οι αδυναμίες και οι στρεβλώσεις.

3.1.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ανάπτυξη της βιοενέργειας έχει αντίκτυπο στην επισιτιστική ασφάλεια για λόγους που συνδέονται άμεσα με τις τιμές και τη χρήση της γης. Η πρώτη άμεση επίπτωση στις τιμές προκύπτει από τη ζήτηση βιοκαυσίμων, καθώς οι αγορές της ενέργειας είναι πιο μεγάλες από τις γεωργικές αγορές από άποψη αξίας. Οι τιμές της ενέργειας καθορίζουν τις γεωργικές τιμές των ενεργειακών καλλιεργειών, καθώς η αύξηση της ζήτησης για ενέργεια η οποία συνδέεται με τα γεωργικά προϊόντα καθορίζει, αφενός την ελάχιστη τιμή της ζάχαρης, του αραβοσίτου και της αγριοκράμβης, και αφετέρου, τη μέγιστη τιμή τους η οποία, αν ξεπεραστεί, καθιστά μη ανταγωνιστική τη χρήση γεωργικών καλλιεργειών σε σύγκριση με άλλες πηγές ενέργειας, όπως π.χ. αιολική, φωτοβολταϊκή, γεωθερμική. Θα πρέπει επίσης να υπενθυμιστεί ότι το γενικό πρόβλημα της αύξησης των τιμών της ενέργειας αυξάνει το κόστος των γεωργικών εισροών.

3.1.4 Η βιοενέργεια παρουσιάζεται ως μια πιθανή λύση η οποία μπορεί να αναζωογονήσει περιθωριακές οικονομικά και αναξιοποίητες γεωργικές περιοχές, ιδίως σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη των κλάδων που συμμετέχουν στα διάφορα στάδια της παραγωγής, της συγκομιδής, τη μεταφοράς και της επεξεργασίας. Ωστόσο, και σε επίπεδο οικονομίας και απασχόλησης είναι δυνατό να επιτευχθούν θετικοί στόχοι: σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχέδιο δράσης για τη βιομάζα» (COM(2005) 628 final), οι νέες άμεσες θέσεις εργασίας το 2010 υπολογίστηκαν σε 300 000, κυρίως στις αγροτικές περιοχές.

3.1.5 Η χρησιμοποίηση δασικών εκτάσεων για ενεργειακούς σκοπούς μπορεί να συμβάλει στην αποκατάσταση των γεωργικών και δασοκομικών τοπικών κοινοτήτων μέσω της αύξησης της παραγωγής της γης και της διαφύλαξης των δασικών εκτάσεων. Επίσης, θα μπορούσε να ενισχυθεί η ικανότητα των δασικών οικοσυστημάτων να επιτελούν τις βασικές τους λειτουργίες, οι οποίες συνίστανται στην παραγωγή ξυλώδους βιομάζας και στην προστασία της φυσικής κληρονομιάς και της γονιμότητας του εδάφους.

3.2 Η γη

3.2.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι, όπως συνέβη και τα προηγούμενα χρόνια με το πετρέλαιο, πλούσιες χώρες που στερούνται καλλιεργήσιμης γης για να εξασφαλίσουν τον εφοδιασμό του πληθυσμού τους, των πολυεθνικών ή ακόμη και των κρατικών επενδυτικών ταμείων πραγματοποιούν σημαντικές επενδύσεις στις τρίτες χώρες με σκοπό την εκμετάλλευση της γης τους. Με τον τρόπο αυτό όμως υπάρχει κίνδυνος να εμφανιστεί το φαινόμενο της «αρπαγής της γης» με αποτέλεσμα να αποδιάρθρωθούν οι αγροτικές κοινότητες και να πληγούν οι γεωργικοί και δασικοί πόροι των τοπικών πληθυσμών. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η κατάσταση απέχει πολύ από το να είναι ένα παράδειγμα της αειφόρου ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική σκοπιά.

3.2.2 Η διαμάχη για τη χρήση της γης λαμβάνει εκρηκτικές διαστάσεις στην περίπτωση κυρίως των αναπτυσσόμενων χωρών ή των χωρών με αχανείς και αραιοκατοικημένες εκτάσεις (όπως η Βραζιλία ή η πολιτεία Αιόβα στις ΗΠΑ). Η έννοια της διαμάχης για τη χρήση της γης, αν και προφανής, μπορεί να γίνει πιο σαφής αν ληφθεί υπόψη ότι για την παραγωγή 25 γαλονιών βιοαιθανόλης, χρειάζεται μια ποσότητα αραβόσιτου αρκετή για να θρέψει έναν άνθρωπο για έναν χρόνο (World Watch Institute).

3.2.3 Η διαμάχη για τη χρήση του εδάφους είναι ένα πρόβλημα που συνδέεται με την εισαγωγή των βιοκαυσίμων εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον εφοδιασμό με τρόφιμα των αναπτυσσόμενων χωρών, κυρίως των χωρών της Αφρικής και της νοτιοανατολικής Ασίας, λόγω των εντάσεων που δημιουργούνται με αφορμή την κατοχή της γης δεδομένου ότι στις χώρες αυτές δεν υπάρχει κτηματολόγιο και εδιμικό δίκαιο.

3.2.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη στρατηγική της ΕΕ για τα βιοκαύσιμα (COM(2006) 34 final), κυρίως σε ό,τι αφορά το σημείο εκείνο στο οποίο διακηρύσσεται ότι είναι ουσιώδες να εφαρμόζονται τα ενδεδειγμένα ελάχιστα περιβαλλοντικά πρότυπα στην παραγωγή πρώτων υλών για βιοκαύσιμα και δια του οποίου διασκεδάζονται οι ανησυχίες σχετικά με τη χρησιμοποίηση γης που τελεί σε αγρανάπωση λόγω των δυνητικών επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα και το έδαφος.

3.3 Το νερό

3.3.1 Σε έναν ολοένα και περισσότερο αναπτυσσόμενο κόσμο η ανεξέλεγκτη χρήση των υδάτινων πόρων είναι σε συνεχή αύξηση. Τούτο οφείλεται στην αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού και στην κατανομή του, στις αλλαγές των συνηθειών διατροφής και στο βάρος των βιοκαυσίμων. Η υφιστάμενη στρατηγική για την ανάπτυξη των βιοκαυσίμων θα επιδεινώσει αναμφίβολα το πρόβλημα της λειψυδρίας, ενώ η πρόσβαση στους υδάτινους πόρους ενδέχεται να αποτελέσει περιοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη της παραγωγής πρώτων υλών, όπως ο αραβόσιτος και το ζαχαροκάλαμο.

3.3.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όσον αφορά τις καλλιέργειες που διατίθενται για την παραγωγή βιοκαυσίμων θα πρέπει να υπάρξει στροφή προς τις μη αρδευόμενες καλλιέργειες οι οποίες θα μπορούν να αναπτύσσονται ακόμα και σε περικλειστές ή και μειονεκτικές περιοχές εφόσον για να παραχθεί ένα λίτρο βιοντίζελ, απαιτούνται 4 000 λίτρα νερού για την άρδευση των καλλιεργειών και τη χημική διαδικασία επεξεργασίας.

3.4 Περιβάλλον

3.4.1 Η στρεβλή χρήση του εδάφους και κυρίως των γεωργικών εκτάσεων συνεπάγεται κινδύνους τόσο για την παραγωγή τροφίμων όσο και για την παραγωγή βιοενέργειας, όπως:

- αύξηση της πίεσης σε ολόκληρο τον γεωργικό τομέα λόγω της εντατικοποίησης των καλλιεργειών (σμπίεση του εδάφους, πλεόνασμα θρεπτικών συστατικών, αλόγιστη κατανάλωση των υδάτινων πόρων, διάβρωση)
- μετατροπή των βοσκοτόπων και των λειμώνων σε αρόσιμες εκτάσεις για τις ενεργειακές καλλιέργειες και διαρροή του αποθηκευμένου διοξειδίου του άνθρακα
- απώλεια της βιοποικιλότητας λόγω των εντατικών μεθόδων παραγωγής
- ομογενοποίηση του τοπίου (Έκθεση 7/2006 του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος).

3.4.2 Αντίθετα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι μια ορθολογική χρήση του εδάφους η οποία θα συνδέεται στενά με τις ορθές γεωργικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι οποίες βασίζονται στην παραγωγή διαφόρων μορφών βιοενέργειας μπορεί σε κάθε περίπτωση να αυξήσει τη βιοποικιλότητα και να περιορίσει την ομογενοποίηση του τοπίου. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, ο δρόμος αυτός είναι χωρίς επιστροφή για την Ευρώπη.

3.4.3 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ πρέπει να επικεντρωθεί στα βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς, έστω κι αν οι γεωργοί, επειδή ακριβώς τα βιοκαύσιμα αυτά προσφέρονται για βιομηχανική και εντατική διαχείριση, υποχρεωθούν να περιέλθουν στον ρόλο των προμηθευτών πρώτων υλών χωρίς καμία εγγύηση για την οικονομική τους ανταπόδοση. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την επανεξισορρόπηση του ρόλου των γεωργών σε σχέση με την παραγωγή και την εμπορία των ενεργειακών καλλιεργειών προκειμένου να ευνοηθούν οι οργανώσεις των παραγωγών σε όλη την παραγωγική αλυσίδα, εφόσον οι οργανώσεις αυτές μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικής σημασίας ρόλο στις διαπραγματεύσεις ισόρροπων συμβάσεων με τους φορείς εκμετάλλευσης.

3.5 Η ευρωπαϊκή προσέγγιση για τη βιοενέργεια

3.5.1 Η εκτεταμένη χρήση χερσαίων ενεργειακών καλλιεργειών προϋποθέτει μια βιώσιμη διαχείριση των δασικών και γεωργικών εκτάσεων. Η παραγωγή βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον εφόσον πραγματοποιείται με ορθό τρόπο. Παραδείγματος χάρη, η εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών ευνόησε την εμφάνιση αποσταθεροποιητικών φυσικών παραγόντων. Οι εκτάσεις που δεν συντηρούνται από θετικές ανθρωπογενείς δραστηριότητες έχουν πολλές πιθανότητες να κινδυνεύσουν από κατολισθήσεις, ερημοποίηση και πυρκαγιές.

3.5.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, για να ενθαρρυνθεί η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της βιοενέργειας στο έδαφος, είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ενός προτύπου αποκεντρωμένης παραγωγής και μικρών ενεργειακών αλυσίδων, με μικρής κλίμακας εγκαταστάσεις οι οποίες θα επεξεργάζονται τη βιομάζα που παράγεται σε τοπικό επίπεδο και θα αποφέρουν έτσι οφέλη όσον αφορά τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο και την πραγματική δυνατότητα των γεωργών να συμμετέχουν άμεσα στην παραγωγική αλυσίδα (μεμονωμένα ή σε ομάδες).

3.5.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις κατευθυντήριες γραμμές για τις ορθές πρακτικές, τις οποίες παρουσίασε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος και οι οποίες αφορούν μεταξύ άλλων:

- τη διασφάλιση της καλλιέργειας των εκτάσεων σε όλη τη διάρκεια του έτους·
- την καλλιέργεια σε επικλινή εδάφη·
- τη δημιουργία ανεμοφρακτών μέσω της φύτευσης σε διαφορετικά υψομετρικά επίπεδα·
- τη διατήρηση και τη δημιουργία μεγάλων ανεμοφρακτών στα όρια των γεωργικών εκτάσεων και την εφαρμογή πρακτικών που να εμποδίζουν την απώλεια της οργανικής ύλης του εδάφους.

3.5.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ορθή ανάπτυξη της γεωργίας για ενεργειακούς σκοπούς μπορεί να ενθαρρύνει τη σταθερή και αδιάλειπτη παρουσία του ανθρώπου στη γη, διασφαλίζοντας την προστασία και την αξιοποίηση των πόρων, και ειδικότερα των δασικών πόρων.

3.5.5 Επίσης, η παραγωγή βιοενέργειας στον γεωργικό τομέα θεωρείται ως μερική και ελεγχόμενη ένταξη στη γεωργική παραγωγή τροφίμων, συμβάλλοντας στη διαφοροποίηση των διαύλων της αγοράς, διευκολύνοντας τη μετάβαση σε μια ολοένα και πιο ανταγωνιστική γεωργία και προσφέροντας μη αμφιλεγόμενες λύσεις για τη διανομή γεωργικών προϊόντων από τα νέα κράτη μέλη.

3.6 Συστήματα ελέγχου ποιότητας της παραγωγής βιοενέργειας

3.6.1 Για τη μελέτη των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της βιοενέργειας χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι, μεταξύ των οποίων η ΕΟΚΕ διακρίνει δύο:

- το οικολογικό αποτύπωμα για την παραγωγή βιομάζας·
- τους δείκτες DPSIR (Κίνητρο - Πίεση - Κατάσταση - Επιπτώσεις - Αντίδραση).

3.6.2 Κατά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η αξιολόγηση του κύκλου ζωής LCA («Life Cycle Assessment») επιτρέπει τον προσδιορισμό και τον υπολογισμό των πραγματικών και πιθανών ενεργειακών φορτίων που βρίσκονται στα διάφορα στάδια του κύκλου παραγωγής και κατανάλωσης της βιοενέργειας. Η συγκεκριμένη τεχνική επιτρέπει την σύγκριση των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών των διαφόρων μορφών βιοενέργειας με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά της ορυκτής ενέργειας που επιτελεί ανάλογες λειτουργίες.

3.6.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί συμβατή με τις αρχές που εκτέθηκαν ανωτέρω τη θέση των χωρών που συμμετέχουν στην εταιρική

σχέση βιοενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο (Global Bioenergy Partnership), μεταξύ των οποίων βρίσκονται οι ΗΠΑ και η Κίνα, οι οποίες υπέγραψαν μια διεθνή συμφωνία σχετικά με την ελεγχόμενη χρήση των βιοκαυσίμων και τον αντίκτυπό τους στο περιβάλλον και την επισιτιστική ισορροπία. Κάθε κράτος θα είναι σε θέση να υπολογίσει την περιβαλλοντική βιωσιμότητα της βιοενέργειας μέσω 24 προαιρετικών κριτηρίων και δεικτών.

3.6.4 Στο πλαίσιο αυτό, για την ΕΟΚΕ, όταν χρησιμοποιούνται επιπλέον εκτάσεις για την καλλιέργεια πρώτων υλών με σκοπό την παραγωγή βιοενέργειας κρίνεται σκόπιμο, όχι μόνο να προσδιορίζονται οι περιβαλλοντικοί, οικονομικοί και κοινωνικοί περιορισμοί, αλλά και να εξακριβώνεται μέσω του παράγοντα της έμμεσης αλλαγής της χρήσης γης (Indirect Land Use Change) αν η έκταση που προορίζεται για ενεργειακές καλλιέργειες μπορεί να προκαλέσει αύξηση του διοξειδίου του άνθρακα.

3.6.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προσέγγιση της Επιτροπής να παρακολουθεί τους κινδύνους που συνδέονται με τα βιοκαύσιμα στον τομέα των μεταφορών (Οδηγία 28/2009), να περιορίσει τη συμβολή των βιοκαυσίμων και βιορευστών που παράγονται από καλλιέργειες ειδών διατροφής ανάλογα με τον βαθμό τελειοποίησης των διαφόρων τεχνολογιών και να ενθαρρύνει την παραγωγή βιοενέργειας από προϊόντα που δεν δημιουργούν επιπρόσθετη ζήτηση για εκτάσεις, όπως π.χ. η καύση των αστικών αποβλήτων.

3.6.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η χρήση βιοκαυσίμων πρώτης γενιάς δεν πρέπει να εμποδίσει την Ευρωπαϊκή Ένωση να επενδύσει στην πραγματοποίηση ερευνών για νέες καθαρές πηγές ενέργειας ⁽⁵⁾.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ EE C 271, της 19.9.2013, σ. 111-115.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Για μια συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2013/C 341/05)

Εισηγητής: ο κ. COULON

Συνεισηγητής: ο κ. HERNÁNDEZ BATALLER

Στις 12 Φεβρουαρίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Για μια συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 177 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 4 αποχές)

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Οι τιμές του ηλεκτρικού ρεύματος, του αερίου, του πετρελαίου και άλλων καυσίμων αυξάνονται σημαντικά και η κατάσταση έχει επιδεινωθεί πολύ, μέσα σε ένα περιβάλλον κοινωνικο-οικονομικής κρίσης που πλήττει αυξανόμενο αριθμό ατόμων. Η παρούσα γνωμοδότηση δεν επιχειρεί να προσδιορίσει τα αίτια της αύξησης των τιμών. Αποβλέπει στη διερεύνηση προτάσεων για την προώθηση μιας συντονισμένης ευρωπαϊκής δράσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, με στόχο την πρόβλεψη και την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας, την προώθηση της αλληλεγγύης στο πεδίο αυτό και την καλύτερη προστασία των ευάλωτων πολιτών (Ευρωπαίων και μη).

1.2 Ενώπιον αυτής της μειζονος πολιτικής πρόκλησης, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας «ευρωπαϊκής δέσμευσης για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη», στα πλαίσια μιας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας, που η ΕΟΚΕ εύχεται να συσταθεί.

1.3 Η ευρωπαϊκή δέσμευση για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη (στο εξής: η Δέσμευση) θα προωθήσει μια πραγματική ευρωπαϊκή πολιτική για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και την αλληλεγγύη, με κύριο πυλώνα την αναγνώριση του δικαιώματος καθολικής πρόσβασης στην ενέργεια, την οποία η ΕΟΚΕ θεωρεί ως βασικό κοινό αγαθό, αναγκαίο για μια αξιοπρεπή διαβίωση. Στόχοι της Δέσμευσης θα είναι, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα:

— η προστασία των πολιτών από την ενεργειακή φτώχεια και η αποτροπή του κοινωνικού τους αποκλεισμού·

— η ανάληψη δράσης για τον περιορισμό των διαρθρωτικών παραγόντων τρωτότητας (χάρη στην εξασφάλιση βασικής πρόσβασης στην ενέργεια, σε σταθερές και λογικές τιμές)·

— η παρότρυνση ώστε να αναλάβει ο καθένας τις ευθύνες του ως προς τη χρήση βιώσιμων και ανανεώσιμων ενεργειακών πόρων (προκειμένου να εξασφαλιστεί η μετάβαση σε μια κοινωνία με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές).

1.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι πρέπει να θεσπιστούν ευρωπαϊκοί δείκτες της ενεργειακής φτώχειας και να εναρμονιστούν οι στατιστικές, ώστε να διευκολυνθεί η καλύτερη διερεύνηση, πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να αναπτυχθεί μια ευρωπαϊκή αλληλεγγύη στον τομέα αυτόν.

1.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά τη συγκρότηση ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου της φτώχειας, με ειδική έμφαση στην ενεργειακή φτώχεια, στο οποίο θα πρέπει να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και το οποίο θα συντελέσει στον προσδιορισμό των ευρωπαϊκών δεικτών ενεργειακής φτώχειας (σε συνεργασία με την Eurostat), στην εξαγωγή απολογισμού της κατάστασης, στον εντοπισμό των βέλτιστων πρακτικών και στη διατύπωση συστάσεων για την καλύτερη πρόληψη και διευθέτηση του προβλήματος και για την καθιέρωση ευρωπαϊκής αλληλεγγύης στον τομέα αυτόν.

1.6 Η ΕΟΚΕ συνιστά στο ενεργειακό φόρουμ πολιτών (το λεγόμενο φόρουμ του Λονδίνου) να δεχθεί στους κόλπους του εκπροσώπους της ΕΟΚΕ και να συνεργάζεται στενά με τις εθνικές οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές ή παρεμφερείς οργανισμούς των κρατών μελών.

1.7 Η ΕΟΚΕ προσδοκά μια αγορά της ενέργειας που να επικεντρώνεται περισσότερο στους καταναλωτές και γενικότερα στους πολίτες (Ευρωπαίους ή μη), ιδίως δε τους ασθενέστερους. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει οποιονδήποτε μηχανισμό θα μπορούσε να τους επιτρέψει να ανακτήσουν οι ίδιοι την ευθύνη του ενεργειακού τους βίου. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εντάξει στην έκθεση που της έχει ζητηθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (έως τα τέλη του 2013) μια ανάλυση της ενεργειακής φτώχειας στην Ένωση

—συμπεριλαμβανομένων των παραγόντων που καθιστούν τα άτομα πιο ευάλωτα— και να προτείνει μια ευρωπαϊκή στρατηγική και έναν χάρτη πορείας για την πρόληψη και την εξάλειψή της. Το σημαντικότερο ζήτημα είναι να αποτραπεί οιαδήποτε αύξηση κόστους θα μπορούσε να αποφευχθεί με την εφαρμογή εναρμονισμένης και αποτελεσματικής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής (βλ. γνωμοδότηση TEN/508, «Οι οικονομικές επιπτώσεις των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με αυξημένη και διαλείπουσα παροχή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας», CESE 2599/2012) ⁽¹⁾.

1.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά τα βασικά μέτρα ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ και των κρατών μελών να υποβάλλονται, πριν από την έγκρισή τους, σε ανάλυση του επιμερισμού των οικονομικών τους επιπτώσεων στις διάφορες κατηγορίες καταναλωτών (π.χ. σε συνάρτηση με τα εισοδήματα και τη σύνθεση του εκάστοτε νοικοκυριού ή με τον τρόπο θέρμανσης). Εν προκειμένω, το ζητούμενο θα ήταν να αναθεωρούνται οι κατηγορίες καταναλωτών των οποίων ο λογαριασμός ενέργειας θα εξανοτάταν δυσανάλογα σε σχέση με τον μέσο όρο του πληθυσμού και να προτείνονται, στις περιπτώσεις αυτές, αντισταθμιστικά μέτρα (προσαρμογή της νομοθεσίας, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών κ.λπ.) προς όφελος των πλέον ευάλωτων καταναλωτών.

1.9 Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μελετήσει τη δυνατότητα σύστασης ευρωπαϊκού ταμείου ενεργειακής αλληλεγγύης, το οποίο θα προορίζεται να αποτελέσει τον μηχανισμό εγκάρσιου συντονισμού όλων των σχετικών ευρωπαϊκών δράσεων, ώστε να αναπτυχθεί καταλλήλως η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη επί του θέματος.

1.10 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να καθιερώσει μια ετήσια συνάντηση της κοινωνίας πολιτών όπου θα συζητούνται θέματα ενεργειακής φτώχειας και ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, θα ανταλλάσσονται πληροφορίες σχετικά με τις τοπικές, εθνικές και ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες και θα διατυπώνονται —σε συνεργασία με το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της φτώχειας στην Ευρώπη— πρακτικές συστάσεις, οι οποίες θα απευθύνονται στους αρμόδιους φορείς λήψης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο, σε θεσμικούς φορείς, ενώσεις και βιομηχανικούς κύκλους.

1.11 Δεδομένου ότι η καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και η ανάπτυξη της αλληλεγγύης στον τομέα αυτόν αποτελούν ζητήματα κοινής ωφέλειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο να αναδειχθεί η θεματική αυτή σε αντικείμενο ενός ευρωπαϊκού έτους («ευρωπαϊκό έτος ενεργειακής αλληλεγγύης»), με στόχο να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη και οι αρμόδιοι φορείς λήψης αποφάσεων στο ζήτημα αυτό, που αποτελεί μείζον ευρωπαϊκό μέλημα.

1.12 Με την προοπτική αυτή, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να οργανώσει ευρωπαϊκή ενημερωτική εκστρατεία —η οποία θα διαφοροποιείται ανά κράτος μέλος και κατά τόπους— με θέμα την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και την ανάπτυξη της αλληλεγγύης στον τομέα αυτόν, προκειμένου να προωθηθούν κυρίως η εκπαίδευση στην ενεργειακή απόδοση, η διαμόρφωση πολιτών που να είναι υπεύθυνοι καταναλωτές και ενεργοί παράγοντες του ενεργειακού τους βίου, η ανάληψη ευθυνών και η ενεργός δέσμευση των βιομηχανικών κύκλων κ.λπ.

2. Μια επείγουσα ανάγκη: η εξάλειψη της ενεργειακής φτώχειας χάρη στην ευρωπαϊκή δέσμευση για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη

2.1 Η ενέργεια συνιστά βασικό κοινό αγαθό, λόγω του ζωτικού της ρόλου σε όλες τις καθημερινές δραστηριότητες, ενώ παρέχει στον καθένα τη δυνατότητα αξιοπρεπούς διαβίωσης. Η έλλειψη

πρόσβασης στην ενέργεια οδηγεί σε δράματα. Η ενεργειακή φτώχεια σκοτώνει σωματικά και κοινωνικά! Στην Ευρώπη, πλήττει περισσότερα από 50 εκατομμύρια άτομα (ευρωπαϊκό σχέδιο European Fuel Poverty and Energy Efficiency – 2009). Πρέπει να δοθεί τέρμα στην απαράδεκτη αυτή κατάσταση. Η ΕΟΚΕ ζητά επείγουσες δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο και τάσσεται υπέρ μιας ευρωπαϊκής δέσμευσης για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη, προκειμένου να προωθηθεί μια πραγματική ευρωπαϊκή πολιτική για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και την ανάπτυξη της αλληλεγγύης στον τομέα αυτόν. Στόχοι θα είναι:

- η προστασία των πολιτών (Ευρωπαίων και μη) από την ενεργειακή φτώχεια και η αποτροπή του κοινωνικού τους αποκλεισμού·
- η ανάληψη δράσης για την εξασφάλιση σε κάθε άτομο στην Ευρώπη αξιοπρεπούς και τακτικής βασικής πρόσβασης στην ενέργεια, σε σταθερές και λογικές τιμές·
- ταυτόχρονα, εξασφάλιση της μετάβασης σε μια κοινωνία με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές.

2.2 Η ευρωπαϊκή δέσμευση θα παρέχει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο κοινή και συντονισμένη δράση για τη μείωση του ενεργειακού χάσματος, ενώ θα στηρίζεται στην αναγνώριση του δικαιώματος καθολικής πρόσβασης στην ενέργεια (ώστε να μπορεί ο καθένας να έχει αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης), το οποίο η ΕΟΚΕ επιθυμεί να περιληφθεί στη Συνθήκη της Λισαβόνας. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, επίσης, όλες οι ευρωπαϊκές πολιτικές, ιδίως δε η ενεργειακή πολιτική, να συμπεριλάβουν στους στόχους τους την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και την προώθηση της αλληλεγγύης στον τομέα αυτόν. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι, ως βασικό κοινό αγαθό, η ενέργεια πρέπει να τυγχάνει ανάλογης διαχείρισης, με τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας που αυτό συνεπάγεται. Εξάλλου, η παροχή ενέργειας από τις επιχειρήσεις υπάγεται στις οικονομικού χαρακτήρα υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος), των οποίων ο ρόλος για την κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ευρώπης αναγνωρίζεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας (άρθρο 14 της ΣΛΕΕ και πρωτόκολλο αριθ. 26). Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνωρίζει το δικαίωμα κοινωνικής αρωγής και στεγαστικής βοήθειας για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης (άρθρο 34), την υποχρέωση εξασφάλισης υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών (άρθρο 38) και το θεμελιώδες δικαίωμα πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες (άρθρο 36).

2.3 Η Ένωση θα δώσει έτσι νέα πνοή στην αρχή της αλληλεγγύης, έναν από τους πυλώνες της οικοδόμησής της, και θα ενισχύσει το νόημα του ευρωπαϊκού εγχειρήματος ενώπιον των πολιτών που την αντιμετωπίζουν με ολοένα μεγαλύτερη απογοήτευση και σκεπτικισμό. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι το 81 % των ερωτηθέντων Ευρωπαίων πολιτών υποστηρίζουν την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας (Ευρωβαρόμετρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2011).

2.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το ενδιαφέρον που επέδειξε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 22ας Μαΐου 2013 για τα ζητήματα κόστους και τιμών της ενέργειας και επίπτωσής τους στα νοικοκυριά, ιδίως τα ασθενέστερα. Τα ζητήματα αυτά έχουν μεγάλο πολιτικό κόστος· για παράδειγμα, στη Βουλγαρία, η κυβέρνηση οδηγήθηκε σε παραίτηση στις 20 Φεβρουαρίου 2013, μετά από διαδηλώσεις των πολιτών, η δυσανεξία των οποίων αποκρυσταλλώθηκε με την απότομη και πρωτοφανή αύξηση των τιμολογίων του ηλεκτρικού ρεύματος (άνω του 20 % μεταξύ Δεκεμβρίου 2012 και Ιανουαρίου 2013) που ακολούθησε τα εθνικά μέτρα ανοίγματος της αγοράς, και ενώ ο μέσος μισθός είναι κατώτερος των 400 ευρώ (το 17,3 % των εισοδημάτων διατίθεται για την κάλυψη των λογαριασμών ηλεκτρικού, σύμφωνα με το εθνικό στατιστικό ινστιτούτο).

⁽¹⁾ EE C 198 της 10.7.2013, σ. 1-8

2.5 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι τιμές της ενέργειας αυξάνονται συνεχώς: μεταξύ 2011 και 2012 οι τιμές του ηλεκτρικού αυξήθηκαν κατά 6,6 % στην ΕΕ, ιδίως δε στην Κύπρο (+ 21 %), την Ελλάδα (+ 15 %), την Ιταλία (+ 11 %), την Ιρλανδία και την Πορτογαλία (+ 10 %), τη Βουλγαρία, την Ισπανία και την Πολωνία (+ 9 %). Οι τιμές του αερίου για τα νοικοκυριά αυξήθηκαν κατά 10,3 % στην ΕΕ, και ιδίως στη Λετονία (+ 21 %), την Εσθονία (+ 19 %), τη Βουλγαρία (+ 18 %) (Eurostat, Μάιος 2013).

3. Το φαινόμενο της ενεργειακής φτώχειας

3.1 Στην Ευρώπη, τα παλαιότερα προβλήματα της πρόσβασης στην ενέργεια έχουν επιλυθεί, σε παγκόσμιο, όμως, επίπεδο 1,2 δισεκατομμύρια άτομα εξακολουθούν να μην έχουν πρόσβαση στον ηλεκτρισμό, ενώ 2,8 δισεκατομμύρια άτομα εξακολουθούν να θερμαίνονται ή να μαγειρεύουν καίγοντας ξύλα ή άλλων μορφών βιομάζα (Παγκόσμια Τράπεζα / Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας, Μάιος 2013). Το πρόβλημα της πρόσβασης σε σύγχρονες ενεργειακές υπηρεσίες είναι τόσο ευρύ που ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) κήρυξε το 2012 «Διεθνές Έτος αειφόρου ενέργειας για όλους» και πρότεινε να αποτελέσει η «βιώσιμη, ασφαλής ενέργεια» έναν από τους 12 παγκόσμιους στόχους αειφόρου ανάπτυξης (ΣΑΑ), οι οποίοι, για πρώτη φορά, προορίζονται τόσο για τις αναπτυσσόμενες όσο και για τις ανεπτυγμένες χώρες.

3.2 Στην Ευρώπη, η ενεργειακή φτώχεια αφορά όλο και μεγαλύτερο αριθμό ατόμων (άνω των 50 εκατομμυρίων, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα European Fuel Poverty and Energy Efficiency – 2009), τα οποία δυσκολεύονται να εξοφλήσουν τον λογαριασμό ενέργειας ή έχουν περιορισμένη πρόσβαση στην ενέργεια λόγω: χαμηλών εισοδημάτων, ανεπαρκούς θερμομόνωσης της κατοικίας, εγκαταστάσεων χαμηλής απόδοσης (θέρμανση, μαγειρέμα, ζεστό νερό), υψηλού κόστους της ενέργειας. Οι μετακινήσεις επιβαρύνουν επίσης τον προϋπολογισμό των νοικοκυριών που συχνά διαμένουν μακριά από το κέντρο των πόλεων και η απασχόληση των οποίων εξαρτάται από τις μεταφορές. Όλα αυτά αφορούν τα ηλικιωμένα άτομα, τις μονογονεϊκές οικογένειες, τους ανέργους, τους δικαιούχους κοινωνικών επιδομάτων κ.λπ. Οι συνέπειες είναι ποικίλες: η περιορισμένη κινητικότητα έχει επίπτωση στην απασχόληση, η έλλειψη θέρμανσης πλήττει την υγιεινή, την υγεία (δίλημμα φαί ή θέρμανση, αναπνευστικές παθήσεις κ.λπ.) και συχνά οδηγεί σε υπερδημιότητα, υπερχρέωση, κοινωνική και γεωγραφική απομόνωση.

3.3 Η ενεργειακή φτώχεια, ως παράγοντας που καθιστά τα άτομα πιο ευάλωτα, προστίθεται σε άλλους ανάλογους παράγοντες, καθώς οι δυσχέρειες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σε έναν φαύλο κύκλο επιδείνωσης και πλήττουν τα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση γενικής φτώχειας. Και ο κίνδυνος της φτώχειας αυξάνεται (Eurostat, Δεκέμβριος 2012): 119,6 εκατομμύρια άτομα απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό στην ΕΕ των 27 το 2011, λόγω κινδύνου φτώχειας, σοβαρής υλικής στέρησης ή επειδή ζουν σε νοικοκυριά με πολύ μικρή ένταση εργασίας. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η στρατηγική «Ευρώπη 2020» αποβλέπει στη μείωση κατά 20 εκατομμύρια τουλάχιστον του αριθμού των ατόμων που πλήττονται από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό.

3.4 Η καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και η ανάπτυξη της αλληλεγγύης στον τομέα αυτό επιβάλλονται περισσότερο από ποτέ ως μείζονα εγκάρσια ευρωπαϊκή πολιτική προτεραιότητα που πρέπει να διέπει όλες τις ευρωπαϊκές πολιτικές, καθώς μετέχει του κοινωνικού πεδίου, του πεδίου της δημόσιας υγείας, του περιβάλλοντος, της οικονομίας και της πολιτικής.

4. Θεώπιση ευρωπαϊκών δεικτών και στατιστικών για την ενεργειακή φτώχεια

4.1 Ενεργειακή φτώχεια / επισφαλής ενεργειακή κατάσταση: Η επισφαλής κατάσταση παραπέμπει σε προσωρινά ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση. Η ενεργειακή φτώχεια παραπέμπει σε κοινωνικές συνθήκες που επηρεάζονται από εξωτερικούς παράγοντες (τιμές της ενέργειας, ενεργειακή απόδοση της κατοικίας κ.λπ.) και από εσωτερικούς παράγοντες (γήρανση, εισοδήματα κ.λπ.). Η ΕΟΚΕ θα χρησιμοποιήσει τον όρο ενεργειακή φτώχεια αναφερόμενη αδιακρίτως και στις δύο πτυχές.

4.2 Μόνον η Ιρλανδία, η Γαλλία, η Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτουν σχετικό ορισμό.

4.3 Στο Ηνωμένο Βασίλειο η ενεργειακή φτώχεια ορίζεται με αντικειμενικά κριτήρια – «fuel poverty»: κατάσταση ενός νοικοκυριού που πρέπει να δαπανά άνω του 10 % των εισοδημάτων του για να έχει ικανοποιητικό επίπεδο θέρμανσης στην κατοικία του (21 βαθμούς στον κύριο χώρο διαβίωσης και 18 βαθμούς στους λοιπούς χώρους, σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας). Λαμβάνονται υπόψη τρία στοιχεία: το εισόδημα του νοικοκυριού, η τιμή της ενέργειας και η κατανάλωση ενέργειας. Ο ορισμός αυτός, στον οποίο δεν λαμβάνονται υπόψη οι λοιπές οικιακές ανάγκες σε ενέργεια, βρίσκεται επί του παρόντος υπό αναθεώρηση από την κυβέρνηση.

4.4 Στη Γαλλία, ο νόμος «Grenelle II» ορίζει την επισφαλής ενεργειακή κατάσταση ως εκείνη κατά την οποία «ένα άτομο αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσχέρειες προκειμένου να διαθέτει κατοικία με επαρκή παροχή ενέργειας για την ικανοποίηση των στοιχειωδών του αναγκών, λόγω της αναντιστοιχίας των εισοδημάτων του ή των συνθηκών στέγασης» (άρθρο 11 παράγραφος 4).

4.5 Παρά την απουσία ορισμού, ορισμένα κράτη προβλέπουν ειδικούς μηχανισμούς. Το Βέλγιο έχει θεσπίσει καθεστώς «προστατευόμενου πελάτη», το οποίο εξασφαλίζει κοινωνικά τιμολόγια και δωρεάν μηχανισμούς (μετρητές με σύστημα προπληρωμής, εγγύηση βασικής παροχής) σε όλους τους δικαιούχους κοινωνικών ενισχύσεων. Η Ιταλία και η Ισπανία διαθέτουν μηχανισμούς έκπτωσης («bonus elettrico», «bono social»). Στη Γερμανία, τα τοπικά κοινωνικά τιμολόγια που εισήγαγαν τα κρατίδια (Länder) βαρύνουν τις τοπικές ή περιφερειακές επιχειρήσεις ενέργειας. Στη Σουηδία, το σύστημα καθολικής κοινωνικής προστασίας αναλαμβάνει τους ανεξόφλητους λογαριασμούς. Περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη προβλέπουν προστασία από τη διακοπή της παροχής ενέργειας, βάσει νομοθεσίας ή δεοντολογικών κανόνων των προμηθευτών ενέργειας (έκθεση 2009 ERGEG).

4.6 Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν διαθέτει ούτε ορισμό ούτε δεικτες για την ενεργειακή φτώχεια, ούτε και ειδική ευρωπαϊκή πολιτική για το πρόβλημα αυτό, το οποίο προσεγγίζεται αποσπασματικά.

4.7 Μέσω της ευρωπαϊκής πλατφόρμας για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ενός ειδικού μηχανισμού της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιμετωπίζει την ενεργειακή φτώχεια, «η οποία είναι δυνατόν να στερήσει από τα νοικοκυριά όχι μόνο τη θέρμανση ή την ψύξη αλλά και το ζεστό νερό, τον φωτισμό και άλλες βασικές οικιακές ανάγκες», ως «άλλη μια εκδήλωση σοβαρής στέρησης».

4.8 Οι οδηγίες για την εσωτερική αγορά της ενέργειας (Ιούλιος 2009) αναγνωρίζουν την ενεργειακή φτώχεια —χωρίς όμως να δίδουν ορισμό ούτε και να θεσπίζουν ευρωπαϊκή υποχρέωση— και καλούν τα κράτη μέλη να «μεριμνούν ιδίως ώστε να υπάρχουν επαρκείς εγγυήσεις για την προστασία των ευάλωτων πελατών» και να ορίσουν «την έννοια των ευάλωτων πελατών, η οποία μπορεί να αναφέρεται στην ενεργειακή πενία και, μεταξύ άλλων, στην απαγόρευση αποσύνδεσης των πελατών αυτών σε κρίσιμες περιόδους». Στην ανακοίνωσή της για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας (15 Νοεμβρίου 2012), η Επιτροπή δηλώνει ότι «θα υποστηρίξει τα κράτη μέλη στον καθορισμό της ενεργειακής τρωτότητας καταναλωτών και των αιτίων της, και στη διευκόλυνση της ανταλλαγής των βέλτιστων πρακτικών».

4.9 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ορίζει μόνο την έννοια του ευάλωτου καταναλωτή, προτείνοντας να ξεπεραστεί η ευρέως διαδεδομένη έννοια (βάσει της ενδογενούς τρωτότητας), προκειμένου να συμπεριληφθούν και οι «καταναλωτές που είναι σε κατάσταση τρωτότητας» επειδή «ευρίσκονται σε κατάσταση προσωρινής αδυναμίας η οποία προκύπτει από το χάσμα μεταξύ της ατομικής τους κατάστασης και των χαρακτηριστικών τους, αφενός, και του εξωτερικού περιβάλλοντος, αφετέρου», δεδομένου ότι «όλοι οι καταναλωτές, σε μια στιγμή της ζωής τους, μπορεί να γίνουν ευάλωτοι λόγω εξωτερικών παραγόντων και των αλληλεπιδράσεων με την αγορά [...] και, ως εκ τούτου, να χρειάζονται ειδική προστασία» (ψήφισμα της 22ας Μαΐου 2012). Το Κοινοβούλιο «καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συνεργαστούν για την έγκριση ευρύτερης και συνεκτικής πολιτικής και νομοθετικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση της τρωτότητας, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλία και τον περίπλοκο χαρακτήρα όλων των σχετικών καταστάσεων» (ψήφισμα της 22ας Μαΐου 2012). Ζητά επίσης τη λήψη ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας (ψήφισμα της 14ης Μαρτίου 2013 σχετικά με τον Ενεργειακό Χάρτη Πορείας για το 2050). Στο ψήφισμά του της 11ης Ιουνίου 2013 σχετικά με ένα νέο θεματολόγιο για την ευρωπαϊκή πολιτική καταναλωτών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνήσουν «για την παροχή κατάλληλων εγγυήσεων με στόχο την προστασία των [ευάλωτων ομάδων] καταναλωτών», ιδίως σε θέματα ενέργειας. Στο ψήφισμά του της 11ης Ιουνίου 2013 σχετικά με την κοινωνική στέγαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παροτρύνει τα κράτη μέλη «να ορίσουν την ενεργειακή πενία βάσει κοινών παραμέτρων που να προσαρμόζονται όμως για έκαστο κράτος μέλος για να λαμβάνεται υπόψη η εθνική κατάσταση εκάστου».

4.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την ύπαρξη κοινών ευρωπαϊκών δεικτών και ενδείξεων για την ενεργειακή φτώχεια, στους οποίους να εμπεριέχεται η διάσταση της τρωτότητας, ώστε να μπορούν, πέρα από την απλή διαπίστωση των συμπτωμάτων, να εντοπιστούν και να μελετηθούν καλύτερα τα αίτια και να καταστεί δυνατή μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την καλύτερη διευθέτηση του προβλήματος. Η ΕΟΚΕ έχει προτείνει στο παρελθόν (TEN/420) έναν ορισμό για την ενεργειακή φτώχεια: η δυσκολία ή αδυναμία ενός νοικοκυριού να διατηρεί την κατοικία του σε ικανοποιητικά επίπεδα θερμοκρασίας καθώς και να διαθέτει άλλες βασικές υπηρεσίες ενέργειας σε λογική τιμή. Συνιστά, λοιπόν, να χρησιμοποιηθεί ο ορισμός αυτός ως βάση για περαιτέρω εμβάθυνση, με συνυπολογισμό του δικαιώματος καθολικής πρόσβασης στο βασικό κοινό αγαθό που συνιστά η ενέργεια. Το έργο αυτό θα μπορούσε να αναλάβει το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της φτώχειας, που η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συγκροτήσει. Θα μπορούσε επίσης να διαμορφώσει κοινούς ευρωπαϊκούς δείκτες και ενδείξεις που θα χρησιμοποιούν στα κράτη μέλη ως σημεία αναφοράς για τον προσδιορισμό της ενεργειακής φτώχειας, έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι εθνικές ιδιαιτερότητες. Για την καλύτερη εναρμόνιση των υφιστάμενων στατιστικών, η Eurostat και οι εθνικές στατιστικές υπηρεσίες θα πρέπει να υιοθετήσουν ομοιογενή μεθοδολογία για τον ποσοτικό προσδιορισμό του προβλήματος σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

5. Συγκρότηση ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου της φτώχειας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργειακή φτώχεια

5.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά να συσταθεί ευρωπαϊκό παρατηρητήριο της φτώχειας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργειακή φτώχεια, στο οποίο να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη: εθνικά παρατηρητήρια, διαμεσολαβητές, ρυθμιστικές αρχές, προμηθευτές ενέργειας, διάφορες ενώσεις (από τον χώρο της υγείας, της οικοδομής, της ενέργειας, των καταναλωτών, της καταπολέμησης του αποκλεισμού, της τοπικής αυτοδιοίκησης κ.λπ.), κοινωνικοί εταίροι κ.λπ. Θα προβλαινεί σε απολογισμό του αντίκτυπου της ελευθέρωσης των αγορών ενέργειας επί των ευάλωτων καταναλωτών, θα προτείνει δείκτες ενεργειακής φτώχειας, συστάσεις, μεθοδολογίες και κατευθύνσεις προς διερεύνηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με βάση τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν εντοπιστεί σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο. Θα συνεργάζεται με το φόρουμ του Λονδίνου. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ επιθυμεί τη συμμετοχή μελών της ΕΟΚΕ στο φόρουμ του Λονδίνου, καθώς και τη συνεργασία του με τις οικονομικές και κοινωνικές επιτροπές ή παρεμφερείς οργανισμούς, με στόχο την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας.

6. Να αναπροσανατολιστούν οι ευρωπαϊκές πολιτικές και πρωτοβουλίες με επίκεντρο τη δράση για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και την ενεργειακή αλληλεγγύη και να προωθηθεί η διαμόρφωση υπεύθυνων καταναλωτών

6.1 Το άνοιγμα των αγορών της ενέργειας δεν μείωσε τις τιμές της ενέργειας για τους πολίτες. Το 60 % των πολιτών έχει διαπιστώσει αύξηση των τιμών του προμηθευτή ενέργειας, ενώ μόνο το 3-4 % διαπίστωσε μείωση. Το 7 % άλλαξε προμηθευτή αερίου και το 8 % προμηθευτή ηλεκτρικού. Η ενέργεια είναι ο κλάδος που αντιπροσωπεύει τις μεγαλύτερες δαπάνες για τους καταναλωτές (5,7 % του προϋπολογισμού), ιδίως δε το ηλεκτρικό (2,1 %) (2ος ετήσιος πίνακας αποτελεσμάτων για τους καταναλωτές, 2009). Τα τελευταία χρόνια τα ποσοστά αυτά έχουν αυξηθεί.

6.2 Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2013 οδεύουν προς τη σωστή κατεύθυνση: αναπροσανατολισμός της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής με επίκεντρο τους καταναλωτές, ώστε να τους εξασφαλιστεί ασφαλής και βιώσιμος εφοδιασμός, σε τιμές και κόστος προσιτό και ανταγωνιστικό· ενίσχυση του ρόλου και των δικαιωμάτων των καταναλωτών και καλύτερη προστασία των ευάλωτων καταναλωτών· επείγουσα μεταφορά στο εθνικό δικαίο της 3ης δέσμης μέτρων για την ενέργεια. Έως τα τέλη του 2013, η Επιτροπή θα παρουσιάσει μελέτη σχετικά με τη δομή των τιμών και του κόστους της ενέργειας, με έμφαση στον αντίκτυπο επί των νοικοκυριών. Το σημαντικότερο ζήτημα είναι να αποτραπεί οιαδήποτε αύξηση κόστους θα μπορούσε να αποφευχθεί με την εφαρμογή εναρμονισμένης και αποτελεσματικής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής (βλ. γνωμοδότηση TEN/508, «Οι οικονομικές επιπτώσεις των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας που λειτουργούν με αυξημένη και διαλείπουσα παροχή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας», CESE 2599/2012) (2).

6.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά τα βασικά μέτρα ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ και των κρατών μελών να υποβάλλονται, πριν από την έγκρισή τους, σε ανάλυση του επιμερισμού των οικονομικών τους επιπτώσεων στις διάφορες κατηγορίες καταναλωτών (π.χ. σε συνάρτηση με τα εισοδήματα και τη σύνθεση του εκάστοτε νοικοκυριού ή με τον τρόπο θέρμανσης). Εν προκειμένου, να ζητούμενο θα ήταν να αναθεωρούνται οι κατηγορίες καταναλωτών των οποίων ο λογαριασμός ενέργειας θα αυξανόταν δυσανάλογα σε σχέση με τον μέσο όρο του πληθυσμού και να προτείνονται, στις περιπτώσεις αυτές, αντισταθμιστικά μέτρα (προσαρμογή της νομοθεσίας, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών κ.λπ.) προς όφελος των ευάλωτων καταναλωτών.

(2) EE C 198 της 10.7.2013 σ. 1-8

6.4 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι απαιτείται η πλήρης μεταφορά των προαναφερόμενων οδηγιών στο εθνικό δίκαιο και η εξασφάλιση της καθολικής υπηρεσίας, της τήρησης των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, της προστασίας των ευάλωτων ατόμων και της εγγύησης λογικών, συγκρίσιμων και διαφανών τιμών. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμπεριλάβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην έκθεση που θα υποβάλει στα τέλη του 2013 απολογισμό της κατάστασης και ανάλυση της ενεργειακής φτώχειας στην Ένωση και να προτείνει ευρωπαϊκή στρατηγική για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και την αλληλεγγύη στον τομέα αυτόν, καθώς και χρηματοδοτικά μέσα που θα εξασφαλίζουν τη λειτουργικότητά της.

6.5 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αναδείξει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή την όλη θεματολογία σε εγκάρσια προτεραιότητα για όλες τις ευρωπαϊκές πολιτικές και να τη λαμβάνει περισσότερο υπόψη στις μελλοντικές της πρωτοβουλίες (π.χ. κατευθυντήριες γραμμές για την εσωτερική αγορά, εφαρμογή της οδηγίας του 2012 για την ενεργειακή απόδοση, δικαιώματα των καταναλωτών κ.λπ.).

6.6 Η ΕΟΚΕ συνιστά η πολιτική για την ενεργειακή αλληλεγγύη και την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής για την ενεργειακή μετάβαση της ΕΕ προς μια κοινωνία με απαλλαγμένη από ανθρακούχες εκπομπές ενέργεια. Η ΕΟΚΕ συμβουλεύει να ελέγχει αυστηρά η Επιτροπή κατά πόσον τα κράτη μέλη τηρούν τις ευρωπαϊκές ρυθμίσεις που μπορούν να συμβάλουν στη μείωση της ενεργειακής φτώχειας. Η ΕΟΚΕ εύχεται να συμπεριληφθεί στη Συνθήκη το δικαίωμα καθολικής πρόσβασης στην ενέργεια (η οποία πρέπει να θεωρείται ως βασικό κοινό αγαθό και η διαχείρισή της να γίνεται αναλόγως) και να ενταχθεί στους στόχους των ευρωπαϊκών πολιτικών, ιδίως της ενεργειακής πολιτικής, η καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και η αλληλεγγύη στον τομέα αυτόν. Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει να ενσωματωθούν στις εργασίες του ευρωπαϊκού εξαμήνου η καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και η ενεργειακή αλληλεγγύη, ούτως ώστε η σχετική θεματολογία να λαμβάνεται υπόψη στα εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα των κρατών μελών.

6.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί καθοριστική την προώθηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο οιοδήποτε μηχανισμού μπορεί να καταστήσει τον ευάλωτο καταναλωτή ενεργό παράγοντα διαχείρισης του ενεργειακού του βίου, χάρη στη λιγότερη και καλύτερη κατανάλωση (για σταθερό επίπεδο ενεργειακών υπηρεσιών), με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του, και χάρη στην προώθηση της αποκεντρωμένης παραγωγής βιώσιμης ενέργειας όπου αυτή ενδείκνυται από οικονομική και τεχνική άποψη. Η ενημέρωση, η κατάρτιση και η εκπαίδευση μπορούν να αυξήσουν τη συνειδητοποίηση των νοικοκυριών και την ενδεικνύομενη συμπεριφορά (σβήσιμο των συσκευών σε κατάσταση αναμονής, επιλογή ενεργειακά αποδοτικών συσκευών, κατάλληλη ανανέωση κ.λπ.). Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υποστηρίξει η Ένωση οιοδήποτε διεθνικό σχέδιο προς αυτή την κατεύθυνση, ιδίως με την ίδρυση του ευρωπαϊκού ταμείου ενεργειακής αλληλεγγύης, να ενθαρρύνει τις ανταλλαγές εμπειρογνωσίας της κοινωνίας πολιτών και τη σύνδεση σε διεθνικό δίκτυο, να γενικεύσει την παραγωγή και τη διάδοση της σχετικής πληροφόρησης, της κατάρτισης και των ορθών πρακτικών που προκύπτουν ειδικότερα από τα διεθνικά έργα που χρηματοδοτεί η ΕΕ.

6.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι τα ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα πρέπει να προωθήσουν καινοτόμους μηχανισμούς, επικεντρωμένους στη βέλτιστη χρήση από όλους τους καταναλωτές, ιδίως δε τους πλέον ευάλωτους. Η ΕΟΚΕ συνιστά, για παράδειγμα, οι ευφείς μετρητές, για να είναι πλήρως αποτελεσματικοί και χρήσιμοι για τους καταναλωτές, να παρέχουν σε πραγματικό χρόνο ευνόητη και διαφανή πληροφόρηση σχετικά με την κατανάλωση ενέργειας, χωρίς πρόσθετο κόστος. Έτσι, θα αποτελέσουν χρήσιμο

μηχανισμό πρόληψης που θα βοηθά τους καταναλωτές να αποκτήσουν καλύτερη επίγνωση του επιπέδου κατανάλωσής τους και να ενεργούν καταλλήλως, να συμπεριφέρονται, δηλαδή, ως ενεργοί παράγοντες διαχείρισης του ενεργειακού τους βίου.

6.9 Η ΕΟΚΕ συνιστά τη δημιουργία ενιαίων τοπικών θυρίδων ενεργειακής αλληλεγγύης, με στόχο την ανάπτυξη των συνεργιών και τη συνεννόηση μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων μερών, συμπεριλαμβανομένων των προμηθευτών ενέργειας, ώστε να επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός και, επομένως, καλύτερη πρόληψη και διευθέτηση των προβλημάτων, καλύτερη παροχή συμβουλών, κατευθύνσεων και βοήθειας του κοινού, ιδίως του πλέον ευάλωτου. Η ΕΟΚΕ συνιστά την κατάρτιση του προσωπικού της θυρίδας αυτής (αλλά και των διοικητικών και τραπεζικών υπηρεσιών, των βιομηχανικών φορέων κ.λπ.), ώστε να ευαισθητοποιηθούν στις θεματικές του ευάλωτου κοινού, να διαχειρίζονται καλύτερα τις υποθέσεις που το αφορούν και να το βοηθούν να εντοπίζει σε πρώιμο στάδιο τις καταστάσεις που ενέχουν κινδύνους. Η θυρίδα αυτή θα πρέπει να έχει σφαιρική και ολοκληρωμένη προσέγγιση, προληπτική και διορθωτική, όσον αφορά τις παρεμβάσεις των ενώσεων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των επιχειρήσεων κ.λπ. Αποτρέποντας τη δημιουργία νοοτροπίας εξάρτησης, καθώς και τον κοινωνικό στιγματισμό, θα επιτρέψει σε κάθε πολίτη να καταστεί ενεργός παράγων διαχείρισης του ενεργειακού του βίου.

6.10 Η ΕΟΚΕ προτείνει να ενισχυθούν και να γενικευθούν οι μηχανισμοί (ιδίως οι μηχανισμοί στους οποίους συμμετέχουν ενεργά οι προμηθευτές ενέργειας) όπως η εγγύηση της παροχής ενέργειας στις ευάλωτες οικογένειες κατά τις ευαίσθητες εποχές του χρόνου (χειμερινή αναστολή), η απαγόρευση της διακοπής της παροχής ενέργειας σε περίπτωση δυσχερειών πληρωμής, η πρόληψη των οφειλών κ.λπ. Η ΕΟΚΕ συνιστά, λόγω χάρη, να ενισχυθεί η ενεργός συμμετοχή των βιομηχανικών φορέων, ενεργειακών και άλλων, στις στρατηγικές για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας (τόσο για την πρόληψη όσο και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων) και για την ανάπτυξη της αλληλεγγύης, ούτως ώστε να υπάρξει πρόοδος πέραν των δεοντολογικών κωδικών.

6.11 Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει να ρυθμιστούν περαιτέρω οι πρακτικές των φορέων παροχής ενέργειας, ούτως ώστε οι καταναλωτές με χαμηλά εισοδήματα να μην πλήττονται διπλά («τίμημα της φτώχειας») με την επιβολή υψηλότερης τιμής μονάδας για την ίδια παρεχόμενη υπηρεσία. Θα μπορούσε π.χ. να θεσπιστεί πλαίσιο για τα συστήματα προπληρωμής, ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος να θιγούνται οι πλέον ευάλωτοι χρήστες.

6.12 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ορίσει Ευρωπαϊκό Έτος της ενεργειακής αλληλεγγύης, ώστε να διεξαχθεί ευρωπαϊκή εκστρατεία ενημέρωσης (με διαφοροποιήσεις σε εθνικό και τοπικό επίπεδο) και να αναπτυχθούν δράσεις με ειδικό σήμα για την ευαισθητοποίηση όλων των ενδιαφερομένων στη σημασία που έχουν η εξάλειψη της ενεργειακής φτώχειας, η διαμόρφωση πολιτών που να είναι ενεργοί παράγοντες διαχείρισης του ενεργειακού τους βίου και η ενίσχυση της ενεργειακής αλληλεγγύης.

7. Ευρωπαϊκό ταμείο ενεργειακής αλληλεγγύης

7.1 Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μελετήσει τη σύσταση ευρωπαϊκού ταμείου ενεργειακής αλληλεγγύης, το οποίο θα στηρίζει τις δράσεις που προτείνει η ΕΟΚΕ, ειδικότερα δε τα εξής: ενημέρωση και εκπαίδευση των καταναλωτών· σύνδεση των τοπικών έργων σε ευρωπαϊκό δίκτυο· στήριξη των ανταλλαγών, της μεταφοράς και της γενίκευσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο των ορθών πρακτικών που δοκιμάστηκαν σε διεθνικά έργα, είτε αυτά

χρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ είτε προωθήθηκαν σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Για παράδειγμα: οι μηχανισμοί που έχουν θεσπίσει τα κράτη ή η τοπική αυτοδιοίκηση με στόχο τη χρηματοδοτική ενίσχυση για πληρωμή λογαριασμών (κοινωνικά τιμολόγια, επιταγές ενέργειας κ.λπ.), τη χειμερινή αναστολή, τη δημιουργία ενιαίας θυρίδας· η κατάρτιση συμβούλων ενεργειακής απόδοσης (π.χ. ευρωπαϊκό πρόγραμμα Achieve)· η ανάπλαση συνοικιών· η θέσπιση ενισχύσεων ή τεχνικής βοήθειας για εργασίες ενεργειακής απόδοσης (π.χ. μηχανισμός ELENA – ευρωπαϊκή τοπική βοήθεια για την ενέργεια) και για τη μικρο-παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας· καθώς και τα κατάλληλα για ευάλωτα νοικοκυριά χρηματοδοτικά σχήματα (π.χ. ευρωπαϊκό σχέδιο FinSH – Financial and Support Instruments for Fuel Poverty in Social Housing).

8. Κατάλληλος προσανατολισμός των μέτρων ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων με στόχο τη δράση για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας

8.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι το 2007 η Ένωση όρισε τους στόχους «20/20/20» για το 2020, στους οποίους περιλαμβάνεται η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας κατά 20 %. Η οδηγία του 2012 για την ενεργειακή απόδοση προβλέπει μακροπρόθεσμη στρατηγική (έως το 2050) με στόχο την κινητοποίηση επενδύσεων για την ανακαίνιση δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων κατοικιών και εμπορικών κτιρίων. Τα κράτη μέλη καλούνται να υποβάλουν έως τις 30 Απριλίου 2014 τα εθνικά σχέδια δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής αυτής. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη σημασία των μέτρων ενεργειακής απόδοσης για τη μείωση των ανθρακούχων εκπομπών, τη δημιουργία απασχόλησης, αλλά και την αποτελεσματική δράση για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας.

8.2 Πράγματι, η ενεργειακή φτώχεια οφείλεται κυρίως σε κατοικίες με κακή μόνωση, που συχνά εκμισθώνονται σε υπερβολικές τιμές σε ευάλωτα νοικοκυριά. Η καλή μόνωση μιας κατοικίας περιορίζει την κατανάλωση, και συνεπώς το ύψος του λογαριασμού (σε συνδυασμό με την κατάλληλη ενεργειακή συμπεριφορά). Τα νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα, είτε είναι ενοικιαστές είτε ιδιοκτήτες, δεν έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν εργασίες θερμομόνωσης και να αντικαταστήσουν τις εγκαταστάσεις θέρμανσης, λόγω έλλειψης αποταμίευσης ή δυσχερειών πρόσβασης σε τραπεζική πίστωση.

8.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει να θεσπιστεί μηχανισμός που, αφενός, θα αποτελέσει ισχυρό κίνητρο για τους ιδιοκτήτες εκμισθωτές (π.χ. ύψος του μισθώματος εξαρτώμενο από το επίπεδο θερμικής απόδοσης κ.ά.) προκειμένου να πραγματοποιήσουν εργασίες θερμομόνωσης, ενώ θα τους συνδράμει παράλληλα στο έργο αυτό και, αφετέρου, θα οδηγήσει στον σταδιακό αποκλεισμό από την ευρωπαϊκή αγορά ενοικίασης των κατοικιών που εμφανίζουν επίπεδα θερμομόνωσης κατώτερα από ένα προβλεπόμενο όριο. Η ΕΟΚΕ συνιστά να μπορούν τα κράτη μέλη να εντάξουν την ενεργειακή απόδοση στον ορισμό και τα κριτήρια της ανθυγιεινής κατοικίας, της ευπρέπειας ή της αξιοπρέπειας μιας κατοικίας προς μίσθωση.

8.4 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να μελετήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καινοτόμους μεθόδους και μηχανισμούς χρηματοδότησης για τη στήριξη των κρατών μελών στην προσπάθεια ενεργειακής απόδοσης υπέρ των νοικοκυριών με τα χαμηλότερα εισοδήματα, με συνυπολογισμό των οικονομικών τους δυσχερειών.

8.5 Η βελτίωση της θερμομόνωσης των κατοικιών των ευάλωτων νοικοκυριών πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα σε όλα τα ευρωπαϊκά προγράμματα και δράσεις. Η Επιτροπή πρέπει να εξακριβώνει κατά πόσον τα εθνικά σχέδια ενεργειακής απόδοσης αποδίδουν προτεραιότητα στις επενδύσεις σε κατοικίες των πλέον ευάλωτων νοικοκυριών.

8.6 Η ΕΟΚΕ συνιστά τα διαρθρωτικά ταμεία να λάβουν περισσότερο υπόψη την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας και την ενεργειακή αλληλεγγύη στον προγραμματισμό για την περίοδο 2014-2020 και οι πιστώσεις που θα εκχωρηθούν για την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να είναι πιο σημαντικές, κατ' αναλογία προς τις προκλήσεις.

8.7 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της στήριξης της αποκεντρωμένης παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας, καθώς αυτή μπορεί να επιλύσει το ζήτημα της πρόσβασης στην ενέργεια, ιδίως για τα πλέον ευάλωτα άτομα.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

492Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 18ΗΣ ΚΑΙ 19ΗΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2013

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα και με τους κανόνες αποδέσμευσης για ορισμένα κράτη μέλη»

COM(2013) 301 final — 2013/0156 (COD)

(2013/C 341/06)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Viliam PÁLENÍK**

Στις 6 και 10 Ιουνίου 2013, και σύμφωνα με τα άρθρα 177 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισαν αντιστοίχως να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με την χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα και με τους κανόνες αποδέσμευσης για ορισμένα κράτη μέλη

COM(2013) 301 final — 2013/0156 (COD).

Στις 9 Ιουλίου 2013, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή» την κατάρτιση της παρούσας γνωμοδότησης.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Viliam PÁLENÍK και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 135 ψήφους υπέρ και 2 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) λαμβάνει γνώση της πρότασης της Επιτροπής για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 προκειμένου να αυξηθούν οι πληρωμές με εφαρμογή επιπλέον ποσοστού δέκα εκατοστιαίων μονάδων στα ποσοστά συγχρηματοδότησης που εφαρμόζονται για τους άξονες προτεραιότητας των χωρών που έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση και λαμβάνουν οικονομική βοήθεια στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοοικονομικής Σταθεροποίησης (EFSM) ή από τον Μηχανισμό Στήριξης των Ισοζυγίων Πληρωμών (BoP) για το διάστημα που υπάγονται στους ανωτέρω μηχανισμούς στήριξης. Ωστόσο, η συνολική χρηματοδότησή τους σύμφωνα με την πολιτική συνοχής της ΕΕ για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 δεν αυξάνεται, μολονότι η αποτελεσματικότητα διατηρείται χάρη στη συγχρηματοδότηση.

1.2 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση της πρότασης της Επιτροπής να τροποποιηθεί ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, ούτως ώστε η Ρουμανία και η Σλοβακία να μπορέσουν να υποβάλουν αιτήσεις πληρωμής έως το τέλος του 2014, και όχι έως το τέλος του 2013 (για τις αναλήψεις υποχρεώσεων του 2011), και έως το κλείσιμο, και όχι έως το τέλος του 2014 (για τις αναλήψεις υποχρεώσεων του 2012), χωρίς ωστόσο να αυξηθεί η συνολική χρηματοδότησή τους σύμφωνα με την πολιτική συνοχής της ΕΕ για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013. Κατ' αυτόν τον τρόπο περιορίζεται ο κίνδυνος αυτόματης αποδέσμευσης των αναλήψεων υποχρεώσεων του 2011 και του 2012.

1.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί αυτήν την πρόταση στο πνεύμα και των προηγούμενων σχετικών της γνωμοδοτήσεων υπό την προϋπόθεση ότι εξακολουθούν να διατηρούνται η συνοχή και η αποτελεσματικότητα κατά τη χρήση των δημοσιονομικών πόρων.

2. Αιτιολογική έκθεση

2.1 Σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, επτά χώρες που σήμερα υπάγονται στους μηχανισμούς EFSM και BoP θα έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν λιγότερο στα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ για τη συνοχή. Έτσι, τα κράτη μέλη δεν θα είναι υποχρεωμένα να αναζητήσουν τα απαραίτητα κονδύλια μόνον από ιδίους πόρους, στοιχείο που θα συμβάλει σημαντικά στην ανάκαμψη αυτών των διαταραγμένων δημοσιονομικά τους. Με τη συγχρηματοδότηση θα αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των χορηγούμενων ενισχύσεων. Η μείωση της συγχρηματοδότησης εγκυμονεί τον κίνδυνο περιορισμού της αποτελεσματικότητας των ενισχύσεων - εντούτοις, ο κίνδυνος αυτός θα πρέπει να διατηρηθεί με όλα τα διαθέσιμα μέσα στο ελάχιστο δυνατό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ συµμερίζεται την πρόταση της Επιτροπής, η οποία συνάδει με τις προηγούμενες σχετικές γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁾.

2.2 Με την παράταση της δυνατότητας υποβολής αιτήσεων πληρωμής έως το τέλος του 2014 εξασφαλίζεται στη Σλοβακία και στη Ρουμανία ευρύτερο πεδίο χειρισμών προκειμένου να υλοποιηθούν με μεγαλύτερη επιτυχία τα έργα που συγχρηματοδοτούνται στο

πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Η παράταση της προθεσμίας αυτόματης αποδέσμευσης είναι επίσης αναλογική, καθώς επικεντρώνεται στα κράτη μέλη για τα οποία, την περίοδο 2014-2020, θα ίσχυε το συγκεκριμένο ανώτατο όριο που έχει καθοριστεί από τη συμφωνία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η παράταση της προθεσμίας αποδέσμευσης των αναλήψεων υποχρεώσεων διενεργήθηκε κατόπιν παρότρυνσης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, το οποίο, στα συμπεράσματά του της 8ης Φεβρουαρίου 2013, κάλεσε την Επιτροπή να διερευνήσει πρακτικές λύσεις για τον περιορισμό του κινδύνου αυτόματης αποδέσμευσης των πιστώσεων από τα εθνικά κονδύλια της περιόδου 2007-2013 για τη Ρουμανία και τη Σλοβακία, συμπεριλαμβανομένης της τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006.

2.3 Η ΕΟΚΕ συµμερίζεται επίσης την άποψη ότι είναι ζωτικής σημασίας να ενισχυθούν η ευημερία και η ανταγωνιστικότητα στα κράτη μέλη που έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση και, ως εκ τούτου, τάσσεται υπέρ της ανωτέρω πρότασης.

2.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση τα συνολικά κονδύλια που προβλέπεται να διατεθούν κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα από τα Ταμεία προς τις οικείες χώρες και για τα οικεία προγράμματα να μην μεταβληθούν.

Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 81· ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 83· ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 84.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Διαστημική βιομηχανική πολιτική της ΕΕ — αξιοποίηση των δυνατοτήτων για οικονομική ανάπτυξη στον διαστημικό τομέα»

COM(2013) 108 final

(2013/C 341/07)

Εισηγητής: ο κ. **Joost VAN IERSEL**

Στις 28 Φεβρουαρίου 2013 και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Διαστημική βιομηχανική πολιτική της ΕΕ – αξιοποίηση των δυνατοτήτων για οικονομική ανάπτυξη στον διαστημικό τομέα

COM(2013) 108 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Ιουλίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 151 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει θερμά τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ στον διαστημικό τομέα⁽¹⁾. Επικροτεί επίσης τα παρεχόμενα κονδύλια ύψους 11 δισεκατομμυρίων ευρώ για το Galileo, το Copernicus και την E&A στον Ορίζοντα 2020 για την περίοδο 2014–2020, επιπλέον του υφιστάμενου ετήσιου προϋπολογισμού των 4 δισεκατομμυρίων ευρώ του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (ΕΟΔ). Οι εν λόγω αποφάσεις είναι σύμφωνες με τις πάγιες θέσεις της ΕΟΚΕ⁽²⁾.

1.2 Η διαστημική πολιτική της ΕΕ, η οποία υποστηρίζεται από πολιτική βούληση σε ολόκληρη την Ευρώπη, θα πρέπει να εξασφαλίσει την ανεξάρτητη πρόσβαση της Ευρώπης στο διάστημα σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας, ήτοι από τη φάση της επινόησης μέχρι την ανάπτυξη, την εφαρμογή και την αξιοποίηση. Οι μακροπρόθεσμες δραστηριότητες υψηλού κινδύνου απαιτούν την προβλεψιμότητα, τη βεβαιότητα και τη διαρκή δέσμευση.

1.3 Η ΕΕ χρειάζεται «κρίσιμη μάζα». Μία εσωτερική αγορά για το διάστημα απαιτεί τη διαχείριση ενός σαφώς καθορισμένου πλαισίου ισότιμων όρων ανταγωνισμού στην Ευρώπη, τόσο για εσωτερικούς, όσο και για εξωτερικούς λόγους.

1.4 Απαιτείται προορατική βιομηχανική πολιτική λόγω της ύπαρξης μεγάλων θεσμικών αγορών ανά τον κόσμο, οι οποίες έχουν αυξημένο στρατηγικό και τεχνολογικό αντίκτυπο. Η

ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας πρέπει να ενισχυθεί. Εσωτερικά εμπόδια που είναι ακόμη σημαντικά πρέπει να αρθούν προοδευτικά.

1.5 Η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ πρέπει να συγκεντρώσει διαφορετικές στρατηγικές των κρατών μελών και να ενσωματώσει τις εθνικές προτιμήσεις σε ενιαίο πλαίσιο.

1.6 Όλοι οι φορείς πρέπει να εργαστούν προς την ίδια κατεύθυνση. Ο ΕΟΔ κατέχει ειδική θέση. Η απόδοσή του είναι ιδιαίτερα επιτυχημένη και αδιαμφισβήτητη. Στο νέο πλαίσιο ο ΕΟΔ, πέραν του παραδοσιακού του ρόλου, θα καταστεί φορέας διευκόλυνσης διαστημικών προγραμμάτων που θα διέπονται από κανόνες της ΕΕ. Θα δημιουργηθούν νέες μέθοδοι και σχέσεις, οι οποίες απαιτούν ανεπτυγμένο και ακριβή συντονισμό μεταξύ όλων των φορέων, ήτοι τις υπηρεσίες της Επιτροπής, τον ΕΟΔ και τα κράτη μέλη.

1.7 Απαιτούνται ρυθμίσεις για διαβούλευση με τη βιομηχανία, ιδίως όσον αφορά τις ΜΜΕ. Πρέπει να διατεθεί επαρκές μέρος του προϋπολογισμού του προγράμματος Copernicus για νέες υπηρεσίες και εφαρμογές.

1.8 Ο διαστημικός τομέας απαιτεί εργατικό δυναμικό με εξαιρετικά προσόντα, βάσει κατάλληλων συμβάσεων. Απαιτείται διαρκής προσοχή για κατάλληλες ικανότητες, οι οποίες να διασφαλίζονται από εκσυγχρονισμένη εκπαίδευση και κατάρτιση, με διευκόλυνση της κινητικότητας.

⁽¹⁾ Διαστημική βιομηχανική πολιτική της ΕΕ – αξιοποίηση των δυνατοτήτων για οικονομική ανάπτυξη στον διαστημικό τομέα, COM(2013) 108 final, Φεβρουάριος 2013

⁽²⁾ Βλ. ιδίως ΕΕ C 162, 25.6.2008, σ. 24, που αφορά την ανακοίνωση της Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Διαστημική Πολιτική, COM(2007) 212 final.

1.9 Τα ζητήματα στρατηγικής ασφάλειας και άμυνας αποτελούν τις κινητήριες δυνάμεις της διαστημικής πολιτικής σε όλες τις χώρες. Οι νέες διαστημικές πολιτικές και δραστηριότητες της ΕΕ βασίζονται στο άρθρο 173 και, ιδίως, στο άρθρο 189 της ΣΛΕΕ. Πρέπει να ενσωματωθούν σε μία στενότερη συμφωνία μεταξύ κρατών μελών που θα αφορά την ασφάλεια και την άμυνα και, κατά συνέπεια, σε μία ευρύτερη προοπτική εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, οι εμπειρίες στη διαστημική πολιτική μπορούν, σε ορισμένους σαφώς καθορισμένους τομείς, να προσφέρουν παραδείγματα για την ευρωπαϊκή άμυνα. Αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στον επικείμενο διάλογο για την ευρωπαϊκή άμυνα.

1.10 Η διαστημική βιομηχανική πολιτική της ΕΕ μπορεί να δώσει ώθηση σε μία ανταγωνιστική, σταθερή, αποδοτική και ισορροπημένη βιομηχανική βάση στην Ευρώπη, υποστηρίζοντας κυβερνητικές υπηρεσίες, καθώς και επιχειρήσεις και πολίτες. Ο τομέας είναι ακόμη ευαίσθητος. Η κρίση προσθέτει νέους παράγοντες αβεβαιότητας. Το ζήτημα πλέον είναι η υλοποίηση!

1.11 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ εγκρίνει πλήρως τους πέντε στόχους που καθορίζονται από την Επιτροπή: ένα συνεκτικό και σταθερό κανονιστικό πλαίσιο, μία ισχυρή βιομηχανική βάση, περιλαμβανομένων των ΜΜΕ, ανταγωνιστικότητα και οικονομική αποδοτικότητα, αγορές για εφαρμογές και υπηρεσίες, καθώς και τεχνολογική μη εξάρτηση και ανεξάρτητη πρόσβαση στο διάστημα⁽³⁾.

1.12 Η θέση της Ευρώπης στον κόσμο πρέπει να σταθεροποιηθεί και να ενισχυθεί, με την προώθηση της επίδοσης και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας ως προς τους στόχους άλλων χωρών που διαθέτουν διαστημικές πολιτικές και τεχνολογία παγκοσμίου επιπέδου, την προώθηση αποδοτικότητας ως προς το κόστος στις αλυσίδες παραγωγής, καθώς και την ανάπτυξη αγορών για τις διαστημικές εφαρμογές και υπηρεσίες.

2. Ιστορικό πλαίσιο, δέσμευση της ΕΟΚΕ

2.1 Λόγω ζητημάτων που αφορούν την ασφάλεια και την άμυνα, η διαστημική πολιτική αναπτύχθηκε εκτός του πλαισίου της Συνθήκης ΕΕ. Τα κράτη μέλη διέθεταν τις δικές τους διαστημικές στρατηγικές. Τα κοινά ευρωπαϊκά συμφέροντα προωθούνταν, έως έναν βαθμό, μέσω της Ε&Α και των βιομηχανικών προγραμμάτων του ΕΟΔ.

2.2 Το 2003, μία νέα φάση άρχισε με τη συμφωνία πλαίσιο μεταξύ ΕΟΔ και ΕΕ. Το ΠΠ7 ενεπλάκη σε ερευνητικά προγράμματα και έτσι κατέστη δυνατή μία τομεακή βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Οι επενδύσεις σε πρωτογενείς και δευτερογενείς τομείς εντατικοποιήθηκαν, ο ανταγωνισμός αυξήθηκε, οι ειδικευμένες ιδιωτικές επιχειρήσεις ανέπτυξαν νέες εφαρμογές και υπηρεσίες.

2.3 Η ΕΟΚΕ επικρότησε με έμφαση τη στρατηγική της ΕΕ που συνδυάζει την ιδέα του ΕΟΔ με τη στενότερη συμμετοχή των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, καθώς και τις συγκεκριμένες προτάσεις και αποφάσεις για τον σκοπό αυτόν⁽⁴⁾.

2.4 Σε επόμενες γνωμοδοτήσεις, η ΕΟΚΕ έδωσε έμφαση στη σημασία των ενωσιακών διαστημικών πολιτικών για τις δημόσιες υπηρεσίες, τις επιχειρήσεις και, ιδίως, τους πολίτες. Επικρότησε τα βήματα προόδου σε διάφορους συγκεκριμένους τομείς, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Παρακολούθησης της Γης (GMES), η διαστημική συνιστώσα του και η Διαστημική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπηρεσία του πολίτη⁽⁵⁾.

2.5 Το 2012 η ΕΟΚΕ υποστήριξε την ένταξη της χρηματοδότησης του GMES εντός του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) για το 2014-2020⁽⁶⁾. Στις 8 Φεβρουαρίου του 2013, το Συμβούλιο αποφάσισε ανάλογα, χορηγώντας 3,78 εκατομμύρια ευρώ για το GMES –ονομαζόμενο πλέον Copernicus–, 6,3 δισεκατομμύρια ευρώ για το Galileo και 1,7 δισεκατομμύρια ευρώ για την Ε&Α εντός του Ορίζοντα 2020. Η απόφαση πρέπει ακόμη να εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ).

2.6 Η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη βιομηχανική πολιτική στον διαστημικό τομέα αποτελεί περαιτέρω βήμα, το οποίο απαιτείται διότι «η Ευρώπη χάνει επί του παρόντος έδαφος σε σχέση με τις περισσότερες, αν όχι όλες, τις χώρες που διαθέτουν διαστημικό πρόγραμμα»⁽⁷⁾.

3. Τρέχουσες εξελίξεις

3.1 Οι συνθήκες έχουν μεταβληθεί δραστικά. Οι παγκόσμιες επενδύσεις από νέες χώρες που διαθέτουν διαστημικά προγράμματα αυξάνονται με ταχύ ρυθμό. Οι ΗΠΑ εξακολουθούν να αποτελούν τον ισχυρότερο παράγοντα. Ο αμερικανικός κύκλος εργασιών στον τομέα είναι περίπου δεκαπλάσιος από ό,τι ο ευρωπαϊκός. Η Κίνα και η Ινδία καθίστανται ισχυροί ανταγωνιστές. Προσφάτως, η Ρωσία ανακοίνωσε την ουσιαστική αύξηση του προϋπολογισμού της για το διάστημα.

3.2 Επικρατούν στρατηγικά ζητήματα που αφορούν την αυτονομία και την αυτάρκεια. Οι αγορές στην Κίνα, την Ινδία, την Ιαπωνία και –σχεδόν πλήρως– στη Ρωσία είναι 100 % θεσμικές. Στις ΗΠΑ το ποσοστό ανέρχεται στο 70 %. Η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική στην Ευρώπη, όπου το 50 % της αγοράς εξαρτάται από τον ιδιωτικό τομέα. Πρέπει να σημειωθεί ότι, όσον αφορά τον όγκο, το μερίδιο 20 % της αγοράς στον ιδιωτικό τομέα στις ΗΠΑ αντιπροσωπεύει μεγαλύτερο μέγεθος από ό,τι το μερίδιο 50 % της ιδιωτικής αγοράς στην Ευρώπη.

3.3 Η παγκόσμια αγορά αναπτύσσεται και ο ανταγωνισμός εντείνεται λόγω της προσθήκης νέων χωρών που δραστηριοποιούνται στον τομέα του διαστήματος. Αυτό απειλεί τη θέση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, η οποία κατακτήθηκε δύσκολα, ενώ δημιουργούνται εμπόδια καθώς οι νέοι φορείς της αγοράς εφαρμόζουν επιθετικές πολιτικές εξαγωγών. Λόγω μειώσεων στον προϋπολογισμό της άμυνας, ο αμερικανικός τομέας του διαστήματος στρέφεται επίσης σε εξαγωγές παγκοσμίως.

⁽⁵⁾ Βλ. ΕΕ C 339, 14.12.2010, σ. 14, ΕΕ C 44, 11.2.2011, σ. 153, ΕΕ C 43, 15.2.2012, σ. 20.

⁽⁶⁾ Βλ. ΕΕ C 299, 4.10.2012, σ. 72 με θέμα το GMES και τις επιχειρήσεις του από το 2014 και μετά.

⁽⁷⁾ Βλ. το έγγραφο της οργάνωσης ASD-Eurospace σχετικά με τη βιομηχανική πολιτική, Φεβρουάριος 2013, σελίδα 2.

⁽³⁾ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής, σελίδα 4.

⁽⁴⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

3.4 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τον στόχο διατήρησης της ευρωπαϊκής ανεξάρτητης πρόσβασης στο διάστημα, όπως προωθείται σε σειρά συμπερασμάτων του Συμβουλίου και ανακοινώσεων της Επιτροπής. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή τονίζουν δικαίως, περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν, την ανάγκη ευρωπαϊκής αυτονομίας σε στρατηγικούς κλάδους του τομέα του διαστήματος, προωθώντας και εξασφαλίζοντας την ανεξάρτητη ευρωπαϊκή πρόσβαση στο διάστημα.

3.5 Η Ευρώπη εξαρτάται, επί του παρόντος, ακόμη σημαντικά από τις αμερικανικές τεχνολογίες. Οι προσπάθειες ώστε να μειωθεί η εν λόγω εξάρτηση, με τις οποίες θα εξασφαλιστεί η αδιάκοπη παροχή γνώσης και υλικών υψηλής τεχνολογίας, απαιτούν μεγάλη προσπάθεια από τις κυβερνήσεις, τον ΕΟΔ και την ΕΕ.

3.6 Για τη διαχείριση μακροπρόθεσμων δραστηριοτήτων υψηλού κινδύνου, η προβλεψιμότητα, η βεβαιότητα και η διαρκής δέσμευση είναι απαραίτητες. Κατευθυνόμενος προς την πλήρη ωριμότητα, ο εν λόγω τομέας είναι ακόμη ευαίσθητος, ιδίως όσον αφορά τις ΜΜΕ, οι οποίες είναι εξαιρετικά σημαντικές για την ανάπτυξη εφαρμογών. Η υφιστάμενη κρίση εντείνει τον ευάλωτο χαρακτήρα του.

4. Βιομηχανική πολιτική για τον τομέα του διαστήματος

4.1 Στο πλαίσιο του εν λόγω κλίματος προκλήσεων, η Επιτροπή παρουσίασε την πρότασή της για μία ενεργό ενωσιακή βιομηχανική πολιτική, βάσει των άρθρων 173 και 189 της ΣΛΕΕ.

4.2 Για πρώτη φορά η Επιτροπή διεξήγαγε σε βάθος ανάλυση των προκλήσεων ως αποτέλεσμα των διαβουλεύσεων με διάφορους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Η εν λόγω ευρέως αποδεκτή ανάλυση αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο για το άλμα, από τον τρέχοντα προϋπολογισμό 4 δισεκατομμυρίων ευρώ του ΕΟΔ, στα πρόσθετα 11 δισεκατομμύρια ευρώ για τον διαστημικό προϋπολογισμό κατά την περίοδο 2014-2020. Δεδομένων των επιθετικών πολιτικών από άλλες χώρες που δραστηριοποιούνται στο διάστημα, αυτό αποτελεί αποφασιστικό βήμα προόδου.

4.3 Η πρόσθετη χρηματοδότηση αποτελεί και καλό σημείο εκκίνησης σε έναν τομέα που τείνει να αυξηθεί σημαντικά κατά την προσεχή δεκαετία για δύο λόγους:

— είναι στρατηγικός τομέας

— με τις τεχνολογίες υποστήριξης του αποτελεί στοιχείο διευκόλυνσης για πολλές άλλες οικονομικές δραστηριότητες, δημιουργώντας θετικές συνέργειες με τομείς που ωφελούνται άμεσα από διαστημικές τεχνολογίες και υπηρεσίες.

4.4 Αυξανόμενος αριθμός δραστηριοτήτων ωφελείται από διαστημικές υπηρεσίες: η ασφάλεια, η γεωργία, οι μεταφορές, η περιφερειακή ανάπτυξη, η παρακολούθηση των ωκεανών, η μετεωρολογία, οι τηλεπικοινωνίες, οι εκπομπές, η γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος.

4.5 Επιπροσθέτως, ο τομέας του διαστήματος θα υποστηρίξει αρκετά παγκόσμια ζητήματα, όπως είναι η αλλαγή του κλίματος, η επισιτιστική ασφάλεια, η αλιεία, η αποδάσωση, η παρακολούθηση φυσικών πόρων και η παρακολούθηση καταστροφών. Η Ευρώπη θα πρέπει να είναι εξοπλισμένη με το δικό της παγκόσμιο σύστημα, ώστε να διαδραματίσει πλήρως τον ρόλο της, σύμφωνα με την οικονομική της θέση στον κόσμο. Θα πρέπει να υπάρξει ευαισθητοποίηση των πολιτών.

4.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την απόφαση να αξιοποιήσει η ΕΕ τις ευκαιρίες μίας προορατικής βιομηχανικής πολιτικής, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες. Θεωρεί ότι πρόκειται για μία συγκεκριμένη διαμόρφωση μίας ευρύτερης έννοιας της ενωσιακής βιομηχανικής πολιτικής, όπως αυτή καθορίστηκε στις ανακοινώσεις της Επιτροπής για τη βιομηχανική πολιτική το 2010 και το 2012.

4.7 Θα πρέπει να εξασφαλιστεί ανεξάρτητη ευρωπαϊκή πρόσβαση –και τις σχετικές τεχνολογίες– στο διάστημα με τη σύλληψη και την ανάπτυξη διαστημικών συστημάτων, καθώς και την έναρξη και αξιοποίηση προγραμμάτων. Η αυτάρκεια και η αυτόνομη επαλήθευση δεδομένων είναι εξαιρετικά σημαντικές, ιδίως όσον αφορά την Κίνα, αλλά ακόμα και φιλικά διακείμενες χώρες, όπως τις ΗΠΑ, με τις οποίες η Ευρώπη βρίσκεται κατ' ανάγκη σε ανταγωνισμό.

4.8 Το βασικό μέρος των βιομηχανικών πολιτικών, το οποίο καθοδηγείται από εθνικές στρατηγικές, παραμένει ακόμα στα κράτη μέλη. Οι εν λόγω στρατηγικές αποτελούν μέρος του ευρύτερου τομέα ασφάλειας και πολιτικής για την άμυνα, γεγονός που εξηγεί και τον στενό σύνδεσμο μεταξύ κυβερνήσεων, εθνικής έρευνας και βιομηχανιών. Αυτή οδηγεί σε εθνικούς φραγμούς και, κατά συνέπεια, σε κατακερματισμό και αποσπασματικές προσπάθειες, καθώς και στην υστέρηση της Ευρώπης.

4.9 Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη να υπάρχουν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού ως προαπαιτούμενο για κάθε ενωσιακή βιομηχανική πολιτική. Η Επιτροπή θα πρέπει να καταρτίσει σαφή κριτήρια για να καθορίσει επακριβώς την έννοια των «ισότιμων όρων ανταγωνισμού». Μία τέτοια σαφώς καθορισμένη έννοια είναι επίσης εξαιρετικά σημαντική για κάθε μέτρο «αμοιβαιότητας» κατά το αμοιβαίο άνοιγμα διεθνών αγορών με τρίτες χώρες.

4.10 Η ΕΟΚΕ επιμένει ότι οι ισότιμοι όροι ανταγωνισμού και ο διαφανής εσωτερικός ανταγωνισμός εντός της Ένωσης πρέπει να αποτελούν τον ύψιστο στόχο. Θα βοηθήσουν ώστε να διατηρηθεί επίπεδο ανάλογο με αυτό του υπόλοιπου κόσμου.

4.11 Όσον αφορά την πολιτική Ε&Α της Επιτροπής, η ΕΟΚΕ αναφέρει δύο σημαντικά ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη:

— τα προγράμματα του Ορίζοντα 2020 για την υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ μέσω της αποτελεσματικής ανάθεσης συμβάσεων, σε στενή συνεργασία με τον ΕΟΔ και με τα χωριστά προγράμματα Ε&Α των κρατών μελών για το διάστημα.

— η εγγύηση μίας απλουστευμένης μετάβασης από την Ε&Α στις επιχειρησιακές φάσεις των προγραμμάτων της ΕΕ.

4.12 Τα εν λόγω ζητήματα πρέπει να εξεταστούν σε συνδυασμό με τους περιοριζόμενους πόρους Ε&Α στα κράτη μέλη. Τα συνολικά έξοδα παραμένουν περίπου ίδια λόγω της αντισταθμιστικής χρηματοδοτικής συμβολής της Επιτροπής. Μόνη εξαίρεση είναι η Γερμανία, η οποία προσφάτως αύξησε τον προϋπολογισμό της για την Ε&Α σχετικά με το διάστημα κατά 10 %.

4.13 Όπως έχει τονίσει σε διάφορες περιστάσεις η ΕΟΚΕ, η επιτυχημένη βιομηχανική πολιτική είναι εγκάρσια: ο συντονισμός πρέπει να εξασφαλίζεται μεταξύ των διαφόρων Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής, προκειμένου να επιτευχθούν όλοι οι στόχοι που καθορίζονται από τη ΓΔ Επιχειρήσεων, για παράδειγμα με τη ΓΔ Connect όσον αφορά τις δορυφορικές επικοινωνίες και με τη ΓΔ Εμπορίου όσον αφορά το άνοιγμα των αγορών και την ασφάλεια εφοδιασμού με κρίσιμα συστατικά στοιχεία.

5. ΕΟΔ και ΕΕ

5.1 Η επιστήμη και η τεχνολογία είναι βασικά στοιχεία. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει εκ νέου τη μεγάλη σημασία του ΕΟΔ για την ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική. Δεδομένων των εμποδίων που πρέπει να αντιμετωπιστούν σε κάθε διακυβερνητικό πλαίσιο, οι προηγούμενες και οι τρέχουσες επιδόσεις του ΕΟΔ είναι αδιαμφισβήτητες. Εξ αρχής συνέβαλε σημαντικά στις ευρωπαϊκές δραστηριότητες για το διάστημα με τη μορφή που έχουν σήμερα. Ο ΕΟΔ διαδραμάτισε εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στην Ε&Α για το διάστημα και, σε ορισμένο βαθμό, σε βιομηχανικές δραστηριότητες, ιδίως λόγω της καλής σχέσης κόστους-ποιότητας των προϊόντων.

5.2 Ο ΕΟΔ αποτελεί καλά εξοπλισμένο εταίρο για τις εθνικές κυβερνήσεις και τις βιομηχανίες. Αντιστοίχως, τα επιτεύγματα του αποτελούν ιδιαίτερος σημαντικό μέρος της αλυσίδας που δημιουργεί και ενισχύει τη βάση για την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Επιπλέον, το ισχύον σύστημα της «δίκαιης ανταπόδοσης» έχει ενθαρρύνει κυβερνήσεις να παρακολουθούν τη συνολική απόδοση σε Ε&Α και τις επακόλουθες δραστηριότητες στις αντίστοιχες χώρες.

5.3 Ωστόσο, σταδιακά κατέστη σαφές ότι θα πρέπει να δημιουργηθούν νέες κατευθύνσεις εάν η ΕΕ επιθυμεί πραγματικά να καταστεί ανταγωνιστικός παγκόσμιος φορέας. Η Συμφωνία Πλαίσιο του 2003 μεταξύ του ΕΟΔ και της ΕΕ άρχισε να προσθέτει ενωσιακές πολιτικές και χρηματοδοτικούς πόρους, καθώς και να ενισχύσει τον ανταγωνισμό και την ανταγωνιστικότητα. Άρχισε μία επιτυχημένη εταιρική σχέση μεταξύ του ΕΟΔ και της ΕΕ. Μία συνεχής δέσμευση του ΕΟΔ θα αποτελέσει σταθερό συστατικό στοιχείο για κάθε βιομηχανική πολιτική της ΕΕ για το διάστημα.

5.4 Ωστόσο, οι ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες απαιτούν αξιολόγηση των διαδικασιών με ακρίβεια και βέλτιστη χρήση των χρηματοδοτικών πόρων για την υποστήριξη της διαρκούς ανταγωνιστικότητας και της ανθεκτικότητας των ευρωπαϊκών εταιριών.

5.5 Ο ρόλος του ΕΟΔ στη δημιουργία σταθερής βάσης για την αξιοποίηση ιδίων διαστημικών συστημάτων της Ευρώπης μέσω ειδικών και ολοκληρωμένων εφαρμογών αναγνωρίζεται, ωστόσο η υποστήριξη που μπορεί να παρασχεθεί σε ενωσιακές πολιτικές δεν έχει ακόμη επιτευχθεί πλήρως. Η στενότερη συνεργασία ΕΕ/ΕΟΔ μπορεί να δημιουργήσει σημαντική ώθηση στο πλαίσιο αυτό.

5.6 Απαιτούνται νέες προσεγγίσεις και μηχανισμοί για τη διατήρηση μίας συνειδητής πολιτικής επιτυχούς ανάπτυξης και διατηρήσιμης αξιοποίησης των επιχειρησιακών διαστημικών συστημάτων. Επίσης, πρέπει να πραγματοποιηθεί αποτελεσματικός εξευρωπαϊσμός των πόρων, προκειμένου να υποστηριχθούν τρεις στόχοι:

— η διατήρηση μίας ισχυρής επιστημονικής βάσης

— οι νέες πρωτοβουλίες όσον αφορά την εφαρμοσμένη τεχνολογία και την αγορά

— οι πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη νέων σειρών εφαρμογών και υπηρεσιών (οι οποίες υποστηρίζουν άλλους τομείς).

5.7 Οι πρόσφατες αποφάσεις είναι σύμφωνες με τον εκσυγχρονισμό που υποστήριξε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση του 2008⁽⁸⁾. Η ΕΟΚΕ είχε τότε τονίσει ότι η αυξανόμενη ωρίμανση της διαστημικής αγοράς θα απαιτήσει περισσότερη ευελιξία, η οποία, σε μία εποχή ακόμη ταχύτερων τεχνολογικών κύκλων και αυξημένων συνεργειών και εφαρμογών, δεν εξασφαλίζεται, κατά κανόνα, από σταθερά σχήματα συνεργασίας που προκύπτουν από την αρχή της δίκαιης ανταπόδοσης, όπως εφαρμόζεται από τον ΕΟΔ⁽⁹⁾.

5.8 Οι απότομες αλλαγές πρέπει να αποφευχθούν. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προώθησε την ανάλυση και τον διάλογο σχετικά με την επιθυμητή απόδοση της Ευρώπης εντός δεκαετίας: «ο διάλογος θα πρέπει να περιλαμβάνει τον τρόπο χρηματοδότησης του ΕΟΔ, τη δυναμική συμβολή των εταιριών μεσαίου μεγέθους και τη διατήρηση του υψηλότερου επιπέδου ανταγωνισμού»⁽¹⁰⁾.

5.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το ψήφισμα του Συμβουλίου τον Νοέμβριο του 2012 όσον αφορά τη σχέση μεταξύ ΕΕ και ΕΟΔ⁽¹¹⁾, σε συνδυασμό με το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε στις 8 Φεβρουαρίου, αποτελεί συγκεκριμένο παράδειγμα εφαρμογής της σύστασης που διατύπωσε το 2008. Η ΕΕ εισέρχεται σε νέα φάση.

5.10 Όσον αφορά την εφαρμογή των αποφάσεων, ο ΕΟΔ, επωφελούμενος από τη μακρά του εμπειρία, θα καταστεί αρμόδιος για την επιχειρησιακή διαχείριση, βασιζόμενος ωστόσο στους κανόνες της ΕΕ. Εάν υπάρξει ορθή εφαρμογή, θα επιτευχθεί βέλτιστη ισορροπία μεταξύ των αρμοδιοτήτων του ΕΟΔ και τον συνήθη μηχανισμό αγοράς της ΕΕ.

⁽⁸⁾ Βλ. ΕΕ C 162, 25.6.2008, σ. 24.

⁽⁹⁾ Βλέπε: αυτόθι, σημείο 1.11.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε: αυτόθι, σημείο 1.13.

⁽¹¹⁾ Ψήφισμα σχετικά με τον ρόλο του ΕΟΔ στην υποστήριξη της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης στην Ευρώπη, 20 Νοεμβρίου 2012.

5.11 Δεν μπορεί ακόμη να προβλεφθεί ο τρόπος με τον οποίο θα λειτουργήσουν οι συμφωνηθείσες μέθοδοι εργασίας, ιδίως όχι κατά την πρώτη φάση. Παρά τις μικρές αλλαγές την τελευταία διετία, κατά την οποία προωδήθηκαν οι προσεγγίσεις της αγοράς, πρέπει να δημιουργηθεί νέα σχέση με την επιστήμη και την έρευνα στο διάστημα. Η ΕΟΚΕ επικροτεί, ως εκ τούτου, την ανάπτυξη ορίων διάκρισης μεταξύ της αρχής της δίκαιης ανταπόδοσης που συνήθως τηρείται από τον ΕΟΔ (η οποία έχει ως στόχο την ανάπτυξη και την αξιοποίηση μιας διαφοροποιημένης ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας) και των δεσμευτικών για την Επιτροπή κανόνων που διέπουν την ενιαία αγορά της ΕΕ, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη της εποικοδομητικής συνεργασίας μεταξύ ΕΟΔ και Επιτροπής για την περαιτέρω ενίσχυση της ευρωπαϊκής διαστημικής βιομηχανίας.

5.12 Το θέμα αυτό έχει επίσης μελετηθεί στη συμπληρωματική γνωμοδότηση της CCMF. Εν τω μεταξύ, ορισμένα κρίσιμα σημεία που επισημάνθηκαν στο έγγραφο εκείνο έχουν διευκρινιστεί επαρκώς.

6. Ειδικά θέματα

6.1 Κατά τον σχεδιασμό της διαστημικής πολιτικής σύμφωνα με το άρθρο 189, οι παράλληλες αρμοδιότητες Επιτροπής και κρατών μελών θα πρέπει να εφαρμοστούν όσο το δυνατόν περισσότερο. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να αναλαμβάνουν πρωτοβουλία ώστε να συνεργάζονται μεταξύ τους σε συγκεκριμένα ζητήματα. Οι εν λόγω διαδικασίες μπορούν να επιβλέπονται από την Επιτροπή.

6.2 Σε ένα μεταβαλλόμενο ανταγωνιστικό και δυναμικό περιβάλλον, πρέπει να καθοριστούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις υπέρ της υποστήριξης μίας σταθερής ανταγωνιστικής βάσης για τη βιομηχανία της ΕΕ. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει πλέον να δοθεί στη βιομηχανία επίσημη θέση στα συμβουλευτικά όργανα, ιδίως όσον αφορά τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται μικρότερες εταιρίες. Οι προϋποθέσεις πρέπει να καθοριστούν με ανοικτό και διαφανή τρόπο.

6.3 Μεταξύ των ζητημάτων που πρόκειται να συζητηθούν είναι η πολιτική για τα ελεύθερα και ανοικτά δεδομένα, η ποιότητα, τα πρότυπα και η πιστοποίηση. Οι υπηρεσίες παρέχονται τόσο από όργανα του δημοσίου τομέα όσο και από ιδιωτικούς φορείς, γεγονός που καθιστά αναγκαία την αποτελεσματική παρακολούθηση.

6.4 Οι τεράστιες δυνατότητες των ΜΜΕ θα υποστηριχθούν από σταθερούς μηχανισμούς διαβούλευσης. Πρέπει να διατεθεί επαρκές μέρος του προϋπολογισμού των προγραμμάτων Copernicus και Galileo για να αναπτυχθούν νέες υπηρεσίες και εφαρμογές.

6.5 Λόγω του χαρακτήρα υψηλής τεχνολογίας, το εργατικό δυναμικό διαθέτει, κατά μέσο όρο, εξαιρετικά προσόντα. Παγκοσμίως, ο κλάδος του διαστήματος απασχολεί 800 000 εργαζομένους, εκ των οποίων 25 % στις ΗΠΑ και 4 % (!) στην Ευρώπη. Υπάρχει αυξημένη ανάγκη για πτυχιούχους υπαλλήλους, ώστε να ενισχυθούν οι δυνατότητες της Ευρώπης και να δημιουργηθούν επωφελείς συνέργειες. Οι αξιοπρεπείς συμβάσεις εργασίας θα πρέπει να αποτελούν τον κανόνα, προκειμένου να ενισχυθεί η ελκυστικότητα του τομέα.

6.6 Το διάστημα τροφοδοτεί τη φαντασία των νέων. Η ΕΟΚΕ ζητεί εκ νέου μία ενεργό πολιτική για την αγορά εργασίας, η οποία να βασίζεται στην εκσυγχρονισμένη εκπαίδευση και κατάρτιση και να προωθείται στην ανώτερη τεχνική εκπαίδευση, περιλαμβανομένης μίας στενής σχέσης με την έρευνα και την καινοτομία. Αυτό θα ενισχύσει και την επιθυμητή και κατάλληλη κινητικότητα.

6.7 Δεδομένης της εξαιρετικής σημασίας της θεσμικής αγοράς, η βιομηχανική πολιτική στον τομέα του διαστήματος συνδέεται στενά με τις πολιτικές για τις δημόσιες συμβάσεις. Οι τελευταίες θα πρέπει να πληρούν υψηλές απαιτήσεις όσον αφορά την ποιότητα και τη διαφάνεια. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η βιομηχανία θα επικροτήσει θερμά την προπαρασκευηθείσα συγκεκριμένης πολιτικής για τις δημόσιες συμβάσεις στον τομέα του διαστήματος, όπου η ΕΕ εμπλέκεται άμεσα, εφόσον καθορισθεί το πεδίο εφαρμογής της μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών.

6.8 Η εν λόγω πολιτική θα ανοίξει τον δρόμο ώστε να αναλάβει η ΕΕ τον ρόλο του ιδιοκτήτη ευρωπαϊκών διαστημικών υποδομών και του πελάτη για διαστημικές υπηρεσίες, ώστε να υλοποιηθεί ευρύ φάσμα δημοσίων πολιτικών.

6.9 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι περιφέρειες και η αποφασιστικότητά τους για την προώθηση των δραστηριοτήτων ανάπτυξης της διαστημικής βιομηχανίας. Ο ρόλος των περιφερειών είναι υποτιμημένος. Πρέπει να είναι ενημερωμένες και κατάλληλα εξοπλισμένες, προκειμένου να ωφελούνται από τον ενδεχόμενο θετικό αντίκτυπο της αποτελεσματικής χρήσης διαστημικών υπηρεσιών.

6.10 Υπάρχει έλλειψη ικανοποιητικών ποσοτικών μετρήσεων της αγοράς, με αποτέλεσμα την έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων σχετικά με τον τελικό αντίκτυπο της διαστημικής έρευνας στις δευτερογενείς εφαρμογές. Η αναλυτική γνώση των πρωτογενών και δευτερογενών φάσεων πρέπει να εμβαθυνθεί.

6.11 Μία ανάλυση της Euroconsult, στην οποία, μεταξύ άλλων, υποστηρίζεται ότι στις ΗΠΑ οι πρωτογενείς επενδύσεις δημιουργούν δύο φορές πιο κερδοφόρες δευτερογενείς δραστηριότητες από ό,τι στην Ευρώπη, αμφισβητείται, αλλά δεν έχει απορριφθεί βάσει στοιχείων⁽¹²⁾. Για την ΕΕ, ένα άλλο ενδιαφέρον πρότυπο, μοναδικό στο είδος του, είναι η επικαιροποιημένη ανάλυση σχετικά με τον οικονομικό αντίκτυπο των διαφόρων τμημάτων της διαστημικής βιομηχανίας του Ηνωμένου Βασιλείου⁽¹³⁾.

6.12 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή, τον ΕΟΔ και τα κράτη μέλη να διεξαγάγουν από κοινού αναλύσεις των διαφόρων τμημάτων του τομέα και να τις εξετάσουν υπό παγκόσμια προοπτική. Τα συγκεντρωτικά στοιχεία για τις (νέες) θέσεις εργασίας, τα ποσοστά ανάπτυξης και τις εφαρμογές θα ενισχύσουν τη σημασία που αποδίδεται στον τομέα και θα ενισχύσουν την υφιστάμενη δημόσια στήριξη.

⁽¹²⁾ Η Euroconsult υπολόγισε το 2011 ότι η σχέση μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς εφαρμογής είναι EUR 1: EUR 16, ενώ στην Ευρώπη η σχέση αυτή θα ήταν «μόλις» EUR 1: EUR 8.

⁽¹³⁾ Διαστημική βιομηχανία του Ηνωμένου Βασιλείου, «Επικαιροποίηση για το μέγεθος και τη βιωσιμότητα της διαστημικής βιομηχανίας του Ηνωμένου Βασιλείου», Oxford Economics, 2010.

7. Ασφάλεια και άμυνα

7.1 Όπως συμβαίνει και με τις διαστημικές πολιτικές των ανταγωνιστών της Ευρώπης, μία διαστημική πολιτική της ΕΕ θα είναι, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, πιο αποτελεσματική εάν ενταχθεί σε μία εξελισσόμενη συμφωνία μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά στρατηγικά ζητήματα άμυνας και ασφάλειας και, κατά συνέπεια, σε μία ευρύτερη προοπτική εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ. Αυτή η σύνδεση θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη, κατά περίπτωση, στον επικείμενο διάλογο για την ευρωπαϊκή άμυνα.

7.2 Η ευρωπαϊκή συνεργασία είναι ιδιαίτερος πιο ανεπτυγμένη για το διάστημα από ό,τι για οποιονδήποτε κλάδο της άμυνας. Οι διαστημικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την άμυνα ενδέχεται επίσης να συνδέονται με τη χάραξη πολιτικής της ΕΕ για την άμυνα, αποτελώντας πρότυπα πρωτοπορίας ή παραδείγματα για προγράμματα κοινής άμυνας. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι μία τέτοια πρόταση έχει ήδη υποβληθεί από το 1987! Ωστόσο, δεν δόθηκε ποτέ συνέχεια σε αυτήν.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Κατάσταση της Ένωσης καινοτομίας το 2012 — Επιτάχυνση των αλλαγών»

COM(2013) 149 final

(2013/C 341/08)

Εισηγητής: ο κ. STANTICĀ

Στις 21 Μαρτίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Κατάσταση της Ένωσης καινοτομίας το 2012 – Επιτάχυνση των αλλαγών

COM(2013) 149 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Ιουλίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 161 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 1 αποχή.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την απόφαση της Επιτροπής να δημοσιεύσει, για δεύτερη συνεχή χρονιά, έκθεση για την Κατάσταση της Ένωσης καινοτομίας, στην οποία σημειώνεται σημαντική πρόοδος, ενώ συγκεκριμένα το 80 % των δεσμεύσεων της εμβληματικής πρωτοβουλίας υλοποιούνται σύμφωνα με τον σχεδιασμό. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πως επετεύχθη πρόοδος, ιδίως όσον αφορά την πολιτική πλαίσιο σχετικά με την υλοποίηση συγκεκριμένων δεσμεύσεων. Προσδοκά, συνεπώς, ότι και οι 34 δεσμεύσεις θα έχουν υλοποιηθεί έως το τέλος του 2014.

1.2 Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε το 2012 σε πολυάριθμους σημαντικούς τομείς, όπως το ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και οι νέοι κανόνες για τα επιχειρηματικά κεφάλαια, δεν συντρέχουν λόγοι εφησυχασμού. Η Ένωση καινοτομίας δεν αποφέρει ακόμα αποτελέσματα στους τομείς της οικονομικής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, ούτε παρατηρείται σημαντική πρόοδος όσον αφορά την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα του Ευρωπαϊκού χώρου έρευνας.

1.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει με ιδιαίτερη ανησυχία την τάση μείωσης των δαπανών Ε&Α στην πλειονότητα των προϋπολογισμών των κρατών μελών για δεύτερο συναπτό χρόνο. Εξίσου ανησυχητικό είναι το διευρυνόμενο χάσμα καινοτομίας μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ μεμονωμένων περιφερειών. Θα πρέπει να επανεξεταστεί η αποτελεσματικότητα της πολιτικής για την περιφερειακή συνοχή και των Διαρθρωτικών Ταμείων σε σχέση με την Ένωση καινοτομίας, ιδίως όσον αφορά τη διαφυγή ταλάντων από τις μειονεκτικές περιοχές της Ευρώπης προς καθιερωμένα ερευνητικά κέντρα.

1.4 Η κρίση έχει ήδη αναγκάσει την Ευρώπη να εμβαθύνει την ολοκλήρωσή της προκειμένου να διασφαλισθεί η μακροοικονομική

σταθερότητα και η λειτουργία της νομισματικής ένωσης. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι απαιτείται επίσης περισσότερη και βαθύτερη ολοκλήρωση στον τομέα της Ε&Κ, εάν επιθυμούμε πραγματικά το εγχείρημα της Ένωσης καινοτομίας να οδηγήσει σε μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα του ευρωπαϊκού τομέα γνώσης, οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας. Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να στηρίξει την εμβάθυνση της έννοιας της Ένωσης καινοτομίας στα συμπεράσματα της συνόδου του Οκτωβρίου.

1.5 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η Ένωση καινοτομίας, ακόμα και αν υλοποιηθούν και οι 34 δεσμεύσεις, πρέπει να προχωρήσει περισσότερο, και προς τούτο στηρίζει τις συστάσεις του ΣΕΧΕΚ⁽¹⁾ και την απάντηση της Επιτροπής. Ταυτόχρονα, καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει το συντομότερο δυνατό κατάλογο μέτρων και τομέων όπου η εμβάθυνση είναι δυνατή και επιτακτική. Η ΕΟΚΕ εντοπίζει δυνατότητες εμβάθυνσης ιδίως όσον αφορά την περαιτέρω βελτίωση του περιβάλλοντος για ταχέως αναπτυσσόμενες καινοτόμες επιχειρήσεις, την καινοτομία στον δημόσιο τομέα, την κοινωνική οικονομία και τα νέα, καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα που θα μπορούσαν να αλλάξουν ριζικά τις υφιστάμενες νοοτροπίες και προσεγγίσεις καινοτόμων επιλογών.

1.6 Ένας λειτουργικός Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας αποτελεί αναπόσπαστο συστατικό της Ένωσης καινοτομίας. Παρά την πλήρη στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η ΕΟΚΕ αμφιβάλλει ως προς την υλοποίησή του έως το τέλος του 2014, καθώς δεν παρατηρεί ικανή πρόοδο στους κύριους τομείς: κινητικότητα των ερευνητών, αποτελεσματικότητα των εθνικών συστημάτων έρευνας, βελτιστοποίηση της χρήσης ερευνητικών υποδομών, ανταγωνιστική χρήση των εθνικών κονδυλίων για την έρευνα, ολοκλήρωση της

⁽¹⁾ Συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και Καινοτομίας: «Τεστ αντοχής» της Ένωσης καινοτομίας, Νοέμβριος 2012

αγοράς δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας κλπ. Για αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν το συντομότερο δυνατό για την πλήρωση όλων των προϋποθέσεων ανάπτυξης του ΕΧΕ, όπως προτείνεται από την Επιτροπή στην ανακοίνωσή της ⁽²⁾.

1.7 Η ΕΟΚΕ χαίρει την πρόοδο στην οικοδόμηση άριστης ποιότητας ερευνητικών υποδομών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και τα ενθαρρυντικά πρώτα αποτελέσματα των Ευρωπαϊκών συμπράξεων καινοτομίας. Εκτιμά ότι οι συμπράξεις καινοτομίας αποτελούν ενίοτε μη δοκιμασμένα και ημιτελή μοντέλα, καλεί δε την Επιτροπή να καταρτίσει, βάσει της μέχρι τώρα εμπειρίας, ολοκληρωμένη ανάλυση της αποτελεσματικότητάς τους, καθώς και ενιαίους κανόνες λειτουργίας και χρηματοδότησής τους.

1.8 Το σύστημα υποστήριξης της έρευνας και της καινοτομίας στην Ευρώπη παραμένει ιδιαίτερα πολύπλοκο, πράγμα που απωθεί ιδίως τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις από τα ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ. Εκτός των πολύπλοκων και χρονοβόρων διοικητικών απαιτήσεων, συναντώνται επίσης σημαντικές διαφορές στις διαδικασίες μεταξύ των προγραμμάτων σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υφίσταται αξιολογικό δυναμικό τόνωσης της καινοτομίας μέσω μιας πιο καινοτόμου στόχευσης στις δημόσιες συμβάσεις. Καλεί συνεπώς τα κράτη μέλη να εντείνουν τη χρήση προεμπορικών δημοσίων συμβάσεων και την ανταλλαγή εμπειριών και προτύπων για φιλικές προς την καινοτομία δημόσιες συμβάσεις. Αυτό αφορά επίσης τις δημόσιες συμβάσεις που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

1.10 Η μεταρρύθμιση των εκπαιδευτικών συστημάτων θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να παράγει πολύ περισσότερους υψηλά ειδικευμένους επιστήμονες και μηχανικούς ⁽³⁾. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να συμπληρωθούν στα προγράμματα σπουδών τους η επιχειρηματική κατάρτιση και οι διευθυντικές δεξιότητες, καθώς έχουν καθοριστική σημασία για την αποτελεσματική μετατροπή καλών ιδεών σε επιτυχή εγχειρήματα. Ζητεί επίσης τη συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων στην προετοιμασία των προγραμμάτων σπουδών και τη λειτουργία προγραμμάτων διδακτορικών διατριβών.

1.11 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει εκ νέου τον ιδιαίτερο ρόλο της κοινωνικής καινοτομίας, που θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην αντιμετώπιση της κρίσης και των λοιπών προκλήσεων της σύγχρονης κοινωνίας. Προς τούτο, θα πρέπει να αναπτυχθούν οι μηχανισμοί στήριξης που είναι προσβάσιμοι στους δυνητικούς φορείς κοινωνικής καινοτομίας στην κοινωνία των πολιτών και τον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να υλοποιήσει το συντομότερο δυνατό μηχανισμούς στήριξης για τη δημιουργία φυτωρίων καινοτόμων κοινωνικών εγχειρημάτων.

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2012) 392 final - Μια ενισχυμένη σύμπραξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας για αριστεία και ανάπτυξη

⁽³⁾ Η Ευρώπη θα χρειαστεί τουλάχιστον ένα εκατομμύριο νέους ερευνητές και μηχανικούς έως το 2020 προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της στρατηγικής ΕΕ 2020.

2. Ιστορικό της γνωμοδότησης και της ανακοίνωσης της Επιτροπής

2.1 Η Ένωση καινοτομίας είναι μία από τις επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες που έχουν ανακοινωθεί στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Σκοπός της είναι να δημιουργήσει φιλικότερο προς την καινοτομία περιβάλλον στην Ευρώπη και επομένως να διασφαλίσει τη μετατροπή καινοτόμων ιδεών σε προϊόντα και υπηρεσίες που θα δημιουργήσουν ανάπτυξη και απασχόληση. Αναλύσεις δείχνουν ότι οι χώρες που έχουν επενδύσει περισσότερο στην Ε&Κ στο παρελθόν ανακάμπτουν πολύ πιο γρήγορα και εμφανίζουν υψηλότερους δείκτες απασχόλησης ⁽⁴⁾.

2.2 Στην ανακοίνωσή της για την Κατάσταση της Ένωσης καινοτομίας το 2012 ⁽⁵⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνοψίζει για δεύτερο συναπτό έτος τα επιτεύγματα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο όσον αφορά την υλοποίηση της Ένωσης καινοτομίας, μίας εκ των κυρίων εμβληματικών πρωτοβουλιών της στρατηγικής ΕΕ 2020.

2.3 Σε γενικές γραμμές, η Επιτροπή αναφέρει σημαντική πρόοδο στην υλοποίηση της Ένωσης καινοτομίας. Πάνω από 80 % των πρωτοβουλιών υλοποιούνται σύμφωνα με τον σχεδιασμό. Τα κράτη μέλη επικεντρώνονται ολοένα περισσότερο στη δημιουργία επιχειρηματικού περιβάλλοντος που να ευνοεί την καινοτομία: μειώνουν τους φόρους για τις επενδύσεις στην έρευνα και τα κέρδη από ευρεσιτεχνίες, διευκολύνουν την αξιολόγηση των κεφαλαίων κινδύνου κλπ.

2.4 Ωστόσο, η ανακοίνωση αναφέρει σειρά ανησυχητικών τάσεων, οι περισσότερες εκ των οποίων αποτελούν συνέπεια της οικονομικής κρίσης και των μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων:

— το 2011 και το 2012, εκδηλώθηκε **τάση μείωσης των δαπανών Ε&Α** στους προϋπολογισμούς των περισσότερων κρατών μελών·

— οι διαφορές απόδοσης και αποτελεσματικότητας των εθνικών ερευνητικών συστημάτων διευρύνουν το **χάσμα καινοτομίας μεταξύ χωρών και περιφερειών**·

— σε ορισμένες χώρες, παρουσιάζεται **μείωση των επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη στον ιδιωτικό τομέα**, ιδίως μεταξύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων·

— λόγω των πολυάριθμων φραγμών στην ανάπτυξη, η Ευρώπη έχει **υπερβολικά μικρό μερίδιο ταχέως αναπτυσσόμενων καινοτόμων επιχειρήσεων**.

2.5 Βασικό εύρημα της ανακοίνωσης είναι ότι η Ευρώπη πρέπει να επιταχύνει τον ρυθμό υλοποίησης της δέσμευσής της για ανάπτυξη βασισμένη στην καινοτομία. Προς τούτο, η Ένωση καινοτομίας πρέπει οπωσδήποτε να αναπτυχθεί περαιτέρω. Μέχρι στιγμής δεν είναι σαφές σε ποιούς τομείς, με ποια μέτρα και με ποια μέσα θα υλοποιηθεί αυτή η ανάπτυξη και εμβάθυνση.

⁽⁴⁾ Πίνακας αποτελεσμάτων για την Ένωση Καινοτομίας 2013.

⁽⁵⁾ COM(2013) 149 final, 21.3.2013.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την απόφαση της Επιτροπής να καταρτίζει κάθε χρόνο ανάλυση της Κατάστασης της Ένωσης καινοτομίας. Πρόκειται για μια από τις εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής ΕΕ 2020. Η έγκαιρη ανάλυση των αποτελεσμάτων διευκολύνει τη λήψη διορθωτικών μέτρων στους τομείς όπου τα πράγματα δεν βαίνουν προς τη σωστή κατεύθυνση.

3.2 Το διάστημα των δύο ετών κρίνεται, δεδομένης της συνήθους πρακτικής όσον αφορά την εφαρμογή νέας νομοθεσίας της ΕΕ, υπερβολικά βραχύ για την πραγματική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν⁽⁶⁾. Παρ' όλα αυτά, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το πολιτικό πλαίσιο για την Ένωση καινοτομίας έχει σε γενικές γραμμές υλοποιηθεί, αν και τα αποτελέσματα όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη και τις νέες θέσεις εργασίας δεν είναι ακόμα εμφανή.

3.3 Με τη συζήτηση για τα ελλείμματα των δημοσίων προϋπολογισμών να περικλείει τα πάντα και να κυριαρχεί στην παρούσα συγκυρία, όπου παρατηρούνται επίσης διόλου δημοφιλή μέτρα λιτότητας και γενική μείωση της εμπιστοσύνης στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, η Ένωση καινοτομίας αποτελεί ένα από τα θετικότερα και πιο επιτυχή εγχειρήματα. Οι περισσότερες δεσμεύσεις της Ένωσης καινοτομίας βαίνουν καλώς. Η ΕΟΚΕ ευλόγως προσδοκά, συνεπώς, ότι και οι 34 δεσμεύσεις θα έχουν υλοποιηθεί έως το τέλος του 2014.

3.4 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόοδο στην οικοδόμηση ερευνητικών υποδομών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο χάρη στον αποδοτικό ρόλο και τις δραστηριότητες του ESFRI⁽⁷⁾. Επί συνόλου 48 έργων στον κατάλογο του ESFRI, τα 27 βρίσκονται ήδη στο στάδιο υλοποίησης, πράγμα που αποτελεί καλό οίονο για την επίτευξη του στόχου κατασκευής 60 % των ευρωπαϊκών ερευνητικών υποδομών προτεραιότητας έως το 2015⁽⁸⁾. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η Ευρώπη εξακολουθεί να μην πράττει τα δέοντα για τον συντονισμό και τη βελτιστοποίηση της χρήσης των ερευνητικών της υποδομών.

3.5 Τα μηνύματα από τη νέα έννοια των Ευρωπαϊκών συμπράξεων καινοτομίας, τα αρχικά πιλοτικά προγράμματα της οποίας αποσκοπούν στην αντιμετώπιση βασικών κοινωνικών αλλαγών⁽⁹⁾, είναι μέχρι στιγμής ενθαρρυντικά. Οι ΕΣΚ αποσκοπούν στη συνεργασία φορέων από όλα τα επίπεδα, στην υπέρβαση του κατακερματισμού και στη δημιουργία κρίσιμης μάζας. Παρά τα θετικά σημεία, οι Ευρωπαϊκές συμπράξεις αποτελούν ενίοτε μη δοκιμασμένα και ημιτελή μοντέλα. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει, βάσει της μέχρι τώρα εμπειρίας, ολοκληρωμένη ανάλυση της αποτελεσματικότητάς τους το συντομότερο δυνατό, καθώς και να θεσπίσει ενιαίους κανόνες λειτουργίας και χρηματοδότησής τους στο μέλλον.

⁽⁶⁾ Ορισμένες νομοθετικές πράξεις για τη βελτίωση του περιβάλλοντος της καινοτομίας (η οδηγία για την πνευματική ιδιοκτησία, το Ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το διαβατήριο των επενδυτικών κεφαλαίων κλπ.) δεν έχουν ακόμα τεθεί πλήρως σε ισχύ.

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Φόρουμ Ερευνητικών Υποδομών.

⁽⁸⁾ Βλ. έκθεση εφαρμογής ESFRI, Νοέμβριος 2012.

⁽⁹⁾ Ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας (ΕΣΚ) για την ενεργό και υγιή γήρανση, ΕΣΚ για την βιωσιμότητα και την παραγωγικότητα της γεωργίας, ΕΣΚ «Ευφυείς πόλεις και κοινότητες», ΕΣΚ για το νερό, ΕΣΚ για τις πρώτες ύλες.

3.6 Παρά την αδιαμφισβήτητη πρόοδο σε ορισμένους τομείς, δεν υπάρχουν περιθώρια εφησυχασμού. Η ΕΟΚΕ θα περιγράψει παρακάτω τους τομείς όπου οι βελτιώσεις δεν ήταν μέχρι στιγμής επαρκείς και όπου απαιτείται ταχεία και αποτελεσματική δράση.

3.7 **Το σύστημα υποστήριξης της έρευνας και της ανάπτυξης** στην Ευρώπη παραμένει ιδιαίτερα πολύπλοκο. Οι δυνητικοί δικαιούχοι βρίσκονται αντιμέτωποι με αποθαρρυντικό αριθμό υφιστάμενων μέσων (εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων, διακρατικών πρωτοβουλιών και διαδικασιών Ενωσιακής χρηματοδότησης), ενώ ούτε η γραφειοκρατία μειώθηκε σημαντικά. Αυτό εμποδίζει τη διασυννοριακή συνεργασία και αποθαρρύνει τις ΜμΕ και ιδίως τις πολύ μικρές επιχειρήσεις από τη συμμετοχή τους σε ερευνητικά προγράμματα της ΕΕ. Εκτός από το διοικητικό φόρτο, υφίστανται επίσης σημαντικές αποκλίσεις όσον αφορά τις διαδικασίες.

3.8 Η αφετηρία για την Ένωση καινοτομίας πρέπει να είναι η οικοδόμηση ενός άριστου, **σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος** σε όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της μεταρρύθμισης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι επιχειρήσεις εξακολουθούν να μη συμμετέχουν παρά ελάχιστα στην κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών και τη λειτουργία προγραμμάτων διδακτορικών διατριβών. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ ζητά εκ νέου να επιτραπεί στους κοινωνικούς εταίρους να συμμετέχουν ενεργά στον σχεδιασμό των εκπαιδευτικών συστημάτων του μέλλοντος.

Η ΕΟΚΕ ζητά επίσης να συμπεριληφθεί στα προγράμματα σπουδών των μελλοντικών μηχανικών και επιστημόνων η επιχειρηματική κατάρτιση και οι διευθυντικές δεξιότητες, προκειμένου να διευκολυνθεί και να προωθηθεί η μετατροπή καλών ιδεών σε επιτυχή εμπορικά εγχειρήματα.

3.9 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει έναν ευρύ ορισμό της καινοτομίας, που μπορεί να καλύπτει πολυάριθμους τομείς. Στις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, επεσήμανε επανειλημμένα τον ειδικό ρόλο της **κοινωνικής καινοτομίας**⁽¹⁰⁾, που συχνά πηγάζει απευθείας από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Πολλές πτυχές των ευρωπαϊκών συστημάτων πρόνοιας αποτελούν καρπό καινοτόμων ιδεών φορέων της κοινωνίας των πολιτών και της κοινωνικής οικονομίας. Κατά συνέπεια, η στήριξη της καινοτομίας πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους τομείς της κοινωνίας, και οι μηχανισμοί χρηματοδότησης πρέπει να ανακλούν την εκπληκτική πολυμορφία της καινοτομίας.

3.10 Δεν είμαστε ακόμα αποτελεσματικοί όσον αφορά την **εμπορευματοποίηση καινοτόμων ιδεών**: η πρόσβαση στη χρηματοδότηση, ιδίως για μικρές, καινοτόμες επιχειρήσεις, παραμένει δυσχερής (έλλειψη κεφαλαίων κινδύνου λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης). Η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία συχνά είναι αλληλένδετες. Στην Ευρώπη, έχουμε παραδοσιακά μικρότερη ανοχή στην επιχειρηματική αποτυχία. Είμαστε ακόμα πιο συγκρατημένοι όσον αφορά ρισκοκίνδυνα, καινοτόμα εγχειρήματα. Η ενιαία αγορά κεφαλαίου (ιδίως κεφαλαίων κινδύνου) εξακολουθεί να μην αποδίδει. Οι νέες μορφές χρηματοδότησης καινοτόμων επιχειρήσεων, όπως η συλλογική χρηματοδότηση και οι "επιχειρηματικοί άγγελοι", αναπτύσσονται υπερβολικά αργά. Η Χρηματοδοτική διευκόλυνση καταμερισμού του κινδύνου αποτέλεσε καλή εμπειρία, αλλά δυστυχώς δεν μπορεί να καλύψει τη ζήτηση.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 132 της 3.5.2011, σ. 39 (σημείο 3.10.4), ΕΕ C 229 της 31.7.2012, σ. 39; ΕΕ C 354 της 28.12.2010, σ. 80.

3.11 Η ολοκλήρωση της **ενιαίας αγοράς καινοτομίας** εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ορθή λειτουργία της ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς. Η τελευταία συνεχίζει να αντιμετωπίζει πολυάριθμους φραγμούς και ελλείψεις, ιδίως στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας υπηρεσιών και κεφαλαίου ⁽¹¹⁾. Η ΕΟΚΕ συνιστά εκ νέου στην Επιτροπή να εξετάσει τη σκοπιμότητα θέσπισης πανευρωπαϊκής ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων (υπό μορφή μηχανής αναζήτησης) που θα περιέχει ειδικές γνώσεις από μεμονωμένες επιχειρήσεις και ερευνητικά ιδρύματα για τη διευκόλυνση της ταχύτερης δικτύωσης επιχειρήσεων και άλλων οργανισμών και της σύνδεσής τους με καινοτόμα εγχειρήματα (ενδεχομένως στο πλαίσιο του υφιστάμενου Ευρωπαϊκού δικτύου επιχειρήσεων) ⁽¹²⁾.

3.11.1 Οι φραγμοί στην **ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας** υπάγονται στην ίδια κατηγορία. Ενώ το ενιαίο ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ήρθε επιτέλους στο φως, πράγμα σημαντικό, οι διαδικασίες δεν είναι ακόμα λειτουργικές.

3.12 Η Ευρώπη υστερεί επίσης όσον αφορά την **ολοκλήρωση αγορών καινοτόμων συμβάσεων**, ιδίως όσον αφορά τους μηχανισμούς δημοσίων συμβάσεων ⁽¹³⁾. Στην ΕΕ, είναι απελπιστικά ελάχιστα οι δημόσιες συμβάσεις που σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να ενθαρρύνουν την καινοτομία. Η ΕΟΚΕ καλεί κατά συνέπεια τα κράτη μέλη να αυξήσουν σημαντικά τη χρήση προεμπορικών δημοσίων συμβάσεων, πράγμα που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής θα επιτρέψει την ανάπτυξη της αγοράς συμβάσεων κατά 10 δισ. Ευρώ. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ παραπέμπει επίσης στις προτάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τον εκσυγχρονισμό των δημοσίων συμβάσεων ⁽¹⁴⁾. Θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν περισσότερο οι δημόσιες συμβάσεις που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία για να αυξηθεί η ζήτηση καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

3.13 Ένας λειτουργικός **Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας**, συνώνυμος με την ενιαία αγορά έρευνας και καινοτομίας, αποτελεί μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την πλήρη υλοποίηση της έννοιας της Ένωσης καινοτομίας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει θέσει ως προθεσμία ολοκλήρωσής του το 2014 ⁽¹⁵⁾. Αυτό σημαίνει πως μέχρι τότε όλοι οι κύριοι φραγμοί στην κινητικότητα και τη διασυνοριακή συνεργασία θα έχουν εξαιρεθεί μέσω, μεταξύ άλλων, μιας ανοιχτής αγοράς εργασίας για τους ερευνητές, της θέσπισης ταμείων επικουρικής σύνταξης, της βελτιστοποιημένης ροής της γνώσης και των ερευνητικών ευρημάτων και της ανταγωνιστικότερης χρήσης των εθνικών ερευνητικών πόρων. Η ΕΟΚΕ έχει εκφραστεί λεπτομερέστερα επί της ολοκλήρωσης του ΕΧΕ σε γνωμοδότηση ⁽¹⁶⁾ όπου εξέφραξε την ανησυχία ότι η προθεσμία του 2014 ήταν ιδιαίτερα φιλόδοξη.

3.14 Η προτεραιότητα της χρηματοδότησης και τόνωσης της καινοτομίας πρέπει να αντικατοπτρίζεται σε όλα τα χρηματοδοτικά

προγράμματα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των Ταμείων Συνοχής, και όχι μόνο στο πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία. Η ΕΟΚΕ καλεί κατά συνέπεια τα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρει ο νέος Κανονισμός για τα Διαρθρωτικά Ταμεία ⁽¹⁷⁾.

3.15 Για τη σωστή λειτουργία της Ένωσης καινοτομίας απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες και πραγματική συνεργασία σε κάθε επίπεδο - ενωσιακό, εθνικό και τοπικό. Απαιτείται μεγαλύτερη εστίαση στο ρόλο της πολιτικής περιφερειακής καινοτομίας, η οποία θα μπορούσε να συνεισφέρει σημαντικά στην αντιμετώπιση της διαρροής ταλέντων από τις περιοχές περιορισμένων δυνατοτήτων προς καθιερωμένα ευρωπαϊκά ερευνητικά κέντρα.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η υλοποίηση των 34 δεσμεύσεων της εμβληματικής πρωτοβουλίας αποτελεί απλά το πρώτο βήμα για την επίτευξη πραγματικής Ένωσης καινοτομίας. Αν επιθυμούμε η τελευταία να συμβάλει ουσιαστικά στην έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η **εμβάθυνση** θα είναι αναγκαία κατά το επόμενο στάδιο, πράγμα που σημαίνει περισσότερη ολοκλήρωση και συντονισμός εθνικών πολιτικών Ε&Α με τις πολιτικές και δραστηριότητες της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει το συντομότερο δυνατό κατάλογο συγκεκριμένων μέτρων και τομέων όπου η εμβάθυνση δεν είναι απλώς εφικτή αλλά και αναγκαία.

4.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά πως υφίσταται περιθώριο εμβάθυνσης σε πολυάριθμους τομείς, μεταξύ των οποίων και οι ακόλουθοι:

- η **προώθηση της καινοτομίας στο δημόσιο τομέα** μπορεί να ενισχύσει την απόδοση και να μειώσει το κόστος των δημοσίων οργανισμών, συμβάλλοντας έτσι στην εξισορρόπηση του προϋπολογισμού και στη γενικότερη ανταγωνιστικότητα των κρατών μελών·
- η **περαιτέρω βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος** για καινοτόμες, ταχέως αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις μέσω αποφασιστικότερων μέτρων στους τομείς της φορολόγησης, της στήριξης των νεοσύστατων εταιριών (φοροαπαλλαγές με περιορισμένη χρονική διάρκεια), της εναρμόνισης της νομοθεσίας για τα δικαιώματα δημιουργού κλπ·
- η **κοινωνική καινοτομία** μπορεί να αντιμετωπίσει επιτυχώς πολλές από τις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας και από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης·
- καινοτόμες λύσεις στον τομέα των υπηρεσιών θα διανοίξουν νέες ευκαιρίες στο λιανεμπόριο, το ηλεκτρονικό εμπόριο, τον τουρισμό, τις εφαρμογές λογισμικού κλπ.

⁽¹¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση - Πράξη για την Ενιαία Αγορά - Μέτρα που λείπουν (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽¹²⁾ ΕΕ C 218 της 11.9.2009, σ. 8, σημείο 1.2 και 3.2.4.

⁽¹³⁾ Η αγορά δημοσίων συμβάσεων αποτελεί περίπου 175 του ΑΕγχΠ της Ευρώπης.

⁽¹⁴⁾ Έκθεση επιτροπής IMCO και Ψήφισμα του ΕΚ για τις Προεμπορικές δημόσιες συμβάσεις.

⁽¹⁵⁾ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Φεβρουαρίου 2011 και του Μαρτίου 2012.

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 76 της 14.3.2013, σ. 31.

⁽¹⁷⁾ Άρθρο 9 του κανονισμού ΕΔΤ.

4.3 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τα ευρήματα και τις συστάσεις του ERIAB, το οποίο πραγματοποίησε το πρώτο "τεστ αντοχής" της Ένωσης καινοτομίας⁽¹⁸⁾. Στην εν λόγω έκθεση, εκφράζεται η ανάγκη ριζικής αναθεώρησης της μελλοντικής ευρωπαϊκής αναπτυξιακής στρατηγικής που θα βασίζεται περισσότερο στη γνώση και την καινοτομία. Μεταξύ των κύριων προκλήσεων, αναφέρονται:

- η ισχνή πολιτική βούληση των κρατών μελών όσον αφορά την Ένωση καινοτομίας·
- τα παρωχημένα παραδοσιακά επιχειρηματικά μοντέλα·
- η ανεπαρκής σύνδεση μεταξύ των κορυφαίου επιπέδου επιστημονικών-πανεπιστημιακών επιτευγμάτων και της πραγματικής παραγωγής όσον αφορά την καινοτομία που βασίζεται στην τεχνολογία·

— η βραδύτητα λήψης αποφάσεων και η απροθυμία ανάληψης κινδύνου που συνδέεται με την καινοτομία.

4.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει τη θέσπιση συγκεκριμένων μέσων για την προώθηση της ανάπτυξης νέων, καινοτόμων επιχειρηματικών μοντέλων. Μια ιδέα θα ήταν η χρήση των αποκαλούμενων "κουπονιών καινοτομίας".

4.5 Η ΕΟΚΕ προσεκλήθη στις εμβληματικές πρωτοβουλίες να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ που εκπροσωπεί να στηρίξουν την Ένωση καινοτομίας και να συμβάλει στη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών. Προτείνουμε η ΕΟΚΕ, και ειδικότερα η συντονιστική επιτροπή ΕΕ 2020, να καταρτίσει συγκεκριμένο κατάλογο πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων χάρη στις οποίες θα μπορέσει, μέσω των κοινωνικών εταίρων, των εθνικών οικονομικών και κοινωνικών επιτροπών και των λοιπών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, να συνεισφέρει περισσότερο στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην Ένωση καινοτομίας.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ Συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και Καινοτομίας, 1ο έγγραφο θέσης: «Τεστ αντοχής» της Ένωσης καινοτομίας, Νοέμβριος 2012

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συγκρισιμότητα των τελών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών, την αλλαγή λογαριασμού πληρωμών και την πρόσβαση σε λογαριασμούς πληρωμών με βασικά χαρακτηριστικά»

COM(2013) 266 final — 2013/0139 (COD)

(2013/C 341/09)

Εισηγήτρια: η κ. **MADER**

Στις 7 Ιουνίου και στις 23 Μαΐου 2013 αντιστοίχως και σύμφωνα με το άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συγκρισιμότητα των τελών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών, την αλλαγή λογαριασμού πληρωμών και την πρόσβαση σε λογαριασμούς πληρωμών με βασικά χαρακτηριστικά

COM(2013) 266 final – 2013/139 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Ιουλίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 163 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 3 αποχές.

1. Σύνοψη

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής που αποσκοπεί στην εξασφάλιση της πρόσβασης κάθε Ευρωπαίου πολίτη σε τραπεζικό λογαριασμό και στη βελτίωση της συγκρισιμότητας των τελών και της κινητικότητας, αναγνωρίζοντας ότι αποβλέπει στην καταπολέμηση του χρηματοοικονομικού αποκλεισμού και στη διευκόλυνση της συμμετοχής των καταναλωτών στην ενιαία αγορά.

1.2 Θεωρεί ότι η οδηγία αποτελεί το πλέον πρόσφορο μέσο για την εφαρμογή αυτών των μέτρων, τα οποία ωφελούν τόσο τους καταναλωτές όσο και τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών. Θα συμβάλουν στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και στην άρση των εμποδίων για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Ωστόσο, η άσκηση αυτού του δικαιώματος θα πρέπει να υπόκειται στους κανόνες της ΕΕ για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και δεν θα πρέπει να ευνοεί τη φοροδιαφυγή. Επιπροσθέτως, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα πρέπει να δοθεί η μέγιστη προσοχή στις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

1.3 Η ΕΟΚΕ λυπάται, εντούτοις, για τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής ορισμένων μέτρων. Συνιστά να καλύψει η εναρμόνιση της ορολογίας όλα τα τέλη και να μην περιορίζεται το δελτίο πληροφόρησης μόνο στον κατάλογο των πλέον αντιπροσωπευτικών υπηρεσιών. Πιστεύει ότι δεν μπορούν να γίνουν συνειδητοποιημένες επιλογές παρά μόνο έπειτα από σύγκριση των τελών που επιβάλλονται για όλες τις συνήθεις συναλλαγές, αφού κάθε καταναλωτής έχει διαφορετικές ανάγκες.

1.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις που αποσκοπούν στην αύξηση της διαφάνειας, ιδίως σε σχέση με τις υπηρεσίες που

προσφέρονται στο πλαίσιο ενός «πακέτου», διότι ο καταναλωτής πρέπει να είναι σε θέση να συγκρίνει τις διάφορες επιλογές που προτείνουν οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών και να αποφαινόται ποια είναι η πιο συμφέρουσα και η πιο κατάλληλη για την κατάστασή του.

1.5 Η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της καθιέρωσης της υποχρέωσης να χορηγείται στους καταναλωτές δήλωση τελών και θα επιθυμούσε να συμπληρωθεί αυτή η διάταξη με την υποχρέωση εκ των προτέρων ενημέρωσης των καταναλωτών σε περίπτωση χρέωσης έκτακτων τελών στον λογαριασμό τους, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να λάβουν τα δέοντα μέτρα ή να αμφισβητήσουν τα εν λόγω τέλη.

1.6 Για τον ίδιο λόγο της διαφάνειας, είναι υπέρ της ανάπτυξης ανεξάρτητων δικτυακών τόπων σύγκρισης και συνιστά να παρέχεται στους καταναλωτές, μέσω του μητρώου απογραφής αυτών των δικτυακών τόπων, πρόσβαση σε πληροφορίες για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που υπάρχουν σε όλα τα κράτη μέλη.

1.7 Η ΕΟΚΕ επικροτεί, επίσης, τις προτάσεις που αφορούν την κινητικότητα στον τραπεζικό τομέα. Πιστεύει, εντούτοις, ότι θα πρέπει να μελετηθεί κατά πόσο είναι δυνατή η καθιέρωση «φορητών» αριθμών λογαριασμού και να εφαρμοστεί σε γενική βάση ένα σύστημα αυτόματης ανατομής των συναλλαγών⁽¹⁾. Προτού υλοποιηθούν οι εν λόγω προτάσεις θα πρέπει να διενεργηθεί ανεξάρτητη μελέτη.

1.8 Εφιστά, ακόμη, την προσοχή στη σημασία της κατάρτισης του προσωπικού των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, διότι η ενημέρωση είναι απαραίτητη, αλλά όχι επαρκής. Επιμένει, επίσης, στην ανάγκη χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, η οποία θα παρέχεται ιδίως από τις ανεξάρτητες ενώσεις των καταναλωτών⁽²⁾.

⁽¹⁾ ΕΕ C 151, 17.6.2008, σ. 1.

⁽²⁾ ΕΕ C 318, 29.10.2011, σ. 24.

1.9 Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να υποστηρίξει τις διατάξεις που αποσκοπούν στην κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης κάθε Ευρωπαίου πολίτη σε τραπεζικό λογαριασμό με ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, αφού η ένταξη στο τραπεζικό σύστημα αποτελεί αναγκαιότητα στον σύγχρονο κόσμο.

1.10 Διατηρεί επιφυλάξεις όσον αφορά τον περιορισμό σε «τουλάχιστον έναν πάροχο» σε κάθε κράτος μέλος, γεγονός που μπορεί στην πράξη να εκμηδενίσει κάθε δυνατότητα επιλογής του καταναλωτή, αφού δεν θα υπάρχει καμία ανταγωνιστική προσφορά.

1.11 Πιστεύει ότι για τον καθορισμό του «εύλογου» χαρακτήρα των τελών που συνδέονται με τη διατήρηση και διαχείριση τραπεζικού λογαριασμού, σε περίπτωση που δεν προσφέρονται δωρεάν, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το πραγματικό κόστος και υπογραμμίζει την ανάγκη οριοθέτησης των τελών που θα επιβάλλονται για τις καθυστερήσεις των πληρωμών.

1.12 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής ότι είναι απαραίτητο να προβλεφθούν έλεγχοι και αποτρεπτικές κυρώσεις για τις παραβάσεις των διατάξεων που προβλέπονται από την οδηγία. Υπογραμμίζει ότι η αποτελεσματικότητα αυτών των ελέγχων θα εξαρτηθεί από τη διάθεση επαρκών μέσων για την εκπλήρωση των προβλεπόμενων καθηκόντων.

1.13 Υπενθυμίζει ότι είναι υπέρ των συστημάτων εναλλακτικής επίλυσης των διαφορών, υπό τον όρο ότι θα είναι ανεξάρτητα.

2. Πλαίσιο

2.1 Στις 8 Μαΐου 2013 η Επιτροπή παρουσίασε πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη συγκρισιμότητα των τελών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών, την αλλαγή λογαριασμού πληρωμών και την πρόσβαση σε λογαριασμούς πληρωμών με βασικά χαρακτηριστικά.

2.2 Η πρόταση αυτή αποτελεί συνέχεια των πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί τα τελευταία χρόνια για τη συνέχιση της ανάπτυξης μιας ενιαίας αγοράς των υπηρεσιών πληρωμών, η οποία είναι πρωταρχικής σημασίας για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης.

2.3 Η πρόταση βασίζεται στο άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο αποσκοπεί στην άρση των εμποδίων για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων.

2.4 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, 58 εκατομμύρια καταναλωτές της ΕΕ δεν διαθέτουν τραπεζικό λογαριασμό, ενώ περίπου 25 εκατομμύρια από αυτούς θα ήθελαν να ανοίξουν τέτοιο λογαριασμό.

2.5 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η οικονομία οδεύει προς τη γενίκευση των πληρωμών σε λογιστική μορφή, χωρίς τη χρήση μετρητών, και ότι η τάση αυτή αφορά τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τους καταναλωτές και τις δημόσιες διοικήσεις, αλλά δεν προτείνει κανένα μέτρο για να αυξηθεί η χρήση των μη χρηματικών συναλλαγών.

2.6 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θεωρεί ότι η δυνατότητα ανοίγματος τραπεζικού λογαριασμού και η πρόσβαση στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι απαραίτητες για να μπορέσουν οι

καταναλωτές να ωφεληθούν από όλα τα πλεονεκτήματα της ενιαίας αγοράς και για να εξασφαλιστεί η οικονομική και η κοινωνική τους ένταξη.

2.7 Η Επιτροπή επισημαίνει, εξάλλου, ότι οι υφιστάμενες συνθήκες της ενιαίας αγοράς μπορεί να αποτρέψουν ορισμένους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών από τις επενδύσεις σε νέες αγορές.

2.8 Η Επιτροπή επιθυμεί την άρση αυτών των εμποδίων και προτείνει προς τούτο τα εξής:

— να επιτρέπεται σε όλους τους καταναλωτές, όποια και αν είναι η οικονομική τους κατάσταση, να ανοίξουν λογαριασμό πληρωμών με ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά σε οποιαδήποτε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης·

— να θεσπιστούν κανόνες για την ενίσχυση της διαφάνειας και της συγκρισιμότητας των τραπεζικών τελών·

— να καθιερωθεί σε κάθε κράτος μέλος μηχανισμός για τη διευκόλυνση της κινητικότητας στον τραπεζικό τομέα.

2.9 Τα μέτρα αυτά, κατά την άποψη της Επιτροπής, θα συμβάλουν στην εξασφάλιση της πλήρους λειτουργικότητας της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και στην ανάπτυξη της. Οι καταναλωτές θα μπορούν να συγκρίνουν πιο εύκολα τις προσφορές που υπάρχουν ανά την ΕΕ και να μετακινούνται ευκολότερα στο εσωτερικό της. Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών θα αντιμετωπίζονται ισότιμα και θα μπορούν να επωφεληθούν από την απλοποίηση των διαδικασιών και την εναρμόνιση των κανόνων για να αναζητήσουν νέες αγορές.

3. Αξιολόγηση της πρότασης οδηγίας

3.1 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την ανάλυση της Επιτροπής ως προς τα επισημανθέντα εμπόδια και την ανάγκη ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Πιστεύει ότι κάθε καταναλωτής πρέπει να έχει το δικαίωμα να ανοίξει τραπεζικό λογαριασμό και τα μέσα για να τον χρησιμοποιεί, καθότι η τραπεζική ένταξη είναι απαραίτητη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου.

3.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, επίσης, με τις προτάσεις που αποσκοπούν στην άρση της αδιαφάνειας των τραπεζικών τελών και στη βελτίωση της κινητικότητας στον τραπεζικό τομέα. Πιστεύει ότι θα συμβάλουν στην ενίσχυση του ανταγωνισμού, προς όφελος των καταναλωτών και των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών.

3.3 Θεωρεί ότι η υιοθέτηση οδηγίας αποτελεί το πλέον πρόσφορο μέσο, αφού η Επιτροπή ορθώς επεσήμανε ότι η σύσταση δεν είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα και ότι οι οικειοθελείς πρωτοβουλίες ήταν πολύ ανεπαρκείς.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 *Συγκρισιμότητα των τελών που συνδέονται με λογαριασμούς πληρωμών*

4.1.1 **Ορολογία.** Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την πρόταση της Επιτροπής να εναρμονιστεί η ορολογία που χρησιμοποιείται για τα τέλη. Η εναρμόνιση αυτή είναι απαραίτητη για να βελτιωθεί η κατανόηση από πλευράς των καταναλωτών και η συγκρισιμότητα. Η ΕΟΚΕ διερωτάται, εντούτοις, γιατί περιορίζεται το πεδίο εφαρμογής αυτού του μέτρου και συνιστά να καλύψει η εναρμόνιση της ορολογίας όλα τα τέλη.

4.1.1.1 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι αρμόδιες αρχές, που θα οριστούν σε κάθε κράτος μέλος, θα αναλάβουν να καταρτίσουν τους προσωρινούς καταλόγους, οι οποίοι θα διαβιβαστούν στην Επιτροπή. Θεωρεί απαραίτητο να συμμετάσχουν στην κατάρτιση αυτών των καταλόγων οι ενώσεις των καταναλωτών, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών, καθώς και οι ίδιοι οι καταναλωτές, ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι όροι που επιλέχθηκαν είναι πραγματικά κατανοητοί από όλους.

4.1.1.2 Υπογραμμίζει ότι κάθε χρησιμοποιούμενος όρος θα πρέπει να καλύπτει τις ίδιες υπηρεσίες σε κάθε ίδρυμα.

4.1.2 **Δελτίο πληροφόρησης περί τελών και γλωσσάριο.** Η ΕΟΚΕ επικροτεί την υποχρέωση, που επιβάλλεται στους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών, να παρέχουν στον καταναλωτή, πριν από την υπογραφή της σύμβασης μαζί του, ένα δελτίο πληροφόρησης περί τελών με τον κατάλογο των πλέον αντιπροσωπευτικών υπηρεσιών. Επικροτεί επίσης τη διάταξη που επιτρέπει τη δωρεάν και ανά πάσα στιγμή πρόσβαση σε αυτό το δελτίο, ιδίως μέσω της δημοσίευσής του σε ηλεκτρονική μορφή στους δικτυακούς τόπους των ιδρυμάτων. Συνιστά να εναρμονιστεί η μορφή παρουσίασης του καταλόγου. Προτείνει, επίσης, να συμπληρωθεί αυτός ο μηχανισμός ενημέρωσης με την υποχρέωση να χορηγείται στους καταναλωτές νέο δελτίο πληροφόρησης σε περίπτωση αλλαγής των εφαρμοζόμενων τελών.

4.1.2.1 Η ΕΟΚΕ πιστεύει, εντούτοις, ότι το δελτίο πληροφόρησης πρέπει να καλύπτει όλα τα τέλη. Θεωρεί ότι ο περιορισμός του μόνο στα πλέον αντιπροσωπευτικά τέλη δεν επιτρέπει στους καταναλωτές να συγκρίνουν αποτελεσματικά τις προσφορές των διάφορων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αφού αυτή η σύγκριση πρέπει να γίνεται με βάση τις ανάγκες τους. Κάθε καταναλωτής έχει ιδιαίτερες ανάγκες, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται αυτομάτως στον κατάλογο.

4.1.2.2 Εφόσον συμπεριληφθούν στο δελτίο πληροφόρησης όλα τα τέλη, η ΕΟΚΕ συνιστά να εναρμονιστεί η παρουσίαση των διάφορων επικεφαλίδων του. Συνιστά μάλιστα αυτή η εναρμόνιση της παρουσίασης των πληροφοριών να γίνει με βάση τον τύπο της πράξης (ανά μήνα, ανά έτος, ανά συναλλαγή), προκειμένου να διευκολυνθεί η σύγκριση.

4.1.2.3 Για λόγους διαφάνειας και επειδή θεωρεί ότι ο καταναλωτής πρέπει να μπορεί να αξιολογήσει κατά πόσο τον συμφέρει να συνάψει σύμβαση για «πακέτο» χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ανάλογα με τις ανάγκες του, η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση την υποχρέωση αναλυτικής αναφοράς αυτών των υπηρεσιών στο δελτίο πληροφόρησης.

4.1.2.4 Επικροτεί επίσης την υποχρέωση να χρησιμοποιείται η εναρμονισμένη ορολογία στο δελτίο πληροφόρησης και στη δήλωση τελών, ώστε να διευκολύνεται η κατανόηση.

4.1.2.5 Η ΕΟΚΕ, τέλος, λαμβάνει υπό σημείωση την υποχρέωση σύνταξης γλωσσαρίων. Πιστεύει, ωστόσο, ότι θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη χρήση σαφών και κατανοητών όρων στα δελτία πληροφόρησης.

4.1.3 **Δήλωση τελών.** Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προβλεπόμενη υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών να παρέχουν στους καταναλωτές, τουλάχιστον μία φορά ετησίως, δήλωση όλων των τελών που τους έχουν χρεώσει. Η ενημέρωση αυτή επιτρέπει

στους καταναλωτές να υπολογίσουν το κόστος των προσφερόμενων υπηρεσιών και να επιλέξουν τα κατάλληλα προϊόντα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρόκειται για το ελάχιστο αναγκαίο και ότι αυτή η δήλωση πρέπει να χορηγείται δωρεάν.

4.1.3.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει, εντούτοις, ότι θα ήταν ενδιαφέρον να συμπληρωθεί αυτό το μέτρο με την υποχρέωση εκ των προτέρων ενημέρωσης των καταναλωτών για ενδεχόμενα έκτακτα τέλη, πριν χρεωθούν στον λογαριασμό τους από τον πάροχο των υπηρεσιών πληρωμών, ώστε να μπορούν οι καταναλωτές να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα πριν από τη χρέωση, να εφοδιάσουν τον λογαριασμό τους ή και να αμφισβητήσουν τα τέλη, αν χρειάζεται.

4.1.4 **Δικτυακοί τόποι σύγκρισης.** Η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της δημοσίευσης πληροφοριών για τα τραπεζικά τέλη σε διαπιστευμένους ή δημόσιους εθνικούς διαδικτυακούς τόπους. Το μέτρο αυτό θα συμβάλει στην καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών, εφόσον ο δικτυακός τόπος είναι πλήρης και παρέχει εχέγγυα ανεξαρτησίας. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να δοθεί προσοχή στους τρόπους χρηματοδότησης αυτών των δικτυακών τόπων. Διερωτάται, μάλιστα, πώς θα εφαρμοστούν στην πράξη αυτά τα εργαλεία και, ιδιαίτερα, τι είδους δεδομένα θα παρέχουν, καθώς και αν θα παρουσιάζουν μόνο τις τιμές των διάφορων πράξεων και υπηρεσιών ανά μονάδα ή θα επιτρέπουν και υπολογισμούς σε εξατομικευμένη βάση.

4.1.4.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι απαιτείται ιδιαίτερη επαγρύπνηση σε σχέση με τους όρους χορήγησης των διαπιστεύσεων στους ιδιωτικούς φορείς. Πιστεύει ότι οι διαπιστεύσεις αυτές θα πρέπει να χορηγούνται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών.

4.1.4.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί, επίσης, απαραίτητο να χρησιμοποιούνται και στους δικτυακούς τόπους σύγκρισης οι ίδιοι όροι της εναρμονισμένης ορολογίας.

4.1.4.3 Τέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά να περιέχεται στο μητρώο των διαπιστευμένων δικτυακών τόπων αναφορά ή σύνδεσμος προς τα μητρώα των άλλων κρατών μελών, ούτως ώστε οι καταναλωτές να έχουν εύκολα πρόσβαση στα τέλη που εφαρμόζουν όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της ΕΕ —πρόσβαση ιδιαίτερα σημαντική για τις «διακινούμενες» ομάδες του πληθυσμού.

4.2 Αλλαγή λογαριασμού

4.2.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτάσεις της Επιτροπής που συντείνουν στην αύξηση της κινητικότητας στον τραπεζικό τομέα, στοιχείου απαραίτητου για να εξαλειφθούν οι ψυχολογικοί και οι τεχνικοί φραγμοί που περιορίζουν την κινητικότητα.

4.2.2 Πιστεύει, εντούτοις, ότι θα πρέπει να διενεργηθεί ανεξάρτητη μελέτη όσον αφορά τη δυνατότητα καθιέρωσης «φορητών» αριθμών λογαριασμού, πράγμα που θα αποτελούσε την καλύτερη λύση για να καταστεί πλήρως λειτουργική η κινητικότητα.

4.2.3 Πιστεύει ότι θα πρέπει να καθιερωθεί, τουλάχιστον, από όλα τα ιδρύματα παροχής υπηρεσιών πληρωμών, ένα σύστημα αυτόματης αναπομπής για περίοδο 15 μηνών, ώστε να ληφθούν υπόψη οι ενδεχόμενες πληρωμές που επαναλαμβάνονται ετησίως.

4.2.4 Η ΕΟΚΕ χαιρέται που η Επιτροπή προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα για τη χρέωση των τελών που συνδέονται με την αλλαγή λογαριασμού, ώστε να μην έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα.

4.2.5 Υπογραμμίζει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν και άλλα εμπόδια, όπως το κόστος μεταφοράς ορισμένων αποταμιευτικών προϊόντων ή η διατήρηση ενυπόθηκου δανείου.

4.2.6 Επισημαίνει ότι η ενημέρωση σχετικά με την ύπαρξη αυτών των μηχανισμών στήριξης της κινητικότητας έχει καθοριστικό χαρακτήρα. Πιστεύει ότι ο καταναλωτής αρκεί να συνομιλεί μόνο με την τράπεζα που έχει επιλέξει.

4.2.7 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι απαραίτητη η κατάρτιση του προσωπικού των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών —και ιδίως του προσωπικού υποδοχής στα διάφορα υποκαταστήματα— στη στήριξη της τραπεζικής κινητικότητας, όπως και η παροχή χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, ιδίως από τις ενώσεις των καταναλωτών.

4.3 Πρόσβαση σε λογαριασμό πληρωμών

4.3.1 Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να υποστηρίξει την πρωτοβουλία της Επιτροπής. Πιστεύει ότι κάθε καταναλωτής πρέπει να έχει πρόσβαση σε έναν τραπεζικό λογαριασμό με ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιήσει όλες τις τραπεζικές υπηρεσίες που είναι απαραίτητες στην καθημερινή ζωή, όπου η απούλοποίηση εξαπλώνεται όλο και περισσότερο. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της δημοσιοποίησης της ύπαρξης αυτής της υπηρεσίας από τις τράπεζες.

4.3.2 Έχει, αντίθετα, επιφυλάξεις όσον αφορά τον περιορισμό σε «τουλάχιστον έναν πάροχο υπηρεσιών πληρωμών» σε κάθε κράτος μέλος. Αν ο λογαριασμός αυτός προσφέρεται από ένα μόνο ίδρυμα, το ίδρυμα αυτό θα επωμιστεί ένα βαρύ φορτίο, που θα στιγματίζει τόσο το ίδιο όσο και τους καταναλωτές που θα είναι πελάτες του. Τέλος, η έλλειψη ανταγωνισμού θα καταργούσε κάθε δυνατότητα επιλογής των καταναλωτών και θα τους υποχρέωνε να δεχθούν τους επιβαλλόμενους όρους, ιδίως όσον αφορά τα τέλη.

4.3.3 Πιστεύει ότι ο κατάλογος των βασικών υπηρεσιών που αναφέρονται στο άρθρο 16 πρέπει να αποτελεί το ελάχιστο αναγκαίο και κάθε κράτος μέλος να έχει την ευχέρεια να προσθέσει και άλλες υπηρεσίες, ιδίως συνδεδεμένες με τις ιδιαίτερες εθνικές του συνθήκες.

4.3.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι εναπόκειται στην τράπεζα να αποφασίσει αν θα παράσχει ή όχι κατάλληλες δυνατότητες υπερανάληψης.

4.3.5 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την παροχή αυτής της βασικής υπηρεσίας δωρεάν ή με περιορισμένα τέλη.

4.4 Αρμόδιες αρχές, εξωδικαστική επίλυση των διαφορών, κυρώσεις

4.4.1 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής ότι είναι απαραίτητο να προβλεφθούν έλεγχοι και αποτρεπτικές κυρώσεις για τις παραβάσεις των διατάξεων που προβλέπονται από την οδηγία. Υπογραμμίζει δε ότι η αποτελεσματικότητα αυτών των ελέγχων θα εξασφαλιστεί μόνο αν οι αρμόδιες αρχές διαθέτουν επαρκή μέσα για την εκπλήρωση των καθηκόντων που τους ανατίθενται.

4.4.2 Υπενθυμίζει ότι είναι υπέρ των συστημάτων εναλλακτικής επίλυσης των διαφορών, υπό τον όρο ότι θα είναι ανεξάρτητα.

4.5 Τελικές διατάξεις

4.5.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανάθεση της εξουσίας έκδοσης κατ'εξουσιοδότηση πράξεων στην Επιτροπή, με την προϋπόθεση ότι θα προσδιοριστούν σαφώς οι όροι άσκησης της και θα εξασφαλίζεται η διαφάνειά της.

4.5.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πολιτική της Επιτροπής όσον αφορά την αξιολόγηση.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων όσον αφορά ορισμένες προϋποθέσεις πρόσβασης στην αγορά»

COM(2013) 288 final — 2013/0150 (COD)

(2013/C 341/10)

Μόνος εισηγητής: ο κ. **Pedro NARRO**

Στις 23 Μαΐου και στις 6 Ιουνίου 2013 αντιστοίχως, και σύμφωνα με το άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων όσον αφορά ορισμένες προϋποθέσεις πρόσβασης στην αγορά

COM(2013) 288 final — 2013/0150 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 17 Ιουλίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 154 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 7 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συμβάλλει στην ουσιαστική βελτίωση της πρακτικής εφαρμογής του νέου κανονισμού για τα βιοκτόνα από την 1η Σεπτεμβρίου 2013 και εξής, αποσαφηνίζει τη λειτουργία των μεταβατικών μέτρων και παρέχει στους φορείς του κλάδου μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου.

1.2 Η ΕΟΚΕ λυπάται για το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια της μακράς και περίπλοκης διαδικασίας έγκρισης της νέας ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα βιοκτόνα, η Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο δεν προβληματίστηκαν εκ των προτέρων για τις στρεβλώσεις που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν οι συγκεκριμένοι και ασαφείς μεταβατικοί κανόνες.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάγκη να τροποποιηθεί ο κανονισμός για τα βιοκτόνα πριν τεθεί σε ισχύ ⁽¹⁾, προκειμένου να διευκολυνθεί η ομαλή μετάβαση από την οδηγία 98/8/ΕΚ στον εν λόγω κανονισμό. Για να εξασφαλιστεί η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος, είναι απαραίτητο ένα συνεκτικό πλαίσιο, με μεταβατικά μέτρα για την προοδευτική αλλαγή συστήματος από τους φορείς και τα κράτη μέλη.

1.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις τροποποιήσεις που επέρχονται στα μεταβατικά μέτρα για τα κατεργασμένα αντικείμενα και την αξιολόγηση της υφιστάμενης δραστικής ουσίας και των βιοκτόνων προϊόντων. Οι τροποποιήσεις αυτές θα αποτρέψουν στην πράξη την

αναστολή της διάθεσης στην αγορά πολλών νέων κατεργασμένων αντικειμένων ⁽²⁾ και θα επιτρέψουν τη διάθεσή τους στην αγορά υπό τον όρο ότι θα έχει υποβληθεί πλήρης φάκελος αξιολόγησης της δραστικής ουσίας που περιέχουν, έως την 1η Σεπτεμβρίου 2016 ⁽³⁾. Οι τροποποιήσεις αυτές θα συμβάλουν επίσης σε μία πιο ομαλή μετάβαση προς το εναρμονισμένο σύστημα έγκρισης των υφιστάμενων βιοκτόνων προϊόντων.

1.5 Όσον αφορά την καινοτόμο διάταξη περί υποχρεωτικής κοινοχρησίας των μελετών της πορείας και της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς για τις ουσίες που απαριθμούνται το παράρτημα II του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1451/2007, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι η νέα αυτή υποχρέωση δεν θα προξενήσει στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και δεν θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ικανότητα καινοτομίας ορισμένων επιχειρήσεων.

1.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να εξεταστούν στο πλαίσιο αυτής της νομοθετικής τροποποίησης και άλλα σημαντικά ζητήματα όπως η πρόσβαση στις πληροφορίες, ο ορισμός των προϊόντων που εμπίπτουν στην οικογένεια των βιοκτόνων και η υποχρέωση κοινοχρησίας των δεδομένων.

2. Εισαγωγή

2.1 Βιοκτόνο είναι κάθε δραστική ουσία ή μείγμα που περιέχει μία ή περισσότερες δραστικές ουσίες, στη μορφή υπό την οποία παραδίδεται στον χρήστη, το οποίο έχει σκοπό να καταστρέψει, να εμποδίσει, να καταστήσει αβλαβή, να προλάβει τη δράση ή να ασκήσει άλλη περιοριστική επίδραση σε οποιονδήποτε επιβλαβή

⁽¹⁾ Η έναρξη ισχύος του έχει προβλεφθεί για την 1η Σεπτεμβρίου 2013.

⁽²⁾ Άρθρο 94 του κανονισμού αριθ. 528/2012.

⁽³⁾ Άρθρο 89 του κανονισμού αριθ. 528/2012.

οργανισμό με χημικά ή βιολογικά μέσα· θεωρείται επίσης βιοκτόνο κάθε ουσία, μείγμα ή προϊόν που διατίθεται στο εμπόριο με σκοπό την παραγωγή ή δραστικών ουσιών⁽⁴⁾. Τα βιοκτόνα αποτελούν μέρος της καθημερινότητάς μας: προλαμβάνουν τη μετάδοση ασθενειών και εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο υγιεινής σε περιβάλλοντα μεγάλης πληθυσμιακής πυκνότητας.

2.2 Η οδηγία 98/8/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θέσπισε κανόνες για την εμπορική διάθεση των βιοκτόνων στο εσωτερικό της Κοινότητας⁽⁵⁾. Η οδηγία αυτή εναρμονίζει τη νομοθεσία για τα εν λόγω προϊόντα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, καθιερώνοντας κοινές αρχές αξιολόγησης και έγκρισης των βιοκτόνων και αίροντας έτσι τα οικονομικά/ διοικητικά εμπόδια.

2.3 Στις 16 Μαΐου 2013 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε νέα πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων, όσον αφορά ορισμένες προϋποθέσεις πρόσβασης στην αγορά⁽⁶⁾. Ο κανονισμός 528/2012, ο επονομαζόμενος «κανονισμός για τα βιοκτόνα», εγκρίθηκε στις 22 Μαΐου 2012⁽⁷⁾ και προβλέπεται να τεθεί σε ισχύ από την 1η Σεπτεμβρίου 2013. Θα επιφέρει την κατάργηση της οδηγίας 98/8/ΕΚ και είναι καρπός εκτενούς δημόσιας διαβούλευσης και αναλυτικής εκτίμησης του αντικτύπου που διενεργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽⁸⁾.

2.4 Σκοπός του κανονισμού 528/2012 είναι η βελτίωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των βιοκτόνων στο εσωτερικό της Ένωσης και η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας τόσο της υγείας των ανθρώπων και των ζώων όσο και του περιβάλλοντος. Ο κανονισμός διατηρεί τη διάρθρωση της οδηγίας 98/8 και βασίζεται στην αρχή της προφύλαξης, ώστε να εξασφαλιστεί ότι η παρασκευή και η διάθεση δραστικών ουσιών και βιοκτόνων στην αγορά δεν θα έχουν επιβλαβείς επιδράσεις στην υγεία ή στο περιβάλλον.

2.5 Το νομοθέτημα αυτό αποσκοπεί στην κάλυψη των κενών που είχαν διαπιστωθεί στο προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο και στη βελτίωση της λειτουργίας του συστήματος εγκρίσεων, μέσω της απλοποίησης, της άρσης των εμποδίων για την εμπορική διάθεση των βιοκτόνων και της εναρμόνισης ορισμένων διατάξεων.

2.6 Πριν τεθεί σε ισχύ ο κανονισμός 528/2012 για τα βιοκτόνα, η Επιτροπή αποφάσισε να παρουσιάσει επίσημη πρόταση τροποποίησής του, επειδή διαπιστώθηκε ότι ορισμένες διατάξεις του θα μπορούσαν να προξενήσουν στρεβλώσεις στη λειτουργία του. Η τροποποίηση αυτή έχει κατά βάση τους εξής στόχους:

— να αποτρέψει το ενδεχόμενο να προκαλέσουν στην πράξη οι μεταβατικοί κανόνες του κανονισμού για τα βιοκτόνα ακούσια

καθήλωση της αγοράς, διάρκειας έως και έντεκα ετών, για αντικείμενα κατεργασμένα με βιοκτόνες ουσίες οι οποίες είναι μεν νόμιμες στην αγορά της ΕΕ, αλλά δεν έχουν ακόμα αξιολογηθεί σε επίπεδο ΕΕ·

— να αρθούν άλλοι ακούσιοι εμπορικοί φραγμοί που θα προέκυπταν από την εφαρμογή του κανονισμού και θα μπορούσαν να ζημιώσουν ορισμένους φορείς της αγοράς.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε το 2010 τη γνωμοδότησή της για τον κανονισμό αριθ. 528/2012 σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων⁽⁹⁾. Στη γνωμοδότηση εκείνη, η ΕΟΚΕ είχε ταχθεί υπέρ της αντικατάστασης της οδηγίας για τα βιοκτόνα με κανονισμό, ώστε να επιτευχθεί απλοποίηση και εναρμόνιση της νομοθεσίας.

3.2 Παρά την εκτίμηση αντικτύπου, τη δημόσια διαβούλευση και τις διάφορες εκθέσεις που καταρτίστηκαν κατά τη διαδικασία έγκρισης του κανονισμού για τα βιοκτόνα, οι προειδοποιήσεις, κυρίως από μικρούς και μεσαίους προμηθευτές, για το ενδεχόμενο να προκληθούν σημαντικοί περιορισμοί και δυσλειτουργίες της αγοράς λόγω της εφαρμογής του κανονισμού δικαιολογούν την επίγουσα αντίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την πρόταση μιας σειράς τροποποιήσεων, οι οποίες αίρουν τις επιζήμιες συνέπειες των φραγμών που θα μπορούσε να δημιουργήσει στην αγορά η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα βιοκτόνα και, ειδικότερα, οι μεταβατικές διατάξεις της.

3.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόφαση της Επιτροπής να προβεί στην τροποποίηση ορισμένων άρθρων, για να διευκολύνει μια πιο ορθολογική εφαρμογή της νομοθεσίας για τα βιοκτόνα. Ωστόσο, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, εφόσον ξεκίνησε η διαδικασία αναθεώρησης του κανονισμού, θα έπρεπε να εξεταστούν ευρύτερα και συστηματικότερα ορισμένες ελλείψεις της αρχικής νομοθεσίας όσον αφορά την πρόσβαση στις πληροφορίες, την υποχρεωτική ανταλλαγή δεδομένων και τον ορισμό των προϊόντων που ανήκουν στην οικογένεια των βιοκτόνων.

3.4 Οι τροποποιήσεις των μεταβατικών μέτρων, που συγκεντρώνονται κυρίως στα άρθρα 86, 89 και 94 του κανονισμού 528/2012, θα εμποδίζουν την παράλυση της αγοράς για ορισμένες υπάρχουσες δραστικές ουσίες ή τη de facto απαγόρευση των νέων κατεργασμένων με βιοκτόνα αντικειμένων μεταξύ της 1ης Σεπτεμβρίου 2013 και της έγκρισης της τελευταίας δραστικής ουσίας που περιέχουν αυτά τα αντικείμενα. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι αυτές οι τροποποιήσεις των μεταβατικών κανόνων θα αποτρέψουν σημαντικές ζημιές και παράπλευρες απώλειες που θα είχε προκαλέσει η αρχική διατύπωση των προαναφερόμενων άρθρων.

⁽⁴⁾ Οδηγία 98/8/ΕΚ.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 123 της 24.4.1998.

⁽⁶⁾ COM(2013) 288 final.

⁽⁷⁾ ΕΕ L 167 της 27.6.2012.

⁽⁸⁾ SEC(2009) 773.

⁽⁹⁾ ΕΕ C 347 της 18.12.2010.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Το άρθρο 89 παράγραφος 4 και το άρθρο 93 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 προβλέπουν προθεσμίες για τη σταδιακή κατάργηση των βιοκτόνων στα οποία δεν χορηγήθηκε άδεια. Το νέο κείμενο που προτείνεται συνιστά να ισχύουν οι ίδιες προθεσμίες και για εκείνα τα βιοκτόνα που κυκλοφορούν ήδη στην αγορά, στην περίπτωση που χορηγείται άδεια, αλλά οι όροι της άδειας απαιτούν αλλαγή του προϊόντος. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, σε αυτήν την τελευταία περίπτωση, πρέπει να προβλεφθεί παρέκκλιση των προθεσμιών από τον γενικό κανόνα που εφαρμόζεται σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης άδειας. Συνιστά να προβλεφθεί μεγαλύτερη προθεσμία για τα προϊόντα που εγκρίνονται με αλλαγές, ώστε να μπορούν να χρησιμοποιούνται και να διατίθενται στην αγορά μέχρι την εξάντλησή τους.

4.2 Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων πρέπει να φροντίζει ώστε ο κατάλογος που δημοσιεύει, σύμφωνα με το άρθρο 95, να περιλαμβάνει πληροφορίες μόνο για τους προμηθευτές που εγκρίνουν την ανανέωση δεδομένης δραστικής ουσίας.

4.3 Όσον αφορά την πρόσβαση σε πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 66 παράγραφος 3, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να διασφαλιστεί σωστή στάθμιση ανάμεσα στο δημόσιο συμφέρον και στα θεμιτά συμφέροντα των ιδιωτών. Η αυτόματη και συστηματική κοινοποίηση του ονόματος και της διεύθυνσης του παραγωγού μιας

δραστικής ουσίας σε οποιονδήποτε τρίτο τα ζητήσει μπορεί να θίξει τα εμπορικά συμφέροντα του κατόχου της άδειας.

4.4 Στη γνωμοδότησή της σχετικά με τον κανονισμό για τα βιοκτόνα, η ΕΟΚΕ είχε επικροτήσει την κοινοχρησία των δεδομένων που αφορούν δοκιμές σε ζώα. Πραγματικά, μία από τις πιο θετικές πτυχές της νέας ρύθμισης έγκειται στην αποφυγή της άσκοπης ταλαιπωρίας των σπονδυλωτών με τη συνεχή υποβολή τους σε αλληπάλληλες τοξικολογικές μελέτες. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή θα πρέπει να αξιολογήσει κατά πόσο είναι ισορροπημένη και κατά πόσο συμβάλλει στην ανάπτυξη νέων δραστικών ουσιών η υποχρέωση κοινοχρησίας των δεδομένων που προκύπτουν, όχι μόνο από την τοξικολογική και οικοτοξικολογική μελέτη, αλλά και από τη μελέτη της πορείας και της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς των ουσιών που απαριθμούνται στο παράρτημα II του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1451/2007. Μια αποτελεσματική αποζημίωση και η προστασία των δεδομένων έως το 2025 είναι ουσιώδεις για να αποφευχθεί η αθέμιτη εκμετάλλευση ξένης εργασίας.

4.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί λογική την αύξηση της προθεσμίας που παρέχεται στα κράτη μέλη για να αποφασίσουν σχετικά με την έγκριση ή μη ενός βιοκτόνου, από 2 σε 3 έτη μετά τη λήψη της απόφασης για την έγκριση συγκεκριμένης δραστικής ουσίας για συγκεκριμένο τύπο προϊόντων (άρθρο 89 του κανονισμού 528/2012). Χωρίς την τροποποίηση αυτή, λόγω των διάφορων φάσεων της διαδικασίας έγκρισης, θα υπήρχε κίνδυνος συστηματικής καταπάτησης των προθεσμιών, με τη συνακόλουθη παράλυση της διαδικασίας.

Βρυξέλλες 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ανάπτυξη διαλειτουργικού συστήματος eCall σε όλη την ΕΕ»

COM(2013) 315 final — 2013/0166 (COD)

και «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις απαιτήσεις έγκρισης τύπου για την ανάπτυξη του συστήματος eCall σε οχήματα και για την τροποποίηση της οδηγίας 2007/46/ΕΚ»

COM(2013) 316 final — 2013/0165 (COD)

(2013/C 341/11)

Γενικός εισηγητής: ο κ. **Thomas McDONOGH**

Την 1η και την 5η Ιουλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 91 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν αντίστοιχα να ζητήσουν τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το ακόλουθο θέμα:

Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ανάπτυξη διαλειτουργικού συστήματος eCall σε όλη την ΕΕ

COM(2013) 315 τελικό — 2013/0166 (COD).

Την 27η και την 1η Ιουλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν αντίστοιχα να ζητήσουν τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το ακόλουθο θέμα:

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις απαιτήσεις έγκρισης τύπου για την ανάπτυξη του συστήματος eCall σε οχήματα και για την τροποποίηση της οδηγίας 2007/46/ΕΚ

COM(2013) 316 final — 2013/0165 (COD).

Λόγω του επειγόντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενικό εισηγητή τον κ. McDonogh στην 492η σύνοδο της ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 18 και 19 Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου), και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με ψήφους 141 υπέρ και 1 αποχή.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι 28 000 άτομα έχασαν τη ζωή τους και 1,5 εκατομμύρια τραυματίστηκαν στους δρόμους της ΕΕ το 2012. Είναι δε πεπεισμένη ότι η μείωση του αριθμού των θανάτων από τροχαία είναι εξαιρετικά σημαντική για την κοινωνία και συμφωνεί με το φιλόδοξο στόχο της Επιτροπής να μειωθεί κατά το ήμισυ ο αριθμός των ατυχημάτων σε σχέση με τα επίπεδα του 2010 κατά την περίοδο 2011 έως 2020.

1.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση απόφασης και κανονισμού της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του eCall, που προβλέπουν ότι από τον Οκτώβριο του 2015 όλα τα νέα μοντέλα επιβατικών αυτοκινήτων και ελαφρών εμπορικών οχημάτων θα πρέπει να είναι εφοδιασμένα με το σύστημα κλήσης 112 eCall, καθώς επίσης τη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής για την ορθή λήψη και επεξεργασία των e-κλήσεων στα κέντρα κλήσεων έκτακτης ανάγκης (κέντρα κλήσεων έκτακτης ανάγκης: PSAPs), εξασφαλίζοντας έτσι τη συμβατότητα, τη διαλειτουργικότητα και τη συνέχεια της πανευρωπαϊκής υπηρεσίας eCall.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τα συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων του συστήματος eCall, σύμφωνα με την οποία η

υποχρεωτική εισαγωγή του συστήματος eCall είναι ο μόνος τρόπος που επιτρέπει στους πολίτες της Ένωσης να επωφεληθούν από τα θετικά του συστήματος αυτού. Η ΕΟΚΕ είχε επισημάνει σε πολλές γνωμοδοτήσεις της υπόψη της Επιτροπής ότι η εδελοντική προσέγγιση δεν πρόκειται να αποδώσει.

1.4 Η ΕΟΚΕ επισημάνει ότι οι προτάσεις θα ισχύουν μόνο για νέους τύπους οχημάτων που θα ταξινομηθούν για πρώτη φορά από την 1η Οκτωβρίου 2015 και μετά, ενώ τα υπάρχοντα μοντέλα μπορούν να συνεχίσουν να κατασκευάζονται και να πωλούνται χωρίς eCall μετά την ημερομηνία αυτή. Παρότι λαμβάνει υπόψη το πιθανό οικονομικό κόστος για τους κατασκευαστές αυτοκινήτων, η ΕΟΚΕ τους καλεί να αρχίσουν το συντομότερο δυνατό την εγκατάσταση της νέας τεχνολογίας eCall και στους υπάρχοντες τύπους οχημάτων που πρόκειται να κατασκευαστούν μετά τον Οκτώβριο του 2015.

1.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι προτάσεις δεν περιλαμβάνουν την παροχή της τεχνολογίας eCall σε μοτοσυκλέτες και άλλα μηχανοκίνητα δίκυκλα οχήματα. Δεδομένου ότι ο κίνδυνος θανάτου ή τραυματισμού για τους οδηγούς και τους επιβάτες των οχημάτων αυτού του τύπου αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, η ΕΟΚΕ ζητεί από τους κατασκευαστές και τα κράτη μέλη να επεκτείνουν το συντομότερο δυνατό το σύστημα eCall και στα μηχανοκίνητα δίκυκλα.

1.6 Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης εκ νέου την Επιτροπή να υποβάλει το συντομότερο δυνατό προτάσεις ειδικά για τη βελτίωση της ενεργητικής και παθητικής ασφάλειας των μηχανοκίνητων δικύκλων.

1.7 Η ΕΟΚΕ έχει εντυπωσιαστεί από την επιτυχία των αρχών οδικής ασφάλειας που έχουν συσταθεί σε ορισμένα κράτη μέλη για την εποπτεία της εφαρμογής της εθνικής στρατηγικής οδικής ασφάλειας, την παροχή συμβουλών σχετικά με την πολιτική για την οδική ασφάλεια και την προώθηση βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να συσταθεί ένας ευρωπαϊκός οργανισμός οδικής ασφάλειας για την εναρμόνιση και την προαγωγή της οδικής ασφάλειας σε όλη την ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του συστήματος eCall. Το όργανο αυτό θα περιλαμβάνει εμπειρογνώμονες στην οδική ασφάλεια που θα ορίζονται από τα κράτη μέλη

1.8 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, στις οποίες έχει συζητήσει το θέμα της οδικής ασφάλειας, και οι οποίες αναφέρονταν στην ανάγκη της υποχρεωτικής εισαγωγής του συστήματος eCall⁽¹⁾.

2. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης

2.1 eCall

Η eCall είναι μια τεχνολογία που έχει σχεδιαστεί για να στέλνει ένα όχημα κλήσεις έκτακτης ανάγκης χρησιμοποιώντας τον πανευρωπαϊκό αριθμό κλήσης έκτακτης ανάγκης 112 αυτόματα ή χειροκίνητα, σε περίπτωση ατυχήματος. Το σύστημα "eCall" καλεί αυτόματα το 112 - ενιαίο ευρωπαϊκό αριθμό έκτακτης ανάγκης - σε περίπτωση σοβαρού ατυχήματος. Γνωστοποιεί τη θέση του οχήματος στις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, ακόμη και αν ο οδηγός είναι αναισθητός ή δεν μπορεί να τηλεφωνήσει. Το 2011 η Επιτροπή εξέδωσε τη σύσταση 2011/750/ΕΕ, σύμφωνα με την οποία οι φορείς εκμετάλλευσης κινητών δικτύων πρέπει να εξασφαλίσουν ότι τα δίκτυά τους είναι ικανά να μεταφέρουν eCall.

2.2 Μόνο το 0,7 % των οχημάτων είναι σήμερα εξοπλισμένο με ιδιωτικά συστήματα eCall στην ΕΕ, με τους αριθμούς να σημειώνουν ελάχιστη αύξηση. Αυτά τα ιδιωτικά συστήματα δεν παρέχουν πανευρωπαϊκή διαλειτουργικότητα ή συνέχεια.

2.3 Πρόταση κανονισμού

Το σχέδιο κανονισμού αποσκοπεί να δημιουργήσει τις απαιτήσεις έγκρισης τύπου για την τεχνολογία eCall και να επιβάλει την εγκατάστασή της σε νέους τύπους επιβατικών αυτοκινήτων και ελαφρών επαγγελματικών οχημάτων από τον Οκτώβριο του 2015. Η πρόταση ορίζει τις υποχρεώσεις των κατασκευαστών και των κρατών μελών, τις απαιτήσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων για τους χρήστες, τα οχήματα για τα οποία εφαρμόζεται, καθώς και την ημερομηνία εισαγωγής της.

2.4 Πρόταση απόφασης

Το σχέδιο απόφασης επιδιώκει να διασφαλίσει ότι όλα τα κέντρα κλήσεων έκτακτης ανάγκης (PSAPs) έχουν εντολή να διεκπεραιώνουν ηλε-κλήσεις όταν τα συστήματα αυτά ενεργοποιούνται αυτόματα ή χειροκίνητα, σε περίπτωση ατυχήματος. Η Επιτροπή επιθυμεί

να εξασφαλίσει μέχρι την 1η Οκτωβρίου 2015 τη συνεκτική εκπομπή, μετάδοση και αντιμετώπιση των ηλε-κλήσεων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.5 Διατάξεις του κανονισμού

Ο προτεινόμενος κανονισμός θεσπίζει νομικές απαιτήσεις στις οποίες συμπεριλαμβάνονται οι ακόλουθες:

2.5.1 Οι κατασκευαστές επιβατικών αυτοκινήτων και ελαφρών επαγγελματικών οχημάτων πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι νέοι τύποι αυτών των κατηγοριών οχημάτων θα κατασκευάζονται και θα εγκρίνονται με συμβατά συστήματα eCall από τον Οκτώβριο του 2015.

2.5.2 Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν ότι από την 1 Οκτωβρίου 2015 οι νέοι τύποι οχημάτων που καλύπτονται από τον προτεινόμενο κανονισμό θα λαμβάνουν έγκριση τύπου πλήρους οχήματος της ΕΕ.

2.5.3 Οι αρμόδιες για την έγκριση τύπου αρχές πρέπει να εξασφαλίσουν ότι τα οχήματα αυτά πληρούν τα προκαθορισμένα πρότυπα πριν εκδώσουν ένα πιστοποιητικό έγκρισης τύπου.

2.5.4 Οι κατασκευαστές πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η τεχνολογία eCall δεν θα επιτρέπει τη διαρκή παρακολούθηση των οχημάτων.

2.5.5 Χρειάζονται επαρκείς εγγυήσεις κατά της παρακολούθησης και θα πρέπει να παρέχονται στους χρήστες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων που χρησιμοποιούνται από το σύστημα.

2.5.6 Η Επιτροπή μπορεί να εκδίδει κατ'έξουσιοδότηση πράξεις για τον καθορισμό των τεχνικών απαιτήσεων των συστημάτων που εγκαθίστανται στα οχήματα, για τον καθορισμό των απαιτήσεων σε σχέση με την προστασία της ιδιωτικής ζωής των χρηστών και, με βάση την ανάλυση κόστους/οφέλους, για την απαλλαγή ορισμένων κατηγοριών επιβατηγών αυτοκινήτων και ελαφρών εμπορικών οχημάτων.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι 28 000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και 1,5 εκατομμύρια τραυματίστηκαν στους δρόμους της ΕΕ το περασμένο έτος. Όταν οι υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης καλούνται σε ένα τροχαίο ατύχημα, κάθε λεπτό που περνάει είναι κρίσιμο για να σωθούν ζωές και να μειωθεί η σοβαρότητα των τραυματισμών. Ωστόσο, οι τραυματίες από τροχαίο δεν έχουν είναι πάντα σε θέση να καλέσουν τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης.

3.2 Η τεχνολογία eCall αντιμετωπίζει αυτό το πρόβλημα με την ειδοποίηση των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης, ακόμη και αν ο οδηγός ή ο επιβάτης είναι αναισθητός ή δε μπορεί να τις καλέσει. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι η τεχνολογία eCall αναμένεται να επιταχύνει την άφιξη των ομάδων έκτακτης ανάγκης κατά περίπου 40 % στις αστικές περιοχές και 50 % στις αγροτικές περιοχές, και ότι από τη στιγμή που θα είναι ευρέως διαδεδομένη, η θα σώζει εκατοντάδες ζωές κάθε χρόνο στην Ευρώπη, μειώνοντας τη σοβαρότητα των τραυματισμών και το ενδεχόμενο τραυματισμού σε δεκάδες χιλιάδες περιπτώσεις.

(¹) ΕΕ C 80, 30.3.2004, σ. 77, ΕΕ C 77, 31.3.2009, σ. 70, ΕΕ C 48, 15.2.2011, σ. 27 και ΕΕ C 132, 3.5.2011, σ. 94.

3.3 Ορισμένα κράτη μέλη έχουν συστήσει αρχές για την οδική ασφάλεια με την εθνική εντολή να αξιολογήσουν τη στρατηγική οδικής ασφάλειας και συμβουλευθούν τις κυβερνήσεις τους σχετικά με τις δράσεις προτεραιότητας. Ένας Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Οδική Ασφάλεια, με σαφή εντολή για όλους τους τομείς της οδικής ασφάλειας (υποδομές, οχήματα και χρήστες) σε όλη την Ένωση θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση της εφαρμογής της εναρμονισμένης στρατηγικής οδικής ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένας τέτοιος οργανισμός θα μπορούσε να έχει συγκεκριμένα καθήκοντα όσον αφορά τον εντοπισμό, τα χαρακτηριστικά, την εγκατάσταση και την προώθηση βέλτιστων πρακτικών, καθώς και την ενίσχυση της διασυνοριακής ανταλλαγής πληροφοριών και τη συνεργασία.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η πρόταση ισχύει μόνο για την έγκριση τύπου των νέων επιβατικών αυτοκινήτων και ελαφρών φορτηγών οχημάτων, και δεν θα επιβληθεί η υποχρέωση να διασφαλιστεί η εγκατάσταση του eCall πριν την πρώτη καταχώριση, πράγμα που σημαίνει ότι οι υφιστάμενοι τύποι των οχημάτων αυτών μπορούν να συνεχίσουν

να κατασκευάζονται και να πωλούνται χωρίς eCall. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, λόγω αυτής της πολιτικής, μέχρι την πλήρη διείσδυση της υπηρεσίας eCall, θα έχουμε φτάσει στο 2033. Ενώ κατανοεί την ανάγκη να ληφθούν υπόψη οι δημοσιονομικές επιπτώσεις και τα προβλήματα σχεδιασμού που θα μπορούσαν να προκύψουν για τους κατασκευαστές αυτοκινήτων, η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να εγκαταστήσουν οι κατασκευαστές την τεχνολογία eCall το συντομότερο δυνατό και στους υφιστάμενους τύπους οχημάτων που πρόκειται να κατασκευαστούν μετά τον Οκτώβριο του 2015.

4.2 Ο κανονισμός σχετικά με τις απαιτήσεις έγκρισης τύπου για την εγκατάσταση του συστήματος eCall στο όχημα δεν θα εφαρμόζεται στα μηχανοκίνητα δίκυκλα (μοτοσικλές, κλπ.). Σε σύγκριση με τους οδηγούς αυτοκινήτων, οι οδηγοί μηχανοκίνητων δίκυκλων διατρέχουν 18 έως 20 φορές μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν σοβαρό τραυματισμό στο δρόμο. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται για την αντιμετώπιση των θεμάτων οδικής ασφάλειας αυτής της υψηλού κινδύνου κατηγορίας οχημάτων. Εκτός από την εγκατάσταση της τεχνολογίας eCall, χρειάζεται να υποβληθούν το συντομότερο δυνατόν προτάσεις για τη βελτίωση της ενεργητικής και παθητικής ασφάλειας των μηχανοκίνητων δίκυκλων.

Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την έμμισθη και την άμισθη πρακτική άσκηση, την εθελοντική υπηρεσία και την απασχόληση των εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair) [αναδιатύπωση]»

COM(2013) 151 final — 2013/0081(COD)

(2013/C 341/12)

Εισηγητής: **ο κ. Cristian PÎRVULESCU**

Στις 26 Απριλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την έμμισθη και την άμισθη πρακτική άσκηση, την εθελοντική υπηρεσία και την απασχόληση των εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair)»

COM(2013)151 final — 2013/0081(COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 126 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 1 αποχή.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θεωρεί αναγκαία την ανάθεση των δύο οδηγιών προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δημογραφικές και οι οικονομικές προκλήσεις.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται άμεσα μια ευφυή και αξιόπιστη πολιτική μετανάστευσης εφόσον επιθυμεί να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», καθώς και άλλων σημαντικών πρωτοβουλιών. Εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να παραμείνει ένας ισχυρός κόμβος καινοτομίας και βιομηχανίας θα πρέπει να προσελκύσει τα ταλέντα και να εξασφαλίσει την αποτελεσματική «κυκλοφορία εγκεφάλων».

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πολιτική για την προώθηση της μετανάστευσης και της κινητικότητας πρέπει να εδράζεται στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Οι αρχές του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων θα πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή σε όλα τα επίπεδα.

1.4 Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αξιολογήσουν τα τρωτά σημεία των υπηκόων τρίτων χωρών. Οι καταστάσεις διακριτικής μεταχείρισης πρέπει να καταπολεμηθούν με αποφασιστικότητα και σε όλα τα επίπεδα.

1.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις δράσεις ανάπτυξης διμερών εταιρικών σχέσεων κινητικότητας, οι

οποίες θα παρέχουν ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών εκτός ΕΕ, ιδίως εκείνων που γειτνιάζουν με την ΕΕ.

1.6 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν υπόψη τη διάσταση του φύλου και να αναπτύξουν προγράμματα με στόχο την ενθάρρυνση της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών σε αυτά.

1.7 Είναι απαραίτητο να αξιολογηθούν προσεκτικά τα εμπόδια, ανεξάρτητα από τη φύση τους, τα οποία παρακωλύουν τις διαδικασίες χορήγησης θεωρήσεων και να καθοριστούν τα μέτρα για την εξάλειψή τους. Οι διαδικασίες χορήγησης θεωρήσεων θα πρέπει να είναι απλές, ακριβείς, προσβάσιμες και χωρίς διακρίσεις.

1.8 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην αρχή της ίσης μεταχείρισης των υπηκόων τρίτων χωρών με εκείνη που ισχύει για τους υπηκόους του κράτους μέλους υποδοχής όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες.

1.9 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να εξασφαλιστεί επαρκής προστασία των σπουδαστών, των ερευνητών, των εθελοντών και όσων απασχολούνται ως εσωτερικοί άμισθοι βοηθοί (au pair) στις περιπτώσεις όπου ασκούν αμειβόμενη δραστηριότητα ή δραστηριοποιούνται στην αγορά εργασίας. Συχνά, οι αμειβόμενες δραστηριότητες συγκαλύπτουν εργασιακές σχέσεις, ενώ κρίνεται απαραίτητο να αποφευχθούν οι καταχρήσεις που μπορεί να επιφέρει η κατάσταση αυτή με την εξασφάλιση της ίσης μεταχείρισης όλων των προαναφερόμενων κατηγοριών. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στα άτομα που παρέχουν οικιακή εργασία υπό το καθεστώς εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair) και κυρίως στις γυναίκες.

1.10 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το άρθρο 24, σύμφωνα με το οποίο παρέχεται στους υπηκόους τρίτων χωρών το δικαίωμα αναζήτησης απασχόλησης για περίοδο 12 μηνών μετά την ολοκλήρωση έρευνας ή σπουδών. Ωστόσο, οι διατάξεις σχετικά με την ίση μεταχείριση που προβλέπονται στην οδηγία 2011/98 συμπεριλαμβάνουν ρήτρες εξαίρεσης, οι οποίες δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται στους στόχους της πρότασης αναθεώρησης των δύο οδηγιών.

1.11 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η επικοινωνία συνιστά βασικό παράγοντα εξασφάλισης της επιτυχίας της πολιτικής αυτής. Τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα πρέπει να επικοινωνούν με τους υπηκόους τρίτων χωρών και να τους εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε πληροφορίες ποιότητας.

2. Εισαγωγή

2.1 Η ΕΕ αντιμετωπίζει σημαντικές διαρθρωτικές προκλήσεις δημογραφικής και οικονομικής φύσης. Ο ενεργός πληθυσμός μειώνεται, ενώ οι επιχειρήσεις εξασφαλίζουν δύσκολα ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό.

2.2 Η σφαιρική προσέγγιση της ΕΕ στους τομείς της μετανάστευσης και της κινητικότητας δημιουργεί το γενικό πλαίσιο για τη χάραξη της πολιτικής της ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση. Ομοίως, με αυτήν την προσέγγιση καθορίζεται ο τρόπος με τον οποίο η ΕΕ οργανώνει τον διάλογο και τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες.

2.3 Επίσης, η ΕΕ βρίσκεται σε κατάσταση άμεσης ανάγκης σε ό,τι αφορά την καινοτομία. Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» και η εμβληματική πρωτοβουλία «Ένωση καινοτομίας» καθορίζουν ως στόχο την αύξηση των επενδύσεων στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, γεγονός που προϋποθέτει, κατά τις εκτιμήσεις, τη δημιουργία ενός επιπλέον εκατομμυρίου θέσεων έρευνας. Η μετανάστευση από χώρες εκτός της ΕΕ αποτελεί μια πηγή εισροής ατόμων υψηλής ειδίκευσης και ταλέντων, τα οποία μπορούν και πρέπει να προσελκύσουν τα κράτη μέλη.

2.4 Το άρθρο 79 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) αναθέτει στην Ένωση την ανάπτυξη μιας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής που αποσκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών και στη δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στα κράτη μέλη.

2.5 Η οδηγία 2004/114/ΕΚ για τους σπουδαστές θεσπίζει υποχρεωτικούς κανόνες για την εισδοχή σπουδαστών υπηκόων τρίτων χωρών, παρέχοντας τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν την οδηγία για τους μαθητές, τους εθελοντές και τους άμισθους ασκούμενους. Η οδηγία 2005/71/ΕΚ για τους ερευνητές προβλέπει μια ταχεία διαδικασία εισδοχής ερευνητών από τρίτες χώρες που έχουν συνάψει σύμβαση υποδοχής με ερευνητικό οργανισμό, εγκεκριμένο από το κράτος μέλος.

2.6 Όσον αφορά την εφαρμογή αυτών των δύο οδηγιών, η Επιτροπή υπέβαλε το 2011 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο εκθέσεις οι οποίες κατέδειξαν την ύπαρξη σειράς ελλείψεων.

2.7 Το βασικό πρόβλημα αυτών των δύο οδηγιών συνίσταται στην έκδοση αδειών εισόδου και διαμονής στην ΕΕ για τους υπηκόους τρίτων χωρών (θεωρήσεις μακράς διάρκειας, άδειες διαμονής). Οι σχετικές νομικές διατάξεις είναι συχνά πολύπλοκες και ασαφείς,

ενώ οι διαδικασίες χαρακτηρίζεται από υπερβολική διάρκεια και η εφαρμογή τους δεν είναι πάντα δίκαιη ούτε συνεπής. Οι υφιστάμενοι κανόνες για τη μετανάστευση δεν προωθούν επαρκώς τα προγράμματα της Ένωσης που προβλέπουν μέτρα κινητικότητας, όπως το Erasmus Mundus ή το πρόγραμμα Marie Curie.

2.8 Όσον αφορά την αγορά εργασίας, οι πτυχιούχοι τρίτων χωρών δεν έχουν, μόλις ολοκληρώσουν αίσίως τις σπουδές τους, επαρκείς ευκαιρίες εξεύρεσης εργασίας και το ίδιο ισχύει και για τους ερευνητές που έχουν ολοκληρώσει τα ερευνητικά τους σχέδια. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι υπήκοοι τρίτων χωρών δεν μπορούν να εργασθούν σε πανεπιστήμια, διότι αυτά θεωρούνται ιδρύματα του δημοσίου τομέα. Θα πρέπει να τεθεί ως προτεραιότητα η ενθάρρυνση των γυναικών σε επιστημονικά επαγγέλματα με την εξάλειψη κάθε άμεσης ή έμμεσης διάκρισης ή άλλων εμποδίων σε ό,τι αφορά την πρόσβαση τους σε θέσεις υψηλής ειδίκευσης στον επιστημονικό τομέα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θεωρεί αναγκαία την αναθεώρηση των δύο οδηγιών.

3.2 Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το άνοιγμα προς τον έξω κόσμο εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα, ακόμη και αν ο στόχος αυτός είναι δύσκολο να επιτευχθεί υπό τις παρούσες συνθήκες. Η ΕΕ θα πρέπει να διευκολύνει την κινητικότητα και να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της προκειμένου να καταστήσει ευκολότερη την πρόσβαση των υπηκόων τρίτων χωρών σε εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες καθώς και στην αγορά εργασίας.

3.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται μια νέα προσέγγιση της οικονομικής μετανάστευσης, η οποία να επιτρέπει στους υπηκόους τρίτων χωρών την απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων. Στο πλαίσιο της συνεργασίας με τις τρίτες χώρες θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η «κυκλοφορία εγκεφάλων», η οποία αποφέρει οφέλη τόσο για τις χώρες υποδοχής, όσο και για τις χώρες καταγωγής.

3.4 Τον Οκτώβριο του 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε πρωτοβουλία στην οποία προτείνεται μια σειρά θαρραλέων και αναγκαίων δράσεων και πολιτικών, οι οποίες θα μετατρέψουν την Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια «Ένωση καινοτομίας». Υπό αυτό το πνεύμα, η ΕΕ θα πρέπει να απλοποιήσει τους κανόνες εισόδου και διαμονής των υπηκόων τρίτων χωρών.

3.5 Οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να ενισχύσουν τον δυναμισμό και την ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών, επιστημονικών, πολιτιστικών και οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διευκόλυνση της κινητικότητας των υπηκόων τρίτων χωρών συνιστά μία από τις απαντήσεις στις προκλήσεις της δημογραφίας και της οικονομικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιστεύει, επίσης, ότι η πολιτική αυτή πρέπει να εδράζεται στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

3.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη δέσμευση που έχει αναληφθεί προκειμένου να ενοποιηθούν και να απλοποιηθούν οι διαδικασίες που συνεπάγεται η πρόσβαση στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν σήμερα είναι πιθανό να οδηγήσουν σε μια κατάσταση στεγανοποίησης όσον αφορά τα καθεστώτα, τις πολιτικές και τις εθνικές νομοθεσίες που αφορούν τους υπηκόους τρίτων χωρών.

3.7 Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνίσταται στην ενθάρρυνση των συζητήσεων, στην εξεύρεση κοινών λύσεων, στην προώθηση ορθών πρακτικών και στην υποστήριξη των προσαρμογών των κρατών μελών της, των τρίτων χωρών και των υπηκόων τους.

3.8 Εξίσου επίκαιρη είναι η αποσαφήνιση των κατηγοριών των πολιτών των τρίτων χωρών, οι οποίοι τυγχάνουν ευκολότερης πρόσβασης στο έδαφος της Ένωσης. Η πρωτοβουλία αυτή καθιστά τα πράγματα σαφέστερα και προβλέψιμα, τόσο για τα κράτη μέλη όσο και για τους υπηκόους τρίτων χωρών. Ακόμη και αν οι προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής διαφέρουν ανάλογα με την κατηγορία, το γεγονός ότι περιλαμβάνονται όλες στη νέα οδηγία συμβάλλει στην προώθηση βασικών διατομεακών θεμάτων, όπως ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

3.9 Οι υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις που οφείλουν να γνωρίζουν και να ασκούν οι υπήκοοι τρίτων χωρών.

3.10 Η ΕΟΚΕ εκτιμά την προσπάθεια που καταβάλλεται για αποτελεσματικότερο συντονισμό της πρόσβασης των υπηκόων τρίτων χωρών με τους βασικούς τομείς παρέμβασης που σχετίζονται με τη μετανάστευση, την εκπαίδευση και την έρευνα, ιδιαίτερα δε όσον αφορά αναγνωρισμένα προγράμματα όπως το Erasmus Mundus και το Marie Curie.

3.11 Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης με ικανοποίηση τη θέση που καταλαμβάνουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών. Ωστόσο, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στα μέτρα που πρέπει να ενεργοποιηθούν ώστε να εξασφαλίζεται η δίκαιη αντιμετώπισή τους. Στην πράξη, οι υπήκοοι τρίτων χωρών είναι συχνά σε ευάλωτη κατάσταση, ιδίως οι σπουδαστές και οι εσωτερικοί άμισθοι βοηθοί. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ να αξιολογήσουν αυτά τα τρωτά σημεία των υπηκόων τρίτων χωρών και να προτείνουν στα κράτη μέλη ενεργά μέτρα για την εξάλειψή τους.

3.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ανησυχητική την εξάπλωση ρατσιστικών και ξενοφοβικών συμπεριφορών έναντι των υπηκόων τρίτων χωρών. Η διευκόλυνση της κινητικότητάς τους χωρίς περιορισμό τέτοιου είδους συμπεριφορών μπορεί να θέσει σε κίνδυνο το σύνολο των πολιτικών στόχων.

3.13 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρόταση περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις που διευκολύνουν την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στον ευρωπαϊκό χώρο της έρευνας και της εκπαίδευσης καθώς και στην αγορά εργασίας.

3.14 Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η πρόσβαση των υπηκόων τρίτων χωρών σε μορφές απασχόλησης που συνδυάζουν την εργασία με την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Είναι σημαντικό να ενισχυθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης όσον αφορά την απασχόληση και το καθεστώς απασχόλησης των ατόμων που υπάγονται στις υπό εξέταση οδηγίες.

3.15 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν υπόψη τη διάσταση του φύλου και να αναπτύξουν προγράμματα με στόχο την ενθάρρυνση της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών.

Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην επίτευξη του στόχου αυτού όσον αφορά την κινητικότητα των σπουδαστών και ειδικότερα των ερευνητών.

3.16 Η ΕΟΚΕ παροτρύνει τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να εξετάσουν ένα ευρύτερο φάσμα πιθανών αλληλεπιδράσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναπτύσσονται στους τομείς της έρευνας, της εκπαίδευσης και της απασχόλησης. Ο ευρωπαϊκός χώρος είναι τέτοιος που η καλλιτεχνική παραγωγή και οι δημιουργικές βιομηχανίες αποτελούν παράγοντα ένταξης και κοινωνικής προόδου αλλά και οικονομικής ανάπτυξης.

3.17 Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να ενισχύσουν την προστασία της εργασίας και τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται με σκοπό τις σπουδές, την έρευνα ή την απασχόληση ως εσωτερικοί άμισθοι βοηθοί (au pair). Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ρήτρες εξαίρεσης της οδηγίας αριθ. 2011/98 όσον αφορά την ίση μεταχείριση δεν πρέπει να εφαρμόζονται για τους σπουδαστές, τους ερευνητές και τους εσωτερικούς άμισθους βοηθούς.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να επεκταθεί το συνολικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας ώστε να καλύπτει τους έμμιθους ασκούμενους και τους εσωτερικούς άμισθους βοηθούς.

4.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, στην πράξη, υπάρχουν ακόμη πολλά διαδικαστικά και θεσμικά εμπόδια στην κινητικότητα. Αυτά αφορούν κυρίως τις διαδικασίες χορήγησης θεωρήσεων που είναι χρονοβόρες, απρόβλεπτες και μάλιστα αυθαίρετες. Αντιπροσωπεύουν ένα υψηλό κόστος για τους αιτούντες, γεγονός που τις καθιστά σχεδόν απρόσιτες. Οι δυνατότητες πρόσβασης σε πρεσβείες ή σε προξενικά γραφεία είναι συχνά περιορισμένες. Είναι απαραίτητο να αξιολογηθούν προσεκτικά τα εμπόδια, όποια κι αν είναι η φύση τους, τα οποία παρακωλύουν τις διαδικασίες χορήγησης θεωρήσεων και να καθοριστούν τα μέτρα για την εξάλειψή τους. Οι διαδικασίες για τη χορήγηση θεωρήσεων θα πρέπει να είναι απλές, ακριβείς, προσβάσιμες και χωρίς διακρίσεις.

4.3 Ο ιδιωτικός τομέας διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των στόχων που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση και την ανάπτυξη της έρευνας. Θα πρέπει να ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις να υιοθετήσουν μια δυναμική προσέγγιση για την προσέλκυση ερευνητών. Ομοίως, οι αρχές των κρατών μελών πρέπει να σχεδιάσουν συγκεκριμένα μέτρα, σε συνεργασία με τα ιδρύματα και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, για να εξάλειψουν τα πρακτικά εμπόδια που ορθώνονται κατά τη διαδικασία ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών. Για παράδειγμα, η διαδικασία ανοίγματος ενός τραπεζικού λογαριασμού μπορεί να είναι μακρά και πολύπλοκη.

4.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι για τα άτομα που ασχολούνται με τον εθελοντισμό, η χορήγηση θεωρήσεων παρουσιάζει δυσκολίες διαδικαστικής φύσεως. Πρόκειται για μια ιδιαίτερη δραστηριότητα, η οποία δεν θεωρείται ούτε εργασία ούτε σπουδές, αλλά συνδέει, σε κάποιο βαθμό, αυτές τις δύο διαστάσεις. Ο εθελοντισμός πρέπει να αναγνωριστεί επίσημα ως δραστηριότητα που αιτιολογεί τη χορήγηση θεωρήσης.

4.5 Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα ήταν επωφελής η συμμετοχή των τοπικών και των περιφερειακών αρχών σε αυτή την προσπάθεια.

4.6 Επίσης, η διάταξη που παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να χορηγούν ευνοϊκότερους όρους για τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται η προτεινόμενη οδηγία είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική για την ΕΟΚΕ, εφόσον μπορεί να επιτρέψει στις χώρες αυτές να χαράσσουν ειδικές πολιτικές για την προσέλκυση υπηκόων τρίτων χωρών στην επικράτειά τους. Ακόμη και αν το πεδίο εφαρμογής δεν έχει αλλάξει, δεν θα πρέπει οι πολιτικές των κρατών μελών να οδηγούν σε διακρίσεις εις βάρος ορισμένων κατηγοριών υπηκόων ή μεμονωμένων υπηκόων ειδικότερα.

4.7 Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής, η ΕΟΚΕ στηρίζει την ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων κινητικότητας και υπογραμμίζει την ανάγκη να βελτιωθεί η συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική «κυκλοφορία εγκεφάλων». Δεν είναι αποδεκτό η ανάπτυξη της εκπαίδευσης και της έρευνας στην Ευρωπαϊκή Ένωση να πραγματοποιείται στερώντας από τις τρίτες χώρες τις δεξιότητες των πολιτών τους. Από την πρόταση της Επιτροπής δεν προκύπτουν σαφώς ποιες συγκεκριμένες δράσεις έχουν αναληφθεί προς αυτή την κατεύθυνση.

4.8 Όσον αφορά την κατάσταση των σπουδαστών και τη νεοεσταθίσα κατηγορία των έμμισθων ασκουμένων, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση σύμφωνα με την οποία θα μπορούν να διαμένουν σε ένα δεύτερο κράτος μέλος για μια περίοδο τριών έως έξι μηνών εφόσον πληρούν τις γενικές απαιτήσεις που προβλέπει η οδηγία.

4.9 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη βελτίωση της πρόσβασης των σπουδαστών στην αγορά εργασίας, σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται από την οδηγία, η οποία τους παρέχει τη δυνατότητα να εργάζονται τουλάχιστον 20 ώρες την εβδομάδα. Κάθε κράτος μέλος καθορίζει, στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους, τον ανώτατο εβδομαδιαίο αριθμό ωρών ή ετήσιο αριθμό ημερών ή μηνών κατά τις οποίες επιτρέπεται η δραστηριότητα αυτή και οι οποίες δεν υπερβαίνουν τις 20 ώρες την εβδομάδα ή το αντίστοιχό τους σε ημέρες ή μήνες κατ' έτος. Λαμβανομένου, ωστόσο, υπόψη ότι η ολοκλήρωση των σπουδών αποτελεί πρωταρχικό στόχο, η επιτρεπόμενη περίοδος απασχόλησης

θα πρέπει ευλόγως να περιορίζεται στον σκοπό αυτό. Σχετικά με την πρόοδο των σπουδών θα πρέπει να προσκομίζονται αποδεικτικά στοιχεία σε τακτά χρονικά διαστήματα.”

4.10 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι είναι σημαντικό να τηρείται η αρχή της ίσης μεταχείρισης για τους υπηκόους τρίτων χωρών όπως εφαρμόζεται για τους υπηκόους του κράτους μέλους υποδοχής όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες.

4.11 Στη γνωμοδότηση με θέμα «Πράσινη Βίβλος - Για μια κοινοτική προσέγγιση της διαχείρισης της κοινοτικής μετανάστευσης», η οποία υιοθετήθηκε το 2006 ⁽¹⁾ και στη γνωμοδότηση σχετικά με ενιαία διαδικασία υποβολής αίτησης για τη χορήγηση στους υπηκόους τρίτων χωρών ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στην επικράτεια κράτους μέλους, η οποία υιοθετήθηκε το 2008 ⁽²⁾, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της κατοχύρωσης του δικαιώματος πρόσβασης των νόμιμων μεταναστών στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και υπέρ της ίσης μεταχείρισης στην εργασία (συνθήκες απασχόλησης, μισθοί, απολύσεις, υγεία και ασφάλεια στον χώρο εργασίας, το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, κλπ.).

4.12 Τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν ότι, στην πράξη, τα θεμελιώδη δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών γίνονται πράγματι σεβαστά.

4.13 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η επικοινωνία συνιστά βασικό παράγοντα εξασφάλισης της επιτυχίας της πολιτικής αυτής. Τα κράτη μέλη και τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα πρέπει να επικοινωνούν με τους υπηκόους τρίτων χωρών και να τους εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε πληροφορίες ποιότητας.

4.14 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα συνεχίσει το έργο που έχει σταθερά αναπτύξει ως θεσμός που συνδέει την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και προτιμάται να προωθεί συνεχώς τις καλές πρακτικές στον τομέα της μετανάστευσης και της κοινωνικής ένταξης.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽¹⁾ ΕΕ C 286, 17.11.2005, σ. 20

⁽²⁾ ΕΕ C 27, 3.2.2009, σ. 114.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται στους εργαζομένους στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων»

COM(2013) 236 final — 2013/0124 (COD)

(2013/C 341/13)

Εισηγητής: ο κ. **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Συνεισηγήτρια: η κ. **Vladimíra DRBALOVÁ**

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 21 Μαΐου 2013, και το Συμβούλιο, στις 13 Μαΐου 2013, αποφάσισαν, σύμφωνα με τα άρθρα 46 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με μέτρα που διευκολύνουν την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται στους εργαζομένους στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων

COM(2013) 236 final — 2013/0124 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 133 ψήφους υπέρ και 2 αποχές.

1. Συμπεράσματα και προτάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει πως, από τις τέσσερις ελευθερίες που αναφέρονται στη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων είναι εκείνη που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τα μεγαλύτερα πρακτικά εμπόδια.

1.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί πως η άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, χωρίς φραγμούς ή διακρίσεις, θα συμβάλει στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων και την ποιότητα της απασχόλησης των εργαζομένων, αποτελώντας πυλώνα της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

1.3 Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων στην ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί πολιτική προτεραιότητα για την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εκτιμά πως η οδηγία θα συμβάλει στη δίκαιη και ισορροπημένη κινητικότητα.

1.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής, η οποία θα διευκολύνει την ίση και μη διακριτική λόγω εθνικότητας μεταχείριση των Ευρωπαίων εργαζομένων που ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας. Ωστόσο, παραμένουν άλλοι φραγμοί που δυσχεραίνουν την κινητικότητα, όπως έχει επισημάνει η ΕΟΚΕ σε άλλες γνωμοδοτήσεις.

1.5 Για να μειωθούν περαιτέρω τα υφιστάμενα εμπόδια στην κινητικότητα, θα πρέπει να ληφθούν πρόσθετα μέτρα, τα οποία να αποσκοπούν στην παροχή στους διακινούμενους εργαζομένους εύκολα κατανοητών πληροφοριών σχετικά με την εργατική και την κοινωνική νομοθεσία, στην εθνική τους γλώσσα. Επιπλέον, θα

πρέπει να θεσπιστεί για τους εργαζομένους αυτοτελές δικαίωμα σε παροχή συμβουλών. Οι αντίστοιχοι συμβουλευτικοί φορείς θα πρέπει να συνεργάζονται στενά με τους κοινωνικούς εταίρους και με το δίκτυο EURES και να εξασφαλίζουν ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι ενημερώνονται ήδη στις χώρες καταγωγής τους σχετικά με τις κοινωνικές και τις νομικές συνθήκες που υπάρχουν στις χώρες προορισμού.

1.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους στόχους που επιδιώκει η Επιτροπή μέσω της οδηγίας, όπως: η προστασία των δικαιωμάτων που απορρέουν από την αρχή της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων και των οικογενειών τους όσον αφορά την απασχόληση και άλλων κοινωνικών δικαιωμάτων, μέσω διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών· η δράση των ενώσεων, των οργανώσεων και άλλων νομικών προσώπων· η θέσπιση δομών υποστήριξης και εποπτείας σε εθνικό επίπεδο· ο κοινωνικός διάλογος και η βελτίωση της ενημέρωσης των επιχειρήσεων και των εργαζομένων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η μεταφορά στις εθνικές νομοθεσίες θα διεξαχθεί με σεβασμό στις εθνικές νομικές διαδικασίες και πρακτικές.

1.7 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέσπιση υπηρεσιών ενημέρωσης και παροχής συμβουλών σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος στην ελεύθερη κυκλοφορία και την κινητικότητα, για τη στήριξη των εργαζομένων. Θεωρεί επίσης απαραίτητη την επαρκή ενημέρωση των εργοδοτών.

1.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την τροποποίηση και τη διεύρυνση του ρόλου του EURES για τη διευκόλυνση της κινητικότητας και τη βελτίωση της αντιστοιχίας μεταξύ των προσόντων και των αναγκών της αγοράς εργασίας.

2. Η πρόταση οδηγίας

2.1 Η έκθεση του κ. Μοντι τον Μάιο του 2010 («Μια νέα στρατηγική για την ενιαία αγορά») υπογραμμίζει το γεγονός ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων αποτελεί επιτυχία από νομική άποψη, αλλά είναι η λιγότερο αξιοποιημένη από τις τέσσερις ελευθερίες της ενιαίας αγοράς. Η απόσταση μεταξύ θεωρίας και πράξης αντανακλάται επίσης στις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές για την περίοδο 2010-2014 που παρουσίασε ο Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. Barroso.

2.2 Η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση οδηγίας με στόχο τη βελτίωση της εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας και τη διευκόλυνση της άσκησης των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στους εργαζομένους ως προς την ελεύθερη κυκλοφορία. Η Συνθήκη και η ισχύουσα ενωσιακή νομοθεσία δίνουν σε κάθε Ευρωπαίο πολίτη το δικαίωμα ελεύθερης μετακίνησης σε άλλο κράτος μέλος για λόγους εργασίας ή διαμονής, ενώ τον προστατεύουν από τη διακριτική μεταχείριση λόγω εθνικότητας στην εργασία και του εγγυώνται ίση μεταχείριση.

2.3 Τα τελευταία χρόνια τέθηκαν σε ισχύ τρία σχέδια δράσης ⁽¹⁾ για την κινητικότητα των εργαζομένων, το 1997, το 2002 και το 2007. Ωστόσο, οι Ευρωπαίοι εργαζόμενοι που ασκούν το δικαίωμα στην κυκλοφορία εντός της ΕΕ αποτελούν μόλις το 3 %. Η Επιτροπή, το Κοινοβούλιο, η Επιτροπή των Περιφερειών, η ΕΟΚΕ και οι κοινωνικοί εταίροι έχουν επισημάνει τους φραγμούς που δυσχεραίνουν την πρακτική άσκηση του δικαιώματος αυτού, ήτοι:

- Η μη συμμόρφωση των εθνικών αρχών με το δικαίο της ΕΕ (ασυμβίβαστο εθνικής νομοθεσίας ή εσφαλμένη εφαρμογή) και οι επιπτώσεις της στους διακινούμενους εργαζομένους της ΕΕ.
- Η μη συμμόρφωση των εργοδοτών και των νομικών συμβούλων με το δικαίο της ΕΕ.
- Οι διακινούμενοι εργαζόμενοι της ΕΕ που δεν έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες ή τα μέσα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους.

2.4 Λόγω αυτών των προβλημάτων, σε πολλές περιπτώσεις η διακριτική μεταχείριση λόγω εθνικότητας συνεχίζει να αποτελεί σοβαρότατο φραγμό για τους διακινούμενους εργαζομένους στην ΕΕ.

2.5 Η Επιτροπή υλοποίησε ευρύ πρόγραμμα διαβουλεύσεων με τα κράτη μέλη, τους κοινωνικούς εταίρους, την κοινωνία πολιτών και τους ειδικούς οργανισμούς και κατέληξε στο συμπέρασμα πως για τη διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος των εργαζομένων στην ελεύθερη κυκλοφορία, καταλληλότερο νομικό μέσο είναι η οδηγία, προκειμένου να ασκούνται κατά τρόπο ομοιόμορφο τα δικαιώματα που απορρέουν από το άρθρο 45 της Συνθήκης (ΣΛΕΕ) και από τα άρθρα 1 έως και 10 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 492/2011.

2.6 Το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αφορά τις πτυχές της ελεύθερης κυκλοφορίας εργαζομένων που περιλαμβάνονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 492/2011, ο οποίος εγγυάται την ίση και μη διακριτική μεταχείριση όσον αφορά:

- την πρόσβαση στην απασχόληση·

— τους όρους απασχόλησης και εργασίας, ιδίως ως προς τις αποδοχές και την απόλυση·

— την πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές και τα φορολογικά πλεονεκτήματα·

— τη συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις·

— την πρόσβαση στην κατάρτιση·

— την πρόσβαση στη στέγαση·

— την πρόσβαση στην εκπαίδευση για τα τέκνα των εργαζομένων.

2.7 Η οδηγία θα υποχρεώσει τα κράτη μέλη:

— να δημιουργήσουν φορείς επαφής σε εθνικό επίπεδο, οι οποίοι θα ενημερώνουν, θα συνεπικουρούν και θα κατευθύνουν τους διακινούμενους εργαζομένους όσον αφορά τα δικαιώματα που εγγυάται η ενωσιακή νομοθεσία, μεταξύ των οποίων η μη διακριτική μεταχείριση και η ελεύθερη κυκλοφορία·

— να μεριμνήσουν ώστε να είναι διαθέσιμες σε εθνικό επίπεδο διοικητικές και/ή δικαστικές διαδικασίες προσφυγής·

— να διασφαλίσουν ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι ΜΚΟ ή άλλα νομικά πρόσωπα μπορούν να κινούν διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, για λογαριασμό ή προς υποστήριξη των διακινούμενων εργαζομένων της ΕΕ και των μελών της οικογένειάς τους, με τη συναίνεσή τους, σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από το άρθρο 45 της ΣΛΕΕ ή από τα άρθρα 1-10 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 492/2011·

— να ενημερώνουν καλύτερα τους διακινούμενους εργαζομένους της ΕΕ και τους εργοδότες σχετικά με την ενωσιακή νομοθεσία για την ελεύθερη κυκλοφορία.

3. Γενικές παρατηρήσεις: Οι Ευρωπαίοι πολίτες και η ελεύθερη κυκλοφορία

3.1 Η ΕΕ πρέπει να κινητοποιήσει όλες τις δυνάμεις της αγοράς εργασίας για να τονώσει την ανάπτυξη και την απασχόληση, να αναπτύξει πλήρως το δυναμικό της ενιαίας αγοράς και να δημιουργήσει μια δυναμική ευρωπαϊκή αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και με καλύτερες μακροπρόθεσμες προοπτικές απασχόλησης. Προς τούτο είναι αναγκαία η άρση των φραγμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και η κατοχύρωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.

3.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι, κατά το «Ευρωπαϊκό έτος των πολιτών», η Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα πρόταση οδηγίας για τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των Ευρωπαίων εργαζομένων. Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων αποτελεί μία από τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες (ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών) στις οποίες βασίζεται η ενιαία αγορά και κατοχυρώνεται από τη Συνθήκη, η οποία εγγυάται στους πολίτες της ΕΕ που μετακινούνται για λόγους εργασίας σε άλλο κράτος μέλος το δικαίωμα μη διακριτικής μεταχείρισης για λόγους εθνικότητας.

⁽¹⁾ COM(1997) 586 final, COM(2002) 72 final, COM(2007) 773 final.

3.3 Η ΕΟΚΕ κατήρτισε το 2011 διερευνητική γνωμοδότηση ⁽²⁾ κατόπιν αιτήματος της βελγικής Προεδρίας, στην οποία ανέλυε τον ρόλο της μετανάστευσης στην ΕΕ από δημογραφική σκοπιά. Το συμπέρασμα της ΕΟΚΕ ήταν πως, λόγω της δυσμενούς δημογραφικής κατάστασης και των ανισοτήτων στις αγορές εργασίας, η ΕΕ πρέπει να βελτιώσει την εσωτερική κινητικότητα των Ευρωπαίων εργαζομένων και να διευκολύνει τη μετανάστευση από τρίτες χώρες.

3.4 Η τσεχική Προεδρία του 2009 είχε επίσης ζητήσει την κατάρτιση διερευνητικής γνωμοδότησης ⁽³⁾, όπου εντοπιζόνταν οι φραγμοί στην κινητικότητα εντός της εσωτερικής αγοράς. Η ΕΟΚΕ φρονεί πως, παρά τη Συνθήκη και την ενωσιακή νομοθεσία, οι πολίτες της Ένωσης που επιθυμούν να μετακινηθούν ή που μετακινούνται για λόγους εργασίας σε άλλο κράτος μέλος συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν πολυάριθμα προβλήματα, τα οποία δυσχεραίνουν σημαντικά την άσκηση του δικαιώματος στην ελεύθερη κυκλοφορία. Στη γνωμοδότηση αναφερόταν, μεταξύ άλλων, πως «η κινητικότητα στην Ευρώπη πρέπει να παραμείνει πολιτική προτεραιότητα για την ΕΕ» και πως οι διατάξεις πρέπει να συμβάλουν στη δημιουργία μιας νέας έννοιας δικαίως και ισορροπημένης κινητικότητας, με αποφυγή του κοινωνικού ντάμπινγκ και της παράνομης εργασίας.

3.5 Η πρόταση οδηγίας της Επιτροπής θα διευκολύνει την ίση και μη διακριτική για λόγους εθνικότητας μεταχείριση των Ευρωπαίων εργαζομένων που ασκούν το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία. Ωστόσο, παραμένουν άλλοι φραγμοί που δυσχεραίνουν ή εμποδίζουν την κινητικότητα των εργαζομένων και τους οποίους η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις ⁽⁴⁾ και έχει προτείνει λύσεις. Πρόκειται, για παράδειγμα:

- για τις μεταβατικές περιόδους που, είτε ανά τομέα είτε εν γένει, περιορίζουν προσωρινά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων που είναι Ευρωπαίοι πολίτες·
- για τις εργασιακές νομοθεσίες των κρατών μελών που παρεμβάλλουν νομικούς και διοικητικούς φραγμούς· οι συλλογικές συμβάσεις θα πρέπει επίσης να διευκολύνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων·
- για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μεθοριακοί εργαζόμενοι κατά την άσκηση του δικαιώματος στην ελεύθερη κυκλοφορία στα πεδία της φορολογίας και της κοινωνικής ασφάλισης·
- για την ανεπαρκή γνώση της γλώσσας·
- για τον ελλιπή συντονισμό των δημοσίων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και για τα προβλήματα μεταφοράς και αναγνώρισης των συμπληρωματικών συντάξεων·
- για τα σοβαρά προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν όσον αφορά την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και των πανεπιστημιακών πτυχίων·
- για τις δυσκολίες πρόσβασης στην επαγγελματική επιμόρφωση·
- για την έλλειψη ενημέρωσης και συμβουλών σχετικά με την ενωσιακή νομοθεσία και τις διαδικασίες ελεύθερης κυκλοφορίας

των εργαζομένων που παρέχονται σε εθνικό επίπεδο στους εργαζομένους, τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ, καθώς και στα δικαστήρια και τους λοιπούς νομικούς φορείς·

- για την έλλειψη παροχής πληροφοριών και συμβουλών στους εργαζομένους ήδη στη χώρα καταγωγής τους, σχετικά με θέματα που αφορούν την εργατική και την κοινωνική νομοθεσία και τα σημεία επαφής στη χώρα προορισμού·
- για την έλλειψη ευκαιριών και το κόστος της στέγασης, καθώς και για την έλλειψη κοινωνικών κατοικιών·
- για τη διακριτική μεταχείριση στη φορολογία, τις εισφορές και τις κοινωνικές παροχές·
- για τα προβλήματα πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας·
- για τους φραγμούς στην εκπαίδευση των τέκνων.

3.6 Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει επίσης γνωμοδοτήσεις ⁽⁵⁾ για τη νομοθεσία κατά της διακριτικής μεταχείρισης για διάφορους λόγους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί πως τόσο ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 492/2011 όσο και οι οδηγίες 43/2000 και 78/2000 κατά των διακρίσεων πρέπει να τηρούνται και να χρησιμοποιούνται για την εξάλειψη των –διοικητικών όσο και νομικών– διακρίσεων στις εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές, καθώς και στις συλλογικές συμβάσεις, για τη διευκόλυνση της εργασιακής κινητικότητας στην ΕΕ.

3.7 Η κινητικότητα θεωρείται θετική τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους εργαζομένους, εφόσον λειτουργεί κατά τρόπο κατάλληλο, οικειοθελή και δίκαιο. Αυτό έχει αποδείξει η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων (BUSINESSEUROPE) και η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων. Οι επιχειρήσεις διαθέτουν περισσότερες ευκαιρίες πρόσληψης και οι εργαζόμενοι ευρύτερο φάσμα ευκαιριών απασχόλησης.

3.8 Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, στην οποία αναφέρεται η παρούσα πρόταση οδηγίας, πρέπει να διακρίνεται από την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών από τις επιχειρήσεις. Όσον αφορά την τελευταία πρόταση οδηγίας για την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει πρόσφατα σχετική γνωμοδότηση ⁽⁶⁾.

3.9 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις νέες προσπάθειες για τη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ και τα μέτρα για τη διευκόλυνση της κινητικότητας και την εξάλειψη των υφιστάμενων φραγμών. Η πρόταση οδηγίας θα υποχρεώσει τα κράτη μέλη να προσαρμόσουν τη νομοθεσία και τους θεσμούς τους, πράγμα το οποίο υποστηρίζει η ΕΟΚΕ, εκφράζοντας ωστόσο την επιθυμία να μην δημιουργηθούν περιττές γραφειοκρατικές διατυπώσεις που θα επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις.

3.10 Οι εθνικές αρχές και οι οργανισμοί υποστήριξης και εποπτείας θα μεριμνούν ιδιαίτερα για την προστασία της ίσης μεταχείρισης των μεταναστών εργαζομένων της ΕΕ με αναπηρία.

⁽²⁾ ΕΕ C 48, 15.2.2011, σ. 6–13

⁽³⁾ ΕΕ C 228, 22.9.2009, σ. 14–23

⁽⁴⁾ ΕΕ C 68, 6.3.2012, σ. 11–14, ΕΕ C 191, 29.6.2012, σ. 103–107

⁽⁵⁾ ΕΕ C 204, 18.7.2000, σ. 82–90, ΕΕ C 155, 29.5.2001, σ. 65–71, ΕΕ C 77, 31.3.2009, σ. 102–108.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 351, 15.11.2012, σ. 61–64.

4. Ειδικές παρατηρήσεις και συστάσεις

4.1 Παρότι το άρθρο 45 της Συνθήκης και ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 492/2011 εγγυώνται την ίση μεταχείριση των μεταναστών της ΕΕ στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας εφόσον εφαρμόζονται σωστά στα κράτη μέλη, η πρακτική τους εφαρμογή εξακολουθεί να παρουσιάζει πολλά προβλήματα. Γι' αυτόν τον λόγο, η ΕΟΚΕ θεωρεί πως η πρόταση οδηγίας αποτελεί το κατάλληλο νομικό μέσο για τη διευκόλυνση της άσκησης των δικαιωμάτων των εργαζομένων, καθότι θα επιτρέπει την ομοιόμορφη επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων κατά την ενσωμάτωσή της στις εθνικές νομοθεσίες. Η ΕΟΚΕ καλεί το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να υποστηρίξουν με τη σειρά τους την πρόταση οδηγίας.

4.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί πως, μέσω της προστασίας των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ελεύθερη κυκλοφορία των Ευρωπαίων εργαζομένων και χάρη στην κατοχύρωση της ίσης μεταχείρισης, θα διευκολυνθεί η κινητικότητα και θα ενισχυθεί η ενιαία αγορά. Οι επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι της ΕΕ θα διαθέτουν νέες ευκαιρίες να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας.

4.3 Η ΕΟΚΕ πιστεύει, εξάλλου, ότι η ίση και μη διακριτική μεταχείριση θα διευκολύνει την ενσωμάτωση των διακινούμενων εργαζομένων και των οικογενειών τους.

4.4 Στη συνεδρίαση της συμβουλευτικής επιτροπής σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων ⁽⁷⁾, τόσο οι εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Συνδικαλιστικών Οργανώσεων όσο και της BUSINESSEUROPE τάχθηκαν υπέρ της πρότασης οδηγίας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις κοινές προσπάθειες των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων για τη στήριξη της δίκαιης κινητικότητας και της οικονομικής μετανάστευσης στην ΕΕ ⁽⁸⁾.

4.5 Επίσης, η τεχνική επιτροπή ⁽⁹⁾ για την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων θα πρέπει να υιοθετήσει νέες κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της εργασιακής κινητικότητας.

4.6 Για να μειωθούν περαιτέρω τα υφιστάμενα εμπόδια στην κινητικότητα, θα πρέπει να ληφθούν πρόσθετα μέτρα, τα οποία θα αποσκοπούν στην παροχή εύκολα κατανοητών πληροφοριών στους διακινούμενους εργαζομένους σχετικά με την εργατική και την κοινωνική νομοθεσία στην εθνική τους γλώσσα. Επιπλέον, θα πρέπει να θεσπιστεί για τους εργαζομένους αυτοτελές δικαίωμα σε παροχή συμβουλών. Οι αντίστοιχοι συμβουλευτικοί φορείς θα πρέπει να συνεργάζονται στενά με τους κοινωνικούς εταίρους και το δίκτυο EURES και να εξασφαλίζουν ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι θα είναι ήδη ενημερωμένοι από τις χώρες καταγωγής τους σχετικά με τις κοινωνικές και τις νομικές συνθήκες που υπάρχουν στις χώρες προορισμού.

4.7 Η οδηγία, εφόσον μεταφερθεί ορθά στις εθνικές νομοθεσίες, θα υποχρεώνει τις δημόσιες αρχές να εγγυώνται τη συμμόρφωση με την ενωσιακή νομοθεσία σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία. Επίσης, θα διευκολύνει τη δραστηριότητα των εργοδοτών και των νομικών συμβούλων που μέχρι στιγμής αγνοούν την ενωσιακή

νομοθεσία. Ομοίως, οι εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους θα έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση στην ενημέρωση και στην προστασία των δικαιωμάτων τους.

4.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους τέσσερις στόχους που καθορίζει η Επιτροπή:

— περιορισμός των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας σε βάρος των διακινούμενων εργαζομένων της ΕΕ·

— γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των δικαιωμάτων των διακινούμενων εργαζομένων της ΕΕ στα χαρτιά και της άσκησης τους στην πράξη, χάρη στην ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας·

— μείωση των επιπτώσεων των αθέμιτων πρακτικών σε βάρος των διακινούμενων εργαζομένων της ΕΕ·

— ενδυνάμωση των διακινούμενων εργαζομένων της ΕΕ προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα δικαιώματά τους γίνονται σεβαστά.

4.9 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με το αντικείμενο της οδηγίας (άρθρο 1), ήτοι τη διευκόλυνση της ομοιόμορφης εφαρμογής και επιβολής στην πράξη των δικαιωμάτων που απορρέουν από το άρθρο 45 της ΣΛΕΕ και τα άρθρα 1 έως και 10 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 492/2011, καθώς και με το πεδίο εφαρμογής της (άρθρο 2), που διαλαμβάνει τις πτυχές του κανονισμού αναφορικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων.

4.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί πως ο κανονισμός και η οδηγία προστατεύουν τα δικαιώματα των μεθοριακών εργαζομένων, οι οποίοι αποτελούν επίσης Ευρωπαίους εργαζομένους που κάνουν χρήση του δικαιώματος στην ελεύθερη κυκλοφορία.

4.11 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την ενσωμάτωση της κατοχύρωσης του δικαιώματος στην ίση μεταχείριση, των μέσων προσφυγής και των προθεσμιών στα διοικητικά και δικαστικά συστήματα και διαδικασίες των κρατών μελών (άρθρο 3). Ωστόσο, συνιστά στα κράτη μέλη τη μείωση των τελών των διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών, προκειμένου να καταστούν προσιτές στους εργαζομένους και τις οικογένειές τους.

4.12 Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης κατάλληλο το κείμενο του άρθρου 4, που αναφέρει τα εξής: «Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι ενώσεις, οι οργανώσεις ή άλλα νομικά πρόσωπα, τα οποία, σύμφωνα με τα κριτήρια που θεσπίζει η εθνική νομοθεσία, έχουν έννομο συμφέρον να μεριμνούν για την τήρηση των διατάξεων της παρούσας οδηγίας, μπορούν να συμμετέχουν, είτε για λογαριασμό ή προς υποστήριξη του εργαζομένου και των μελών της οικογένειάς του, με τη συναίνεσή του, σε οποιαδήποτε δικαστική και/ή διοικητική διαδικασία η οποία προβλέπεται για την εκτέλεση των δικαιωμάτων, με βάση το άρθρο 45 της Συνθήκης και τα άρθρα 1 έως 10 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 492/2011», με την επιφύλαξη των εθνικών δικονομικών κανόνων που αφορούν την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση ενώπιον των δικαστηρίων. Σε αυτό το πλαίσιο είναι σημαντικός ο ρόλος που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες για τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και ο οποίος πρέπει να ληφθεί υπόψη από την οδηγία.

⁽⁷⁾ Συνεδρίαση της 30ής Οκτωβρίου 2012

⁽⁸⁾ Κοινό πρόγραμμα των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων (2012-2014): Κινητικότητα, οικονομική μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών εργαζομένων στην αγορά εργασίας.

⁽⁹⁾ Προβλέπεται βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 492/2011.

4.13 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το άρθρο 5, που υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν δομές και φορείς για την προώθηση, την ανάλυση, την παρακολούθηση και την υποστήριξη της ίσης μεταχείρισης. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πως αυτά τα καθήκοντα θα μπορούν να ανατεθούν, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας, είτε σε νεοσυσταθείσες σχετικές δομές είτε σε υφιστάμενους εθνικούς οργανισμούς με συναφείς στόχους ως προς την ίση μεταχείριση και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συμμετάσχουν υποχρεωτικά σε αυτήν την απόφαση, στο πλαίσιο του εκάστοτε εθνικού συστήματος. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, οι δομές και οι οργανισμοί θα πρέπει να ενσωματώνουν ρητά στις αρμοδιότητές τους τη νέα αυτή αποστολή, ενώ θα πρέπει να τους χορηγηθούν ικανοί άνθρωποι και οικονομικοί πόροι για την άσκηση των νέων καθηκόντων. Η ΕΟΚΕ προτείνει αυτοί οι φορείς και οι οργανισμοί να είναι πλήρως ανεξάρτητοι από τις κυβερνήσεις. Επίσης, οι κοινωνικοί εταίροι σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο πρέπει να συμμετέχουν επαρκώς στους οργανισμούς αυτούς, στο πλαίσιο των εθνικών συστημάτων.

4.14 Η οδηγία δεν αναφέρεται στον ρόλο της επιθεώρησης εργασίας και των διευθύνσεων εργασίας που, στο πλαίσιο της μεταφοράς της οδηγίας, πρέπει να μεριμνήσουν για την πλήρωση των κανόνων περί ίσης μεταχείρισης στις συμβάσεις εργασίας, στις συλλογικές συμβάσεις και στα συστήματα κοινωνικής προστασίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά η οδηγία να συμπεριλάβει αυτό το ζήτημα.

4.15 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις τέσσερις αρμοδιότητες που πρέπει να διαθέτουν αυτοί οι οργανισμοί (άρθρο 5 παράγραφος 2), ήτοι την νομική ή άλλη συνδρομή, τη διεξαγωγή ερευνών, τη δημοσίευση εκθέσεων και τη δημοσίευση πληροφοριών.

4.15.1 Το σύστημα των «υπηρεσιών μιας στάσης» μπορεί να αποδειχθεί πολύ σημαντικό για τη διευκόλυνση της ενημέρωσης και της καθοδήγησης των μεταναστών εργαζομένων όσον αφορά τη διαβίωση και την εργασία σε κάθε κράτος μέλος. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετάσχουν ενεργά σε αυτή τη διαδικασία και να συνεργάζονται με τα υφιστάμενα κέντρα ενημέρωσης και υποστήριξης σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και με τους οργανισμούς επαγγελματικής επιμόρφωσης. Πρέπει να διατηρηθεί και να στηριχθεί ο ζωτικός ρόλος της πύλης EURES, η

οποία αποτελεί σημαντικό εργαλείο της ΕΕ προκειμένου τόσο για την κινητικότητα των εργαζομένων όσο και για την καλύτερη αντιστοιχία μεταξύ δεξιοτήτων και αναγκών της αγοράς εργασίας. Και σε αυτή την περίπτωση πρέπει να βελτιωθεί και να αυξηθεί η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.

4.16 Η ΕΟΚΕ φρονεί πως ο κοινωνικός διάλογος μεταξύ των εταίρων της αγοράς εργασίας, ο τριμερής διάλογος μεταξύ της κυβέρνησης, των συνδικαλιστικών ενώσεων και των εργοδοτικών οργανώσεων και ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών⁽¹⁰⁾ αποτελούν σημαντικά εργαλεία των δημόσιων πολιτικών και είναι επωφελείς για τους πολίτες. Γι' αυτούς τους λόγους επιδοκιμάζει το άρθρο 6 σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο στο πλαίσιο της κάθε εθνικής έννομης τάξης.

4.17 Η διάδοση πληροφοριών στα κράτη μέλη (άρθρο 7) είναι πολύ σημαντική για την άρτια ανάπτυξη της μετανάστευσης των εργαζομένων της ΕΕ. Η πρόσβαση των εργαζομένων και των εργοδοτών στην ενημέρωση είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας. Η κατάλληλη και προσιτή ενημέρωση μπορεί να περιορίσει τις καταχρήσεις των εργοδοτών και την παθητική αποδοχή των διακρίσεων από τους εργαζομένους.

4.18 Η ΕΟΚΕ καλεί τους μετανάστες εργαζομένους και τις οικογένειές τους να χρησιμοποιήσουν τα υφιστάμενα συστήματα πληροφόρησης, όπως το Your Europe και το EURES.

4.19 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι οι Ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι εξετάζουν το ζήτημα της εσωτερικής κινητικότητας στην ΕΕ και της οικονομικής μετανάστευσης από τρίτες χώρες στο τρέχον κοινό πρόγραμμα εργασιών για την περίοδο 2012-2014 και προτείνει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δρομολογήσει νέα προγράμματα σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Συνδικαλιστικών Οργανώσεων και τη BUSINESS EUROPE για τη βελτίωση της ενημέρωσης των συνδικαλιστικών και των εργοδοτικών οργανώσεων σε εθνικό επίπεδο, τη διευκόλυνση της επί ίσοις όροις ελεύθερης κυκλοφορίας των Ευρωπαίων εργαζομένων και των οικογενειών τους και την προστασία των δικαιωμάτων τους.

Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 181, 21.6.2012, σ. 137-142

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος με θέμα την ευρωπαϊκή στρατηγική για τα πλαστικά απόβλητα»

COM(2013) 123 final

(2013/C 341/14)

Εισηγητής: **ο κ. ΖΒΟΪΛ**

Στις 10 Απριλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα πλαστικά απόβλητα (Πράσινη Βίβλος)

COM(2013) 123 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 138 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 6 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Το πρόβλημα της ανεξέλεγκτης ροής αποβλήτων γενικά και πλαστικών αποβλήτων ειδικότερα είναι σοβαρό, καθώς αυτά καταλήγουν συχνά στο περιβάλλον, είτε σε ανεξέλεγκτες χωματερές, είτε στο θαλάσσιο περιβάλλον. Αν και τα πλαστικά απόβλητα στο περιβάλλον είναι παγκόσμιο πρόβλημα, οι λύσεις του είναι βεβαίως τοπικές, ενώ η υιοθέτηση ειδικών προσεγγίσεων εξαρτάται από τις τοπικές συνθήκες και ικανότητες.

1.2 Η Πράσινη Βίβλος σχετικά με μια ευρωπαϊκή στρατηγική για τα πλαστικά απόβλητα παρουσιάζει πλήθος στατιστικών από τον ΕΟΠ και την Eurostat, καθώς και αναφορές σε περαιτέρω δημοσιεύσεις, βιβλία, ακαδημαϊκές εκθέσεις κλπ. Συνιστούμε αυτά τα δεδομένα να ταξινομηθούν και να αναλυθούν προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση και η χρήση τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά την κατάλληλη επεξεργασία των ροών πλαστικών αποβλήτων.

1.3 Όταν πρόκειται για το υδάτινο και το θαλάσσιο περιβάλλον, τα πλαστικά απόβλητα αποτελούν την πλειονότητα των ορατών επιπλεόντων αποβλήτων. Το πρόβλημα αυτό επιδεινώνεται από την αποδόμηση των πλαστικών υλικών, εξαιτίας της οποίας τα τελευταία δεν είναι πλέον ορατά και εισέρχονται στην τροφική αλυσίδα. Είναι ζωτικής σημασίας να βελτιωθεί η ακρίβεια των αναλύσεων των ροών υλικών και αποβλήτων που περιέχουν πλαστικά, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης του τρόπου με τον οποίο αυτά τα απόβλητα εισέρχονται στο θαλάσσιο περιβάλλον. Η παραβίαση των υφιστάμενων κανόνων από την άποψη της κακής διαχείρισης της υγειονομικής ταφής δεν θα πρέπει να γίνει ανεκτή. Η ύπαρξη πλαστικών αποβλήτων στο θαλάσσιο περιβάλλον είναι απαράδεκτη.

1.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ιδιαίτερα τις πρωτοβουλίες που διοργανώνονται από διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων για να μετριαστεί αυτό το σοβαρό πρόβλημα. Η ΕΕ θα μπορούσε να προτείνει μια διεθνή πρωτοβουλία για την οργάνωση καθαρισμού των μεγαλύτερων συσσωρεύσεων επιπλεόντων πλαστικών αποβλήτων στους ωκεανούς. Επίσης, η ΕΕ θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να παρεμποδίσει την απόρριψη πλαστικών αποβλήτων με προέλευση την Ευρώπη στη θάλασσα. Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμο να

εξετάσει τη δυνατότητα εφαρμογής των προγραμμάτων αναπτυξιακής βοήθειας προκειμένου να προωθήσει και να στηρίξει περισσότερο αειφόρες πρακτικές διαχείρισης των αποβλήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες και, ειδικότερα, να περιορίσει τη συσσώρευση των πλαστικών αποβλήτων που προέρχονται από αυτές τις χώρες στους ωκεανούς.

1.5 Σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ούτως ώστε να εξασφαλιστεί ότι, κατά πρώτο λόγο, παράγονται λιγότερα πλαστικά απόβλητα. Θα μπορούσαν να απαγορευτούν ορισμένες χρήσεις των πλαστικών υλών εφόσον υπάρχουν πρακτικά εφαρμόσιμες εναλλακτικές λύσεις, οι οποίες είναι πιο φιλικές προς το περιβάλλον.

1.6 Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι ο εντοπισμός και ο διαχωρισμός των ροών αποβλήτων τόσο στην πηγή – όπου γεννώνται – όσο και μετά τη συλλογή είναι προαπαιτούμενο για την επιτυχή ανακύκλωση. Εκτιμά δε ότι υπάρχει ανάγκη για καλύτερη επιτήρηση της συνολικής διαδικασίας συλλογής οικιακών απορριμμάτων για να εντοπισθούν και να διαδοθούν οι βέλτιστες πρακτικές. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει τα διάφορα συστήματα που έχουν υιοθετηθεί για τη συλλογή των αποβλήτων προκειμένου να διαπιστώσει εάν ο αντίκτυπός τους ποικίλλει, ιδίως σε ό,τι αφορά τη διάχυση των πλαστικών αποβλήτων στο περιβάλλον.

1.7 Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι τα τρία βασικά νομοθετήματα της ΕΕ σχετικά με τα πλαστικά απόβλητα (η οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα, η οδηγία σχετικά με τις συσκευασίες και τα απόβλητα συσκευασιών και η οδηγία σχετικά με τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού) δεν έχουν εφαρμοστεί σωστά στην ΕΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της βελτίωσης της εφαρμογής τους και, εφόσον αυτό απαιτείται, της επικαιροποίησής τους. Πρέπει να αξιολογηθούν δεόντως οι ανεπιθύμητες συνέπειες και να καλυφθούν τυχόν κενά που έχουν εντοπισθεί, στη βάση ενδελεχούς ανάλυσης επαρκών και κατάλληλων δεδομένων και διαδικασιών από εμπειρογνώμονες. Προσπάθειες για την αποδοτικότερη ανάκτηση αποβλήτων και την ανακύκλωση εν γένει θα συμβάλουν επίσης στην επίλυση των προβλημάτων πλαστικών αποβλήτων που αναφέρονται στην Πράσινη Βίβλο.

1.8 Τέλος, η ΕΟΚΕ τονίζει τον ενισχυμένο ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι καταναλωτές και υποστηρίζει τα επιχειρήματα της Πράσινης Βίβλου σε ό,τι αφορά την ενδυνάμωσή τους ώστε να γνωρίζουν τι αγοράζουν: "Οι ενημερωμένοι καταναλωτές μπορούν να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο στην προώθηση πιο βιώσιμων προτύπων παραγωγής πλαστικού και προϊόντων από πλαστικό που βελτιώνουν ταυτόχρονα την αποδοτικότητα των πόρων. Όταν τίθεται ως στόχος η συμπεριφορά των καταναλωτών, οι σαφείς, απλές και συνοπτικές πληροφορίες θα μπορούσαν να είναι καθοριστικές για την ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με την περιεκτικότητα ενός προϊόντος σε πλαστικό και τα δυνητικά επιβλαβή πρόσθετα/χρωστικές του (...). Θα μπορούσε να παρέχεται πλήρης ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με το είδος του πλαστικού και την ανακυκλωσιμότητά του πέραν των υπαρχόντων συστημάτων."

1.9 Στο θεματολόγιο της ΕΕ για τα απόβλητα και τα πλαστικά απόβλητα συμμετέχουν πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς, έχοντας προτείνει πρωτοβουλίες για τη μείωση των πλαστικών αποβλήτων και την μέγιστη δυνατή ανάκτηση αυτών των πολύτιμων πόρων. Η γνώση και εμπειρία τους αποτελούν καλή βάση για ταχεία πρόοδο προς τη σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των πλαστικών αποβλήτων. Η κοινωνία των πολιτών επιτελεί κρίσιμο ρόλο καθώς ενισχύει την εφαρμογή και την αλλαγή συμπεριφοράς.

2. Η Πράσινη Βίβλος

2.1 Σκοπός της Πράσινης Βίβλου είναι να κινήσει ευρεία διαδικασία προβληματισμού για την εξεύρεση λύσεων στις προκλήσεις δημόσιας πολιτικής που θέτουν τα πλαστικά απόβλητα, με τα οποία, επί του παρόντος, η νομοθεσία της ΕΕ για τα απόβλητα δεν ασχολείται συγκεκριμένα.

2.2 Τα εγγενή χαρακτηριστικά του πλαστικού δημιουργούν ειδικές προκλήσεις για τη διαχείριση των αποβλήτων:

- Το πλαστικό που χρησιμοποιείται συνήθως είναι ένα σχετικά φθηνό και ευπροσάρμοστο υλικό με πολλές βιομηχανικές εφαρμογές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη ραγδαία αύξηση της χρήσης του κατά τον περασμένο αιώνα, αύξηση που συνεχίζεται και σήμερα·
- Το πλαστικό είναι πολύ ανθεκτικό υλικό με διάρκεια ζωής που ξεπερνά αυτήν των προϊόντων που κατασκευάζονται από αυτό. Ως εκ τούτου, η παραγωγή πλαστικών αποβλήτων αυξάνεται συνεχώς σε παγκόσμιο επίπεδο·
- Η ανεξέλεγκτη διάθεση του πλαστικού είναι προβληματική, καθώς το πλαστικό μπορεί να παραμείνει στο περιβάλλον για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα·
- Η ανάγκη να συνεχιστούν οι προσπάθειες μείωσης της ποσότητας και των επιπτώσεων του πλαστικού στο θαλάσσιο περιβάλλον είναι επιτακτική.

2.3 Ανεξάρτητα από τις τρέχουσες δυσκολίες, η βελτίωση της διαχείρισης των πλαστικών αποβλήτων δημιουργεί επίσης ευκαιρίες.

Παρότι τα θερμοπλαστικά είναι κατά κανόνα πλήρως ανακυκλώσιμα, επί του παρόντος, ανακυκλώνεται μόνο μικρό ποσοστό θερμοπλαστικών αποβλήτων.

2.4 Η βελτίωση της ανακύκλωσης θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων του «Χάρτη πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη»⁽¹⁾, καθώς και στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και των εισαγωγών πρώτων υλών και ορυκτών καυσίμων. Επίσης, κατάλληλα σχεδιασμένα μέτρα για την ανακύκλωση του πλαστικού μπορούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα και να δημιουργήσουν νέες οικονομικές δραστηριότητες και θέσεις εργασίας.

2.5 Η Πράσινη Βίβλος, η οποία κατά τα λεγόμενα βασίζεται στην προσέγγιση με βάση την ανάλυση του κύκλου ζωής (AKZ - Life-Cycle-Analysis/LCA), θα βοηθήσει στο να επαναξιολογηθούν οι κίνδυνοι που ενέχει για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία η παρουσία πλαστικού σε προϊόντα όταν καθίστανται απόβλητα.

2.6 Θα βοηθήσει επίσης να συνηγορούνται στο κόστος των πλαστικών προϊόντων οι επιπτώσεις τους καθ' όλη τη διάρκεια ζωής τους, από την εξόρυξη των πρώτων υλών έως το τέλος του κύκλου ζωής τους.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαία την καλύτερη εποπτεία της συνολικής διαδικασίας συλλογής οικιακών απορριμμάτων προκειμένου να εντοπιστούν οι βέλτιστες πρακτικές – καθώς και οι καταλληλότερες για κάθε επιμέρους επίπεδο ΑΕγχΠ, κλίμα, διαθεσιμότητα της γης, κλπ. Οι βέλτιστες πρακτικές θα πρέπει να προσαρμοστούν στις ειδικές συνθήκες του κάθε κράτους μέλους και της κάθε περιφέρειας και εν συνεχεία να διαδοθούν.

3.2 Το πρόβλημα της ανεξέλεγκτης ροής αποβλήτων γενικά και πλαστικών αποβλήτων ειδικότερα είναι σοβαρό, καθώς αυτά καταλήγουν συχνά στο περιβάλλον, είτε σε ανεξέλεγκτες χωματερές, είτε στο έδαφος (π.χ. λόγω της χρήσης πλαστικών φύλλων στη γεωργία), είτε στο θαλάσσιο περιβάλλον. Αν και τα πλαστικά απόβλητα στο περιβάλλον είναι παγκόσμιο πρόβλημα, οι λύσεις του είναι βεβαίως τοπικές, αλλά θα πρέπει να εφαρμοστούν κατά βάση σε όλη την ΕΕ.

3.3 Θα πρέπει να κατανοήσουμε τη σημασία του πλαστικού στην καθημερινή ζωή μας. Το πρόβλημα δεν είναι τα ίδια τα πλαστικά, αλλά ο τρόπος με τον οποίο κακοδιαχειριζόμαστε τα απόβλητα μας, συμπεριλαμβανομένων των πλαστικών αποβλήτων. Τα μέτρα που υιοθετούνται θα πρέπει πρωτίστως να λαμβάνουν υπόψη αυτό το γεγονός, καθώς η αποφυγή και η σταδιακή μείωση των αποβλήτων αποτελεί βασική αρχή της βιωσιμότητας.

3.4 Για να γίνουν πιο εύκολα κατανοητές οι στατιστικές που περιέχονται στην Πράσινη Βίβλο και για να διευκολυνθεί η χρήση τους, συνιστούμε να ταξινομηθούν κατά τρόπο που να επιτρέπει τη σύγκριση των δεδομένων και τον εντοπισμό τάσεων, ώστε να είναι στη συνέχεια εφικτή η πρόταση λύσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

(¹) COM(2011) 571.

3.5 Προς τούτο, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ θερμοπλαστικών – δηλαδή των πλαστικών που εκτιμάται ότι αποτελούν τον πυρήνα του προβλήματος, καθώς καταλήγουν στο περιβάλλον παρότι είναι ανακυκλώσιμα και επαναχρησιμοποιήσιμα – και θερμοσκληρυνόμενων υλικών (ρητίνες), τα οποία παράγονται σε πολύ μικρότερη ποσότητα, χρησιμοποιούνται για την κατασκευή τεχνικού εξοπλισμού και η ανακύκλωση των οποίων είναι σήμερα είτε αδύνατη είτε εξαιρετικά δύσκολη.

3.6 Αν και περισσότερες πλαστικές ύλες είναι ιδανικές ως αποθέματα καυσίμων, η καύση δεν είναι η καλύτερη λύση για το πολυβινυλοχλωρίδιο (PVC). Η καύση πλαστικών υλών με άλλα συστατικά αποβλήτων μπορεί να είναι η καλύτερη προσέγγιση σε πολλές περιπτώσεις, για την αποφυγή της χρήσης καθαρού πετρελαίου ή φυσικού αερίου κατά την καύση. Παρότι η ανάλυση του κύκλου ζωής θα μπορούσε να δώσει την λύση, στην ανακοίνωση της Επιτροπής γίνεται ελάχιστη αναφορά σε μια τέτοια ανάλυση.

3.7 Η Πράσινη Βίβλος θα πρέπει να ασχοληθεί κατά κύριο λόγο με τα θερμοπλαστικά, ιδίως με τα πλαστικά φύλλα (τεχνικές και υλικά συσκευασίας, με τη χρήση πολυαιθυλενίου, πολυπροπυλενίου και πολυβινυλοχλωριδίου) και τα δοχεία ποτών (ιδίως από πολυερεθαιλικό εστέρα αιθυλενογλυκόλης), η κατανάλωση των οποίων έχει αυξηθεί σημαντικά σε παγκόσμιο επίπεδο, αντικαθιστώντας τα προϊόντα από γυαλί ή κασίτερο, και τα οποία ενέχουν επίσης κίνδυνο για το θαλάσσιο περιβάλλον, όταν η απόρριψή τους είναι ανεξέλεγκτη.

3.8 Οι συνθετικές ίνες (πολυαιθυλένιο, πολυπροπυλένιο και πολυαμίδια) που προέρχονται από διάφορα υφαντά/υφάσματα και μη υφαντά βιομηχανικά και καταναλωτικά αγαθά, καθώς και τα αφρώδη πλαστικά που χρησιμοποιούνται στις συσκευασίες και τα μαξιλάρια μπορεί επίσης να καταλήξουν στο περιβάλλον, δεδομένου ότι τα μεταχειρισμένα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα δεν συλλέγονται. Η ανακοίνωση δεν αναφέρεται σε αυτά τα απόβλητα.

3.9 Όσον αφορά τη θαλάσσια ρύπανση, τα πλαστικά απόβλητα αντιπροσωπεύουν την πλειονότητα των ορατών επιπλεόντων αποβλήτων, καθώς και των αόρατων σωματιδίων, πράγμα που αποτελεί πρόβλημα για τη θαλάσσια πανίδα, συμπεριλαμβανομένων των πτηνών, των θηλαστικών (δελφίνια, φάλαινες), των χελωνών και άλλων ζώων. Ωστόσο, η χαμηλή πυκνότητα των πλαστικών υλών μπορεί επίσης να διευκολύνει τα μέτρα καθαρισμού.

3.10 Για αυτόν τον λόγο η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι έχει ζωτική σημασία να βελτιωθεί η ακρίβεια των αναλύσεων των ροών υλικών και αποβλήτων που περιέχουν πλαστικά, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης του τρόπου με τον οποίο αυτά τα απόβλητα εισέρχονται στο θαλάσσιο περιβάλλον. Θα πρέπει επίσης να δοθεί σημασία στις κύριες ροές υλικών, καθώς και να υιοθετηθεί μια σταδιακή προσέγγιση που θα αντιμετωπίζει πρώτα τις πιο σημαντικές ροές.

3.11 Υπάρχουν δύο κύριες χερσαίες πηγές θαλασσιών αποβλήτων:

— παραλίες και ποταμοί όπου οι άνθρωποι απλώς πετούν απόβλητα·

— κακοδιαχειρισμένοι χώροι υγειονομικής ταφής, οι οποίοι ενίοτε έχουν σκοπίμως δημιουργηθεί κοντά σε ποταμούς ή στη θάλασσα, προκειμένου να γεμίσουν βραδύτερα.

Άλλη μια σημαντική πηγή είναι η ανεύθυνη (εκ προθέσεως ή εξ αμελείας) απόρριψη αποβλήτων από πλοία και απολεσθέντα δίχτυα αλιείας. Δυστυχώς, σε αυτό το στάδιο, δεν έχει παρουσιασθεί ανάλυση αυτών των πηγών, προκειμένου να διευκολυνθεί η εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων.

3.12 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, δεδομένου ότι το πρόβλημα στο θαλάσσιο περιβάλλον εκδηλώνεται σε παγκόσμια κλίμακα, τα διορθωτικά μέτρα πρέπει να υιοθετηθούν και να εφαρμοστούν και αυτά σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη λήψη μέτρων προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα κάθε είδους απόβλητα της ΕΕ δεν εξάγονται απλώς σε άλλα μέρη του κόσμου προς απόρριψη (αν υφίστανται τέτοιες περιπτώσεις). Εάν τα απόβλητα μπορούν να χρησιμοποιηθούν εκ νέου, τότε δεν είναι πλέον απόβλητα και θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως χρήσιμη ροή πρώτων υλών.

3.13 Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι προϋπόθεση για την επιτυχή ανακύκλωση είναι ο εντοπισμός, η επισήμανση και ο διαχωρισμός των ροών αποβλήτων τόσο στην πηγή – όπου γενώνται – όσο και μετά τη συλλογή τους. Θα πρέπει να εισαχθούν νέες τεχνολογίες διαλογής οι οποίες θα μπορούν να διαχωρίσουν, για παράδειγμα, τα μέταλλα, τα πλαστικά και τις ίνες κυτταρίνης, από τη ροή μικτών οικιακών αποβλήτων. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι, αν και αυτές οι τεχνολογίες έχουν ενεργειακό κόστος, αξίζει αναμφίβολα να υλοποιηθούν περαιτέρω επενδύσεις για την ανάπτυξή τους.

3.14 Στο θεματολόγιο της ΕΕ για τα απόβλητα και τα πλαστικά απόβλητα συμμετέχουν πολλοί ενδιαφερόμενοι φορείς, έχοντας προτείνει πρωτοβουλίες για τη μείωση των πλαστικών αποβλήτων και την μέγιστη δυνατή ανάκτηση αυτών των πολύτιμων πόρων. Η γνώση και εμπειρία τους αποτελούν καλή βάση για ταχεία πρόοδο προς τη σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των πλαστικών αποβλήτων. Τέτοιες πρωτοβουλίες αξίζουν κατάλληλης στήριξης.

4. Ειδικές παρατηρήσεις – απαντήσεις στα ερωτήματα της Πράσινης Βίβλου

4.1 *Επιλογές πολιτικής για τη βελτίωση της διαχείρισης των πλαστικών αποβλήτων στην Ευρώπη*

4.1.1 **Μπορούν τα πλαστικά να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο;** Η ισχύουσα οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα απαιτεί την ανακύκλωση του 50 % (κατά βάρος) των οικιακών αποβλήτων, δημιουργώντας έτσι σιωπηρά υποδομή για τη χωριστή συλλογή αποβλήτων. Η οδηγία για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας παρέχει το νομικό πλαίσιο για την επέκταση της ευθύνης των κατασκευαστών, πράγμα που κάνει και η οδηγία ΑΗΗΕ (για τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού) για τις πλαστικές ύλες που περιέχονται σε αυτά τα προϊόντα. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι αυτές οι τρεις νομοθετικές πράξεις δεν έχουν εφαρμοστεί σωστά σε όλη την ΕΕ. Ως εκ τούτου, τάσσεται υπέρ της βελτίωσης της εφαρμογής τους και της επικαιροποίησής τους, αν χρειαστεί. Οι ανεπιθύμητες συνέπειες πρέπει να αξιολογηθούν δεόντως και τυχόν κενά που έχουν εντοπισθεί να καλυφθούν, στη βάση ενδεδειγμένης ανάλυσης επαρκών και κατάλληλων δεδομένων και διαδικασιών από εμπειρογνώμονες.

4.1.2 Ποιος είναι ο βέλτιστος τρόπος σχεδιασμού των μέτρων που αποσκοπούν στην αύξηση της ανακύκλωσης πλαστικού; Το μόνο που απομένει είναι να καθοριστούν σωστά οι στόχοι αυτών των οδηγιών. Ωστόσο, αυτό συνεπάγεται την ισορροπία μεταξύ των στόχων της ανακύκλωσης και αυτών της χρήσης ενέργειας, προκειμένου να απαλλαγούν οι καταναλωτές από τεράστιο κόστος και να μην μειωθεί η περιβαλλοντική αποτελεσματικότητα. Για παράδειγμα, αν και η ανακύκλωση των διαδεδομένων πλαστικών πολυαιθυλενίου (PE) και τереφθαλικού πολυαιθυλενίου (PET) είναι οικονομικά προσιτή και περιβαλλοντικά αποτελεσματική, η ανακύκλωση λιγότερο διαδεδομένων πλαστικών υλικών απαιτεί δαπανηρή μεταφορά στα λίγα μέρη όπου βρίσκονται εξειδικευμένες μονάδες ανακύκλωσης λόγω της χαμηλής ζήτησης για ανακύκλωση. Η μεταφορά σε μεγάλες αποστάσεις θα καταστήσει επίσης την ανακύκλωση λιγότερο φιλική προς το περιβάλλον απ' ό,τι η ανάκτηση ενέργειας. Το ζήτημα είναι να εξασφαλιστεί σταθερή ροή σε σταθερή ποιότητα και στον απαιτούμενο όγκο. Από αυτή την άποψη, οι κατευθυντήριες γραμμές AKZ (ανάλυση του κύκλου ζωής) θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμες.

4.1.3 Μπορεί η πλήρης και αποτελεσματική εφαρμογή των απαιτήσεων επεξεργασίας αποβλήτων που περιέχονται στην ισχύουσα νομοθεσία για την υγειονομική ταφή να μειώσει επαρκώς τα σημερινά επίπεδα υγειονομικής ταφής των πλαστικών αποβλήτων; Ένα ιδιαίτερο πρόβλημα είναι η αντίφαση μεταξύ του στόχου της μείωσης των αποβλήτων συσκευασίας κατά βάρος στην πηγή και της απαίτησης για περισσότερη ανακύκλωση. Αυτό συμβαίνει επειδή οι προσπάθειες για τη μείωση του βάρους – με την ταυτόχρονη διατήρηση των απαιτούμενων ιδιοτήτων φραγής περιλαμβάνουν τη χρήση συσκευασίας πολλαπλών στρωμάτων η οποία αποτελείται από ποικιλία πλαστικών υλικών και είναι πρακτικά μη ανακυκλώσιμη. Αντί να καταβάλλονται προσπάθειες για τη μείωση του βάρους, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί η έννοια του «σχεδιασμού για ανακύκλωση». Οι κανόνες σε αυτό το θέμα θα πρέπει να τροποποιηθούν, αλλά να διατηρηθούν οι δυνατόν απλούστεροι.

4.1.4 Μια άλλη χρήσιμη προσέγγιση θα ήταν να ενθαρρυνθούν, π.χ. μέσω βραβείων ή άλλης μορφής υποστήριξης, καινοτόμες λύσεις σε συγκεκριμένα προβλήματα συσκευασίας – για παράδειγμα ένα πλήρως και οικονομικά ανακυκλώσιμο πλαστικό δοχείο για γάλα ή χυμούς θα σημείωνε σίγουρα επιτυχία στην αγορά (και ενδεχομένως είναι ήδη διαθέσιμο).

4.1.5 Ποια μέτρα θα ήταν κατάλληλα και αποτελεσματικά για την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης και ανάκτησης των πλαστικών έναντι της υγειονομικής ταφής τους; Πολύ σημαντικό στοιχείο είναι η αυστηρή και αποτελεσματική συμμόρφωση με τις προδιαγραφές επεξεργασίας λυμάτων της ισχύουσας νομοθεσίας για την υγειονομική ταφή: η συνεπής εφαρμογή των κανόνων είναι απόλυτη προϋπόθεση για την αύξηση τόσο της ανακύκλωσης, όσο και της δρόντως ελεγχόμενης διάθεσης πλαστικών αποβλήτων. Βεβαίως, η σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των πλαστικών αποβλήτων θα μπορούσε να βελτιώσει την ανάκτηση και την ανακύκλωση· παρ' όλα αυτά, η ανάπτυξη κατάλληλων υποδομών αποτελεί προαπαιτούμενο.

4.1.6 Ποια περαιτέρω μέτρα μπορεί να είναι κατάλληλα προκειμένου η ανάκτηση πλαστικών αποβλήτων να αναρριχηθεί στην ιεραρχική κλίμακα των αποβλήτων; Η απαγόρευση υγειονομικής ταφής ή η απαγορευτική φορολόγηση των χώρων θα οδηγήσει απλά σε σημαντική επέκταση της ανάκτησης ενέργειας

από ανάμικτα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των πλαστικών υλών. Η διαχείριση της σταδιακής κατάργησης της υγειονομικής ταφής των πλαστικών πρέπει να γίνει προσεκτικά, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι δεν θα οδηγηθεί απλά στην εκτεταμένη καύση τους. Εντούτοις, η καύση είναι προτιμότερη της απόρριψης, ιδίως της ανεξέλεγκτης, παράνομης απόρριψης.

4.1.7 Για να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα, η φορολόγηση της ανάκτησης ενέργειας πρέπει να μελετηθεί προσεκτικά και να εξεταστεί στο ευρύτερο πλαίσιο, δηλαδή πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον αντίκτυπο σε εναλλακτικές ροές και, π.χ., στη δυνητική χρήση ενός σχεδόν καθαρού στοιχείου υδρογονάνθρακα από πλαστικά υλικά από πολυολεφίνη για την παρασκευή υγρών εναλλακτικών καυσίμων.

4.1.8 Πρέπει να προωθηθεί η χωριστή κατ' οίκον συλλογή όλων των πλαστικών αποβλήτων σε συνδυασμό με συστήματα που προβλέπουν καταβολή συγκεκριμένων ποσών για την απόρριψη υπολειμματικών αποβλήτων («πληρώνω όσο πετάω»); Παρότι ο διαχωρισμός των πλαστικών υλικών από άλλες ροές υλικών είναι επιθυμητός και κρίνεται σκόπιμη η καθιέρωση κυρώσεων για την αποθάρρυνση των ανεπιθύμητων συνθηκών, δεν θα πρέπει να υποτιμηθούν ορισμένες από τις δυσκολίες που παρουσιάζει. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα θεμελιώδη οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα που καθιστούν πιο δύσκολη την ανακύκλωση πλαστικών υλικών, δηλαδή η δυσκολία που παρουσιάζει η μεταφορά μεγάλων (αν και ελαφρών) όγκων αποβλήτων σε μεγάλες αποστάσεις. Η επιβολή χωριστής συλλογής σε κάθε παραγωγό αποβλήτων θα μπορούσε να έχει κάποιες εξαιρέσεις, όταν τα οφέλη της ανακύκλωσης υπερκαλύπτονται από τα έξοδα μεταφορών και τα πλαστικά που πρέπει να διαχωριστούν είναι λίγα.

4.1.9 Απαιτούνται ειδικοί στόχοι ανακύκλωσης των πλαστικών αποβλήτων προκειμένου να αυξηθεί η τελευταία; Αν και θα ήταν δυνατό να ενσωματωθεί ειδικός στόχος στην οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα, θα ήταν σκόπιμο να γίνει κάτι τέτοιο αφού αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα της παρούσας οδηγίας.

4.1.10 Απαιτούνται μέτρα προκειμένου να αποτραπεί η κατώτερη των προδιαγραφών ανακύκλωση ή διάθεση των ανακυκλώσιμων πλαστικών αποβλήτων που εξάγονται σε τρίτες χώρες; Τα πλαστικά απόβλητα προς ανακύκλωση έχουν γίνει εμπόρευμα σε παγκόσμιο επίπεδο. Η υγειονομική ταφή σε τρίτες χώρες είναι μάλλον απίθανη, καθώς οι αλλοδαποί φορείς δεν αγοράζουν πλαστικά απόβλητα με αυτό το σκοπό. Το κόστος μεταφοράς για τις πλαστικές συσκευασίες είναι υψηλό και ως εκ τούτου καθιστά απίθανη κάθε εξαγωγή για λόγους υγειονομικής ταφής. Είναι εξαιρετικά δύσκολο να οριστεί η «κατώτερη των προδιαγραφών ανακύκλωση», το ίδιο δε ισχύει και για τον έλεγχο της εφαρμογής της αντίστοιχης νομοθεσίας· ως εκ τούτου, στην πράξη τα μέτρα για τον περιορισμό της δεν είναι εφαρμόσιμα και είναι εύκολο να παρακαμφθούν.

4.1.11 Μπορεί η ανάληψη περαιτέρω εθελοντικής δράσης, ιδίως από παραγωγούς και εμπόρους λιανικής, να αποτελέσει κατάλληλο και αποτελεσματικό μέσο; Η ανάληψη εθελοντικής δράσης, ιδίως από παραγωγούς και εμπόρους λιανικής, θα μπορούσε να αποτελέσει κατάλληλο και αποτελεσματικό εργαλείο για την αποδοτικότερη χρήση των πόρων στον κύκλο ζωής των πλαστικών προϊόντων, ιδίως στο πλαίσιο συμφωνιών για τη χρήση πλαστικών συσκευασιών με στοιχεία (συνδυασμός υλικών, χρωμάτων, κλπ.) που διευκολύνουν την ανακύκλωση.

4.2 Στοιχώντας στη συμπεριφορά των καταναλωτών

4.2.1 Υπάρχει περιθώριο ανάπτυξης συστημάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης ή παρακράτησης ποσού έναντι επιστροφής για συγκεκριμένες κατηγορίες πλαστικών προϊόντων; Πρέπει να στοχεύουμε στην προσωπική και εθελοντική συμπεριφορά των καταναλωτών, χωρίς να σταματήσουμε να ακολουθούμε πιο εστιασμένες διαδικασίες συλλογής και ανακύκλωσης αποβλήτων – οι οποίες εξαρτώνται, ως επί το πλείστον, από τη διαθέσιμη χρηματοδότηση των τοπικών αρχών, εκτός αν είναι πραγματικά επικερδείς εμπορικά για τους φορείς εκμετάλλευσής. Δεδομένου ότι σχεδόν όλες οι αρχές, ακόμα και οι γερμανικές, στερούνται κονδυλίων, θα ήταν σκόπιμο να προταθούν λύσεις που δεν απαιτούν σημαντικές επιδοτήσεις – και άρα αφήνουν διαθέσιμα περισσότερα χρήματα για την παιδεία, την υγεία, την κοινωνική μέριμνα ή την αστυνόμευση κλπ.

4.2.2 Υπάρχουν πολύ λίγα περιθώρια για συστήματα παρακράτησης ποσού έναντι επιστροφής. Ωστόσο, τέτοια συστήματα υπάρχουν ήδη στις συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων και δεν χρειάζονται ειδική υποστήριξη. Ένας τομέας στον οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί τέτοιο σύστημα θα ήταν η συσκευασία ποτών. Ο διαχωρισμός ενός «ρεύματος» αποβλήτων με σύστημα παρακράτησης ποσού έναντι επιστροφής από τα υπόλοιπα απόβλητα μπορεί να προκαλέσει κάποια σύγχυση στους καταναλωτές, καθιστώντας τη συλλογή αποβλήτων εκτός αυτού του συστήματος λιγότερο αποτελεσματική και τη διαλογή τους λιγότερο οικονομική. Εξ ου και είναι σημαντικό η εφαρμογή του συστήματος να συνοδεύεται από ορθά μέτρα πληροφόρησης.

4.2.3 Ποιο είδος πληροφοριών θεωρείτε απαραίτητο για τη χειραφέτηση των καταναλωτών ώστε να συνεισφέρουν άμεσα στην αποδοτικότητα των πόρων κατά την επιλογή πλαστικών προϊόντων; Η απευθείας συμμετοχή των καταναλωτών παρουσιάζει δυσκολίες. Για να αλλάξει ουσιαστικά η συμπεριφορά των καταναλωτών, δεν απαιτείται μόνο ευαισθητοποίηση, αλλά πάνω απ' όλα φιλικά προς το χρήστη προϊόντα και συστήματα που διευκολύνουν τους καταναλωτές να επιλέξουν σωστά, τόσο κατά την αγορά ενός προϊόντος όσο και κατά τη διάθεση των αποβλήτων. Ιδιαίτερα ενδεδειγμένες είναι οι πληροφορίες που αφορούν τη σωστή διαχείριση των πλαστικών υλικών στη χωριστή συλλογή των οικιακών αποβλήτων – δηλαδή την επισήμανση των ειδών ή τις οδηγίες για τη διαλογή. Η υποχρεωτική ενημέρωση για τη χημική σύνθεση των ανακυκλώσιμων αποβλήτων πρέπει να είναι διατυπωμένη με σαφή και κατανοητό τρόπο, ώστε να μπορούν οι καταναλωτές να λάβουν τεκμηριωμένη απόφαση.

4.2.4 Με ποιον τρόπο οι πληροφορίες σχετικά με την περιεκτικότητα των πλαστικών σε χημικές ουσίες θα μπορούσαν να καταστούν διαθέσιμες σε όλους τους φορείς της αλυσίδας ανακύκλωσης αποβλήτων; Οι πληροφορίες σχετικά με την περιεκτικότητα των πλαστικών υλικών ή των προϊόντων τους σε χημικές ουσίες είναι διαθέσιμες μέχρι τη στιγμή της πώλησης. Η αξία αυτών των πληροφοριών για τον καταναλωτή είναι αμφίβολη: θα ήταν δυνατή μόνο μέσω συστημάτων εύκολης κατανόησης και ανάγνωσης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι, για την παρασκευή πλαστικών υλών ή άλλων υλικών συσκευασίας δεν θα χρησιμοποιούνται ουσίες, η ασφάλεια των οποίων έχει ελεγχθεί βάσει δοκιμών έκθεσης και αντικτύπου (REACH).

4.2.5 Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης των προκλήσεων που προκύπτουν από τη χρήση μικροπλαστικών σε προϊόντα ή βιομηχανικές διαδικασίες και από τη χρήση ναυσοωματιδίων σε πλαστικά; Το ζήτημα των μικροπλαστικών ή των ναυσοωματιδίων σε πλαστικά καθιστά αναγκαία την ανάλυση

του βαθμού στον οποίο αυτά τα – στην πλειοψηφία τους αδρανή συστατικά, τα οποία χρησιμοποιούνται σε μικρές συγκεντρώσεις – ενδέχεται να διαφύγουν στο περιβάλλον σε ποσότητες που συνιστούν κίνδυνο. Πρόκειται, στην πραγματικότητα, για δύο ξεχωριστά προβλήματα: αυτό των μικροπλαστικών, ή καλύτερα, των πλαστικών απορριμμάτων και αυτό των ναυσοωματιδίων. Και τα δύο αυτά προβλήματα θα πρέπει να αντιμετωπισθούν χωριστά, λόγω της πρόθεσης τους και των συνεπειών τους. Ωστόσο, λίγα πράγματα γνωρίζουμε σχετικά με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, τους δυνητικούς κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και τον αντίκτυπο τους στη θαλάσσια ζωή. Η ορθή διαχείριση των αποβλήτων θα βοηθήσει στην επίλυση μεγάλου μέρους αυτού του προβλήματος. Η εμφάνιση πλαστικών απορριμμάτων υφίσταται, κατά τα φαινόμενα, τα τελευταία 50 χρόνια και η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική στις περιπτώσεις όπου ενέχει ή αυξάνει τους κινδύνους για την ανθρώπινη ζωή και το περιβάλλον.

4.3 Ανθεκτικότητα των πλαστικών υλών και των προϊόντων από πλαστικό

4.3.1 Θα πρέπει η πολιτική για τον σχεδιασμό των προϊόντων να ξετάσει την προβλεπόμενη απαρχαίωση των πλαστικών προϊόντων και να θέσει ως στόχο την ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και του δομοστοιχειωτού σχεδιασμού προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν τα πλαστικά απόβλητα; Ορισμένα πλαστικά προϊόντα απορρίπτονται ως αποτέλεσμα της απαρχαίωσης τους απέναντι στην τεχνική καινοτομία. Για άλλα – πλαίσια παραθύρων, εξαρτήματα αυτοκινήτων, έπιπλα, είδη οικιακής χρήσης, ιατρικός εξοπλισμός, υλικά οικοδομών, ηλεκτρική και θερμική μόνωση, υποδήματα και ενδύματα και πολλές άλλες εφαρμογές – η ανθεκτικότητα έχει καθοριστική σημασία. Αυτά τα προϊόντα δεν αντιπροσωπεύουν σημαντικό μερίδιο του συνολικού όγκου των πλαστικών αποβλήτων και, κανονικά, δεν αποτελούν τμήμα των οικιακών απορριμμάτων. Τα μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση της ανθεκτικότητας των προϊόντων δεν θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ποσότητα των αποβλήτων, αλλά ενδέχεται να βλάψουν την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της ΕΕ. Τα κριτήρια οικολογικού σχεδιασμού θα έχουν ιδιαίτερο αντίκτυπο σε αυτόν τον τομέα, δεδομένου ότι αφορούν, κατά κύριο λόγο, τη λειτουργία και την περιβαλλοντική απόδοση του βασικού προϊόντος και όχι των πλαστικών συστατικών του.

4.3.2 Θα πρέπει να εισαχθούν αγορακεντρικά μέσα που θα αντικατοπτρίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια το περιβαλλοντικό κόστος από την παραγωγή πλαστικών μέχρι την τελική διάθεση; Δεδομένης της μεγάλης ποικιλίας προϊόντων, πρέπει να μελετηθεί λεπτομερώς η εσωτερικότερη εξωτερικών παραγόντων για τα συστατικά πλαστικών προϊόντων καθώς και για άλλες πρώτες ύλες, ούτως ώστε να αποφεύγεται στην πραγματικότητα ο υπερβολικός διοικητικός φόρτος, η απώλεια ανταγωνιστικότητας και ταυτόχρονα η προώθηση των εισαγωγών. Οι αναγκαίες αναλύσεις κύκλου ζωής θα πρέπει να εφαρμοστούν σε όλα τα υλικά που ανταγωνίζονται τα πλαστικά και η εφαρμογή τους στα προϊόντα που εισάγονται από τρίτες χώρες θα πρέπει επίσης να εξασφαλιστεί αποτελεσματικά.

4.3.3 Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της επιβάρυνσης των αποβλήτων από βραχύβια και μίας χρήσης αναλώσιμα πλαστικά προϊόντα; Η επιβάρυνση των αποβλήτων από βραχύβια και μίας χρήσης αναλώσιμα πλαστικά προϊόντα μπορεί να αντιμετωπιστεί καλύτερα μέσω της χωριστής συλλογής ανά τύπο πλαστικού και της αντίστοιχης διαλογής. Ορισμένες χώρες το πράττουν με επιτυχία ενώ άλλες όχι, λόγω του υψηλότερου κόστους.

4.4 Βιοαποικοδομήσιμα πλαστικά

4.4.1 Για ποιες εφαρμογές αξίζει να προωθηθούν τα βιοαποικοδομήσιμα πλαστικά; Επί του παρόντος είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ένας τομέας στον οποίο τα βιοαποικοδομήσιμα πλαστικά έχουν αποδεδειγμένα οφέλη δίχως παρενέργειες. Τα βιοαποικοδομήσιμα πλαστικά είναι προτιμότερα σε εφαρμογές όπου η ανακύκλωση αποκλείεται, όπως στις περιπτώσεις όπου το είδος από πλαστική ύλη αναμειγνύεται με φαγητό ή άλλα απόβλητα, που προορίζονται κυρίως για λιπασματοποίηση. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να εξασφαλιστεί ότι αυτές οι πλαστικές ύλες είναι σαφώς διακριτές και διαχωρίσιμες, προκειμένου να αποφευχθεί η μόλυνση των διαδικασιών ανακύκλωσης. Η περιβαλλοντική και οικονομική αξιοπιστία τους θα πρέπει να τεκμηριωθεί από ανάλυση του κύκλου ζωής πριν από τη χρήση τους σε ευρύτερη κλίμακα.

4.4.2 Θα ήταν ορθό να ενισχυθούν οι υφιστάμενες νομικές απαιτήσεις μέσω σαφούς διάκρισης μεταξύ των βιοαποικοδομήσιμων πλαστικών που λιπασματοποιούνται με φυσικό τρόπο και αυτών που βιοαποικοδομούνται με τεχνικά μέσα; Αυτά τα προβλήματα πρέπει να συζητηθούν σε επίπεδο εμπειρογνομόνων, με βάση σχετικές πληροφορίες και στοιχεία. Πρέπει να επεκταθούν οι γνώσεις σε αυτόν τον τομέα.

4.4.3 Απαιτεί η χρήση οξο-βιοαποικοδομήσιμων πλαστικών παρεμβάσεις με σκοπό την προστασία των διαδικασιών ανακύκλωσης; Η ΕΟΚΕ δεν διαθέτει επαρκή ικανές πληροφορίες για να αποφανθεί επί της χρήσης οξο-βιοαποικοδομήσιμων πλαστικών.

4.4.4 Πώς θα πρέπει να αντιμετωπίζονται τα βιοπλαστικά όσον αφορά τη διαχείριση των πλαστικών αποβλήτων και τη διατήρηση των πόρων; Η προώθηση της χρήσης βιοπλαστικών θα πρέπει να βασίζεται σε ενδελεχή ανάλυση του κύκλου ζωής. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι «βιο» δεν σημαίνει αναγκαστικά «νέο» (για παράδειγμα, στο παρελθόν, έχουν χρησιμοποιηθεί πλαστικές ύλες με βάση την καζείνη) και η προηγούμενη εμπειρία πρέπει να αξιολογηθεί πολύ προσεκτικά. Τα βιοπλαστικά δεν είναι βιοαποικοδομήσιμα· η βιοαποικοδομησιμότητα είναι εγγενής ιδιότητα που σχετίζεται με τη μοριακή δομή του πολυμερούς.

4.5 Πρωτοβουλίες της ΕΕ για τα θαλάσσια απορρίμματα, συμπεριλαμβανομένων των πλαστικών αποβλήτων· διεθνή μέτρα

4.5.1 Ποιες δράσεις εκτός αυτών που περιγράφονται στην παρούσα Πράσινη Βίβλο θα μπορούσαν να προβλεφθούν για τη μείωση των θαλάσσιων απορριμμάτων; Οι αναλύσεις του τρόπου με τον οποίο τα πλαστικά απόβλητα εισέρχονται στο θαλάσσιο περιβάλλον – τόσο μέσω ατυχημάτων όσο και μέσω συστημικών

διαδικασιών – θα πρέπει να ελεγχθούν και να επεκταθούν σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αυτή τη βάση, θα πρέπει να εξεταστεί, η δυνατότητα πλήρους απαγόρευσης της απόρριψης λυμάτων - συμπεριλαμβανομένων πλαστικών υλικών – στη θάλασσα. Είναι περιττό να ειπωθεί ότι είναι επιθυμητές διαρκείς προσπάθειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού – συμπεριλαμβανομένων δράσεων καθαρισμού των παραλιών και άλλων δραστηριοτήτων - προκειμένου να αλλάξει γενικότερα η στάση του κοινού.

4.5.2 Πώς μπορεί ο καθορισμός του ενοσιακού ποσοτικού στόχου μείωσης των απορριμμάτων στη θάλασσα να παράσχει προστιθέμενη αξία στα μέτρα μείωσης των πλαστικών αποβλήτων εν γένει; Ο καθορισμός ποσοτικών στόχων για τη μείωση των απορριμμάτων στους ωκεανούς δεν θα περιορίσει τα υφιστάμενα πλαστικά απόβλητα, αφού στην πραγματικότητα πρόκειται για απόβλητα που δεν έχουν διατεθεί ως τέτοια και γι' αυτό ποτέ δεν έχουν, από νομική άποψη, αντιμετωπιστεί ως απόβλητα. Εδώ στόχος είναι να χαλιναγωγηθεί η ανάρμοστη συμπεριφορά των ατόμων που απορρίπτουν απόβλητα εκεί όπου δεν πρέπει. Στην πραγματικότητα, πρέπει να δοθούν κίνητρα στο κοινό σε εθνικό και πρωτίστως σε τοπικό επίπεδο – ακόμα και όταν αυτό παραθερίζει σε άλλες χώρες/περιοχές. Η «οικειοποίηση» και το αίσθημα ευθύνης είναι αλληλένδετα. Οι καλές εμπειρίες και πρακτικές θα πρέπει να διαδοθούν.

4.5.3 Πώς θα μπορούσε η ΕΕ να προωθήσει αποτελεσματικότερα την ανάληψη διεθνούς δράσης για τη βελτίωση της διαχείρισης των πλαστικών αποβλήτων παγκοσμίως; Όσον αφορά το ενδεχόμενο πρότασης μέτρων σε διεθνές επίπεδο για τη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των ακτών, θα πρέπει να πραγματοποιηθούν μελέτες για την αξιολόγηση της κατάστασης όπου δεν έχουν ακόμη πραγματοποιηθεί – και να προταθούν λύσεις στα προβλήματα που έχουν εντοπιστεί σε διμερείς και πολυμερείς διαπραγματεύσεις με τρίτες χώρες και περιοχές.

4.5.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ιδιαίτερα τις πρωτοβουλίες που διοργανώνονται από διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων για να μετριαστεί αυτό το σοβαρό πρόβλημα. Η ΕΕ θα μπορούσε να προτείνει μια διεθνή πρωτοβουλία για την οργάνωση καθαρισμού των μεγαλύτερων συσσωρεύσεων επιπλεόντων πλαστικών αποβλήτων στους ωκεανούς. Επίσης, η ΕΕ θα πρέπει να καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να παρεμποδίσει την απόρριψη πλαστικών αποβλήτων με προέλευση την Ευρώπη στη θάλασσα. Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί τη δυνατότητα εφαρμογής των προγραμμάτων αναπτυξιακής βοήθειας προκειμένου να προωθήσει και να στηρίξει περισσότερο αειφόρες πρακτικές διαχείρισης των αποβλήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες και, ειδικότερα, να περιορίσει τη συσσώρευση των πλαστικών αποβλήτων που προέρχονται από αυτές τις χώρες στους ωκεανούς.

Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ

Τα ακόλουθα σημεία της γνωμοδότησης του ειδικευμένου τμήματος τροποποιήθηκαν μεν για να ληφθούν υπόψη οι τροπολογίες που υιοθέτησε η Ολομέλεια, συγκέντρωσαν δε περισσότερο από το ένα τέταρτο των ψήφων (άρθρο 54, παράγραφος 4 του Εσωτερικού Κανονισμού):

Σημείο 4.1.8

Πρέπει να προωθηθεί η χωριστή κατ' οίκον συλλογή όλων των πλαστικών αποβλήτων σε συνδυασμό με συστήματα που προβλέπουν καταβολή συγκεκριμένων ποσών για την απόρριψη υπολειμματικών αποβλήτων («πληρώνω όσο πετώ»); Παρότι ο διαχωρισμός των πλαστικών υλικών από άλλες ροές υλικών είναι επιθυμητός, δεν θα πρέπει να υποτιμηθούν ορισμένες από τις δυσκολίες που παρουσιάζει. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα θεμελιώδη οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα που καθιστούν πιο δύσκολη την ανακύκλωση πλαστικών υλικών, δηλαδή η δυσκολία που παρουσιάζει η μεταφορά μεγάλων (αν και ελαφρών) όγκων αποβλήτων σε μεγάλες αποστάσεις. Η επιβολή χωριστής συλλογής σε κάθε παραγωγό αποβλήτων θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα τα οφέλη της ανακύκλωσης να υπερκαλύπτονται από τα έξοδα μεταφορών στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες τα πλαστικά που πρέπει να διαχωριστούν είναι λίγα. Ως εκ τούτου, δεν θα πρέπει να προβλεφθεί μια γενική, πανευρωπαϊκή απαίτηση, οι δε λεπτομέρειες πρέπει να ρυθμιστούν από τα κράτη μέλη, σε συμμόρφωση με την αρχή της επικουρικότητας.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας επί της τροπολογίας

Υπέρ:	74
Κατά:	50
Αποχές:	22

Σημείο 4.1.11

Μπορεί η ανάληψη περαιτέρω εθελοντικής δράσης, ιδίως από παραγωγούς και εμπόρους λιανικής, να αποτελέσει κατάλληλο και αποτελεσματικό μέσο; Η ανάληψη εθελοντικής δράσης, ιδίως από παραγωγούς και εμπόρους λιανικής, θα μπορούσε να αποτελέσει κατάλληλο και αποτελεσματικό εργαλείο για την αποδοτικότερη χρήση των πόρων στον κύκλο ζωής των πλαστικών προϊόντων, ιδίως στο πλαίσιο συμφωνιών για τη χρήση πλαστικών συσκευασιών με στοιχεία (συνδυασμός υλικών, χρωμάτων, κλπ.) που διευκολύνουν την ανακύκλωση. Ενδέχεται, ωστόσο, να προσκρούσει στους κανόνες ανταγωνισμού, καθώς προϋποθέτει συμφωνίες για τον συντονισμό εμπορικών πρακτικών. Ενδέχεται επίσης να αυξήσει περαιτέρω τη δυσφορία του κοινού αναφορικά με την παρέμβαση της ΕΕ σε τομείς της καθημερινής ζωής που παρουσιάζουν ήδη δυσκολίες. Πριν να προταθούν λύσεις που ενδεχομένως αποτύχουν, πρέπει να εξεταστεί πόσο ρεαλιστικές είναι.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας επί της τροπολογίας

Υπέρ:	77
Κατά:	57
Αποχές:	15

Σημείο 4.3.2

Ποιο είδος πληροφοριών θεωρείτε απαραίτητο για τη χειραφέτηση των καταναλωτών ώστε να συνεισφέρουν άμεσα στην αποδοτικότητα των πόρων κατά την επιλογή πλαστικών προϊόντων; Η απευθείας συμμετοχή των καταναλωτών παρουσιάζει δυσκολίες. Για να αλλάξει ουσιαστικά η συμπεριφορά των καταναλωτών, δεν απαιτείται μόνο ευαισθητοποίηση, αλλά πάνω απ' όλα φιλικά προς το χρήστη προϊόντα και συστήματα που διευκολύνουν τους καταναλωτές να επιλέξουν σωστά, τόσο κατά την αγορά ενός προϊόντος όσο και κατά τη διάθεση των αποβλήτων. Οι μόνες ενδεδειγμένες πληροφορίες για τους καταναλωτές αφορούν τη σωστή διαχείριση των πλαστικών υλικών στη χωριστή συλλογή των οικιακών αποβλήτων – δηλαδή την επισήμανση των ειδών ή τις οδηγίες για τη διαλογή. Η υποχρεωτική ενημέρωση για τη χημική σύνθεση των ανακυκλώσιμων αποβλήτων θα ήταν αντιπαραγωγική, δεδομένου ότι οι καταναλωτές δεν θα δύνανται να λάβουν τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με τις ενέργειες που απαιτούνται.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας επί της τροπολογίας

Υπέρ:	74
Κατά:	66
Αποχές:	13

Σημείο 4.2.4

Με ποιον τρόπο οι πληροφορίες σχετικά με την περιεκτικότητα των πλαστικών σε χημικές ουσίες θα μπορούσαν να καταστούν διαθέσιμες σε όλους τους φορείς της αλυσίδας ανακύκλωσης αποβλήτων; Οι πληροφορίες σχετικά με την περιεκτικότητα των πλαστικών υλικών ή των προϊόντων τους σε χημικές ουσίες είναι διαθέσιμες μέχρι τη στιγμή της πώλησης. Δεν κρίνεται ρεαλιστικό να αναμένουμε ότι θα παραμείνουν διαθέσιμες κατά την ανακύκλωση και την επεξεργασία αποβλήτων. Η αξία αυτών των πληροφοριών για τον καταναλωτή είναι αμφίβολη: για την παρασκευή πλαστικών υλών ή άλλων υλικών συσκευασίας είναι πιο αποτελεσματικό να χρησιμοποιούνται ουσίες, η ασφάλεια των οποίων έχει ελεγχθεί βάσει δοκιμών έκθεσης και αντικτύπου (REACH).

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας επί της τροπολογίας

Υπέρ: 86

Κατά: 51

Αποχές: 6

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών»

COM (2013) 133 final — 2013/0074 (COD)

(2013/C 341/15)

Εισηγητής: ο κ. BUFFETAUT

Το Συμβούλιο, στις 27 Μαρτίου 2013, και το Κοινοβούλιο, στις 15 Απριλίου 2013 αποφάσισαν, σύμφωνα με τα άρθρα 43(2), 100(2), 192(1), 194(2) και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών

COM (2013) 133 final — 2013/0074 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 185 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 5 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το 50 % του πληθυσμού της ΕΕ ζει σε παράκτιες ζώνες. Συνεπώς, οι πολιτικές διαχείρισης των παράκτιων ζωνών και του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού έχουν ιδιαίτερη σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι ιδιαιτέρως ευπρόσδεκτη η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών τόσο στο εσωτερικό των κρατών μελών όσο και μεταξύ των κρατών μελών, ιδιαίτερα δε όσον αφορά τις διασυνοριακές περιοχές, με στόχο την πλήρη συμμετοχή των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών που ασκούν τις δραστηριότητές τους στις περιοχές αυτές.

1.2 Τονίζει την ανάγκη εφαρμογής μιας συμμετοχικής δράσης που να συγκεντρώνει τους διάφορους φορείς που δραστηριοποιούνται, εργάζονται ή εκμεταλλεύονται τις παράκτιες και θαλάσσιες περιοχές, προκειμένου η διαβούλευση να καταλήξει σε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Πράγματι, όλοι μπορεί να συμφωνούν με τους στόχους της Επιτροπής, αλλά η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι αυτή που καθορίζει την επιτυχία της εφαρμογής της οδηγίας. Οι δραστηριότητες που ασκούνται στις εν λόγω θαλάσσιες περιοχές είναι πολύ διαφορετικές: εμπορική αλιεία, υδατοκαλλιέργεια, ερασιτεχνική αλιεία, θαλάσσιες μεταφορές, τουρισμός, καταδύσεις, στρατιωτικές δραστηριότητες, εκμετάλλευση πηγών ενέργειας ... Δραστηριότητες που είναι μεν ανταγωνιστικές, αλλά μπορεί επίσης να είναι συμπληρωματικές.

1.3 Για να είναι αποτελεσματική, η διαβούλευση πρέπει να οργανωθεί σε τοπικό επίπεδο. Η εφαρμογή των οδηγιών σχετικά με τους οικοτόπους (Natura 2000) και το θαλάσσιο περιβάλλον κατέδειξε την ανάγκη να δημιουργηθεί μια εδαφική δυναμική. Παρά τα διαφορετικά συμφέροντα που διακυβεύονται, είναι σημαντικό οι χρήστες των θαλάσσιων ζωνών να μάθουν να επικοινωνούν και να μοιράζονται σαφείς και εφικτούς στόχους. Η μεθοδολογία είναι συνεπώς πολύ σημαντική προκειμένου να αναδειχτεί μια δυναμική ομάδα. Αυτή είναι εφικτή μόνο εάν υπάρχει συμφωνία για την τρέχουσα κατάσταση, με βάση τις πραγματικές συνθήκες στην περιοχή και τις αναμενόμενες εξελίξεις των κατά τόπους δραστηριοτήτων.

1.4 Προκειμένου να διασφαλιστεί η αποδοχή των κανόνων, οι στόχοι και οι δράσεις που αναλαμβάνονται πρέπει να είναι σαφείς και διαφανείς. Η νομοθεσία, για να γίνει σεβαστή πρέπει πρωτίστως να είναι κατανοητή. Ο βασικός άξονας πρέπει να είναι σαφής σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και η διάρθρωση των θαλάσσιων και παράκτιων ζωνών προοδευτική και ολοκληρωμένη.

1.5 Πέραν της αρχής περί διοργάνωσης ενός συστηματικού διαλόγου, ενδεικνύονται να τεθούν προτεραιότητες για τις δραστηριότητες που μπορούν να ασκηθούν στις θαλάσσιες και παράκτιες ζώνες. Δεν μπορούν να καθοριστούν εκ των προτέρων και αναγκαστικά θα διαφοροποιούνται ανάλογα με την συγκεκριμένη κατάσταση κάθε μιας εξ αυτών, τόσο όσον αφορά το γεωγραφικό, το περιβαλλοντικό, και το ανθρώπινο επίπεδο όσο και το οικονομικό. Η αρχή της επικυρικότητας εφαρμόζεται συνεπώς στον τομέα αυτό τόσο σε ενωσιακό επίπεδο όσο και στο εσωτερικό των κρατών μελών.

1.6 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα κράτη μέλη δεν είναι οι μόνοι ενδιαφερόμενοι και ότι η διαβούλευση πρέπει επίσης να οργανωθεί μεταξύ των περιφερειών και των τοπικών αρχών αλλά και μεταξύ οικονομικών κλάδων. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει επίσης να συμμετέχουν στη διαβούλευση αυτή, κυρίως επειδή ορισμένες αποφάσεις θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις στην απασχόληση (στον τομέα της αλιείας και του τουρισμού, για παράδειγμα) και στις συνθήκες εργασίας τους. Υπενθυμίζει ότι η εφαρμογή της οδηγίας Natura 2000 βασίζεται ήδη σε πολλαπλές μορφές τοπικής διακυβέρνησης.

1.7 Στην πράξη, οι δυσκολίες εφαρμογής οφείλονται ειδικότερα στο γεγονός ότι τα νομικά συστήματα διαφέρουν ανάλογα με το αν αφορούν την ξηρά ή τη θάλασσα, αλλά οι δύο χώροι είναι αλληλένδετοι και ο ένας επηρεάζει τον άλλο. Επιπλέον οι προσεγγίσεις των προβλημάτων μπορούν εύκολα να καταστούν συνεχιακές. Επομένως, είναι αναγκαίο να επιτευχθεί η σωστή ισορροπία μεταξύ των έννομων συμφερόντων και των αναγκών του κοινού καλού, χωρίς ιδεολογικές προκαταλήψεις.

1.8 Με γνώμονα την πραγματική κατάσταση, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αρχή της αναθεώρησης, σε τακτά χρονικά διαστήματα, των προγραμμάτων σχεδιασμού και των στρατηγικών διαχείρισης, αλλά τονίζει ότι αντενδείκνυται ο εγκλωβισμός σε μια ρυθμιστική άποψη των πραγμάτων. Πρόκειται για τη διαχείριση ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε μια μεταβαλλόμενη και ευαίσθητη περιοχή. Ενδεικνύεται συνεπώς η επιχειρηματολογία να γίνεται με όρους ροών, δηλαδή δυναμικά.

1.9 Το ζήτημα των πηγών χρηματοδότησης των πολιτικών αυτών είναι προφανώς πολύ σημαντικό. Μεταξύ αυτών των πηγών χρηματοδότησης περιλαμβάνονται οι πόροι που προβλέπονται στο πλαίσιο Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής, αλλά θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν και άλλες πηγές χρηματοδότησης όπως για παράδειγμα η χρηματοδότηση για την αλιεία, τη διαχείριση του περιβάλλοντος (Natura 2000) και την περιφερειακή ανάπτυξη ή ακόμη και την ΚΓΠ. Θα πρέπει επομένως να ληφθεί μέριμνα ώστε η πληθώρα των πηγών χρηματοδότησης να μην βλάπτει την εφαρμογή των πολιτικών αυτών. Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές θα πρέπει να συμβάλουν στη συνεκτικότητα των διαφόρων ταμείων συνοχής.

1.10 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι αυτές οι χρηματοδοτήσεις συμβάλλουν σημαντικά στην ανθρώπινη δυναμική παρακολούθηση της διαβούλευσης και των δράσεων που εκτελούνται στο πλαίσιο της νέας οδηγίας. Χωρίς την παρουσία ανθρώπων που να γνωρίζουν να κινητοποιούν τους πόρους και να υποστηρίζουν την εφαρμογή των παρεμβάσεων, οι προσπάθειες μπορεί να αποβούν άκαρπες ή χωρίς μέλλον.

1.11 Στο βαθμό που είναι γνωστό ότι το μεγαλύτερο μέρος των θαλάσσιων οικολογικών προβλημάτων οφείλεται στα απόβλητα ξηράς, φαίνεται λογικό ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός να συνοδεύεται από συντονισμένο ή και ενσωματωμένο χωροταξικό σχεδιασμό των παράκτιων ζωνών.

1.12 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι ορισμένα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες καταστάσεις. Έτσι, σχεδόν όλες οι πολωνικές παράκτιες περιοχές έχουν χαρακτηριστεί ως Natura 2000, γεγονός που καθιστά δύσκολο τον συνδυασμό των νέων οικονομικών δραστηριοτήτων με την προστασία του περιβάλλοντος (στην πραγματικότητα όπως στην ξηρά, οι τρέχουσες ή σε εξέλιξη οικονομικές δραστηριότητες ενσωματώνονται σε έγγραφα διαχείρισης φυσικών τόπων).

1.13 Όσον αφορά την αξιολόγηση, τη συλλογή δεδομένων, την ανταλλαγή πληροφοριών, τα κριτήρια μπορεί να διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Ενδεικνύεται συνεπώς να θεσπίσει η Επιτροπή ένα είδος κοινού «δικτύου ανάγνωσης», έτσι ώστε οι εκτιμήσεις και τα δεδομένα που συλλέγονται να είναι συνεπή και συγκρίσιμα.

1.14 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επιμένει ότι θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα η νέα νομοθεσία να μην αντικρούει ή να μην παρεμποδίζει την εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας, όπως οι οδηγίες σχετικά με τους οικότοπους (Natura 2000) και το θαλάσσιο περιβάλλον, αλλά αντίθετα να τις ενισχύει εφόσον είναι μόνο στην αρχή της εφαρμογής τους. Η νέα αυτή οδηγία θα πρέπει να θεωρείται ως ένας νέος πυλώνας του οικοδομήματος της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1.15 Τέλος, η ΕΟΚΕ επιμένει ώστε η συμμετοχή του κοινού, που προβλέπεται στο άρθρο 9 της πρότασης, να πραγματοποιείται κοντά στις τοπικές πραγματικότητες, γιατί κάθε περιοχή έχει τις ιδιαιτερότητές της τόσο σε περιβαλλοντικό και γεωγραφικό επίπεδο όσο και σε οικονομικό.

2. Εισαγωγή

2.1 Η παρούσα πρόταση εντάσσεται στο πλαίσιο της πολιτικής για την παροχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση μιας στερεάς θαλάσσιας συνιστώσας. Προφανής φιλοδοξία αν αναλογιστεί κανείς την έκταση των ευρωπαϊκών ακτών και των αποκλειστικών οικονομικών ζωνών τους, συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών, ιδιαίτερα σημαντικών για ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Ισπανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία.

2.2 Για την Επιτροπή, η πρόκληση συνίσταται στον συνδυασμό των οικονομικών, των κοινωνικών και των περιβαλλοντικών επιταγών. Πράγμα που φαίνεται στοιχειώδες. Αυτή η αναζήτηση αφορά τόσο τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό όσο και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών όπου σημειώνονται πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στη θάλασσα και την ξηρά.

2.3 Κύριος στόχος της πρότασης οδηγίας είναι, σύμφωνα με τη συνήθη φρασεολογία, η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των θαλάσσιων και των παράκτιων δραστηριοτήτων και της βιώσιμης χρήσης των παράκτιων και θαλάσσιων πόρων.

2.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί μια προγραμματισμένη και συντονισμένη διαχείριση των περιοχών αυτών προκειμένου να αποφευχθούν συγκρούσεις σε ό,τι αφορά τη χρήση καθώς και μια αρμονική εκμετάλλευση. Ως εκ τούτου, η προτεινόμενη δράση δεν είναι τομεακή, αλλά εγκάρσια. Το πεδίο εφαρμογής του κειμένου είναι, επομένως, πολύ ευρύ, πράγμα που ενδεχομένως δημιουργήσει ερωτηματικά ως προς την εφαρμογή του στην πράξη.

2.5 Αναμένεται η συνεργασία των κρατών μελών τα οποία θα αναλάβουν την υλοποίηση αυτού του χωροταξικού σχεδιασμού και της ολοκληρωμένης διαχείρισης. Πρόκειται για τον συντονισμό των εθνικών και των περιφερειακών τομεακών πολιτικών, προκειμένου να επιτευχθεί ένα συνεκτικό σύνολο, συμπεριλαμβανομένης της διασυνοριακής διάστασης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η παρούσα πρόταση οδηγίας δεν εφαρμόζεται σε «δραστηριότητες με αποκλειστικό σκοπό την άμυνα ή την εθνική ασφάλεια».

3. Επιδιωκόμενοι στόχοι

3.1 Η Επιτροπή επιθυμεί τα κράτη μέλη να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν ένα θαλάσσιο χωροταξικό σχέδιο ή σχέδια και μια ολοκληρωμένη στρατηγική ή στρατηγικές για τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών. Φυσικά, τα μέσα αυτά θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τόσο τις ιδιαιτερότητες των περιφερειών και των υποπεριφερειών, όσο και τον τομέα δραστηριοτήτων.

3.2 Δεδομένων αυτών των γενικών αρχών, πρόκειται συγκεκριμένα για:

— την εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης, προωθώντας την ανάπτυξη των θαλάσσιων πηγών ενέργειας (ρεύματα, παλίρροιες, κύματα, ανέμους, κλπ ...).

- την ανάπτυξη των θαλάσσιων μεταφορών με αποτελεσματικό τρόπο·
- την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας·
- τη διασφάλιση της διατήρησης και της βελτίωσης του περιβάλλοντος·
- τη εξασφάλιση παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή.

4. Οι απαιτήσεις της Επιτροπής

4.1 Ως ειθισται, η Επιτροπή καθορίζει μια σειρά από περισσότερο ή λιγότερο γραφειοκρατικές υποχρεώσεις που προορίζονται για την επίτευξη των στόχων αυτών. Μεταξύ αυτών των υποχρεώσεων, επισημαίνονται:

- ο αμοιβαίος συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών·
- η διασυνοριακή συνεργασία·
- η αναγνώριση των διασυνοριακών συνεπειών των εφαρμοζόμενων πολιτικών.

4.2 Όσον αφορά τα χωροταξικά σχέδια πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι δραστηριότητες σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την εκμετάλλευση κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου, τις θαλάσσιες μεταφορές, τα υποβρύχια καλώδια και συστήματα αγωγών, την αλιεία, την υδατοκαλλιέργεια και τις περιοχές διατήρησης της φύσης.

4.3 Όσον αφορά τις στρατηγικές διαχείρισης των παράκτιων ζωνών θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η χρήση των φυσικών πόρων, ιδίως στον τομέα της ενέργειας, της ανάπτυξης των υποδομών (ενέργεια, λιμάνια, θαλάσσια έργα ...), της γεωργίας και της βιομηχανίας, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, της διαχείρισης και της προστασίας των οικοσυστημάτων, των παράκτιων περιοχών και τοπίων, καθώς και οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

4.4 Το κείμενο προβλέπει ότι κράτη μέλη καθορίζουν τα μέσα για τη δημόσια συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών στην ανάπτυξη των θαλάσσιων χωροταξικών σχεδίων και στρατηγικών για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, πράγμα το οποίο ενδιαφέρει πολύ την ΕΟΚΕ.

4.5 Όλα αυτά μπορούν να εφαρμοστούν αποτελεσματικά μόνον εάν υπάρξει πραγματική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών αλλά και με τρίτες χώρες, εφόσον οι θαλάσσιες περιοχές είναι, εξ ορισμού, ανοιχτοί χώροι σε διαρκή αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

5. Η εφαρμογή στην πράξη

5.1 Εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να ορίσει τις αρμόδιες αρχές για την εφαρμογή της οδηγίας και να ανακοινώσει στην Επιτροπή τον κατάλογο των αρχών αυτών. Επίσης, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλλουν στην Επιτροπή εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας. Ενδείκνυται η λήψη απόφασης να είναι όσο το δυνατόν πλησιέστερα στους ενδιαφερόμενους ανθρώπους (χρήστες της θάλασσας) και στις τοπικές πραγματικότητες.

5.2 Το κείμενο παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί εκτελεστικές πράξεις για τη διευκρίνιση ορισμένων στοιχείων ή διοικητικών απαιτήσεων, πράγμα που είναι απολύτως αποδεκτό αρκεί να μην αποτελεί μέσο δημιουργίας νέων υποχρεώσεων που δεν προβλέπονται στο κείμενο αναφοράς.

6. Γενικές παρατηρήσεις

6.1 Το πεδίο εφαρμογής της παρούσας πρότασης είναι εξαιρετικά ευρύ και προστίθεται σε υπάρχοντα κείμενα: η οδηγία για τους οικοτόπους, γνωστή ως οδηγία Natura 2000, και η οδηγία για το θαλάσσιο περιβάλλον DCSMM σχετικά με όλες τις παράκτιες θαλάσσιες περιοχές. Η διαχείριση όλων πραγματοποιείται από νέες τοπικές, περιφερειακές ή εθνικές αρχές διακυβέρνησης.

6.2 Το βασικό ερώτημα είναι πως η προτεινόμενη νέα νομοθεσία μπορεί να διαρθρωθεί και να συντονιστεί με τις υφιστάμενες οδηγίες;

6.3 Η ίδια η έκταση του πεδίου εφαρμογής της νέας πρότασης ενδέχεται να ακυρώσει τα αποτελέσματά της με τη σύνταξη εκθέσεων ιδιαίτερα γραφειοκρατικής φύσεως. Είναι άκρως απαραίτητο να παραμείνει κοντά στις απτές πραγματικότητες.

6.4 Ο δεδηλωμένος στόχος είναι να επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός των πολιτικών όσον αφορά το θαλάσσιο περιβάλλον. Κανείς δεν μπορεί να αντιταχθεί στον στόχο αυτό, αλλά παραμένει το ερώτημα μήπως θα ήταν πιο συνετό να αφηθούν οι υπάρχουσες νομοθεσίες να φθάσουν σε μια πλήρη αποτελεσματικότητα πριν προστεθεί ένα νέο ρυθμιστικό «στρώμα». Απαιτείται ωριμότητα για να επιτευχθεί η επιδιωκόμενη αποτελεσματικότητα και είναι απαραίτητο να είναι σαφές αυτό που πρέπει να εφαρμοστεί. Ο Καρδινάλιος Ρισελιέ είχε ήδη παρατηρήσει ότι ένας καλός νόμος είναι ένας νόμος που είναι κατανοητός.

6.5 Αυτός ο καλύτερος συντονισμός είναι επίσης αναγκαίος όσον αφορά την χορήγηση των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων για την υποστήριξη της εφαρμογής της νέας οδηγίας. Οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές θα πρέπει να θεωρούνται ως ένα πλαίσιο που καθιστά δυνατή τη μεγαλύτερη συνοχή των προς αξιοποίηση διαφόρων ταμείων συνοχής.

6.6 Οι διάφορες δραστηριότητες που ασκούνται στις θαλάσσιες και παράκτιες ζώνες εξαρτώνται από πολλούς οικονομικούς, επιστημονικούς, πολιτικούς και διοικητικούς φορείς. Υπάρχει εξάλλου ανταγωνιστική χρήση μεταξύ των οικονομικών τομέων: αλιεία, μεταφορές, εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων, τουρισμός ... Επιπλέον, η επιρροή των χερσαίων δραστηριοτήτων στις παράκτιες ζώνες είναι ιδιαίτερα σημαντική και περίπλοκη. Αυτή η αλληλεπίδραση αποκλείει την με ανεξάρτητο τρόπο εξέταση των χερσαίων και θαλάσσιων ζωνών.

6.7 Επομένως, πρέπει να αποφευχθεί η υπερβολικά διοικητική προσέγγιση που ενδέχεται να περιπλέξει τα πράγματα ή να επιβραδύνει και να καθυστερήσει τη δράση. Αντιθέτως, είναι πραγματικά αναγκαία η σύνδεση των επαγγελματιών οι οποίοι δραστηριοποιούνται στις θαλάσσιες και παράκτιες ζώνες: οικονομικοί φορείς, κοινωνικοί εταίροι, επιστήμονες, ΜΚΟ ... Δεν πρόκειται για επιβάρυνση της διαδικασίας, αλλά για αποφυγή μεταγενέστερων αμφισβητήσεων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών, ή λήψεως αποφάσεων μακράν των απτών πραγματικότητων.

7. Ειδικές παρατηρήσεις

7.1 Υπενθυμίζεται ότι ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός και η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών πρέπει να συνάδουν με τις οδηγίες που έχουν ήδη υιοθετηθεί και κυρίως με την οδηγία που αφορά τη στρατηγική για το θαλάσσιο περιβάλλον (2008) και την οδηγία για τους οικοτόπους (Natura 2000, 1992, που εφαρμόστηκε καθυστερημένα στις παράκτιες ζώνες). Αυτό το σύνολο αποτελεί σήμερα την Ολοκληρωμένη Θαλάσσια Πολιτική της ΕΕ (ΟΘΠ).

7.2 Η εφαρμογή της νέας αυτής οδηγίας θα πρέπει επίσης να είναι σύμφωνη με την αρχή της επικουρικότητας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών, αλλά και στο υπο-κρατικό επίπεδο. Πράγματι, οι προτεραιότητες που καθορίζονται στην οδηγία, πρέπει να συμβαδίζουν με ορισμένες προτεραιότητες που διαφέρουν από τη μία περιοχή στην άλλη και από τη μία ζώνη στην άλλη. Δεν γίνεται να αντιμετωπιστεί η Βαλτική Θάλασσα και η Μεσόγειος Θάλασσα με τον ίδιο τρόπο, τόσο λόγω των

γεωγραφικών χαρακτηριστικών όσο και λόγω των οικολογικών χαρακτηριστικών. Τέτοιες όμως διαφορές υφίστανται επίσης από περιοχή σε περιοχή και από παράκτια ζώνη σε παράκτια ζώνη.

7.3 Μια από τις πλέον χρήσιμες πτυχές της πρότασης είναι η οργάνωση αμοιβαίας συνεργασίας μεταξύ των αρχών διαχείρισης, η οποία να συνοδεύεται από μέτρα πληροφόρησης και ελέγχου. Για να είναι όλα αυτά πραγματικά αποτελεσματικά, θα ήταν χρήσιμο να καθοριστούν κοινά γενικά κριτήρια ώστε οι πληροφορίες και τα δεδομένα να μπορούν εύκολα να ανταλλάσσονται και να ανακινούνται όχι μόνο μεταξύ των αρχών, αλλά και μεταξύ όλων των φορέων που ασκούν παράκτιες και θαλάσσιες δραστηριότητες. Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι για την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας απαιτείται μια κατάλληλη μέθοδος η οποία να επιτρέπει την κινητοποίηση των διαφόρων τοπικών, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων γύρω από κοινούς στόχους, με σημείο αναφοράς κοινές απόψεις για την τρέχουσα κατάσταση. Η πρόκληση έγκειται στην ικανότητα επικοινωνίας όσων είναι υπεύθυνοι για τις πολύ διαφορετικές δραστηριότητες που ασκούνται στην ίδια παράκτια και θαλάσσια ζώνη.

7.4 Τα απόβλητα ξηράς (αστικά ή βιομηχανικά απόβλητα και μακροαπόβλητα που μεταφέρονται από πλημμυρισμένους ποταμούς ...) και οι κατασκευές που αποσκοπούν να μειώσουν τη δύναμη της θάλασσας (λιμάνια, επιχωματώσεις, αντιδιαβρωτικά έργα ...) επειδή είναι πολύ βλαβερά για το θαλάσσιο περιβάλλον, θα πρέπει ο χωροταξικός σχεδιασμός των παράκτιων ζωνών να αποτελέσει αντικείμενο συντονισμού ή ακόμη και ενσωμάτωσης στις πολιτικές παράκτιας διαχείρισης και χωροταξικού θαλάσσιου σχεδιασμού.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ορισμένων μεταβατικών διατάξεων για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. [...] [AA] όσον αφορά τους πόρους και την κατανομή τους για το έτος 2014 και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου και των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. [...] [AE], (ΕΕ) αριθ. [...] [O] και (ΕΕ) αριθ. [...] [εΚΟΑ] όσον αφορά την εφαρμογή τους κατά το έτος 2014»

COM(2013) 226 final — 2013/0117 (COD)

(2013/C 341/16)

Εισηγητής: ο κ. **Seamus BOLAND**

Στις 21 Μαΐου και στις 17 Ιουλίου 2013, και σύμφωνα με τα άρθρα 43 (2) και 207 (2) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αντιστοίχως, αποφάσισαν να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ορισμένων μεταβατικών διατάξεων για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. [...] [AA] όσον αφορά τους πόρους και την κατανομή τους για το έτος 2014 και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου και των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. [...] [AE], (ΕΕ) αριθ. [...] [O] και (ΕΕ) αριθ. [...] [εΚΟΑ] όσον αφορά την εφαρμογή τους κατά το έτος 2014

COM(2013) 226 final — 2013/0117 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 138 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση θέσπισης μεταβατικών διατάξεων για το 2014 ως προς ορισμένους κανόνες που συνδέονται με την Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ), ειδικότερα με το σύστημα άμεσων ενισχύσεων και την παροχή στήριξης υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ).

1.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τις μεταβατικές ρυθμίσεις που προβλέπονται για το 2014, οι οποίες εξασφαλίζουν τη συνέχεια της παροχής ενισχύσεων στους δικαιούχους σε περίπτωση καθυστερημένης υιοθέτησης των νέων σχεδίων αγροτικής ανάπτυξης και αναγκαστικής μετάθεσης σε μεταγενέστερη ημερομηνία, για πρακτικούς και διοικητικούς λόγους, της εφαρμογής του νέου συστήματος άμεσων ενισχύσεων. Σε αντίθετη περίπτωση, αγροτικές οικογένειες θα βρεθούν σε κρίσιμη κατάσταση και θα στερηθούν την υποστήριξη που είναι απαραίτητη για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών μέτρων –εν ολίγοις, ένα μεγάλο μέρος της προστασίας στον τομέα αυτό θα εκλείψει.

1.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά ένθερμα να διασφαλιστεί ότι οι δικαιούχοι ενισχύσεων βάσει των «κλασικών» καθεστώτων που κατοικούν σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές δεν θα βρεθούν, με κανένα τρόπο, σε μειονεκτική θέση εξαιτίας των μεταβατικών ρυθμίσεων. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης με ανησυχία ότι οι απομακρυσμένες κοινότητες, οι οποίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις γεωργοπεριβαλλοντικές συμφωνίες για την εξασφάλιση του εισοδήματός τους με αντάλλαγμα την παροχή ζωτικών υπηρεσιών κοινής ωφελείας, ενδέχεται να υποστούν μείωση του εισοδήματός τους κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, που λήγει το 2020.

1.3.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά οι μεταβατικές ενισχύσεις υπέρ αυτών των κοινοτήτων να αντανakλούν το ύψος της χρηματοδότησης που έχει ήδη συμφωνηθεί στο πλαίσιο του παλαιού προγράμματος.

1.4 Η ΕΟΚΕ συνιστά ένθερμα οι μεταβατικές ρυθμίσεις να αναλυθούν από την Επιτροπή, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι επιπτώσεις των προτεινόμενων μειώσεων στις αγροτικές οικογένειες θα ελαχιστοποιηθούν και ότι ο αντίκτυπος των περικοπών στις περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες θα είναι τουλάχιστον ουδέτερος.

1.5 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι μεταβατικές ρυθμίσεις θα πρέπει να εξασφαλίζουν τη δυνατότητα ανάληψης νέων υποχρεώσεων για τη λήψη μέτρων, το 2014, με βάση την έκταση και τα ζώα, καθώς και για τη λήψη επειγόντων μέτρων επιχειρηματικών επενδύσεων, ακόμη και αν οι πόροι που έχουν διατεθεί για την τρέχουσα περίοδο έχουν εξαντληθεί.

1.6 Στο πλαίσιο των οριζόντιων κανόνων που διέπουν τη χρηματοδότηση της ΚΓΠ, η μετάθεση σε μεταγενέστερη ημερομηνία της εφαρμογής του νέου συστήματος άμεσων ενισχύσεων συνεπάγεται τη λήψη μεταβατικών μέτρων για το Σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις (ΣΠΣΠΕ), το Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ) και την πολλαπλή συμμόρφωση, λόγω της σχέσης τους με τις άμεσες ενισχύσεις. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί επιτακτική την ανάγκη υιοθέτησης ειδικών μεταβατικών κανόνων εκ μέρους του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πριν τη λήξη του έτους, οι οποίοι θα τροποποιούν τις ισχύουσες βασικές πράξεις της ΚΓΠ, εφόσον αυτό ενδείκνυται.

1.7 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι κανένας από τους μεταβατικούς κανόνες δεν θα πρέπει να υπονομεύεται από την επιβολή μη ρεαλιστικών εθνικών ανώτατων ορίων στα διαθέσιμα κονδύλια.

2. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

2.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξακολουθεί να συνεργάζεται εντατικά με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με σκοπό την επίτευξη τελικής πολιτικής συμφωνίας ως προς τη μεταρρύθμιση της ΚΠΠ. Τα βασικά σημεία της συμφωνίας οριστικοποιήθηκαν στα τέλη Ιουνίου 2013 και, συνεπώς, οι νέες νομοθετικές ρυθμίσεις θα μπορούν να τεθούν σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2014. Ωστόσο, τελική συμφωνία δεν έχει ακόμη επιτευχθεί, πράγμα που σημαίνει ότι δεν είναι ρεαλιστικό να αναμένεται ότι τα κράτη μέλη θα έχουν θεσπίσει όλες τις σχετικές απαραίτητες διοικητικές διαδικασίες κατά την εν λόγω ημερομηνία.

2.2 Μετά από συζήτηση που διεξήχθη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, οι διάφοροι κανονισμοί και εκτελεστικές πράξεις αναμένεται να εγκριθούν μέχρι το τέλος του 2013, με τη μεταρρύθμιση της ΚΠΠ να τίθεται σε ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 2014.

2.3 Για να εξασφαλιστεί μια συνέχεια, η Επιτροπή επιδιώκει, με την πρότασή της της 18ης Απριλίου 2013, τη θέσπιση μεταβατικών κανόνων για ορισμένα στοιχεία της πολιτικής. Αυτό σημαίνει ότι το Καθεστώς Ενιαίας Ενίσχυσης (ΚΕΕ) και το Καθεστώς Ενιαίας Στρεμματικής Ενίσχυσης (ΚΕΣΕ), καθώς και εκείνο που διέπει τις παροχές ειδικής στήριξης βάσει του άρθρου 68, θα εξακολουθήσουν να ισχύουν και κατά το οικονομικό έτος 2014. Κατά συνέπεια, οι νέοι κανόνες, π.χ. αυτοί που συνδέονται με την προστασία του περιβάλλοντος, θα αρχίσουν να ισχύουν μόνον μετά τις αρχές του 2015, πράγμα που θα επιτρέπει στους οργανισμούς πληρωμών να έχουν στη διάθεσή τους περισσότερο χρόνο για να προετοιμαστούν για τις αλλαγές αυτές.

2.4 Μια πρώτη πολιτική συμφωνία για τη μεταρρύθμιση της γεωργικής πολιτικής της ΕΕ συνήφθη, στις 27 Ιουνίου 2013, από το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή, μετά από τρεις μήνες εντατικών τριμερών διαπραγματεύσεων. Αναμένονται ακόμη, ωστόσο, η επίσημη λήξη των διαπραγματεύσεων για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο του προϋπολογισμού της ΕΕ (2014-2020) και η επιβεβαίωση της συμφωνίας από την Επιτροπή Γεωργίας, την ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και το Συμβούλιο.

2.5 Η υπό εξέταση πρόταση συνδέεται με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 335/2013 της Επιτροπής, της 12ης Απριλίου 2013, σχετικά με την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1974/2006 για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΤΑΑ.

2.6 Όσον αφορά τις ενισχύσεις υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης, η συνήθης πρακτική είναι η θέσπιση μεταβατικών κανόνων για τη γεφύρωση του κενού μεταξύ των δύο πολυετών περιόδων προγραμματισμού. Στην παρούσα περίπτωση, ωστόσο, απαιτούνται και ορισμένες ειδικές μεταβατικές ρυθμίσεις, κυρίως για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της καθυστερημένης εφαρμογής του νέου καθεστώτος άμεσων ενισχύσεων. Η υπό εξέταση πρόταση προβλέπει επίσης και νέες μεταβατικές διατάξεις για την Κροατία.

2.7 Πρόθεση της Επιτροπής είναι να διασφαλιστεί ότι οι οργανισμοί πληρωμών θα έχουν στη διάθεσή τους τον χρόνο που απαιτείται για τη θέσπιση των κατάλληλων διοικητικών ρυθμίσεων και τη διασφάλιση της ορθής διαχείρισης των κεφαλαίων της ΕΕ, ώστε οι αγρότες να είναι σε θέση να κατανοήσουν τους νέους κανόνες και να μην ωθηθούν προς κάτι νέο χωρίς να είναι έτοιμοι.

3. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

3.1 Στόχος της πρότασης της Επιτροπής είναι η θέσπιση ορισμένων μεταβατικών διατάξεων για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΤΑΑ.

3.2 Οι μεταβατικές διατάξεις είναι απαραίτητες για τον καθορισμό των τεχνικών ρυθμίσεων που θα επιτρέψουν την ομαλή προσαρμογή των ενδιαφερομένων στις νέες συνθήκες, ενώ ταυτόχρονα θα εξασφαλίσουν τη συνέχεια των διαφόρων μορφών στήριξης κατά την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013.

3.3 Για να μπορέσουν τα κράτη μέλη να έχουν στη διάθεσή τους τον χρόνο να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των γεωργικών τομέων τους ή να ενισχύσουν την πολιτική τους υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης με πιο ευέλικτο τρόπο, θα πρέπει να τους αναγνωριστεί η δυνατότητα μεταφοράς πόρων από τα ανώτατα όρια των άμεσων ενισχύσεων τους προς τα κονδύλια που προορίζονται για την αγροτική ανάπτυξη και από τα κονδύλια που προορίζονται για την αγροτική ανάπτυξη προς τα ανώτατα όρια των άμεσων ενισχύσεων τους. Ταυτόχρονα, στα κράτη μέλη στα οποία το επίπεδο των άμεσων ενισχύσεων παραμένει χαμηλότερο από το 90 % του μέσου επιπέδου της Ένωσης, θα πρέπει να αναγνωριστεί η δυνατότητα μεταφοράς συμπληρωματικών πόρων από τα κονδύλιά τους που προορίζονται για την αγροτική ανάπτυξη προς τα ανώτατα όρια των άμεσων ενισχύσεων τους. Αυτές οι επιλογές θα πρέπει να γίνουν, εντός ορισμένων ορίων, άπαξ, για το συνολικό διάστημα των οικονομικών ετών 2015-2020.

3.4 Το καθεστώς ενιαίας στρεμματικής ενίσχυσης που προβλέπεται βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 έχει μεταβατικό χαρακτήρα και επρόκειτο να λήξει στις 31 Δεκεμβρίου 2013. Δεδομένου ότι το νέο καθεστώς βασικής ενίσχυσης θα αντικαταστήσει το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης την 1η Ιανουαρίου 2015, είναι απαραίτητη η παράταση του καθεστώτος ενιαίας στρεμματικής ενίσχυσης για το έτος 2014, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο τα νέα κράτη μέλη να υποχρεωθούν να εφαρμόσουν το καθεστώς ενιαίας ενίσχυσης μόνον για ένα έτος.

3.5 Όσον αφορά τις άμεσες ενισχύσεις, θα πρέπει να παρέχεται επαρκής χρόνος στα κράτη μέλη, και ειδικότερα στους οργανισμούς πληρωμών τους, ώστε να μπορούν να θεσπίσουν ρυθμίσεις που θα επιτρέψουν την καταβολή των ενισχύσεων στους δικαιούχους, και να καθιερώσουν, ταυτόχρονα, τις διαδικασίες που απαιτούνται για την έναρξη του νέου προγράμματος. Ως εκ τούτου, οι αιτήσεις για το 2014 θα εξεταστούν στο πλαίσιο των μεταβατικών κανόνων.

3.6 Όσον αφορά τον δεύτερο πυλώνα, ο ορισμός μεταβατικών κανόνων μεταξύ των δύο προγραμματικών περιόδων αποτελεί συνήθη πρακτική. Οι μεταβατικοί κανόνες απαιτούνται γενικά για να καλυφθεί το κενό μεταξύ δύο συνεχόμενων περιόδων προγραμματισμού. Ωστόσο, στην συγκεκριμένη περίπτωση, απαιτούνται, για την αγροτική ανάπτυξη, ορισμένες ειδικές μεταβατικές ρυθμίσεις, ιδίως για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που θα προκύψουν λόγω της καθυστερημένης θέσης σε εφαρμογή του νέου καθεστώτος άμεσων ενισχύσεων ως προς ορισμένα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης, ιδίως όσον αφορά τη γραμμή βάσης για τα γεωργοπεριβαλλοντικά και κλιματικά μέτρα και την εφαρμογή των κανόνων πολλαπλής συμμόρφωσης. Οι μεταβατικές ρυθμίσεις είναι επίσης αναγκαίες ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να συνεχίσουν να αναλαμβάνουν νέες υποχρεώσεις για τα μέτρα με βάση την έκταση και τα ζώα το 2014, ακόμη και αν οι πόροι για την τρέχουσα περίοδο έχουν εξαντληθεί. Οι νέες αυτές αναλήψεις υποχρεώσεων καθώς και οι αντίστοιχες τρέχουσες αναλήψεις υποχρεώσεων είναι επιλέξιμες στο πλαίσιο των νέων δημοσιονομικών κονδυλίων των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης της επόμενης περιόδου προγραμματισμού.

3.7 Βάσει των νομικών δεσμεύσεων που συνδέονται με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, τα κράτη μέλη μπορούν να συνεχίσουν να αναλαμβάνουν νέες νομικές δεσμεύσεις προς δικαιούχους το 2014 δυνάμει των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης που έχουν εγκριθεί με βάση τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1698/2005, ακόμη και μετά την εξάντληση των χρηματοδοτικών πόρων της περιόδου προγραμματισμού 2007-2013, μέχρι την έγκριση του αντίστοιχου προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Οι δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν βάσει αυτών των δεσμεύσεων είναι επιλέξιμες σύμφωνα με το άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού.

4. Δημοσιονομικές επιπτώσεις

4.1 Η παρούσα πρόταση κανονισμού εφαρμόζει απλώς τις προτάσεις της Επιτροπής για το ΠΔΠ και τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ για το οικονομικό έτος 2015, λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 8ης Φεβρουαρίου 2013. Ενσωματώνει τη συμφωνία εξωτερικής σύγκλισης των άμεσων ενισχύσεων, την ευελιξία μεταξύ των πυλώνων της ΚΓΠ, καθώς και το ποσοστό συγχρηματοδότησης για την αγροτική ανάπτυξη.

4.2 Όσον αφορά τις άμεσες ενισχύσεις, από τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 8ης Φεβρουαρίου 2013 απορρέει ότι, σε σύγκριση με την πρόταση της Επιτροπής, η μείωση θα είναι ύψους 830 εκατ. ευρώ (σε τρέχουσες τιμές) για το οικονομικό έτος 2015 (που αντιστοιχεί στο έτος υποβολής αιτήσεων 2014 για τις άμεσες ενισχύσεις).

4.3 Στην κατανομή των ανώτατων ορίων των άμεσων ενισχύσεων μεταξύ των κρατών μελών λαμβάνεται υπόψη, από το οικονομικό έτος 2015, η εξωτερική σύγκλιση. Σε σύγκριση με την πρόταση της Επιτροπής, τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τροποποιούν το χρονοδιάγραμμα της σύγκλισης (6 έτη) και προσθέτουν ένα ελάχιστο όριο 196 ευρώ/εκτάριο που θα πρέπει να επιτευχθεί μέχρι το οικονομικό έτος 2020. Σε σύγκριση, πάλι, με την πρόταση της Επιτροπής, η ευελιξία μεταξύ των πυλώνων αυξάνεται σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Θα είναι δημοσιονομικά ουδέτερη, δεδομένου ότι ακριβώς τα ίδια ποσά που αφαιρούνται από ένα ταμείο (ΕΓΤΕ ή ΕΓΤΑΑ) θα καταστούν διαθέσιμα στο άλλο (ΕΓΤΕ ή ΕΓΤΑΑ).

4.4 Όσον αφορά την αγροτική ανάπτυξη, το υπό εξέταση σχέδιο κανονισμού αποσκοπεί στην εξασφάλιση της συνέχειας μιας σειράς μέτρων που αφορούν τις πολυτεείς αναλήψεις υποχρεώσεων. Οι συγκεκριμένες διατάξεις δεν έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις, διότι τα κονδύλια για την αγροτική ανάπτυξη παραμένουν αμετάβλητα. Ωστόσο, η χρονική κατανομή των πληρωμών ενδέχεται να είναι ελαφρώς διαφορετική, στο παρόν, όμως, στάδιο δεν μπορεί να υπολογιστεί.

4.5 Η πρόταση περιλαμβάνει διατάξεις που επιτρέπουν στην Επιτροπή να εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις σύμφωνα με το άρθρο 290 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1 Είναι επιτακτική η ανάγκη να εξασφαλιστεί η συνέχεια της παροχής ενισχύσεων στους δικαιούχους στις αγροτικές περιοχές, όπως αποδεικνύεται από τα ακόλουθα δεδομένα:

— περισσότερο από το 77 % των εδαφών της ΕΕ έχει χαρακτηριστεί «αγροτικές περιοχές» (το 47 % είναι γεωργική γη και το

30 % δάση) και σε αυτό κατοικεί περίπου το ήμισυ του πληθυσμού της (αγροτικές κοινότητες και άλλοι κάτοικοι).

— συνολικά, η γεωργία και η βιομηχανία γεωργικών ειδών διατροφής –η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τομέα της γεωργίας για τον εφοδιασμό της– αντιπροσωπεύουν το 6 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ, αριθμούν 15 εκατομμύρια επιχειρήσεις και παρέχουν 46 εκατομμύρια θέσεις εργασίας·

— η Ευρώπη διαθέτει 12 εκατομμύρια αγρότες και γεωργικές εκμεταλλεύσεις με μέσο μέγεθος περίπου 15 εκτάρια (ενδεικτικά, οι ΗΠΑ διαθέτουν 2 εκατομμύρια αγρότες και γεωργικές εκμεταλλεύσεις με μέσο μέγεθος περίπου 180 εκτάρια).

5.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής να ρυθμιστεί η περίοδος μεταξύ των δύο προγραμμάτων.

5.3 Σε ολόκληρη την Ευρώπη, ένας μεγάλος αριθμός γεωργοπεριβαλλοντικών προγραμμάτων, που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ, θα λήξει στα τέλη του 2014. Είναι πολλά τα «κλασικά» γεωργοπεριβαλλοντικά καθεστώτα που έχουν τεθεί σε εφαρμογή τα τελευταία 10 ή περισσότερα χρόνια. Πολλοί από τους δικαιούχους αυτών των «κλασικών» καθεστώτων κατοικούν σε απομακρυσμένες ορεινές περιοχές και το εισόδημά τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από γεωργοπεριβαλλοντικές συμφωνίες με αντάλλαγμα την παροχή ζωτικών υπηρεσιών κοινής ωφελείας. Ακόμη και αν ο νέος κανονισμός για την αγροτική ανάπτυξη αποφασιστεί χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, είναι σχεδόν βέβαιο ότι τα νέα προγράμματα δεν θα έχουν εγκριθεί και τεθεί σε εφαρμογή πριν από την 1η Ιανουαρίου 2014. Εάν δεν προβλεφθεί ένα νέο πρόγραμμα καθώς και μέτρα στήριξης, οι αγρότες δεν θα έχουν εναλλακτικό καθεστώς στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης στο οποίο να μπορούν να υποβάλουν αίτηση όταν οι υφιστάμενες δεσμεύσεις τους λήξουν το 2014.

5.4 Η Επιτροπή πρέπει να θεσπίσει συστήματα που να εξασφαλίζουν ότι τα περιβαλλοντικά οφέλη που θα προκύψουν χάρη στα προηγούμενα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, θα διατηρηθούν, και το εισόδημα των γεωργών θα είναι διασφαλισμένο. Είναι σημαντικό να ληφθεί μέριμνα ώστε ούτε οι αγρότες ούτε το περιβάλλον να υποστούν συνέπειες σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί εγκαίρως συμφωνία ως προς τον προϋπολογισμό της ΕΕ ή ως προς τις προτάσεις σχετικά με την ΚΓΠ που θα επέτρεπαν στα επόμενα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης να δρομολογηθούν το 2014.

5.5 Όσον αφορά τις άμεσες ενισχύσεις, πρέπει να προβλεφθεί επαρκής χρόνος για να μπορέσουν τα κράτη μέλη, και ειδικότερα οι οργανισμοί πληρωμών τους, να προετοιμαστούν καλά και να ενημερώσουν διεξοδικά και εγκαίρως τους αγρότες σχετικά με τους νέους κανόνες. Όσον αφορά τον δεύτερο πυλώνα, ο ορισμός των μεταβατικών κανόνων μεταξύ των δύο προγραμματικών περιόδων αποτελεί συνήθη πρακτική. Οι μεταβατικοί κανόνες απαιτούνται γενικά για να καλυφθεί το κενό μεταξύ δύο συνεχόμενων περιόδων προγραμματισμού, όπως ήδη συνέβη στην αρχή της τρέχουσας περιόδου προγραμματισμού. Ωστόσο, για την αγροτική ανάπτυξη αυτή τη φορά απαιτούνται ορισμένες ειδικές μεταβατικές ρυθμίσεις, ιδίως για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που θα προκύψουν από την καθυστέρηση του νέου καθεστώτος άμεσων ενισχύσεων για ορισμένα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης, ιδίως όσον αφορά τη γραμμική βάση για τα γεωργοπεριβαλλοντικά και κλιματικά μέτρα και την εφαρμογή των κανόνων πολλαπλής συμμόρφωσης.

5.6 Οι μεταβατικές ρυθμίσεις είναι επίσης αναγκαίες ώστε τα κράτη μέλη να είναι σε θέση να συνεχίσουν να αναλαμβάνουν νέες υποχρεώσεις για τα μέτρα με βάση την έκταση και τα ζώα το 2014, καθώς και για επείγοντα μέτρα επιχειρηματικών επενδύσεων, ακόμη και αν οι πόροι για την τρέχουσα περίοδο έχουν εξαντληθεί.

5.7 Για τον οριζόντιο κανονισμό, η ανάγκη λήψης μεταβατικών μέτρων αφορά αποκλειστικά το Σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις (ΣΠΣΓΕ), το Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ) και την πολλαπλή συμμόρφωση, λόγω της σχέσης τους με τις άμεσες ενισχύσεις. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί επιτακτική την ανάγκη έγκρισης ειδικών μεταβατικών κανόνων εκ μέρους του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πριν τη λήξη του έτους, οι οποίοι θα τροποποιούν τις ισχύουσες βασικές πράξεις της ΚΓΠ, εφόσον αυτό ενδείκνυται.

5.8 Τυχόν τροποποίηση των εθνικών ανώτατων ορίων ενδέχεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στα ποσά που θα λάβουν οι γεωργοί το 2014. Για την ελαχιστοποίηση αυτής της πιθανής συνέπειας, κάθε εθνική κυβέρνηση θα πρέπει να αποσαφηνίσει τις προθέσεις της στον τομέα αυτό, πριν υποβάλει τις προτάσεις της.

5.9 Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να συνεχίσουν να αναλαμβάνουν νέες νομικές δεσμεύσεις και, συνεπώς, είναι πιθανό ένα κράτος να αρνηθεί να τηρήσει τη δεσμευσή του, καθώς η σχετική υποχρέωσή του επαφίεται στη διακριτική του ευχέρεια.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα»

COM(2013) 428 final — 2013/0200 (COD)

(2013/C 341/17)

Εισηγητής: ο κ. **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Την 1η Ιουλίου 2013 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τη 10η Ιουλίου 2013 το Συμβούλιο αποφάσισαν, σύμφωνα με τα άρθρα 43 παράγραφος 2 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα

COM(2013) 428 final — 2013/0200 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, ανέθεσε την κατάρτιση της γνωμοδότησης στον εισηγητή κ. Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE και υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 128 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 8 αποχές.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκτιμά ότι η συνεχιζόμενη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση έχει θέσει τους εθνικούς χρηματοοικονομικούς πόρους υπό πίεση, καθώς τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις αναγκαίες πολιτικές δημοσιονομικής εξυγίανσης.

1.2 Για το λόγο αυτό, κρίνει αναγκαία και πολύ επίκαιρη την πρόταση τροποποίησης του κανονισμού (ΕΚ) 1198/2006 που κατέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την υποστηρίζει σθεναρά, εφόσον οι δημοσιονομικοί πόροι δαπανώνται με τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο.

2. Ιστορικό

2.1 Η άνευ προηγουμένου παρατεταμένη παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και η οικονομική ύφεση έπληξαν σοβαρά την οικονομική ανάπτυξη και τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και προκάλεσαν ισχυρή επιδείνωση των χρηματοοικονομικών συνθηκών σε πολλά κράτη μέλη.

2.2 Ειδικότερα, στα κράτη μέλη που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση και τα οποία έλαβαν χρηματοοικονομική ενίσχυση στο πλαίσιο κάποιου προγράμματος προσαρμογής, αυτή η κατάσταση επιδεινώνεται λόγω των προβλημάτων ρευστότητας που πηγάζουν από τη δημοσιονομική εξυγίανση και που επηρεάζουν την οικονομική τους ανάπτυξη και τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα, καθώς και λόγω της επιδείνωσης του ελλείμματος και του επιπέδου του χρέους τους. Η συγχρηματοδότηση καθιστά αποτελεσματικότερη την κατανομή των ενισχύσεων. Η μείωση της συνεισφοράς των κρατών μελών ενέχει τον κίνδυνο μείωσης αυτής της αποτελεσματικότητας –κίνδυνος που πρέπει να ελαχιστοποιηθεί με κάθε διαθέσιμο μέσο.

2.3 Σε αυτό το πλαίσιο, η εξασφάλιση της ομαλής υλοποίησης των προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας έχει ιδιαίτερη σημασία για τις επενδύσεις στον τομέα της αλιείας.

2.4 Ο κανονισμός (ΕΚ) 1198/2006 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ) περιέχει τους ακόλουθους ορισμούς:

— Επιχειρησιακό πρόγραμμα: το ενιαίο έγγραφο που συντάσσεται από το κράτος μέλος, εγκρίνεται από την Επιτροπή και περιέχει μια συγκροτημένη δέσμη αξόνων προτεραιότητας που πρέπει να υλοποιηθούν με την ενίσχυση του ΕΤΑ.

— Άξονας προτεραιότητας: μία από τις προτεραιότητες σε ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα που περιλαμβάνει ομάδα μέτρων τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους και έχουν συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους.

2.5 Οι άξονες προτεραιότητας του ΕΤΑ είναι οι εξής:

— Άξονας προτεραιότητας 1: Μέτρα για την προσαρμογή του κοινοτικού αλιευτικού στόλου

— Άξονας προτεραιότητας 2: Υδατοκαλλιέργεια, αλιεία εσωτερικών υδάτων, μεταποίηση και εμπορία προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας

— Άξονας προτεραιότητας 3: Μέτρα κοινού ενδιαφέροντος

— Άξονας προτεραιότητας 4: Βιώσιμη ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών

— Άξονας προτεραιότητας 5: Τεχνική συνδρομή

2.6 Κατά την έγκριση του επιχειρησιακού προγράμματος κάθε κράτους μέλους, η Επιτροπή καθορίζει με το εν λόγω κράτος μέλος το ποσοστό συγχρηματοδότησης για κάθε άξονα προτεραιότητας, όπου περιλαμβάνεται επίσης το μέγιστο ποσοστό συμβολής του ΕΤΑ.

2.7 Η καταβολή από την Επιτροπή της χρηματοοικονομικής συμβολής του ΕΤΑ λαμβάνει τη μορφή προχρηματοδοτήσεων, ενδιάμεσων πληρωμών και πληρωμής τελικού υπολοίπου, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις σχετικά με τις αρχές πιστοποίησης και λογιστικού ελέγχου κάθε επιχειρησιακού προγράμματος.

3. Σημερινή κατάσταση

3.1 Τα άρθρα 76 και 77 του κανονισμού (ΕΚ) 1198/2006 προέβλεπαν, όπως αναφέρεται στο σημείο 2.7, ενδιάμεσες πληρωμές και πληρωμές τελικού υπολοίπου σύμφωνα με το σχέδιο χρηματοδότησης για κάθε άξονα προτεραιότητας του 2006.

3.2 Η χρηματοοικονομική και οικονομική κατάσταση που αναφέρεται στα σημεία 2.1 και 2.2 ώθησε την Επιτροπή να προτείνει την αλλαγή των προαναφερθέντων άρθρων 76 και 77, προκειμένου να επιταχυνθούν οι επενδύσεις και να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα των πόρων.

3.3 Ακολούθως, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν τον κανονισμό (ΕΚ) 387/2012, ο οποίος επιτρέπει, μέσω της αλλαγής του κειμένου των εν λόγω άρθρων, στα κράτη μέλη που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση και που έχουν συμφωνήσει πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής με την Επιτροπή, να ζητήσουν την αύξηση του ποσοστού συγχρηματοδότησης στις ενδιάμεσες και τις τελικές πληρωμές από το ΕΤΑ.

3.4 Μέχρι σήμερα επτά κράτη μέλη έχουν λάβει χρηματοδοτική ενίσχυση και έχουν υπογράψει πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής: η Κύπρος, η Ουγγαρία, η Ρουμανία, η Λετονία, η Πορτογαλία, η Ελλάδα και η Ιρλανδία. Η τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 1198/2006 προβλέπει πως αυτές τις αυξήσεις της συγχρηματοδότησης τις δικαιούται κάθε άλλο κράτος μέλος που θα ζητήσει και θα αποκτήσει στο μέλλον πρόγραμμα χρηματοοικονομικής ενίσχυσης σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 76 παράγραφος 3 στοιχεία α), β) και γ) του εν λόγω κανονισμού.

3.5 Κατόπιν αιτήματος του κράτους μέλους, οι ενδιάμεσες πληρωμές και οι πληρωμές τελικού υπολοίπου αυξάνονται κατά ποσό που αντιστοιχεί στον συντελεστή συγχρηματοδότησης ο οποίος

ισχύει για κάθε άξονα προτεραιότητας, προσαυξημένο κατά δέκα εκατοστιαίες μονάδες, έως το 100 % κατ' ανώτατο όριο, με εφαρμογή του στο ποσό της επιλέξιμης δημόσιας δαπάνης που δηλώθηκε τελευταία σε κάθε πιστοποιημένη δήλωση δαπάνης που υποβλήθηκε εντός του διαστήματος στη διάρκεια του οποίου το κράτος μέλος πληροί έναν από τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 76 παράγραφος 3 στοιχεία α), β) και γ).

3.6 Επίσης, προβλέπεται πως για τον υπολογισμό των ενδιάμεσων πληρωμών και των πληρωμών υπολοίπου οι οποίες υποβάλλονται αφού το κράτος μέλος έχει παύσει να δικαιούται τη χρηματοδοτική ενίσχυση ή συνδρομή που αναφέρεται στο άρθρο 76 παράγραφος 3, η Επιτροπή δεν λαμβάνει υπόψη τα αυξημένα ποσά που καταβλήθηκαν με βάση τις διατάξεις της εν λόγω παραγράφου.

3.7 Στη νέα έκδοση του κανονισμού (ΕΚ) 1198/2006 συμπεριλαμβάνεται νέο άρθρο 77α, το οποίο, στην παράγραφο 5, περιορίζει την κάλυψη αυτών των αυξήσεων της συγχρηματοδότησης στις δηλώσεις δαπανών που θα υποβάλουν τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2013.

4. Τροποποίηση της πρότασης κανονισμού

4.1 Η τροποποίηση που προτείνεται με τη σημερινή πρόταση κανονισμού, που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, σχετίζεται με τον περιορισμό που τίθεται στο άρθρο 77α παράγραφος 5.

4.2 Η Επιτροπή θεωρεί πως, επειδή τα κράτη μέλη εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα, είναι σκόπιμο να συνεχιστεί η εφαρμογή του αυξημένου ποσοστού συγχρηματοδότησης και μετά το 2013.

4.3 Προτείνει, επομένως, να τροποποιηθεί αναλόγως ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1198/2006, με την κατάργηση της παραγράφου 5 του άρθρου 77α.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κρίνει ιδιαίτερα σκόπιμη την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και γι' αυτό την υποστηρίζει πλήρως.

5.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι τα συνολικά δημοσιονομικά κονδύλια που χορηγούνται από τα Ταμεία στα εν λόγω κράτη και προγράμματα δεν πρέπει να μεταβληθούν για την υπό εξέταση περίοδο.

Βρυξέλλες, 19 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σχέδιο δράσης για μια θαλάσσια στρατηγική στην περιοχή του Ατλαντικού — Επίτευξη έξυπνης, βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης»

COM(2013) 279 final

(2013/C 341/18)

Εισηγητής: ο κ. **Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS**

Στις 3 Ιουλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με το

Σχέδιο δράσης για μια θαλάσσια στρατηγική στην περιοχή του Ατλαντικού - Επίτευξη έξυπνης, βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης

COM(2013) 279 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο της ολομέλειάς της, στις 18 και 19 Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 184 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 8 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το σχέδιο δράσης για μια θαλάσσια στρατηγική στην περιοχή του Ατλαντικού, το οποίο καθορίζει τις προτεραιότητες για την έρευνα και τις επενδύσεις στην περιοχή και έχει υψηλή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, δεδομένου ότι θα δώσει ώθηση στη γαλάζια ανάπτυξη, όπως προβλέπεται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Σε αυτό το στρατηγικό πλαίσιο θα αναπτυχθεί η συνεργασία μεταξύ των αρχών και των οικονομικών και κοινωνικών φορέων των περιοχών του Ατλαντικού από τα πέντε ενδιαφερόμενα κράτη μέλη: Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ισπανία και Πορτογαλία.

1.2 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της διότι η εστίαση του σχεδίου περιορίζεται σε μια στρατηγική θαλάσσιας λεκάνης και προτείνει να αποτελέσει το πρώτο βήμα προς την ανάπτυξη μιας μακροπεριφερειακής στρατηγικής, η οποία να ενσωματώνει ρητώς και την ηπειρωτική πλευρά και να συνδέεται με τους στόχους της πολιτικής για τη συνοχή. Η εστίαση πρέπει να είναι πιο φιλόδοξη, έτσι ώστε πριν από το 2017 (οπότε προβλέπεται να πραγματοποιηθεί η ενδιάμεση αξιολόγηση) το σχέδιο να έχει μετατραπεί σε μακροπεριφερειακή στρατηγική που θα λαμβάνει υπόψη τις εμπειρίες των περιοχών της Βαλτικής Θάλασσας και του Δούναβη.

1.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της διότι το σχέδιο δράσης δεν προβλέπει κατάλληλο σύστημα διακυβέρνησης, αλλά μόνον έναν αδύναμο μηχανισμό εφαρμογής. Ήδη στην προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ είχε προτείνει ένα πολυεπίπεδο σύστημα διακυβέρνησης που θα εξασφαλίζει τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών σε μια ανιούσα προσέγγιση και θα επιτρέπει στις τοπικές και τις περιφερειακές αρχές, στον ιδιωτικό τομέα και στην κοινωνία των πολιτών να δίνουν ώθηση στις δραστηριότητες και να προσφέρουν την άμεση επιτόπια γνώση τους.

1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί λυπηρό το γεγονός ότι η Επιτροπή τερμάτισε τις δραστηριότητες του Φόρουμ για τον Ατλαντικό μετά την

έγκριση του σχεδίου δράσης. Η ΕΟΚΕ προτείνει να παραμείνει ενεργό το Φόρουμ έως το 2020 και να διοργανώνονται διασκέψεις των ενδιαφερομένων μερών ανά τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να δοθεί ώθηση στις δραστηριότητες και στα προγράμματα της στρατηγικής, να αξιολογηθεί η εφαρμογή της και να κινητοποιηθεί το σύνολο των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών φορέων στις περιοχές που βρέχονται από τον Ατλαντικό.

1.5 Είναι ουσιαστικό να διατηρηθεί μια ισχυρή πολιτική δέσμευση των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των κρατών μελών, καθώς και αποτελεσματική συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών: περιφερειακές και τοπικές αρχές, οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς και κοινωνία των πολιτών. Η εμπειρία από τη Διευθύνουσα Ομάδα και την Ομάδα Συντονισμού του Φόρουμ για τον Ατλαντικό επέτρεψε τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, των κρατών μελών, των περιφερειών και της κοινωνίας των πολιτών. Η Επιτροπή πρέπει να διαθέτει τους αναγκαίους ανθρώπινους και υλικούς πόρους.

2. Ιστορικό

2.1 Μετά την έναρξη των μακροπεριφερειακών στρατηγικών για τις περιοχές της Βαλτικής και του Δούναβη, έχουν αναληφθεί διάφορες πρωτοβουλίες προκειμένου να υιοθετηθεί παρόμοια προσέγγιση για τον Ατλαντικό. Το Συμβούλιο ανέθεσε στην Επιτροπή την ανάπτυξη μιας θαλάσσιας στρατηγικής για την περιοχή του Ατλαντικού και η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση σχετικά με το θέμα αυτό στις 21 Νοεμβρίου 2011 ⁽²⁾.

2.2 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με σχετικά με τη στρατηγική για την περιοχή του Ατλαντικού στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της ⁽³⁾ στις 24 Μαΐου 2012 και η Επιτροπή των Περιφερειών τη δική της ⁽⁴⁾ στις 10 Οκτωβρίου 2012. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η ΕΟΚΕ και η ΕτΠ αξιολόγησαν θετικά την πρόταση

⁽¹⁾ ΕΕ C229, 31.7.2012, σ. 24.

⁽²⁾ COM(2011) 782 final.

⁽³⁾ ΕΕ C229, 31.7.2012, σ. 24.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 391, 18.12.2012, σ. 1.

της Επιτροπής, αλλά έκριναν ότι χρειάζεται να υιοθετηθεί μια ευρύτερη προσέγγιση, η οποία να ενσωματώνει πλήρως και την ηπειρωτική διάσταση και να θεωρεί σαφείς δεσμούς μεταξύ των θαλάσσιων και των ηπειρωτικών ζωνών. Η ΕΟΚΕ πρότεινε «μια πιο φιλόδοξη προσέγγιση: μια **μακροπεριφερειακή στρατηγική**, η οποία, παράλληλα με τη θαλάσσια διάσταση, να περιλαμβάνει και μια ηπειρωτική διάσταση, αξιοποιώντας την εμπειρία από τις περιφέρειες της Βαλτικής και του Δούναβη».

2.3 Η Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η ΕΟΚΕ και η ΕΤΠ, μαζί με πέντε κράτη μέλη, συνεργάστηκαν για την έναρξη των εργασιών του **Φόρουμ για τον Ατλαντικό** με σκοπό την εκπόνηση του **σχεδίου δράσης**. Το Φόρουμ επέτρεψε στα κράτη μέλη, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην ΕΟΚΕ, στην Επιτροπή των Περιφερειών, στις αυτοδιοικητικές αρχές, στην κοινωνία πολιτών και σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμετάσχουν στην προσπάθεια αυτή. Πραγματοποιήθηκαν πέντε συνεδριάσεις στις πόλεις Horta, Brest, Bilbao, Cardiff και Cork. Συστάθηκε μία Διευθύνουσα Ομάδα του Φόρουμ για τον Ατλαντικό, στην οποία συμμετείχαν τα όργανα της ΕΕ και τα πέντε ενδιαφερόμενα κράτη μέλη, καθώς και μία Ομάδα Συντονισμού. Η συμμετοχή της ΕΟΚΕ επέτρεψε στην κοινωνία πολιτών και στο Διεθνές Δίκτυο Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών της περιοχής του Ατλαντικού (ΑΤΝ), καθώς και σε οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, να λάβουν μέρος στις εκδηλώσεις του Φόρουμ.

2.4 Στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ υποστήριξε ότι οι στόχοι της περιοχής του Ατλαντικού θα πρέπει να ενταχθούν στους θεματικούς πυλώνες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ότι το Φόρουμ για τον Ατλαντικό δεν θα πρέπει να διαλυθεί μετά την κατάρτιση του σχεδίου δράσης, καθώς και ότι θα πρέπει να αρθούν οι περιορισμοί των λεγόμενων «τριών όχι» (Όχι νομοθεσία, όχι ειδική χρηματοδότηση, όχι διοικητικές μονάδες) και να υιοθετηθεί ένα σύστημα πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.

3. Η ανακοίνωση της Επιτροπής: το σχέδιο δράσης

3.1 Το σχέδιο δράσης αναπτύσσει τη θαλάσσια στρατηγική για την περιοχή του Ατλαντικού Ωκεανού (COM (2011) 782) και καθορίζει τις προτεραιότητες των επενδύσεων και της έρευνας που θα προωθήσουν μια δυναμική γαλάζια ανάπτυξη στην περιοχή του Ατλαντικού, συμβάλλοντας στην αειφόρο ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, στη διαφύλαξη της καλής κατάστασης του περιβάλλοντος και στη σταθερότητα του οικοσυστήματος του Ατλαντικού.

3.2 Στο πλαίσιο του Φόρουμ για τον Ατλαντικό, τα κράτη μέλη, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, οι αυτοδιοικητικές αρχές και η κοινωνία πολιτών εξέτασαν τρόπους για την αντιμετώπιση των πέντε προκλήσεων που αντιμετωπίζει η περιοχή του Ατλαντικού που προσδιορίζονται στη στρατηγική και πραγματοποιήθηκαν πέντε θεματικά σεμινάρια και μια διαβούλευση σε απευθείας σύνδεση.

3.3 Λαμβάνοντας υπόψη τις συζητήσεις με τα κράτη μέλη και την αντίδραση του Φόρουμ για τον Ατλαντικό, η Επιτροπή κατάρτισε ένα σχέδιο δράσης με διάφορους τομείς προτεραιότητας, οι οποίοι ορίστηκαν με στόχο την ενίσχυση της γαλάζιας ανάπτυξης και τη στήριξη της αειφορίας στην περιοχή του Ατλαντικού.

3.4 Το χρονοδιάγραμμα συνδέεται με το κοινό στρατηγικό πλαίσιο για τα διαρθρωτικά ταμεία και τις επενδύσεις. Το σχέδιο

βασίζεται σε τρεις άξονες δράσης: την πραγματοποίηση κατάλληλων επενδύσεων, την ενίσχυση της ερευνητικής ικανότητας και τη βελτίωση δεξιοτήτων και προσόντων.

3.5 Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει τέσσερις προτεραιότητες:

3.5.1 Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας: δικτύωση και ερευνητική συνεργασία μεταξύ ερευνητικών κέντρων, τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επιχειρήσεων· ενίσχυση των ικανοτήτων ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας στη θαλάσσια οικονομία· προώθηση της προσαρμογής και της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω της προώθησης των δυνατοτήτων της περιοχής του Ατλαντικού.

3.5.2 Προστασία, διασφάλιση και ανάπτυξη του δυναμικού του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος του Ατλαντικού: βελτίωση της θαλάσσιας προστασίας και ασφάλειας· εξερεύνηση και προστασία των θαλασσιών υδάτων και των παρακτίων ζωνών· βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων και εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει το θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας.

3.5.3 Βελτίωση της προσβασιμότητας και της συνδεσιμότητας με την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ λιμένων.

3.5.4 Δημιουργία ενός βιώσιμου μοντέλου περιφερειακής ανάπτυξης χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς: προώθηση της καλύτερης γνώσης των κοινωνικών προκλήσεων και διατήρηση και προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιοχή του Ατλαντικού.

3.6 Το χρονοδιάγραμμα του σχεδίου δράσης θα επιτρέψει στα κράτη μέλη να συνεκτιμήσουν τις προτεραιότητες που καθορίζονται στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης τις οποίες διαπραγματεύονται το 2013 για την περίοδο 2014-2020. Κατά τον προσδιορισμό των τωμένων προτεραιότητας, οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη στρατηγική για τον Ατλαντικό. Η χρηματοδότηση μέσω των ταμείων του ΚΠΣ (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑ) θα πρέπει να συντονίζεται με άλλες πηγές χρηματοδότησης.

3.7 Το σχέδιο δράσης θα καθοδηγήσει την Επιτροπή ως προς τη χρήση των κονδυλίων που διαχειρίζεται άμεσα όπως το Horizon 2020, το LIFE+, το COSME και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.

3.8 Οι επενδύσεις του Δημοσίου θα ενθαρρύνουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες των ιδιωτών. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων είναι επίσης διατεθειμένη να κινητοποιήσει τα χρηματοδοτικά μέσα και την τεχνολογία της προκειμένου να στηρίξει την εφαρμογή του σχεδίου δράσης.

3.9 Θα ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη κοινών έργων για τα πέντε κράτη μέλη, για παράδειγμα μέσω του προγράμματος Horizon 2020, της ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας που χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ, του προγράμματος Erasmus και άλλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

3.10 Η Επιτροπή προτείνει την καθιέρωση ενός μηχανισμού εφαρμογής που θα ευνοεί τη συμμετοχή των εθνικών, των περιφερειακών και των τοπικών φορέων, αλλά και θα επιτρέπει την παρακολούθηση της προόδου, λαμβάνοντας υπόψη τα διδάγματα που αντλήθηκαν από το Φόρουμ για τον Ατλαντικό.

3.11 Ο μηχανισμός εφαρμογής θα προωθήσει την πολιτική δέσμευση και την εποπτεία, τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και την αξιολόγηση. Θα είναι απλός και θα βασίζεται σε άλλες στρατηγικές. Ο μηχανισμός αυτός θα πρέπει να καθοριστεί σε συνεννόηση με τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη πριν από το τέλος του 2013 και θα μπορούσε να χρησιμεύσει επίσης για την καθοδήγηση των φορέων προώθησης σχεδίων, την επαφή με τις διαχειριστικές αρχές των προγραμμάτων και τη διευκόλυνση της συνεργασίας στην περιοχή του Ατλαντικού.

3.12 Η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τα κράτη μέλη για τον καθορισμό της μεθόδου παρακολούθησης. Προβλέπεται ενδιάμεση αναθεώρηση της εφαρμογής πριν από το τέλος του 2017, η οποία θα συνοδευθεί από ανεξάρτητη αξιολόγηση.

3.13 Κατά την εφαρμογή της στρατηγικής, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα επιδιώξουν επίσης την συμμετοχή των διεθνών εταίρων από την Αμερική και την Αφρική.

4. Γενικές παρατηρήσεις για το σχέδιο δράσης: η στρατηγική του Ατλαντικού, μια στρατηγική θαλάσσιας λεκάνης

4.1 Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει την ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική σε άλλες γνωμοδοτήσεις. Μετά τη δημοσίευση της Γαλάζιας Βίβλου για μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική, έχει τεθεί σε εφαρμογή μια νέα προσέγγιση της θαλάσσιας πολιτικής, η οποία βασίζεται σε κοινά οριζόντια μέσα και εστιάζεται στην ανάπτυξη των θαλάσσιων τομέων.

4.2 Η ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική ανέδειξε τη θαλάσσια διάσταση της ΕΕ και έθεσε τις βάσεις για την οικονομική ανάπτυξη των θαλασσών και την αειφόρο χρήση τους, μέσω μιας διατομεακής και ολοκληρωμένης προσέγγισης.

4.3 Αυτή η νέα προσέγγιση στον τομέα των θαλάσσιων υποθέσεων έλαβε περαιτέρω ώθηση με την πρωτοβουλία για τη «Γαλάζια ανάπτυξη», που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής «Γαλάζια ανάπτυξη: ευκαιρίες για βιώσιμη ανάπτυξη στους τομείς της θάλασσας και της ναυτιλίας» (COM (2012) 494 τελικό). Πρόκειται για μια πρωτοβουλία που εφιστά την προσοχή στη σημαντική συμβολή της γαλάζιας οικονομίας στην γενικότερη οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην Ευρώπη. Η γαλάζια οικονομία είναι ο θαλάσσιος πυλώνας της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

4.4 Στη γνωμοδότησή της σχετικά με τη γαλάζια ανάπτυξη ⁽⁵⁾, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ο στόχος αυτός είναι «η επιβεβλημένη λογική συνέχεια της προσπάθειας για την υλοποίηση μιας Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής (ΟΘΠ) στην ΕΕ».

4.5 Το σχέδιο δράσης αποτελεί ένα περαιτέρω βήμα με το οποίο οι θαλάσσιες περιοχές του Ατλαντικού θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες να επωφεληθούν από την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η στρατηγική του Ατλαντικού και

το σχέδιο δράσης που περιλαμβάνει προϋποθέτουν την προσαρμογή της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής και της πρωτοβουλίας «Γαλάζια ανάπτυξη» στις ιδιαιτερότητες της λεκάνης του Ατλαντικού.

4.6 Μέσω των στρατηγικών θαλάσσιας λεκάνης, η ώθηση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων θα καθοδηγείται από τις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε λεκάνης, πράγμα που θα συμβάλει στην ανάπτυξη μιας πιο αποτελεσματικής προσέγγισης που θα αντικατοπτρίζει καλύτερα το δυναμικό της περιοχής του Ατλαντικού. Η προσπάθεια αυτή θα απαιτήσει τη συνεργασία των διαφόρων παραγόντων σε διατομεακό, διασυνοριακό και διεθνές επίπεδο.

4.7 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι το σχέδιο δράσης δεν ασχολείται μόνο με τους αναδυόμενους τομείς, αλλά και με τις παραδοσιακές βιομηχανίες όπως η αλιεία και οι θαλάσσιες μεταφορές, των οποίων η αναζωογόνηση προβλέπεται να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά τους και να περιορίσει το ενεργειακό τους αποτύπωμα. Αν αφομοιώσουν καινοτόμες διαδικασίες και τεχνολογίες, αυτοί οι παραδοσιακοί τομείς θα συνεχίσουν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη και την απασχόληση στην περιοχή του Ατλαντικού.

4.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής που θεωρεί ότι πρέπει βέβαια να δοθεί προτεραιότητα στις ερευνητικές δραστηριότητες για το θαλάσσιο περιβάλλον, αλλά και στα μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ικανότητας και των δυνατοτήτων των βιομηχανικών κλάδων που συμβάλλουν άμεσα στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην οικονομική ανάπτυξη.

4.9 Η παροχή στήριξης για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ δεν πρέπει να περιορίζεται στον τουρισμό, την υδατοκαλλιέργεια και την αλιεία, αλλά να διευρυνθεί ώστε να συμπεριλάβει όλους τους τομείς που αναφέρονται στο σχέδιο δράσης, όπως η ναυπηγική (σημαντική κατάντη βιομηχανία) οι λιμενικές δραστηριότητες, οι θαλάσσιες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η βιοτεχνολογία, κλάδοι που διαθέτουν πλέον μια στερεά οικονομική βάση σε τμήματα της περιοχής του Ατλαντικού.

4.10 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι μικρές και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις είναι αυτές που μπορούν να προσδώσουν οικονομικό δυναμισμό στις πιο απομακρυσμένες περιοχές. Είναι σημαντικό να μπορούν και οι επιχειρήσεις αυτές να συμμετέχουν στις δραστηριότητες της στρατηγικής για τον Ατλαντικό.

4.11 Η ΕΟΚΕ προτείνει να επιδιωχθεί καλύτερη ισορροπία μεταξύ της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης: η προαναφερθείσα γνωμοδότηση για τη «γαλάζια ανάπτυξη» τονίζει τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα στη θαλάσσια οικονομία και επισημαίνει τις δύσκολες συνθήκες στις οποίες, σε πολλές περιπτώσεις, εργάζονται οι άνθρωποι.

4.12 Το σχέδιο δράσης πρέπει να συμπεριλάβει τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και των κοινωνικών προτύπων των θαλάσσιων επαγγελματιών, καθώς και την αναγνώριση και την ισοδυναμία των επαγγελματικών προσόντων. Πρέπει να προωθηθεί η κατάρτιση και η επανεκπαίδευση των κατοίκων των παράκτιων περιοχών, προκειμένου να διευκολυνθεί η προσαρμογή των εργαζομένων τόσο στις παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες όσο και στα νέα επαγγέλματα. Θα πρέπει να βελτιωθεί η εικόνα και η ποιότητα των θαλάσσιων επαγγελματιών έτσι ώστε να γίνουν πιο ελκυστικά για τους νέους.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 161, 6.6.2013, σ. 87.

4.13 Η ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων θα πρέπει να είναι συμβατή με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Τα ερευνητικά προγράμματα στον τομέα αυτό πρέπει να υποστηριχθούν από το σχέδιο δράσης. Η έρευνα με επίκεντρο την αποφυγή επιπτώσεων στο περιβάλλον θα περιορίσει την αβεβαιότητα αυτού του είδους δραστηριοτήτων (π.χ. θαλάσσια ενέργεια, εκσυγχρονισμός των λιμένων, υδατοκαλλιέργεια και θαλάσσιος τουρισμός). Με τις έρευνες αυτές, θα επισπευστεί η απόκτηση αδειών.

4.14 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα βιώσιμο και χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς πρότυπο περιφερειακής ανάπτυξης πρέπει να διαφυλάσσει την θαλάσσια ατλαντική νοοτροπία, η οποία συνδέεται στενά με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής στις παράκτιες περιοχές και αποτελεί πολύ σημαντικό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς και της πολιτιστικής ταυτότητας.

4.15 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σχέδιο δράσης και τα μέτρα προτεραιότητας πρέπει να συμπληρωθούν με νομοθετικά μέτρα προκειμένου να βελτιωθεί η δομή του ρυθμιστικού πλαισίου και να διευκολυνθεί η κατανόησή του από τους ναυτιλιακούς κλάδους.

4.16 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η στρατηγική πρέπει να περιλαμβάνει και σχέσεις συνεργασίας με χώρες από την άλλη όχθη του Ατλαντικού. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την υλοποίηση των δεσμεύσεων συνεργασίας στον τομέα της έρευνας, όχι μόνο με τις ΗΠΑ και τον Καναδά, αλλά και με τις χώρες της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής και της Αφρικής.

5. Η πρόταση της ΕΟΚΕ: μετατροπή της στρατηγικής θαλάσσιας λεκάνης σε μακροπεριφερειακή στρατηγική

5.1 Η στρατηγική του Ατλαντικού και το σχέδιο δράσης που τη συνοδεύει έχουν αποκλειστικά θαλάσσιο χαρακτήρα, συνάδοντας με τη συμφωνία που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών.

5.2 Η ΕΕ έχει θέσει σε εφαρμογή μια σειρά μακροπεριφερειακών στρατηγικών, οι οποίες θα ενισχυθούν στο μέλλον στο πλαίσιο της εντολής που περιλαμβάνεται στη Συνθήκη για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

5.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η θαλάσσια στρατηγική για την λεκάνη του Ατλαντικού θα πρέπει να περιλαμβάνει ρητά και την ηπειρωτική διάσταση και να συνδέεται με τους στόχους της πολιτικής για τη συνοχή.

5.4 Στην προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽⁶⁾, η ΕΟΚΕ είχε δηλώσει τα εξής: «Η ΕΟΚΕ, όμως, προτείνει μια πιο φιλόδοξη προσέγγιση: μια μακροπεριφερειακή στρατηγική, η οποία, παράλληλα με τη θαλάσσια διάσταση, να περιλαμβάνει και μια ηπειρωτική διάσταση, αξιοποιώντας την εμπειρία από τις περιφέρειες της Βαλτικής και του Δούναβη. (...) Η θαλάσσια διάσταση της περιοχής του Ατλαντικού αφορά πολλές από τις προκλήσεις και ευκαιρίες του χώρου αυτού. Δεδομένου, όμως, ότι η σχέση της με την ηπειρωτική χώρα είναι καθοριστική, η ΕΟΚΕ προτείνει, μαζί με τη θαλάσσια διάσταση, να ενσωματωθεί και η ηπειρωτική. Η ηπειρωτική χώρα διαρθρώνει και αναπτύσσει την ενδοχώρα, χωρίς την οποία η αξιοποίηση του θαλάσσιου δυναμικού δεν έχει καμία προοπτική. Η θαλάσσια ακτή

χρειάζεται μια ενδοχώρα ενεργό και δυναμική, καθώς και τις συνέργειες που θα καταστήσουν δυνατή την συνεκτική ανάπτυξη της περιοχής ως συνόλου».

5.5 Οι περιοχές του Ατλαντικού πρέπει να αναπτύξουν τις στρατηγικές τους σε ένα συνεκτικό πλαίσιο θαλάσσιας και ηπειρωτικής πολιτικής. Δεν είναι δυνατό να αναπτυχθούν οι δραστηριότητες στους λιμένες, αν δεν συνδυαστούν με τις περιφερειακές επενδύσεις στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών ή το οδικό δίκτυο. Κατά τον ίδιο τρόπο, δεν μπορεί να αναπτυχθεί η θαλάσσια ενέργεια χωρίς σύνδεση με τις υποδομές μεταφοράς ενέργειας, ούτε είναι εφικτή η προστασία των ακτών και του θαλάσσιου περιβάλλοντος χωρίς συντονισμό με τα συστήματα επεξεργασίας υδάτων των πόλεων και των χωριών της ενδοχώρας στο τόξο του Ατλαντικού.

5.6 Η ΕΟΚΕ εκτιμά, συνεπώς, ότι τα ζητήματα της περιοχής του Ατλαντικού δεν μπορούν να οριστούν χωρίς να ληφθεί υπόψη ολόκληρη η περιοχή, της οποίας το οικονομικό και κοινωνικό θεματολόγιο πρέπει να ενσωματώσει όλα αυτά τα ζητήματα. Μόνο με την εξασφάλιση μιας πιο αρμονικής διασύνδεσης μεταξύ θαλάσσιων και ενδοχώριων δραστηριοτήτων μπορεί να αξιοποιηθεί πλήρως το όφελος που προσφέρει η γαλάζια ανάπτυξη.

5.7 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ προτείνει, βάσει του σχεδίου δράσης, τη μετατροπή της θαλάσσιας στρατηγικής για τον Ατλαντικό σε μια μακροπεριφερειακή στρατηγική.

6. Διακυβέρνηση

6.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με απογοήτευση ότι το σχέδιο δράσης εξετάζει τους μηχανισμούς εφαρμογής μόνο αμυδρά. Στην προαναφερθείσα γνωμοδότησή της ⁽⁷⁾, η ΕΟΚΕ πρότεινε να καθιερωθεί ένα πολυεπίπεδο σύστημα διακυβέρνησης, το οποίο να εξασφαλίζει τη συμμετοχή όλων των παραγόντων.

6.2 Η χρηματοδότηση του σχεδίου δράσης από τα διάφορα διαρθρωτικά ταμεία και τις επενδύσεις της ΕΕ, καθώς και τα ταμεία που συνδέονται με τις πολιτικές της ΕΕ που διαχειρίζεται άμεσα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα απαιτήσει στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών και περιφερειακών αρχών.

6.3 Η διαδικασία εκπόνησης του σχεδίου δράσης μετά τις συνεδριάσεις του Φόρουμ για τον Ατλαντικό διεκπεραιώθηκε από τη Διευθύνουσα Ομάδα και την Ομάδα Συντονισμού του Φόρουμ, οι οποίες απαρτιζόνταν από εκπροσώπους των πέντε κρατών μελών του Ατλαντικού και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι περιοχές του Ατλαντικού συμμετείχαν μέσω της Ομάδας Συντονισμού, υπό την ιδιότητα του παρατηρητή, ενώ οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς εκπροσωπήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Συμμετείχαν επίσης με ενθουσιασμό πολυάριθμοι κοινωνικο-οικονομικοί φορείς από την περιοχή του Ατλαντικού, τόσο στις πέντε διασκέψεις όσο και στις διαβουλεύσεις.

6.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί λυπηρό το γεγονός ότι η Επιτροπή τερμάτισε τις δραστηριότητες του Φόρουμ για τον Ατλαντικό μετά την έγκριση του σχεδίου δράσης και δεν αποφάσισε να παρατείνει τη λειτουργία του καθ' όλη τη διάρκεια της στρατηγικής, μέχρι το 2020.

⁽⁶⁾ ΕΕ C229, 31.7.2012, σ. 24.

⁽⁷⁾ ΕΕ C229, 31.7.2012, σ. 24.

6.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι σημαντικό να διατηρηθεί η δυναμική και η συμμετοχή που επιτεύχθηκαν κατά τη διάρκεια του Φόρουμ για τον Ατλαντικό, έτσι ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς (περιφέρειες, ιδιωτικός τομέας και κοινωνία πολιτών), να συνεχίσουν να παρακολουθούν τις επόμενες φάσεις υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης.

6.6 Το σύστημα διακυβέρνησης είναι θεμελιώδους σημασίας. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που το σχέδιο δράσης αφιερώνει μόνο ένα τμήμα στο θέμα της διακυβέρνησης, υπό τον τίτλο «Στήριξη», όπου υπάρχει μια αόριστη πρόταση για την καθιέρωση ενός «μηχανισμού εφαρμογής», του οποίου η σύνθεση και οι λειτουργίες θα καθοριστούν σε μεταγενέστερο στάδιο.

6.7 Ο κανόνας των «τριών όχι» αποτρέπει τη συγκρότηση νέων διοικητικών δομών, αυτό όμως δεν εμποδίζει την καθιέρωση ενός πολυεπίπεδου, συμμετοχικού συστήματος διακυβέρνησης, όπως αυτά που καθιερώθηκαν και για τις στρατηγικές των περιοχών της Βαλτικής και του Δούναβη.

6.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά να καθιερωθεί ένα σύστημα πραγματικά πολυεπίπεδης, συμμετοχικής διακυβέρνησης, με βάση μια ανιούσα προσέγγιση, η οποία θα επιτρέπει στα κράτη μέλη, στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, στις αυτοδιοικητικές αρχές, καθώς και στον ιδιωτικό τομέα και στην κοινωνία πολιτών της περιοχής του Ατλαντικού να κατευθύνουν τη διαδικασία εφαρμογής του σχεδίου δράσης και να προσφέρουν την άμεση επιτόπια γνώση τους.

6.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη συμμετοχή των περιφερειών στη διακυβέρνηση της στρατηγικής για τον Ατλαντικό. Οι ευρωπαϊκές περιφέρειες του Ατλαντικού γνωρίζουν ότι η θάλασσα είναι θεμελιώδες μέρος του τρόπου ζωής τους. Από πολιτική άποψη, πολλές περιφέρειες του Ατλαντικού διαθέτουν ευρείες εξουσίες για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των τομεακών πολιτικών και στρατηγικών που αφορούν τις θαλάσσιες δραστηριότητες και τις παράκτιες περιοχές.

6.10 Οι οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες σε αυτές τις περιοχές είναι οι κύριοι ενδιαφερόμενοι και δεσμεύονται για την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στη γαλάζια οικονομία. Διαθέτουν, επίσης, εμπειρία και οργανώσεις που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο.

6.11 Η ΕΟΚΕ προτείνει να συνεχιστούν οι δραστηριότητες του Φόρουμ για τον Ατλαντικό με τακτικές συναντήσεις των ενδιαφερομένων μερών, για την προώθηση των δράσεων και των προγραμμάτων της στρατηγικής, την αξιολόγηση της εφαρμογής της και την κινητοποίηση όλων των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων.

6.12 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει, επίσης, τον ευρωπαϊκό χαρακτήρα αυτής της στρατηγικής, στοιχείο το οποίο καθιστά απαραίτητη τη διασφάλιση της συμμετοχής των ευρωπαϊκών οργάνων —και ιδίως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Ευρωπαϊκής

Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και της Επιτροπής των Περιφερειών— στις δομές διακυβέρνησης. Η Επιτροπή διαδραματίζει καίριο ρόλο, δίνοντας ώθηση, δρώντας ως διαμεσολαβητής και υποστηρίζοντας τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων. Πρέπει, επομένως, να έχει επαρκείς πόρους στη διάθεσή της.

6.13 Η ΕΟΚΕ συνιστά να διασφαλιστεί η συμμετοχή των διαφόρων δικτύων του Ατλαντικού στην εφαρμογή της στρατηγικής για τον Ατλαντικό. Αυτά περιλαμβάνουν την Επιτροπή Περιφερειακών Αρχών του Ατλαντικού Τόξου, το Διεθνές Δίκτυο Οικονομικών και Κοινωνικών Φορέων του Ατλαντικού και τη Διάσχεση των Δήμων του Ατλαντικού Τόξου. Τα δίκτυα αυτά διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην ενθάρρυνση της δέσμευσης όλων των παραγόντων και αποφέρουν σημαντική ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία. Είναι τοπικές οντότητες με μακρά ιστορία συνεργασίας και βαθιά γνώση της περιοχής, των προβλημάτων και των παραγόντων του Ατλαντικού. Η συμμετοχή τους στην υλοποίηση της στρατηγικής θα εξασφαλίσει μια διακρατική, πολυεπίπεδη και διατομεακή προσέγγιση. Τα δίκτυα αυτά παρέχουν επίσης σύνδεση με τις τοπικές συνθήκες, τις δυνατότητες και τις ανάγκες των περιοχών του Ατλαντικού, πολλές από τις οποίες βρίσκονται μακριά από τις πρωτεύουσες των κρατών μελών.

7. Χρηματοδότηση

7.1 Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συμπεριλάβουν τις προτεραιότητες των περιοχών του Ατλαντικού στις συμφωνίες εταιρικής σχέσης των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων για την περίοδο 2014-2020.

7.2 Η Επιτροπή οφείλει να αναδείξει σε προτεραιότητα τους στόχους του σχεδίου δράσης στους πόρους που διαχειρίζεται άμεσα όπως το πρόγραμμα Horizon 2020, το LIFE+, το COSME και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.

7.3 Η διασυνοριακή και διεθνική συνεργασία είναι ουσιώδης για την εφαρμογή της στρατηγικής, επειδή παρέχει ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και επιτρέπει την αντιμετώπιση των προκλήσεων στην περιοχή του Ατλαντικού υπό συνθήκες καλύτερες από αυτές που θα μπορούσαν να επιτύχουν τα κράτη μέλη σε μεμονωμένη βάση. Είναι αυτή ακριβώς η συνεργασία εκείνη που προσδίδει στο σχέδιο δράσης μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και καθιστά απαραίτητη μια ευρωπαϊκή προσέγγιση.

7.4 Δεδομένου ότι δεν θα υπάρχει ειδικός προϋπολογισμός, η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες που διαχειρίζονται τα προγράμματα πρέπει να δρουν με συνέπεια και οι προσπάθειές τους πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται.

7.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ενέργειες αυτές των δημόσιων φορέων θα διευκολύνουν τη δρομολόγηση ιδιωτικών επενδύσεων και πρωτοβουλιών. Η συνεργασία της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων είναι ουσιώδης· γι' αυτό, επιβάλλεται να συμμετάσχει στη στρατηγική.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με το μέλλον της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα στην Ευρώπη»

COM(2013) 180 final

(2013/C 341/19)

Εισηγητής: ο κ. ADAMS

Στις 27 Μαρτίου 2013 και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με το μέλλον της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα στην Ευρώπη

COM(2013) 180 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Σεπτεμβρίου.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 168 ψήφους υπέρ, 5 κατά και 12 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

Συμπεράσματα

1.1 Η πολιτική της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα πρέπει να αναγνωρίσει τις παγκόσμιες αγορές και τις διεθνείς συμφωνίες και να ανταποκριθεί σε αυτές. Πρέπει επίσης να αναζητήσει απαντήσεις όταν οι αγορές αποτυγχάνουν να ανταποκριθούν στις κοινωνικές προτεραιότητες, καθώς και να ρυθμίσει την έλλειψη συνοχής των πολιτικών.

1.2 Η συζήτηση για τη δέσμευση και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα (Carbon Dioxide Capture and Storage — CCS) καταδεικνύει τις εντάσεις που ενυπάρχουν σε μια τέτοια πρωτοβουλία πολιτικής.

1.3 Η σημερινή παγκόσμια αγορά ενέργειας δεν λαμβάνει υπόψη τις τεράστιες και ζημιογόνους εξωγενείς επιδράσεις της ολόένα και μεγαλύτερης χρήσης όλων των ορυκτών καυσίμων – ιδίως δε τον αντίκτυπο στη δημόσια υγεία και τη συσσώρευση στην ατμόσφαιρα των αερίων θερμοκηπίου. Επίσης, οι πολιτικές πρωτοβουλίες σε παγκόσμιο επίπεδο δεν έχουν παράγει σημαντικά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τη μείωση του διοξειδίου του άνθρακα.

1.4 Η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα συνιστά μια γνωστή τεχνολογική διαδικασία, με την οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να δοθεί απάντηση στο θεμελιώδες ερώτημα της πολιτικής για το κλίμα: προτού οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα προκαλέσουν καταστροφικές αλλαγές στο κλίμα, μπορούμε άραγε να αποθηκεύουμε άνθρακα με τον ίδιο ρυθμό με τον οποίο τον εξορύσσουμε και τον χρησιμοποιούμε;

1.5 Ωστόσο, η πρωτοβουλία πολιτικής για τη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα η οποία θεωρείται ζωτική για την άμβλυση των αδυναμιών της αγοράς, προσκρούσει σε σοβαρά εμπόδια. Η παρ' ολίγον αποτυχία του συστήματος εμπορίας εκπομπών της ΕΕ (η οποία προκλήθηκε από αδυναμίες στο σχεδιασμό της, την παγκόσμια ύφεση και την έλλειψη παγκόσμιας

συμφωνίας σε θέματα πολιτικής για το κλίμα και τιμολόγησης του άνθρακα) υπονόμωσε το πρόγραμμα.

1.6 Παρ' όλα αυτά, το επιχείρημα υπέρ της ανάπτυξης της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα σε επίπεδο βιώσιμης επιλογής σε μεγάλη κλίμακα, η οποία να μπορεί να εγκατασταθεί, παραμένει επιτακτικό. Ωστόσο, για να γίνει δεκτή η CCS, πρέπει πρώτα να γίνουν ορισμένες ενέργειες, οι οποίες αναπτύσσονται στις ακόλουθες συστάσεις.

Συστάσεις

1.7 Πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την επίτευξη διεθνούς συμφωνίας σχετικά με μια πολιτική σταθεροποίησης του κλίματος, καθώς και την εφαρμογή ενός συμφωνημένου και αποτελεσματικού προγράμματος για την τιμολόγηση του άνθρακα, προκειμένου να περιοριστεί σταδιακά η κατανάλωση ορυκτών καυσίμων και, κατά συνέπεια, οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, και να διατεθούν κονδύλια για την πρόληψη ή τον μετριασμό των επιπτώσεων.

1.8 Ανεξάρτητα από τη σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας, θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα ενεργό πρόγραμμα έργων επίδειξης στον τομέα της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα προκειμένου να εξαλειφθούν οι ανησυχίες του κοινού. Τα ενδεχόμενα οφέλη – από την άποψη της τεχνολογίας, της βιομηχανικής συνεργασίας, της ευαισθητοποίησης του κοινού, του νομικού και κανονιστικού ορισμού και της μείωσης των δαπανών – αποτελούν σημαντικά επιχειρήματα για περαιτέρω ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτό το πρόγραμμα έχει ζωτική στρατηγική σημασία για να προετοιμαστεί η πορεία προς την ανάπτυξη.

1.9 Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα ωφεληθεί πολύ αν τεθεί στο πλαίσιο ενός φιλόδοξου και συντονισμένου δημοσίου διαλόγου σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με το μέλλον του συνολικού ενεργειακού συστήματός μας και την ανάγκη πορείας προς χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Η αποδοχή από το κοινό εξακολουθεί να έχει ζωτική σημασία για την ανάπτυξη των υποδομών CCS.

1.10 Σε αυτό το πλαίσιο μπορούν να εκτιμηθούν ζητήματα όπως η συγκριτική αποτελεσματικότητα σε σχέση με άλλες στρατηγικές χαμηλών εκπομπών άνθρακα – συμπεριλαμβανομένης της επαναχρησιμοποίησης διοξειδίου του άνθρακα, η εις βάθος ανάλυση των κινδύνων και η εφαρμογή της αρχής της πρόληψης.

1.11 Κάθε πολιτική που στοχεύει στην προώθηση της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα θα απαιτήσει υποστηρικτική χρηματοδότηση από τις τοπικές αρχές, πρέπει δε να συνοδεύεται από μηχανισμούς που αντισταθμίζουν το κόστος για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες που εκτίθενται στον διεθνή ανταγωνισμό.

2. Εισαγωγή και ιστορικό

2.1 Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ είναι σύνθετη. Αποσκοπεί στην αναγνώριση και στην εξισορρόπηση της βιωσιμότητας, της ανταγωνιστικότητας και της ασφάλειας, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη ζητήματα που βρίσκονται πέραν του ελέγχου της, όπως οι τεχνολογικές αλλαγές, οι παράγοντες της παγκόσμιας αγοράς και οι διεθνείς εξελίξεις σε ό,τι αφορά τις δράσεις στον τομέα της αλλαγής του κλίματος. Η ανάγκη προσαρμογής σε ταχέως μεταβαλλόμενα γεγονότα και εξωγενείς επιδράσεις περιπλέκει ακόμα περισσότερο το στόχο θέσπισης ενός πλαισίου στο οποίο να μπορούν να λαμβάνονται οι απαραίτητες μακροπρόθεσμες αποφάσεις. Η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να εξεταστεί σε αυτό το πλαίσιο. Αποτελεί δυναμική τεχνολογία μεγάλης σημασίας. Ο Ενεργειακός Χάρτης Πορείας 2050 καθιστά σαφές ότι η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο· ωστόσο, οι σχετικές μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες στρατηγικές αποφάσεις περιλαμβάνουν πολλές οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και τεχνικές αβεβαιότητες.

2.2 Η ανακοίνωση της Επιτροπής για τη CCS περιέχει στοιχεία που αποδεικνύουν την πολυπλοκότητα, καθώς εντοπίζει στην έλλειψη μακροπρόθεσμης επιχειρησιακής σκοπιμότητας, τον κύριο λόγο για το γεγονός ότι δεν έχει σημειωθεί πρόοδος στην ανάπτυξη της CCS. Ωστόσο, πίσω από αυτόν τον οικονομικό ισχυρισμό υπάρχει σειρά περιβαλλοντικών τεχνικών και κοινωνικοπολιτικών παραγόντων που καθορίζουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να γίνει μια ανάλυση επιχειρησιακής σκοπιμότητας. Στο πλαίσιο της αναζήτησης απαντήσεων στα ερωτήματα που εγείρει η Επιτροπή όσον αφορά τη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, η γνωμοδότηση προσπαθεί να εξετάσει επίσης τα βαθύτερα ζητήματα.

3. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης

3.1 Η CCS παρουσιάζεται ως ουσιώδες στοιχείο για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος της ΕΕ για μείωση των εκπομπών άνθρακα. Θεωρείται ότι προσφέρει τη μόνη ουσιαστική επιλογή για τη διαχείριση του CO₂ που οφείλεται στην συνέχεια της παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα κατά τις επόμενες δεκαετίες. "Ο στόχος για το 2050 μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν εξαλειφθούν από το σύστημα οι εκπομπές από την καύση ορυκτών καυσίμων."

3.2 Από το 2007 η ΕΕ επεδίωξε να υποστηρίξει την ανάπτυξη της CCS με διάφορους τρόπους: με τη θέσπιση νομοθετικού πλαισίου για τη δέσμευση, τη μεταφορά και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, παρέχοντας υποστήριξη σε 10-12 σχέδια στο πλαίσιο ενός προγράμματος επίδειξης και συνεχίζοντας τις προσπάθειες για την καθιέρωση μιας τιμής του άνθρακα μέσω του συστήματος εμπορίας εκπομπών (ETS), η οποία θα αποτελούσε πηγή χρηματοδότησης της ανάπτυξης και μοχλό για την εφαρμογή και την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

3.3 Ωστόσο, μέχρι στιγμής δεν υπάρχουν στην ΕΕ έργα επίδειξης σε μεγάλη κλίμακα, ενώ "ακόμη και τα πλέον ελπιδοφόρα σχέδια έργων της ΕΕ αντιμετωπίζουν σημαντικές καθυστερήσεις". Αυτό συμβαίνει επειδή σήμερα "δεν υπάρχει κανένας λόγος για επενδύσεις σε έργα επίδειξης CCS". Το σύστημα εμπορίας εκπομπών δεν συνέβαλε ούτε στη συγκέντρωση των απαραίτητων πόρων για επενδύσεις σε τέτοια έργα, ούτε στην καθιέρωση σταθερής τιμής του διοξειδίου του άνθρακα για να υποστηριχθεί η μελλοντική λειτουργία τους. Επί του παρόντος, η τιμή διοξειδίου του άνθρακα ανέρχεται σε περίπου 10 % της τιμής την οποία πολλοί θεωρούν ως την ελάχιστη για να είναι βιώσιμη επιχειρησιακά η CCS. Ωστόσο, η ανακοίνωση τονίζει ότι, ακόμα και αν θεμελιωθεί επιχειρηματική σκοπιμότητα, δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι σε ορισμένες χώρες – ιδίως σε εκείνες στις οποίες υπάρχει η μεγαλύτερη ανάγκη δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα – το κοινό θα αποδεχθεί τον κίνδυνο που αντιλαμβάνεται ότι συνεπάγεται η αποθήκευση του CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς.

3.4 Εντούτοις, η ανακοίνωση υποστηρίζει ότι είναι κρίσιμο να αποκτηθεί πείρα στην προώθηση της CCS πριν από την εμπορική της εκμετάλλευση, για την εγκατάστασή της σε εμπορική κλίμακα, ώστε να είναι δυνατόν να μειωθεί το κόστος, να αποδειχθεί η ασφαλής αποθήκευση του CO₂ σε γεωλογικούς σχηματισμούς, να παραχθούν εφαρμόσιμες άλλου γνώσεις σχετικά με το δυναμικό της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα και να μειωθούν οι κίνδυνοι των τεχνολογιών για τους επενδυτές. Η προώθηση ενός τέτοιου προγράμματος εστιάζει επίσης την προσοχή στις λεπτομέρειες ενός κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου και στην τόνωση της ανταπόκρισης του κοινού. Οι γνώσεις που θα αποκτηθούν έτσι θα δώσουν την ευκαιρία να γίνει ενεργό μέρος ενός μελλοντικού παγκοσμίου προγράμματος για τη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα και θα ενισχύσουν τον δυναμικό ρόλο της ΕΕ ως προμηθευτή τεχνολογίας και δεξιοτήτων.

3.5 Για την κάλυψη του κενού που δημιουργήθηκε από την χαμηλή απόδοση του συστήματος εμπορίας εκπομπών, προτείνονται μηχανισμοί υποστήριξης, όπως η υποχρεωτική αγορά πιστοποιητικών CCS, ο καθορισμός υποχρεωτικών προτύπων επιδόσεων ή η υποστήριξη έργων επίδειξης, μέσω ισοδύναμου με τιμολόγια τροποδότησης.

3.6 Τέλος, διατυπώνεται σειρά ερωτημάτων, με τα οποία ζητούνται οι απόψεις των ερωτηθέντων σε βασικά θέματα σχετικά με το μέλλον της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Το έγγραφο της Επιτροπής είναι ταυτόχρονα επανεξέταση και πρόταση διαβούλευσης και καταλήγει σε σειρά ερωτημάτων που σχετίζονται με ζητήματα που άπτονται της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα στην Ευρώπη. Ο στόχος της ανακοίνωσης είναι περιορισμένος – να αντιμετωπιστεί "το πρωταρχικό πρόβλημα της τόνωσης των επενδύσεων στην επίδειξη της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσον είναι εφικτές η μετέπειτα ευρεία εγκατάστασή της και η κατασκευή της υποδομής για το CO₂". Ένα τέτοιο πρόγραμμα επίδειξης θα μπορούσε στη συνέχεια να αποτελέσει τον πρόδρομο για την εγκατάσταση της CCS, αν και για να γίνει αυτό θα πρέπει να ικανοποιηθούν πολλές άλλες προϋποθέσεις και να ξεπεραστούν εμπόδια.

4.2 Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η Επιτροπή εντόπισε σωστά την ανάγκη για επείγουσα πολιτική απάντηση. Οι επιλογές που παρουσιάζονται από την Επιτροπή είναι είτε να γίνει η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα εμπορικά βιώσιμη, είτε υποχρεωτική. Ωστόσο, το ερώτημα που θα πρέπει να τεθεί είναι εάν είναι εφικτό να προβλεφθεί μια τέτοια πολιτική απάντηση υπό τις παρούσες συνθήκες. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ της μεγαλύτερης εστίασης στο πρόγραμμα δέσμευσης και

αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα. Αυτό συνεπάγεται την αναγνώριση ότι, σε αυτό το στάδιο, απαιτείται πιο σημαντική δημόσια χρηματοδότηση, ενδεχομένως από ευρύτερο φάσμα πηγών, για την επίτευξη οποιουδήποτε προγράμματος επίδειξης CCS. Υπάρχει ανάγκη για συγκέντρωση – σε έναν επαρκή αριθμό έργων επίδειξης, αλλά με 2-3 φορές τη χρηματοδοτική στήριξη και πρόβλεψη για την υποστήριξη της μετέπειτα λειτουργίας.

4.3 Τελικά, η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι μια τέτοια δέσμευση πρέπει να εξακολουθήσει να δικαιολογείται ως επένδυση κινδύνου σε μια τεχνολογία η οποία θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο μιας διεθνούς συμφωνίας για την τιμολόγηση του άνθρακα ή τη δημιουργία ενός μηχανισμού ποσοστώσεων. Είμαστε της άποψης ότι μια τέτοια συμφωνία αποτελεί προϋπόθεση για την περαιτέρω ανάπτυξη της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (είτε στην Ευρώπη, είτε παγκοσμίως) σε σημαντικό βαθμό. Πιστεύουμε επίσης ότι μια λεπτομερής απάντηση στα ερωτήματα της ανακοίνωσης μπορεί μόνο να δοθεί μετά την επανεκτίμηση των στόχων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και τον αναπροσανατολισμό των στόχων και των μέσων πολιτικής. Ωστόσο, ένας τέτοιος αναπροσανατολισμός πρέπει να περιλαμβάνει πραγματιστική προσέγγιση της πολιτικής για την ενέργεια και το κλίμα.

4.4 Μπορούμε να προσεγγίσουμε καλύτερα αυτό το δύσκολο θέμα αναζητώντας υπό ποιες προϋποθέσεις η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα μπορεί να εφαρμοστεί σε μεγάλη κλίμακα στην Ευρώπη, όπου το ενισχυτικό νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο (υπό μορφή της οδηγίας CCS) υπάρχει ήδη σε μεγάλο βαθμό. Οι απαντήσεις βρίσκονται σε μεγάλο βαθμό στο κείμενο της Επιτροπής.

— Είναι αναγκαία μια εκτελεστέα παγκόσμια συμφωνία για δράση κατά της κλιματικής αλλαγής, στο πλαίσιο της οποίας θα κατανέμεται δίκαια το κόστος τόσο των μέτρων μετριασμού, όσο και των μέτρων προσαρμογής. Χωρίς μια τέτοια συμφωνία, καμία χώρα ή εμπορικός συνασπισμός – που εξαρτάται οικονομικά από τη διατήρηση ανταγωνιστικής θέσης στις παγκόσμιες αγορές – δεν θα μπορούσε, μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, να ακολουθήσει ανεξάρτητο πρόγραμμα ελαχιστοποίησης άνθρακα. Κάθε πρόταση για μονομερή επιβολή ενός ρεαλιστικού μηχανισμού "τιμολόγησης" του άνθρακα θα είναι ανταγωνιστικά και πολιτικά απαράδεκτη, ιδίως υπό τις παρούσες συνθήκες. Μια γενική – αν και σταδιακή – παγκόσμια συμφωνία θα είναι επίσης αναγκαία για να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των πολιτών στις δημοκρατικές χώρες.

— Στο πλαίσιο μιας τέτοια συμφωνίας θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ελαχιστοποίηση της παραγωγής άνθρακα, η δε "τιμή" του άνθρακα που θα προκύψει (με όποιον τρόπο και αν επιτευχθεί αυτό) θα υποστηρίξει το επιχείρημα για την κατανομή πόρων στην δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα. Ωστόσο, η CCS θα πρέπει να αποδειχθεί πιο ανταγωνιστική από άλλες τεχνολογίες που υπηρετούν τον ίδιο σκοπό – όπως τα προγράμματα βιολογικής αποθήκευσης ή δέσμευσης και χρήσης άνθρακα – για τις οποίες αναζητούνται επενδυτικοί πόροι. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα αποτελεί τεχνολογία αιχμής για την παγίδευση του άνθρακα.

— Σε εκείνα τα κράτη μέλη της ΕΕ στα οποία αποτελεί ρεαλιστική επιλογή, η αποδοχή από το κοινό (και ως εκ τούτου η πολιτική αποδοχή) της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα ως τεχνολογίας χαμηλού κινδύνου για την παγίδευση άνθρακα θα πρέπει να εξασφαλιστεί. Αυτό ισχύει ιδίως σε ό,τι

αφορά τους εκτιμώμενους κινδύνους που αφορούν τη χειρσαία αποθήκευση – τη μοναδική επιλογή για πολλά κράτη μέλη – στο πλαίσιο της οποίας πρέπει ληφθεί επαρκώς υπόψη η αρχή της προφύλαξης.

4.5 Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που προκύπτουν από τις διεθνείς διαπραγματεύσεις για το κλίμα, η πιθανότητα να πληρούνται οι πρώτες δύο συνθήκες είναι χαμηλή. Εκφράζονται σημαντικές αμφιβολίες σχετικά με το κατά πόσον θα μπορούσε να επιτευχθεί παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στο Παρίσι το 2015. Επίσης, δεν υπάρχει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι οι φορείς χάραξης πολιτικής κατάφεραν να εξηγήσουν πειστικά στους καταναλωτές ποιο θα είναι το κόστος της σχετικής αδυναμίας της αγοράς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ότι οι τρέχουσες τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών δεν αντικατοπτρίζουν πλήρως το αναμενόμενο κόστος του αντικτύπου της αλλαγής του κλίματος, το οποίο θα κληθούν να φέρουν οι μελλοντικές γενεές. Οι πολίτες – είτε ως καταναλωτές, είτε ως ψηφοφόροι – δεν φαίνονται πρόθυμοι να υποστούν τις συνέπειες, ιδίως σε μια περίοδο λιτότητας και χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης (ή ακόμα και ύφεσης).

4.6 Προς το παρόν, η παρούσα γνωμοδότηση είναι, σε γενικές γραμμές, μετρημένα απαισιόδοξη. Είμαστε της άποψης ότι αυτό αντικατοπτρίζει κατάλληλα της ανησυχίες της κοινωνίας των πολιτών. Το αποτέλεσμα μιας υπερβολικά αισιόδοξης σκέψης στη χάραξη πολιτικής είναι εμφανές και προκαλεί απελπισία σε μερικούς και απογοήτευση σε πολλούς. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι λόγοι για τους οποίους η παρούσα κατάσταση και οι προοπτικές στον τομέα της πολιτικής για την ενέργεια και για το κλίμα (καθώς και για τα σχετικά ζητήματα δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα) ενδέχεται βαθμιαία να αλλάξουν.

4.7 Φαίνεται ολοένα περισσότερο ότι η νομιμότητα της πολιτικής της ΕΕ θα (και θα πρέπει να) εξαρτηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό από την κατανόηση του κοινού και τη συμμετοχή του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Χωρίς κατανόηση από το κοινό της λογικής θεμελίωσης της πολιτικής για το κλίμα και την ενέργεια και χωρίς την αποδοχή από αυτό της τεχνολογίας CCS, η παγίδευση του διοξειδίου του άνθρακα δεν θα ξεπεράσει το στάδιο της επίδειξης ή των υφιστάμενων εμπορικών πρακτικών (δηλαδή την ενισχυμένη ανάκτηση πετρελαίου και τις εφαρμογές στον τομέα των φαγητών και των ποτών).

4.8 Πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ότι κάθε απόφαση που λαμβάνεται από μια χώρα σε ό,τι αφορά τις ενεργειακές πηγές και σχετικά ζητήματα, βασίζεται τελικά στις αξιολογικές κρίσεις αυτής της κοινωνίας σχετικά με τις τεχνικές και οικονομικές εκτιμήσεις. Ως εκ τούτου, μια κοινωνική και ηθική διάσταση είναι πάντοτε παρούσα σε τέτοιες αποφάσεις. Αυτό δυσκολεύει τη χάραξη κοινής πολιτικής από την ΕΕ, ιδίως όταν, όπως στον τομέα της ενέργειας, η τελική αρμοδιότητα για τις πηγές και τη σύνθεση του εφοδιασμού παραμένει στα κράτη μέλη.

4.9 Ένα αποτέλεσμα της έλλειψης ευαισθητοποίησης των πολιτών είναι η αδυναμία του κοινού να κατανοήσει το δυναμικό τεχνολογιών για τον μετριασμό της αλλαγής του κλίματος, όπως η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα. Οι θέσεις εργασίας, η ηγετική θέση στην παγκόσμια καινοτομία, νέες μορφές επένδυσης και μέθοδοι χρηματοδότησης, καθώς και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών αποτελούν παραδείγματα τέτοιων οφελών. Η ανάπτυξη της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα θα μπορούσε επίσης να προσφέρει μεγαλύτερη ασφάλεια απασχόλησης σε παραδοσιακές βιομηχανίες όπως η εξορυκτική.

4.10 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διεξαγωγής ενός ευρωπαϊκού ενεργειακού διαλόγου, μιας διαφανούς, αξιόπιστης και συντονισμένης πολυεπίπεδης συζήτησης χωρίς αποκλεισμούς εντός και μεταξύ όλων των κρατών μελών και προτίθεται να συμμετάσχει ενεργά σε αυτή. Μέσω αυτού θα πρέπει να αποδοθούν σε καθημερινούς όρους τα βασικά σημεία της ενεργειακής "μετάβασης" – και σχετικά ζητήματα, όπως η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, η ενεργειακή πείνα, κλπ. Ο διάλογος θα πρέπει να ευνοήσει τη συζήτηση γύρω από τη μετάβαση σε χαμηλές εκπομπές άνθρακα στα σχολεία, στα καφενεία και στα νοικοκυριά. Ένας τέτοιος διάλογος θα πρέπει να πλαισιωθεί για να τροφοδοτήσει τη χάραξη πολιτικής και να ενθαρρύνει τη συζήτηση γύρω από τον βαθμό στον οποίο μπορούν να συμφιλιωθούν στόχοι όπως η ασφάλης, βιώσιμη, ανταγωνιστική και οικονομικά προσιτή ενέργεια, οι οποίοι πολλές φορές είναι αντικρουόμενοι. Η διαδικασία θα επιτρέψει την ενισχυμένη και ποιοτική συμβολή των πολιτών και οργανώσεων στις μελλοντικές τυπικές διαβουλεύσεις για την ενέργεια. Ο διάλογος θα εστιάσει επίσης στην προβολή η οποία, ως "έντιμος διαμεσολαβητής" και παράγοντας διευκόλυνσης, μπορεί να συμβάλει στο να ενθαρρυνθούν οι συζητήσεις για την ενέργεια στα κράτη μέλη και να διαδραματίσει βασικό επικοινωνιακό ρόλο για το σχηματισμό κοινής άποψης για την ενέργεια σε όλη την Ευρώπη. Σε αυτό το πλαίσιο, η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα μπορεί να αξιολογηθεί συγκριτικά ως τεχνολογία που συμβάλει στη μείωση του άνθρακα στην ατμόσφαιρα, ενώ μπορούν να συζητηθούν επιλογές και εναλλακτικές λύσεις.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η Επιτροπή προβαίνει στη θεμελιώδη επισήμανση ότι η εξάλειψη των εκπομπών CO₂ από την καύση ορυκτών καυσίμων έχει ζωτική σημασία για την επίτευξη, έως το 2050, των συμπεφωνημένων στόχων της ΕΕ σχετικά με το κλίμα. Μια παρόμοια προσέγγιση πρέπει να υιοθετηθεί σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ η έκταση του προβλήματος πρέπει να γίνει κατανοητή από όλους τους φορείς χάραξης πολιτικής και να συμφιλιωθεί με τις οικονομικές επιδιώξεις. Τα γνωστά αποθέματα ορυκτών καυσίμων του πλανήτη αντιστοιχούν σε περίπου σε 3 δισεκατομμύρια τόνους διοξειδίου του άνθρακα σε περίπτωση καύσης, ενώ για να μπορεί περιοριστεί η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 80 % σε λιγότερο από 2 βαθμούς κελσίου, πρέπει να καεί μόνο το 31 % των παραπάνω πηγών. Για να ανέλθει η παραπάνω πιθανότητα σε 50 %, πρέπει να καεί μόνο το 38 % των παραπάνω πηγών (Unburnable Carbon <http://www.carbontracker.org/wp-content/uploads/downloads/2012/08/Unburnable-Carbon-Full1.pdf>). Ωστόσο, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί ο ρόλος μετριασμού τον οποίο θα μπορούσε να διαδραματίσει η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα. Ακόμα και ένα αισιόδοξο σενάριο με 3,800 εμπορικά έργα CCS, θα αύξανε μόνο κατά 4 % τα αποθέματα ορυκτών καυσίμων προς καύση (IEA World Outlook 2012). Η πραγματικότητα είναι ότι για να ανταποκριθούμε στους παγκόσμιους στόχους στον τομέα του κλίματος χωρίς τη CCS, τα ενεργειακά αποθέματα – τα οποία εκτιμούνται ήδη σε τρισεκατομμύρια ευρώ – θα πρέπει να μην καούν και να παραμείνουν στο έδαφος. Αυτό θα έχει σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις. Έχει θεμελιώδη σημασία να αναγνωριστεί ότι, για να είναι αποτελεσματική η πολιτική για το κλίμα και την ενέργεια (και η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα), είναι αναγκαίο να βρεθεί τρόπος για την επίλυση αυτού του θεμελιώδους διλήμματος.

5.2 Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το διοξείδιο του άνθρακα μπορεί να χρησιμοποιηθεί, καθώς και να αποθηκευθεί. Επιπλέον της ενισχυμένης ανάκτησης πετρελαίου, της χρήσης για τρόφιμα και άλλων μικρότερων εφαρμογών, είναι δυνατό τόσο η χημική όσο και η βιολογική μηχανική να διαδραματίσουν ρόλο στη χρήση του διοξειδίου του άνθρακα στα κατασκευαστικά υλικά, τις πρώτες ύλες, άλλες χημικές διεργασίες και άλλα προϊόντα, με το

πλεονέκτημα περαιτέρω E&A. Ωστόσο, η κλίμακα στην οποία γίνεται εξόρυξη ορυκτών καυσίμων υποδεικνύει ότι, στο προβλεπόμενο μέλλον, η συμβολή αυτής της πηγής στο πρόβλημα του διοξειδίου του άνθρακα θα είναι μάλλον περιορισμένη.

6. Συγκεκριμένες απαντήσεις στα ερωτήματα που τίθενται στην ανακοίνωση

1) Κατά πόσον τα κράτη μέλη που επί του παρόντος έχουν υψηλό μερίδιο άνθρακα και φυσικού αερίου στο ενεργειακό τους μείγμα και στις βιομηχανικές διεργασίες, οφείλουν, εφόσον δεν το έχουν ήδη πράξει:

α. να καταρτίσουν σαφή χάρτη πορείας για την αναδιάρθρωση του τομέα ηλεκτροπαραγωγής με σκοπό τη χρήση καυσίμων χωρίς ανθρακούχες εκπομπές (πυρηνική ενέργεια ή ανανεώσιμες πηγές ενέργειας) έως το 2050,

β. να χαράξουν εθνική στρατηγική για την προετοιμασία της εγκατάστασης της τεχνολογίας CCS;

Η απαίτηση από τα κράτη μέλη να σχεδιάσουν εκ των προτέρων την ανάπτυξη ενέργειας χαμηλών εκπομπών άνθρακα και την δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι ευαισθητοποιεί αυτούς που συμμετέχουν στη διαδικασία και προσφέρει το δυναμικό μιας πολυτίμης, αν και τεράστιας, εκτίμησης κόστους και αντικτύπου η οποία θα συνοδεύει τις μελλοντικές νομοθετικές προτάσεις. Αν και η εν λόγω πρόταση φαίνεται χρήσιμη, πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την εξισορρόπηση των εθνικών επιλογών με συγκρίσιμες εθνικές επιλογές σε άλλες βιολογικές, χημικές και φυσικές διεργασίες δέσμευσης, καθώς και σε τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών⁽¹⁾.

2) Με ποιον τρόπο πρέπει να αναδιάρθρωθεί το ΣΕΔΕ, ώστε να είναι ικανό να παρέχει επίσης σημαντικά κίνητρα για την εγκατάσταση της τεχνολογίας CCS; Πρέπει αυτό να συμπληρωθεί με τη χρήση μέσων βασιζόμενων στα έσοδα από πλειστηριασμούς, παρόμοια με τα προβλεπόμενα στο πρόγραμμα NER300;

Πρέπει να ληφθεί υπόψη η εμπειρία που αντλήθηκε όσον αφορά την ευπάθεια του συστήματος εμπορίας εκπομπών στις παγκόσμιες οικονομικές δυνάμεις. Είναι σαφές ότι η επίτευξη (ή η αποτυχία) συμφωνίας επί μιας παγκόσμιας πολιτικής για το κλίμα θα καθορίσει το μέλλον του συστήματος εμπορίας εκπομπών και από αυτή την άποψη το αποτέλεσμα των συζητήσεων το 2015 θα έχει κρίσιμη σημασία. Τα δε ριζοσπαστικά θεραπευτικά μέτρα που απαιτούνται για το ETS, δεν μπορούν να υλοποιηθούν χωρίς μεγαλύτερη σαφήνεια στον τομέα της παγκόσμιας πολιτικής. Σε ό,τι αφορά τα χρηματοδοτικά κίνητρα γενικά, είναι σαφές ότι επιπλέον της ανάπτυξης και της χρηματοδότησης του κόστους επένδυσης, απαιτείται η στήριξη του λειτουργικού κόστους των μονάδων επίδειξης CCS.

3) Κατά πόσον πρέπει η Επιτροπή να προτείνει άλλα μέσα στήριξης ή να εξετάσει άλλα μέτρα άσκησης πολιτικής για να προετοιμάσει το έδαφος για την έγκαιρη εγκατάσταση της CCS, με:

α. τη στήριξη μέσω δημοπρασιών ανακύκλωσης ή άλλων προσεγγίσεων χρηματοδότησης

β. πρότυπο επιδόσεων εκπομπών

γ. σύστημα πιστοποίησης της CCS

δ. άλλου είδους μέτρο άσκησης πολιτικής;

Η Επιτροπή θα πρέπει βεβαίως να διερευνήσει και άλλες μεθόδους χρηματοδότησης ενός σχεδίου επίδειξης CCS αν και για τους λόγους που αναπτύχθηκαν, εκτιμάται ότι η δράση για την έγκαιρη και ευρεία ανάπτυξη της CCS είναι πρόωγη. Αυτό, ωστόσο, δεν επηρεάζει το επιχειρήμα υπέρ της δημόσιας χρηματοδότησης ενός

(1) EE C 299, 4.10.2012

μικρού αριθμού σχεδίων επίδειξης. Οι εργασίες για πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές και για ένα σύστημα υποχρεωτικής πιστοποίησης CCS θα μπορούσαν να αναζητήσουν και να δοκιμάσουν μεθόδους για κανονιστικές διαδικασίες που σχεδόν σίγουρα θα καταστούν αναγκαίες στο μέλλον.

4) Κατά πόσον οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας του ενεργειακού τομέα θα πρέπει στο εξής να υποχρεούνται για κάθε νέα επένδυση (σε σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής από άνθρακα και, ενδεχομένως, από φυσικό αέριο) να εγκαθιστούν εξοπλισμό έτοιμο για τεχνολογία CCS, ώστε να διευκολυνθεί ο αναγκαίος εκ των υστέρων εξοπλισμός με CCS;

Πρόκειται για λογικό βήμα, εάν αυξηθεί η πιθανότητα ανάπτυξης της τεχνολογίας CCS. Επί του παρόντος, αυτό δεν φαίνεται πιθανό. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι μεγάλες βιομηχανίες που παράγουν διοξείδιο του άνθρακα λόγω της χρήσης ενεργειακών πηγών από ορυκτά καύσιμα – ιδίως οι παραγωγοί τσιμέντου – θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με παρόμοιο τρόπο.

5) Κατά πόσον οι προμηθευτές ορυκτών καυσίμων θα πρέπει να συμβάλλουν στην επίδειξη και την εγκατάσταση της CCS, με ειδικά μέτρα που να εξασφαλίζουν πρόσθετη χρηματοδότηση;

Οι κίνδυνοι τους οποίους εγκυμονεί η ενδεχόμενη αποτυχία στην εγκατάσταση της τεχνολογίας CCS φαίνεται ότι την εντάσσουν στην κατηγορία πλήρους υποστήριξης από δημόσιους πόρους (pro bono publico). Οι πάροχοι ορυκτών καυσίμων θα πρέπει σίγουρα να συμμετάσχουν σε μεταγενέστερη χρηματοδότηση της ανάπτυξης, ενώ θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο συμμετοχής τους στις δαπάνες ανάπτυξης. Ωστόσο, πρέπει να αναγνωριστεί σειρά ζητημάτων, όπως επιπτώσεις των κανόνων του ΠΟΕ και η ανάγκη για όλες τις πηγές ορυκτών καυσίμων να συμβάλουν – ακόμα και αυτές στις οποίες, επί του παρόντος, δεν υπάρχουν σχετικές διαδικασίες CCS – ιδίως στις μεταφορές.

6) Ποια είναι τα κύρια εμπόδια για την εξασφάλιση επαρκούς επίδειξης της CCS στην ΕΕ;

Τα βασικά εμπόδια είναι

— η αποτυχία καθιέρωσης ενός ρεαλιστικού μηχανισμού "τιμολόγησης" του άνθρακα, βιώσιμου σε παγκόσμιο επίπεδο·

— ο "ανταγωνισμός" από άλλες τεχνολογίες παγίδευσης του άνθρακα και μείωσης των εκπομπών άνθρακα·

— η ανάγκη αποδοχής από το κοινό μίας τεχνολογίας την οποία αντιλαμβάνεται ως επικίνδυνη και,

— το ενδεχόμενο αποτυχίας στη δημιουργία ενός αρκετά μεγάλου ταμείου για την υποστήριξη του προγράμματος σε ό,τι αφορά τις δαπάνες κεφαλαίου και λειτουργίας.

7) Πώς μπορεί η ενισχυθεί η αποδοχή της CCS από το κοινό;

Θα πρέπει να πραγματοποιηθεί ενεργός διάλογος με το κοινό γύρω από τη φύση της CCS και τα δυνητικά οφέλη της, καθώς και ρεαλιστική και ανεξάρτητη αξιολόγηση των κινδύνων, ως μέρος μιας συνολικής προσέγγισης συστημάτων της ενεργειακής ευαισθητοποίησης. Σε ορισμένες χώρες και περιφέρειες, θα πρέπει επίσης να αναγνωριστεί το γεγονός ότι θα μπορούσαν να προκύψουν οφέλη σε για τις θέσεις απασχόλησης από την ανάπτυξη της δέσμευσης και αποθήκευσης του διοξειδίου του άνθρακα.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προετοιμασία για την πλήρη σύγκλιση στον οπτικοακουστικό κόσμο: οικονομική μεγέθυνση, δημιουργία και αξίες (Πράσινη Βίβλος)»

COM(2013) 231 final

(2013/C 341/20)

Εισηγητής: ο κ. **Jorge PEGADO LIZ**

Στις 8 Ιουλίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Προετοιμασία για την πλήρη σύγκλιση στον οπτικοακουστικό κόσμο: οικονομική μεγέθυνση, δημιουργία και αξίες (Πράσινη Βίβλος)

COM(2013) 231 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 175 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 8 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής να ανακινήσει το ζήτημα της οπτικοακουστικής πολιτικής σε περιβάλλον σύγκλισης, με προοπτική τη δημιουργία ευκαιριών διάδοσης της πρόσβασης σε ποικίλο ευρωπαϊκό περιεχόμενο, και να δρομολογήσει νέα δημόσια διαβούλευση για τις συνέπειες της στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την καινοτομία σε επίπεδο ΕΕ.

1.2 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν αξιοποίησε την ευκαιρία να προωθήσει πιο συγκεκριμένες και διαρθρωμένες προτάσεις επί του θέματος.

1.3 Η ΕΟΚΕ θα προτιμούσε κατά την κατάρτιση της πράσινης βίβλου η Επιτροπή να είχε επικεντρωθεί περισσότερο στις θεμελιώδεις αξίες της ελευθερίας της έκφρασης, της πολυφωνίας των Μέσων, του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων και συμφερόντων των πολιτών που τα χρησιμοποιούν, ιδίως δε των ανηλίκων και των λοιπών ευπαθών ομάδων του κοινού, και σε αυτή τη βάση να είχε θέσει τους προγραμματικούς της στόχους για την προώθηση της καινοτομίας, την ανάπτυξη της αγοράς και τη χρηματοδότηση.

1.4 Παρ' όλα αυτά, η ΕΟΚΕ επικροτεί εν γένει τα θέματα που θίγονται στην πράσινη βίβλο και αναγνωρίζει τη σημασία της πλειονότητας των ζητημάτων που τίθενται σε δημόσια διαβούλευση, διαπιστώνει όμως ότι η σειρά παρουσίασης των θεμάτων και ερωτημάτων στερείται ενίοτε συγκεκριμένου προσανατολισμού.

1.5 Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις νέες προκλήσεις και προοπτικές που διανοίγονται με τη σύγκλιση, η οποία δημιουργεί σημαντικές επιχειρηματικές ευκαιρίες για τους ανεξάρτητους παραγωγούς, που ενδέχεται να οδηγήσουν σε μεταβολή των υφιστάμενων βιομηχανικών επιχειρηματικών προτύπων.

1.6 Παρότι έχει επίγνωση της αυξανόμενης οικονομικής σημασίας των κατά παραγγελία οπτικοακουστικών υπηρεσιών στο

ευρωπαϊκό οπτικοακουστικό τοπίο, η ΕΟΚΕ είναι υποχρεωμένη να τονίσει εκ νέου ότι η παραδοσιακή προσφορά γραμμικών οπτικοακουστικών υπηρεσιών εξακολουθεί να αποτελεί εξαιρετικά σημαντικό κομμάτι των καταναλωτικών συνηθειών των Ευρωπαίων πολιτών όσον αφορά τα Μέσα —ιδίως δε χάρη στις τεχνολογικές καινοτομίες με εφαρμογή στην παραδοσιακή προσφορά—, και σε αυτήν έχει τις ρίζες της η πολιτιστική και γλωσσική ιδιαιτερότητα και πολυμορφία που πρέπει επειγόντως να προστατευτεί.

1.7 Ομοίως, παρότι αναγνωρίζει τα πλείστα όσα πλεονεκτήματα της στρατηγικής της καινοτομίας και της τεχνολογικής σύγκλισης των οπτικοακουστικών υπηρεσιών με το διαδίκτυο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις επιπτώσεις των εξελίξεων αυτών στους παραδοσιακούς κλάδους των Μέσων, ιδίως δε στα μέσα μαζικής ενημέρωσης τοπικής και περιφερειακής εμβέλειας, και ειδικότερα σε κράτη μέλη με λιγότερο διαδεδομένες εντός της Ένωσης γλώσσες, και κατά συνέπεια την ανάγκη διατήρησης και δημιουργίας των συνθηκών που θα επιτρέψουν στα παραδοσιακά Μέσα να συνεχίσουν να παρέχουν τις αξιόλογες κοινωφελείς υπηρεσίες τους υπέρ της γλωσσικής και πολιτιστικής πολυμορφίας και της διαφύλαξης της πολυφωνίας στην ενημέρωση.

1.8 Υπογραμμίζει δε ότι η προστασία της ενημερωτικής πολυφωνίας, η προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας και η διατήρηση του δομικού ρόλου των Μέσων ως δημόσιας υπηρεσίας στο ευρωπαϊκό οικοσύστημα των μέσων μαζικής επικοινωνίας (ΜΜΕ) αποτελούν αξίες κοινής ωφέλειας, τις οποίες οι μελλοντικές πολιτικές πρέπει απαραίτητως να διατηρήσουν, αλλά και να προωθήσουν περαιτέρω, ως στοιχείο του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

1.9 Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο ευρωπαϊκός διάλογος για τη σύγκλιση των οπτικοακουστικών υπηρεσιών πρέπει να περιλαμβάνει μεταξύ των κεντρικών στόχων του την προβολή της κατά τόπους ευρωπαϊκής πολιτισμικής κληρονομιάς και την άρρηκτα συνδεδεμένη με αυτήν προστασία των συμφερόντων των πολιτών και των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων, ειδικότερα δε την προστασία των ανηλίκων και λοιπών ευπαθών ομάδων του κοινού.

1.10 Προς τούτο η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει υπόψη σε κάθε μελλοντική της δράση, νομοθετικού ή άλλου χαρακτήρα, τις συστάσεις που η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις της, καθώς και τις ειδικές παρατηρήσεις που περιέχονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

2. Αντικείμενο της πράσινης βίβλου

2.1 Με την υπό εξέταση πράσινη βίβλο [COM(2013) 231 final], η Επιτροπή επιχειρεί να ανοίξει ευρύ δημόσιο διάλογο σχετικά με τις συνέπειες από τη διαρκή μεταβολή του οπτικοακουστικού τοπίου των μέσων επικοινωνίας, η οποία εντείνεται με την αύξηση της σύγκλισης στις υπηρεσίες των μέσων επικοινωνίας και του διαδικτύου.

2.2 Η Επιτροπή θεωρεί αυτήν την εξέλιξη στο τεχνολογικό τοπίο ευκαιρία διεύρυνσης της πρόσβασης σε διαφοροποιημένο και ποιοτικό ευρωπαϊκό περιεχόμενο, πράγμα που απαιτεί την εξέταση της επάρκειας του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου και των δυνητικών πολιτικών απαντήσεων στο ευρωπαϊκό πανόραμα.

2.3 Με αυτό τον στρατηγικό στόχο, η Επιτροπή θέτει δύο κύρια ερωτήματα:

— Πώς θα μετασχηματιστεί η διαδικασία της σύγκλισης στην ευρύτερη ευρωπαϊκή αγορά σε οικονομική μεγέθυνση και επιχειρηματική καινοτομία στην Ευρώπη;

— Ποιες είναι οι συνέπειες της σύγκλισης αξιών, όπως η πολυφωνία των μέσων επικοινωνίας, η πολιτιστική ποικιλομορφία, η προστασία των καταναλωτών, συμπεριλαμβανομένων ειδικών ομάδων, όπως οι ανήλικοι;

2.4 Από τον διάλογο εξαιρούνται ρητά οι πτυχές που συνδέονται με τα δικαιώματα του δημιουργού και την πνευματική ιδιοκτησία, που αποτελούν αντικείμενο άλλης πράσινης βίβλου⁽¹⁾, καθώς και οι πτυχές που σχετίζονται με την προστασία των δεδομένων, που αποτελούν επίσης αντικείμενο πρόσφατων προτάσεων της Επιτροπής⁽²⁾, παρότι αναγνωρίζεται η σημασία και η σχέση τους με τα εξεταζόμενα ζητήματα.

2.5 Αναγνωρίζεται ότι η δημόσια διαβούλευση δεν προδικάζει συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Τα αποτελέσματά της, ωστόσο, ενδέχεται μακροπρόθεσμα να ανοίξουν τον δρόμο για πιθανές κανονιστικές και άλλες πολιτικές απαντήσεις, ιδίως όσον αφορά ένα διαδίκτυο καλύτερα προσαρμοσμένο στα παιδιά, την ελευθερία και την πολυφωνία των μέσων επικοινωνίας, καθώς και πρωτοβουλίες αυτορρυθμισμού.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ χαίρει την πρωτοβουλία της Επιτροπής, λόγω της σημασίας και του επίκαιρου χαρακτήρα του υπό συζήτηση θέματος. Η προοδευτική σύγκλιση των γραμμικών τηλεοπτικών υπηρεσιών με το διαδίκτυο αναγνωρίζεται ως μία από τις αναπόφευκτες τάσεις της εξέλιξης της οπτικοακουστικής αγοράς.

3.2 Κατά τη γνώμη της, ωστόσο, το μέσο που χρησιμοποιείται (πράσινη βίβλος) είναι όψιμο και στερείται φιλοδοξίας, ενώ η σειρά παρουσίασης των θεμάτων και ερωτημάτων στερείται προσανατολισμού, πράγμα που δημιουργεί αβεβαιότητα ως προς τις προθέσεις της Επιτροπής επί του θέματος.

3.3 Σε συνέχεια των πολυάριθμων γνωμοδοτήσεων επί διαφορετικών πτυχών του θέματος, και δεδομένου ότι πρόκειται για τον προθάλαμο ενόψει του μελλοντικού σχεδιασμού ολοκληρωμένης οπτικοακουστικής πολιτικής στο πλαίσιο της τεχνολογικής σύγκλισης στην ΕΕ, η ΕΟΚΕ θα προτιμούσε να είχε επικεντρωθεί η Επιτροπή περισσότερο στις θεμελιώδεις αξίες της ελευθερίας της έκφρασης, της πολυφωνίας των Μέσων, του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων και συμφερόντων των πολιτών που τα χρησιμοποιούν, ιδίως δε των ευπαθέστερων ομάδων του κοινού, και από αυτή την αφετηρία να είχε ξεκινήσει η εξέταση των σημαντικών πτυχών της καινοτομίας, της αγοράς και της χρηματοδότησης, όπως αναφέρεται στο ψήφισμα του ΕΚ της 21ης Μαΐου 2013 (P7_TA(2013)0203), και όχι το αντίθετο.

3.4 Παρ' όλα αυτά, η ΕΟΚΕ εκτιμά εν γένει τα θέματα που τίθενται στην πράσινη βίβλο και αναγνωρίζει τη σημασία της πλειονότητας των ζητημάτων που τίθενται σε δημόσια διαβούλευση.

3.5 Έχει επίσης επίγνωση της αυξανόμενης οικονομικής σημασίας των κατά παραγγελία οπτικοακουστικών υπηρεσιών στο ευρωπαϊκό οπτικοακουστικό τοπίο.

3.5.1 Ωστόσο, είναι υποχρεωμένη να τονίσει εκ νέου ότι η παραδοσιακή προσφορά γραμμικών οπτικοακουστικών υπηρεσιών εξακολουθεί να αποτελεί εξαιρετικά σημαντικό κομμάτι των καταναλωτικών συνηθειών των Ευρωπαίων πολιτών όσον αφορά τα Μέσα.

Πράγματι, ο μέσος όρος τηλεθέασης στην Ευρώπη το 2012 έφτανε τις 3 ώρες και 55 λεπτά ημερησίως, 7 λεπτά περισσότερο από το 2011.

3.6 Παράλληλα, παρότι αναγνωρίζει τη στρατηγική σημασία της καινοτομίας και της τεχνολογικής σύγκλισης των οπτικοακουστικών υπηρεσιών με το διαδίκτυο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις δυνητικές επιπτώσεις αυτού του φαινομένου στους παραδοσιακούς κλάδους των Μέσων, ιδίως στα έντυπα μέσα και το ραδιόφωνο.

⁽¹⁾ COM(2011) 427 final, EE C 143, 22.5.2012, σ. 69-73

⁽²⁾ COM(2012) 10 final, COM(2012) 11 final, EE C 229, 31.7.2012, σ. 90-97

3.6.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή πρέπει να πρωτοστατήσει στη δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν στα παραδοσιακά Μέσα να προσαρμοστούν στην ψηφιακή εποχή και, λαμβανομένων υπόψη ορισμένων κοινωνικο-πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων του κοινού τους, να επιβιώσουν εκτός διαδικτύου.

3.6.2 Κρίνει, επίσης, ότι πρέπει να δημιουργηθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι συνθήκες που θα επιτρέψουν στα παραδοσιακά Μέσα, ιδίως τα περιφερειακά και τα τοπικά, να συνεχίσουν να παρέχουν σημαντικές υπηρεσίες κοινής ωφέλειας υπέρ της γλωσσικής και πολιτιστικής πολυμορφίας και της προστασίας της ενημερωτικής πολυφωνίας, στα πλαίσια της διαφύλαξης του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

3.7 Υπογραμμίζει δε ότι η προστασία της ενημερωτικής πολυφωνίας, η προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας και η διατήρηση του δομικού ρόλου των Μέσων ως δημόσιας υπηρεσίας στο ευρωπαϊκό οικοσύστημα των ΜΜΕ αποτελούν αξίες κοινής ωφέλειας εν γένει, και ειδικότερα για τους χρήστες των Μέσων, τις οποίες οι μελλοντικές πολιτικές πρέπει απαραίτητως να συνυπολογίζουν (3).

3.8 Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο ευρωπαϊκός διάλογος για τη σύγκλιση των οπτικοακουστικών υπηρεσιών πρέπει να περιλαμβάνει μεταξύ των πρωταρχικών του στόχων και ως κύριο προσανατολισμό της σχετικής ενωσιακής πολιτικής την προώθηση της κοινής ωφέλειας και την προστασία των συμφερόντων και των δικαιωμάτων των πολιτών εν γένει, και ειδικότερα των χρηστών των Μέσων.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1 Τα ερωτήματα που τίθενται σε δημόσια διαβούλευση μπορούν να διακριθούν σε 6 θεματικές: πρόσβαση στο περιεχόμενο και τις πλατφόρμες (ερωτήματα 1-3), χρηματοδότηση της οπτικοακουστικής παραγωγής (ερωτήματα 4-5), διαλειτουργικότητα (ερώτημα 6), υποδομές και ραδιοφάσμα (ερωτήματα 7-9), κανονιστικές συνέπειες της σύγκλισης (ερωτήματα 10-19), προστασία των ανηλίκων (ερωτήματα 20-25) και προσβασιμότητα (ερωτήματα 26-27).

4.2 Πρόσβαση στο περιεχόμενο και τις πλατφόρμες

4.2.1 Η ΕΟΚΕ συμερίζεται την ανησυχία μήπως οι πλατφόρμες συλλογής περιεχομένου στρεβλώσουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό στον τομέα παροχής οπτικοακουστικών υπηρεσιών, και επηρεάσουν αρνητικά επομένως την ελευθερία επιλογής και την πρόσβαση των χρηστών σε ποιοτικό και διαφοροποιημένο περιεχόμενο.

4.2.2 Γι' αυτό και φρονεί ότι θα πρέπει να μελετηθούν ειδικά κανονιστικά μέτρα που να υπερβαίνουν τους κανόνες ανταγωνισμού, προκειμένου να προωθηθεί και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε αυτές τις πλατφόρμες σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο, όπως ήδη αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής του 2009 (4).

(3) EE C 140, 18.5.2000, σ. 19-23; EE C 116, 20.4.2001, σ. 30-36; και EE C 77, 31.3.2009, σ. 109-114.

(4) EE C 257 της 27.10.2009, σ. 1-14.

4.3 Χρηματοδότηση της οπτικοακουστικής παραγωγής

4.3.1 Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει πολλές φορές τη σημασία της ευρωπαϊκής πολιτιστικής βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένου του οπτικοακουστικού τομέα, στη στρατηγική ανάπτυξης της Ένωσης (5).

4.3.2 Δεδομένων των αλλαγών που έχουν παρατηρηθεί στην αξιακή αλυσίδα του οπτικοακουστικού τομέα και συγκεκριμένα της αυξανόμενης σημασίας των πλατφορμών και των συλλεκτών περιεχομένου, η ΕΟΚΕ θεωρεί πως οι υφιστάμενες διατάξεις της οδηγίας για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων (οδηγία ΥΟΑΜ) δεν αποτελούν τον καταλληλότερο, αναλογικότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο προώθησης της δημιουργίας, της διανομής και της κάρπωσης των ευρωπαϊκών έργων.

4.3.3 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάσει το πλαίσιο των υποχρεώσεων που επιβάλλονται στους τηλεοπτικούς φορείς και να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής αυτών των υποχρεώσεων στους νέους φορείς της αξιακής αλυσίδας του οπτικοακουστικού τομέα σε περιβάλλον σύγκλισης, λαμβάνοντας υπόψη τον αυξανόμενο αντίκτυπο στους πολίτες των υπηρεσιών αυτών, και να ξεκινήσει σύντομα την αναθεώρηση της οδηγίας.

4.4 Διαλειτουργικότητα της συνδεδεμένης τηλεόρασης

4.4.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να εγγυηθεί τη διαλειτουργικότητα των διαφόρων υπηρεσιών που διανέμονται στις υβριδικές πλατφόρμες προωθώντας ισότιμες συνθήκες ανταγωνισμού για όλους τους παρόχους περιεχομένου και υπηρεσιών και να εξασφαλίσει πως οι χρήστες θα διαθέτουν δυνατότητα ελεύθερης και χωρίς διακρίσεις επιλογής —ιδίως χωρίς γεωγραφικές διακρίσεις—, στο πλαίσιο ποιοτικής και διαφοροποιημένης προσφοράς.

4.5 Πολιτική για το φάσμα

4.5.1 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της για το πρώτο πρόγραμμα πολιτικής σχετικά με το ραδιοφάσμα και τα ευρωπαϊκά δίκτυα ευρυζωνικότητας (6), για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Μετάπλαση του ψηφιακού μερίσματος σε κοινωνικά οφέλη και οικονομική μεγέθυνση» (7) και για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Προαγωγή της από κοινού (μεριζόμενης) χρήσης πόρων ραδιοφάσματος στην εσωτερική αγορά» (8).

4.5.2 Όσον αφορά την αυξανόμενη χρήση, από τους παρόχους οπτικοακουστικών υπηρεσιών, υβριδικών μοντέλων που συνδυάζουν την επίγεια ραδιοτηλεοπτική εκπομπή με τη χρήση ευρυζωνικών δικτύων για τη μετάδοση του περιεχομένου, συνιστά την υλοποίηση των απαραίτητων μελετών αντίκτυπου αυτών των εμπορικών μοντέλων στην αξιακή αλυσίδα του οπτικοακουστικού τομέα, με ειδική έμφαση στα ζητήματα της πρόσβασης στο περιεχόμενο και τις πλατφόρμες από τους πολίτες, καθώς και από τους ίδιους του παρόχους και παραγωγούς περιεχομένου. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι απαιτούνται υποδομές που να εγγυώνται την ευρυζωνική κάλυψη του εδάφους ολόκληρης της ΕΕ, καθώς πρόκειται για καθοριστικό παράγοντα προώθησης της ψηφιακής ισότητας των πολιτών.

(5) EE C 181, 21.6.2012, σ. 35-39 και EE C 198, 10.7.2013, σ. 39-44, EE C 77, 31.3.2009, σ. 63-68, EE C 248, 25.8.2011, σ. 144-148, και EE C 143, 22.5.2012, σ. 69-73.

(6) EE C 107, 6.4.2011, σ. 53-57.

(7) EE C 44, 11.2.2011, σ. 178-181.

(8) EE C 133, 9.5.2013, σ. 22-26.

4.6 Κανονιστικές συνέπειες

4.6.1 Η ΕΟΚΕ, υπό το φως των νέων εξελίξεων στην τεχνολογία και στην αγορά, θεωρεί ότι η Επιτροπή θα πρέπει να ξεκινήσει σύντομα επίσημη διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης για την αναθεώρηση της οδηγίας ΥΟΑΜ.

4.6.2 Στα πλαίσια της εν λόγω διαβούλευσης, η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει το ζήτημα του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας και συγκεκριμένα τη δυνατότητα προσθήκης διατάξεων για τη διαφάνεια και τη συγκέντρωση ιδιοκτησίας των οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας, γραμμικών και μη, και το κεντρικό ζήτημα του ορισμού της έννοιας της «συντακτικής ευθύνης» στα οπτικοακουστικά μέσα επικοινωνίας. Θεμελιώδης αρχή της αναθεώρησης πρέπει να είναι ο σεβασμός και η διασφάλιση των θεμελιωδών αξιών κατά τρόπο ομοιόμορφο, ανεξάρτητα από το μέσο πρόσβασης στο οπτικοακουστικό περιεχόμενο, και παρά τις προσαρμογές που θα πρέπει να επέλθουν σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες των μέσων αυτών.

4.6.3 Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης χρήσιμο η Επιτροπή να παρουσιάσει πρόταση αναθεώρησης και συστηματοποίησης των κανόνων που διέπουν την εμπορική επικοινωνία στα οπτικοακουστικά μέσα, οι οποίοι σήμερα είναι διάσπαρτοι σε διάφορες πράξεις, όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις ⁽⁹⁾.

4.7 Ελευθερία έκφρασης και πολυφωνία στα μέσα επικοινωνίας

4.7.1 Πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη ότι ο σεβασμός της ελευθερίας του τύπου και της πολυφωνίας των Μέσων επικοινωνίας, ως συστατικά στοιχεία της ενεργού συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και της συμμετοχικής δημοκρατίας, όπως αναφέρεται στο άρθρο 11 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αποτελεί ζωτικό στοιχείο για την πραγμάτωση της ολοκλήρωσης της Ένωσης.

4.7.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συμεριζεται την ανησυχία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εκτιμά πως η Επιτροπή πρέπει να λάβει κατά προτεραιότητα ικανά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της υποβολής νομοθετικής πρωτοβουλίας για την πολυφωνία και τη συγκέντρωση των Μέσων επικοινωνίας, λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση του Κέντρου για την Πολυφωνία και την Ελευθερία των Μέσων Ενημέρωσης και την έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για την ελευθερία των μέσων και την πολυφωνία.

4.7.3 Δεδομένων των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής αγοράς, που είναι κατακερματισμένη, με διάφορους γλωσσικούς και πολιτιστικούς φραγμούς και παγιδευμένη σε ένα εξαιρετικά δυσχερές οικονομικό περιβάλλον, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των Μέσων, ως δημόσιας υπηρεσίας, για την προστασία της πολιτικής πολυφωνίας και την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας. Προτείνει προς τούτο η Επιτροπή να προωθήσει διευρυμένη συζήτηση αναφορικά με το πρότυπο διοίκησης των δημοσίων υπηρεσιών Μέσων ενημέρωσης στο νέο πλαίσιο της σύγκλισης, λαμβανομένων υπόψη, ειδικότερα, των προσφάτων σχετικών συμπερασμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

4.8 Προστασία των ανηλικών και των ευαίσθητων ομάδων του κοινού

4.8.1 Η ΕΟΚΕ, δεδομένης της πολιτιστικής διάστασης των ΜΜΕ και του αντικτύπου τους στην κοινωνία εν γένει, περιλαμβάνει στα κύρια μελήματά της την προστασία των ανηλικών και των λοιπών ευαίσθητων ομάδων του κοινού των οπτικοακουστικών μέσων και του ψηφιακού περιβάλλοντος (διαδίκτυο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κλπ.), όσον αφορά σημαντικούς τομείς όπως το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, η προστασία της εικόνας και άλλα θεμελιώδη δικαιώματα που αναγνωρίζονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα δικαιώματα του ανθρώπου και που συμπεριλαμβάνονται επίσης στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ο οποίος έχει πλέον ενσωματωθεί στην ισχύουσα έκδοση της Συνθήκης. Η σύγκλιση των οπτικοακουστικών υπηρεσιών, μεταβάλλοντας τον θεατή σε ενεργό παράγοντα των Μέσων (διαδραστικότητα), διανοίγει τεράστιες νέες δυνατότητες επικοινωνίας και ενημέρωσης, δεν παύει όμως να εντείνει την έκθεση των πλέον ευαίσθητων ατόμων σε παράνομες πρακτικές (εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο).

4.8.2 Γι' αυτό τον λόγο η ΕΟΚΕ ανέδειξε αυτήν την πτυχή σε διάφορες πρόσφατες γνωμοδοτήσεις, και συγκεκριμένα όσον αφορά ορισμένες πρωτοβουλίες της Επιτροπής που, παρότι αξιέπαινες, δεν κρίθηκαν αρκετά τολμηρές από την ΕΟΚΕ, η οποία επέμεινε ότι πρέπει να εξασφαλιστεί η ύπαρξη κατάλληλων για την κάθε ηλικιακή ομάδα μέσων φιλτραρίσματος και ταξινόμησης του περιεχομένου, καθώς και η διάθεση των μέσων αυτών, με προσιτούς όρους, στους αρμόδιους για την ανατροφή ανηλικών.

4.8.3 Η ΕΟΚΕ είναι επίσης πεπεισμένη ότι αναφορικά με την προστασία των ανηλικών και των λοιπών ευπαθών ομάδων του κοινού κατά τη χρήση του διαδικτύου γενικά και των οπτικοακουστικών μέσων επικοινωνίας ειδικότερα, είναι ανάγκη να διασφαλιστεί ισορροπία μεταξύ του θεμελιώδους δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης και του στόχου κοινής ωφέλειας που αφορά την προστασία των ανηλικών, ανεξάρτητα από το μέσο πρόσβασης.

4.8.4 Παράλληλα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ίδια η Επιτροπή αναγνώρισε ⁽¹⁰⁾ πως οι πάροχοι κατά παραγγελία τηλεοπτικών υπηρεσιών δεν έχουν ανταποκριθεί ικανοποιητικά στα συστήματα συρρύθμισης και αυτορρύθμισης για την προστασία των ανηλικών από επιβλαβές περιεχόμενο, ούτε στα τεχνικά μέσα που προσφέρουν στα παιδιά επιλεκτική πρόσβαση στο περιεχόμενο του διαδικτύου.

4.8.5 Αυτό, συνεπώς, αποτελεί ένα από τα θέματα που η ΕΟΚΕ κρίνει σημαντικότερα στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου καθορισμού της μελλοντικής πολιτικής της ΕΕ για τα οπτικοακουστικά μέσα, για την οποία προσδοκά όχι μόνο μέτρα νομοθετικού χαρακτήρα (ρύθμιση, αυτορρύθμιση και συρρύθμιση) αλλά και εκπαίδευση για τα Μέσα, ενημέρωση, αλφαριθμητικό και απόκτηση δεξιοτήτων, όχι μόνο για τους ανηλικούς αλλά και για τις οικογένειες και τα σχολεία. Καλεί, λοιπόν, την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για την αύξηση της χρήσης φίλτρων περιεχομένου εκ μέρους των γονέων και κηδεμόνων.

⁽⁹⁾ ΕΕ C 351, 15.11.2012, σ. 6-11.

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 556 final.

4.9 Προσβασιμότητα

4.9.1 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σχετικά στις γνωμοδοτήσεις της με θέμα την προσβασιμότητα ⁽¹¹⁾.

4.9.2 Εξ αυτών προκύπτει γενικότερα η ανάγκη ενίσχυσης της προσβασιμότητας ως θεμελιώδους δικαιώματος, όσον δε αφορά τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες και τους ιστοτόπους η ανάγκη να θεωρούνται πραγματικές υπηρεσίες κοινής ωφελείας ⁽¹²⁾.

4.9.3 Για παράδειγμα, απαιτούνται άμεσα εφαρμοστέες νομικές προδιαγραφές για θέματα προσβασιμότητας των οπτικοακουστικών υπηρεσιών, ώστε να εξασφαλιστεί η πρόσβαση των ατόμων με διάφορων ειδών αναπηρίες ή επικοινωνιακές ανικανότητες.

Οι προδιαγραφές αυτές πρέπει να στηριχθούν στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας που διέπει όχι μόνο το οπτικοακουστικό περιεχόμενο, αλλά και τη διανομή στο δίκτυο, τα τελεματικά των χρηστών και το λογισμικό διεπικοινωνίας. Ουσιώδη σημασία έχει να εξασφαλιστεί ότι η αγορά των επιλογών πρόσβασης θα είναι πραγματικά ευρωπαϊκή, γεγονός που θα προσελκύσει νέους φορείς στην αγορά αυτή και θα περιορίσει το κόστος.

4.10 Τέλος, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη σφαιρικής και ολιστικής προσέγγισης του προγραμματικού στόχου της άρσης του ψηφιακού αποκλεισμού· η Ένωση και τα κράτη μέλη οφείλουν να εγγυηθούν την πρόσβαση των Ευρωπαίων πολιτών στο ψηφιακό περιβάλλον και ειδικότερα στις υπηρεσίες συνδεδεμένης τηλεόρασης, μέσω της προώθησης και της στήριξης πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στη συνεχή εκμάθηση των ψηφιακών δεξιοτήτων και γνώσεων ⁽¹³⁾.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 94, 18.4.2002, σ. 9-13, ΕΕ C 117, 30.4.2004, σ. 49-51, ΕΕ C 110, 9.5.2006, σ. 26-32, ΕΕ C 175, 27.7.2007, σ. 91-95, Προσβασιμότητα ιστοτόπων δημόσιων οργανισμών (δεν έχει δημοσιευτεί ακόμη στην Επίσημη Εφημερίδα) και Η προσβασιμότητα ως ανθρώπινο δικαίωμα (δεν έχει δημοσιευτεί ακόμη στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽¹²⁾ "Προσιτές" ΥΚΩ (δεν έχει δημοσιευτεί ακόμη στην Επίσημη Εφημερίδα).

⁽¹³⁾ ΕΕ C 318, 29.10.2011, σ. 9-18

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σχέδιο πρότασης οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/71/Ευρατόμ περί θεσπίσεως κοινοτικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια πυρηνικών εγκαταστάσεων»

COM(2013) 343 final

(2013/C 341/21)

Εισηγητής: ο κ. **Richard ADAMS**

Στις 13 Ιουνίου 2013, και σύμφωνα με τα άρθρα 31 και 32 της Συνθήκης Ευρατόμ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα το

Σχέδιο πρότασης οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/71/Ευρατόμ περί θεσπίσεως κοινοτικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια πυρηνικών εγκαταστάσεων

COM(2013) 343 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Σεπτεμβρίου 2013.

Κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2013), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 160 ψήφους υπέρ, 9 κατά και 15 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις τροποποιήσεις που προτείνονται, σε εύθετο χρόνο, για την οδηγία σχετικά με την πυρηνική ασφάλεια, ως επακόλουθο της εντολής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προς την Επιτροπή να εξετάσει και να προτείνει τις αναγκαίες νομοθετικές αλλαγές μετά την καταστροφή της Φουκουσίμα. Οι προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων που διεξήχθησαν, στο πλαίσιο αυτό, στα ευρωπαϊκά πυρηνικά εργοστάσια οδήγησαν στον εντοπισμό θεμάτων που χρήζουν προσοχής. Η πυρηνική ασφάλεια αποτελεί σημαντικό διασυννοριακό ζήτημα για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο τρόπος με τον οποίο το κοινό αντιλαμβάνεται την πυρηνική ασφάλεια έχει σημαντικό αντίκτυπο στην εθνική πολιτική. Οι πολίτες προσδοκούν δικαίως επαληθεύσιμες υψηλές προδιαγραφές και συνέπεια.

1.2 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνεται από το γεγονός ότι πολλά ζητήματα που επισημαίνονται σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της⁽¹⁾ για την πυρηνική ασφάλεια εξετάζονται στην παρούσα πρόταση. Σε αυτά περιλαμβάνονται μια δυναμικότερη προσέγγιση της εναρμόνισης μεταξύ των κρατών μελών, η αποσαφήνιση των κανονιστικών αρμοδιοτήτων, το θέμα της αρμοδιότητας και της ικανότητας, η ανεξαρτησία των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και οι δράσεις ετοιμότητας και αντιμετώπισης έκτακτων περιστατικών εντός των πυρηνικών εγκαταστάσεων. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δυναμικότερη προσέγγιση της διαφάνειας, γενικά, και την προσπάθεια να συμπληρωθούν «ειδικές υποχρεώσεις» ως αναγκαία και δυναμικά αποτελεσματική συνεισφορά στην αντιμετώπιση των ανησυχιών του κοινού.

1.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα την πολύ βελτιωμένη προσέγγιση της αρμοδιότητας, της ικανότητας, του έργου και της ανεξαρτησίας των εθνικών ρυθμιστικών αρχών που ενισχύει καθέναν από αυτούς τους τομείς και εξασφαλίζει, επίσης, την ύπαρξη μηχανισμών στήριξης και επαλήθευσης.

1.4 Η διεύρυνση του άρθρου με τους «ορισμούς» θα αυξήσει τη σαφήνεια των ερμηνειών και τη νομική εφαρμοσιμότητα, θα πρέπει, εντούτοις, να ληφθεί μέριμνα ώστε το κείμενο να είναι συμβατό με τους αντίστοιχους ορισμούς –όπου αυτοί υφίστανται– της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης Ρυθμιστικών Αρχών στα Πυρηνικά (ΔΕΡΑΠ [WENRA- Western European Nuclear Regulators]) και του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (ΔΟΑΕ [IAEA -International Atomic Energy Authority]), και να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα, όπως είναι απαραίτητο, για να παραμένει σύμφωνο προς την διεθνώς αναγνωρισμένη ορολογία.

1.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει την ενίσχυση των διατάξεων για την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών εντός των πυρηνικών εγκαταστάσεων. Θα χρειαστεί, ωστόσο, να αναληφθεί έγκαιρη δράση ως απάντηση στις συστάσεις της έκθεσης προόδου σχετικά με την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών εκτός των πυρηνικών εγκαταστάσεων, όταν αυτή θα είναι διαθέσιμη. Πρόκειται για τομέα που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον ευρωπαϊκό πολίτη, απαιτεί δε τη λήψη επειγόντων και αποτελεσματικών πρόσθετων μέτρων.

1.6 Οι ρυθμίσεις που αναφέρονται στην ενημέρωση του κοινού και στη διαφάνεια ενισχύονται, αλλά τα κράτη μέλη θα πρέπει να υποχρεούνται να εξασφαλίζουν ότι οι δημόσιοι οργανισμοί και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών υποστηρίζονται πρακτικά και δυναμικά στις προσπάθειές τους ανάπτυξης –σε συνεργασία με τη ρυθμιστική αρχή– συμμετοχικών διαδικασιών για την ενίσχυση της συμμετοχής του κοινού στη χάραξη, επανεξέταση και λήψη αποφάσεων.

1.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά το γεγονός ότι η Επιτροπή αντέδρασε αμέσως, υποβάλλοντας την παρούσα πρόταση τροποποίησης της οδηγίας. Παρατηρεί, δε, ότι η ανάλυση εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας των διδασμάτων που πρέπει να αντληθούν από τη Φουκουσίμα συνεχίζεται και ότι η επανεξέταση της εφαρμογής της ισχύουσας οδηγίας για την πυρηνική ασφάλεια ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη, σε εύθετο χρόνο, νέων προσεγγίσεων στον τομέα της ασφάλειας. Όλα τα μέρη έχουν δεσμευτεί να προβαίνουν σε συνεχείς βελτιώσεις και η εμπειρία καταδεικνύει ότι η περαιτέρω ενίσχυση της πυρηνικής ασφάλειας θα παραμείνει ένα έργο σε εξέλιξη.

⁽¹⁾ EE C 306, 16.12.2009, σ. 56- 63.

EE C 218, 23.7.2011, σ. 135-139.

EE C 44, 15.2.2013, σ. 140-146.

2. Εισαγωγή

2.1 Το 2009, στη γνωμοδότησή της σχετικά με την *Πρόταση κοινοτικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια* ⁽²⁾, η ΕΟΚΕ διατύπωσε την ανησυχία της σχετικά με το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε έως ότου καλλιεργηθεί και εξασφαλιστεί επαρκής συναίνεση για την υποβολή της πρώτης οδηγίας για την πυρηνική ασφάλεια (2009/71/Ευρατόμ)· σε ψήφισμα του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 1975 σχετικά με τα τεχνολογικά προβλήματα της πυρηνικής ασφάλειας ζητείτο να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα και να υιοθετηθεί μια εναρμονισμένη προσέγγιση σε κοινοτικό επίπεδο. Σήμερα, αντίθετα, χρειάστηκαν 4 –αντί 34– χρόνια για την υποβολή των υπό εξέταση προτεινόμενων τροπολογιών για την οδηγία του 2009.

2.2 Υπάρχει μια σειρά από λόγους για αυτήν την αλλαγή ρυθμού. Καταρχάς, οι προτεινόμενες τροποποιήσεις αποτελούν απάντηση στην έκθεση για το εκτεταμένο πρόγραμμα προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων στα ευρωπαϊκά πυρηνικά εργοστάσια, επακόλουθο του αντίκτυπου του τσουνάμι που έπληξε το πυρηνικό συγκρότημα ενέργειας Daiichi της Φουκουσίμα, τον Μάρτιο του 2011. Στην Ιαπωνία, το γεγονός αυτό έφερε στην επιφάνεια μια σειρά από τεχνικές, λειτουργικές και ρυθμιστικές αδυναμίες και ελλείψεις. Ωστόσο, οι τροποποιήσεις αντανακλούν επίσης και ανησυχίες που διατυπώθηκαν πριν από το 2009, οι οποίες –εξαιτίας απόψεων που εξέφρασαν οι ρυθμιστικές αρχές, τα κράτη μέλη και η πυρηνική βιομηχανία– δεν κατέστη δυνατό να συμπεριληφθούν στην αρχική οδηγία. Το περιστατικό της Φουκουσίμα, όχι μόνον επέτρεψε να επανεξεταστούν αυτές οι ανησυχίες, αλλά είχε επίσης και σημαντικό και άμεσο αντίκτυπο στην πυρηνική πολιτική σε πολλά κράτη μέλη.

2.3 Στην παρούσα γνωμοδότηση αντανακλάται η ευθύνη που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να εκφράζει τις απόψεις και τις ανησυχίες της κοινωνίας των πολιτών γενικώς, ευθύνη που ενισχύεται, στην προκειμένη περίπτωση, με την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 31 της συνθήκης Ευρατόμ (θέματα υγείας και ασφάλειας), βάσει του οποίου η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ συνιστά προτεραιότητα. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη παρατηρήσει ότι, επειδή οι οδηγίες για την πυρηνική ασφάλεια άπτονται θεμελιωδών ζητημάτων των τομέων της υγείας, του περιβάλλοντος και της δημόσιας ασφάλειας (αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών) –τα οποία η ΕΕ χειρίζεται βάσει της ΣΣΕ και της ΣΛΕΕ– είναι σκόπιμο το θέμα της πυρηνικής ασφάλειας να εξετάζεται βάσει αυτών των Συνθηκών, αντί βάσει της Συνθήκης Ευρατόμ. Η λύση αυτή θα ενίσχυε περαιτέρω τη δημοκρατική αξιοπιστία, καθώς θα απαιτούσε οι σχετικές αποφάσεις να λαμβάνονται από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

2.4 Μία μερίδα του κοινού εξακολουθεί να ανησυχεί για τους 132 πυρηνικούς αντιδραστήρες που λειτουργούν στην Ευρώπη. Παρά το γεγονός ότι οι στάσεις διαφέρουν από κράτος μέλος σε κράτος μέλος, οι πυρηνικοί σταθμοί μπορεί να εξακολουθήσουν να αποτελούν πηγή αδιόρατου άγχους, ένα αίσθημα που μπορεί να ενταθεί σημαντικά από εξωτερικά γεγονότα. Πολλοί πολίτες επιδιώκουν να απαλύνουν την ανησυχία τους με τρόπους που τους είναι κατανοητοί και που τους εμπνέουν ένα αίσθημα εμπιστοσύνης, στρέφονται δε προς την ΕΕ, η οποία διαθέτει εκτεταμένη εμπειρία και, σε μεγάλο βαθμό, καλή φήμη όσον αφορά την επίλυση με αποτελεσματικό τρόπο των θεμάτων δημόσιας ασφάλειας. Κατά μία έννοια –πράγμα σημαντικό– το περιστατικό της Φουκουσίμα έδωσε το μήνυμα ότι οποιαδήποτε πρωτοβουλία προώθησης της έννοιας της *απόλυτης* ασφάλειας –μια τάση στην Ιαπωνία, από τεχνολογική και θεσμική άποψη– δεν μπορεί να αποδώσει. Η προς αντιμετώπιση πρόκληση κατά τη χάραξη μιας νομοθετικής προσέγγισης είναι κατά πόσον η εν λόγω προσέγγιση μπορεί εξασφαλίσει μία *σχετική* ασφάλεια που να είναι σε θέση να διατηρήσει

την εμπιστοσύνη του κοινού. Η εμπιστοσύνη αυτή εξαρτάται από τον συνδυασμό του πώς γίνεται αντιληπτός ο κίνδυνος και ποια είναι η αποτελεσματικότητα των μέτρων προστασίας ή περιορισμού των πυρηνικών ατυχημάτων. Δεν υφίστανται ακόμη πλήρως εναρμονισμένα πρότυπα ασφάλειας στην Ευρώπη και το κοινό ανησυχεί στις περιπτώσεις όπου θεωρεί ότι τα πρότυπα ασφαλείας ή η εφαρμογή τους, σε μια γειτονική χώρα, είναι λιγότερο αυστηρά από ό, τι στη δική του. Είναι κατανοητό ότι μία λύση για τις αποκλίσεις αυτές θα μπορούσε να είναι η θέσπιση μιας αρμόδιας αρχής στο επίπεδο της ΕΕ.

2.5 Σε όλα τα κράτη μέλη η πυρηνική ασφάλεια είναι ευθύνη του φορέα εκμετάλλευσης της μονάδας, ο οποίος ενεργεί εντός συγκεκριμένου πλαισίου, υπό την εποπτεία της αρμόδιας εθνικής ρυθμιστικής αρχής. Το περιστατικό της Φουκουσίμα έφερε στο προσκήνιο ερωτήματα σχετικά με μια σειρά θεμάτων, όπως: σχεδιασμός των εγκαταστάσεων και αμυντικές ενέργειες, μέτρα περιορισμού των ατυχημάτων, αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών, κοινοποίηση πληροφοριών, ανθρώπινο λάθος, διακυβέρνηση, διαφάνεια και ρυθμιστική εποπτεία. Οι επιπτώσεις ενός περιορισμένου αριθμού αυτών των θεμάτων κατά την εφαρμογή τους σε ευρωπαϊκούς πυρηνικούς σταθμούς ενέργειας, καθώς και το ζήτημα της ασφάλειας, εξετάστηκαν κατά τη διαδικασία προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων και σε επακόλουθες εκθέσεις.

2.6 Η πυρηνική ασφάλεια αποτελεί διασυνοριακό πρόβλημα και η ΕΕ ανέλαβε δράση, επειδή τα διεθνή πρότυπα ασφαλείας και οι συμβάσεις που διέπουν την πυρηνική ασφάλεια είναι, από νομική άποψη, είτε μη δεσμευτικά είτε απευθείας, μη εκτελεστά. Οι υπό εξέταση προτάσεις τροποποίησης είναι αποτέλεσμα της εντολής που δόθηκε στην Επιτροπή από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να προβεί σε επανεξέταση του υφιστάμενου νομικού και ρυθμιστικού πλαισίου και να προτείνει τυχόν απαραίτητες βελτιώσεις.

3. Σύνοψη της πρότασης της Επιτροπής

3.1 Η πρόταση συνιστά αναθεώρηση του υφιστάμενου νομικού και κανονιστικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια με την οποία επιδιώκεται η εξασφάλιση μιας συνεπούς και υψηλών προδιαγραφών πυρηνικής ασφάλειας και εποπτείας. Υπό το φως των προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων και των διδαγμάτων που αντλήθηκαν από τις έρευνες σχετικά με το περιστατικό της Φουκουσίμα, με την αναθεώρηση επιδιώκεται η προσαρμογή, σε συγκεκριμένους τομείς και όπου αυτό είναι εφικτό, του πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια της ΕΕ στις τελευταίες τεχνικές προδιαγραφές, προϋποθέτει δε την ύπαρξη μεγαλύτερης διαφάνειας.

3.2 Βάσει της πρότασης, οι αρμοδιότητες και η ανεξαρτησία των εθνικών ρυθμιστικών αρχών θα ενισχυθούν και θα τους αναγνωριστεί σημαντικότερος ρόλος, θα υποστηρίζονται δε με εξειδικευμένο προσωπικό και πόρους. Από κοινού με τους φορείς εκμετάλλευσης εγκαταστάσεων, θα καλούνται να αναπτύξουν και να δημοσιεύσουν μια στρατηγική για την παροχή πληροφοριών στο κοινό, ιδίως σε περίπτωση ατυχημάτων, αλλά και στο πλαίσιο της κανονικής λειτουργίας των εγκαταστάσεων. Οι πολίτες θα μπορούν, από την πλευρά τους, να συμμετέχουν σε μεγαλύτερο βαθμό στη χορήγηση αδειών εκμετάλλευσης των πυρηνικών εγκαταστάσεων.

3.3 Η χωροθέτηση, ο σχεδιασμός, η κατασκευή, η θέση σε λειτουργία, η λειτουργία και ο παροπλισμός των πυρηνικών εγκαταστάσεων θα υπόκεινται πλέον σε νέους στόχους ασφαλείας, και θα εισαχθεί ένα πανευρωπαϊκό σύστημα αξιολόγησης, ανά εξαετία, των πυρηνικών εγκαταστάσεων από ομοτίμους του τομέα, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα την αναπότυξη τεχνικών κατευθυντήριων γραμμών για τη βελτίωση της πυρηνικής ασφάλειας.

3.4 Προβλέπεται, επίσης, ο σχεδιασμός νέων πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής, ώστε τυχόν ζημία σε έναν πυρήνα αντιδραστήρα να μην έχει συνέπειες έξω από τις εγκαταστάσεις. Εξάλλου, κάθε μονάδα θα πρέπει να διαθέτει ένα επαρκώς προστατευμένο κέντρο αντιμετώπισης έκτακτων περιστατικών και αυστηρές κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση ατυχημάτων.

(2) ΕΕ C 306, 16.12.2009, σ. 56–63.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ έχει παρακολουθήσει εκ του σύνεγγυς τη συζήτηση σχετικά με την πυρηνική ασφάλεια, τη διαδικασία προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων και τις μετέπειτα εξελίξεις. Στη γνωμοδότηση της για την *Ανακοίνωση που αφορά τη συνολική αξιολόγηση των κινδύνων και της ασφάλειας (προσομοίωση ακραίων καταστάσεων) των πυρηνοληκτρικών σταθμών*⁽³⁾, η ΕΟΚΕ ζητούσε επίμονα μια φιλόδοξη αναθεώρηση της οδηγίας του 2009. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέθεσε, επίσης, με σαφήνεια τις δικές της φιλοδοξίες για την οδηγία, στην έκθεσή της σχετικά με τις προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων⁽⁴⁾. Προσδιόρισε τέσσερις κύριους τομείς ως προς τους οποίους η οδηγία για την πυρηνική ασφάλεια θα πρέπει να αναθεωρηθεί, ήτοι:

- διαδικασίες και πλαίσια ασφάλειας·
- ρόλος και μέσα των ρυθμιστικών αρχών για την πυρηνική ασφάλεια·
- ανοικτή επικοινωνία και διαφάνεια·
- παρακολούθηση και επαλήθευση.

Μια σύντομη αξιολόγηση του κατά πόσον οι στόχοι που έχουν τεθεί σε συνάρτηση με τους πιο πάνω τέσσερις τίτλους έχουν επιτευχθεί, ακολουθεί, πιο κάτω, στο σημείο 6.

4.2 Στην υπό εξέταση πρόταση παρουσιάζονται αναλυτικά 90 προτάσεις τροποποίησης της υφιστάμενης οδηγίας, ορισμένες από τις οποίες είναι ογκώδεις και ουσιαστικές. Οι εκτεταμένες αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας παρέχουν μεν ερμηνευτική καθοδήγηση ως προς το σχετικό σκεπτικό και την πρακτική εφαρμογή της, θα πρέπει, όμως, να σημειωθεί ότι το ουσιαστικό κείμενο, που αποτελεί και το αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, είναι τα άρθρα της οδηγίας τροποποίησης.

4.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η διατύπωση «λογικά εφικτό», όπως χρησιμοποιείται στο κείμενο, μολονότι συνοδεύεται από εκτεταμένο ορισμό, ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα να δοθεί αδικαιολόγητο βάρος σε οικονομικά ή πολιτικά επιχειρήματα. Μια εναλλακτική λύση θα ήταν να γίνει χρήση των «Βέλτιστων Διαθέσιμων Τεχνολογιών (BAT)» και των «Βέλτιστων κανονιστικών πρακτικών (BRP)», ανάλογα με την περίπτωση, αυτό, ωστόσο, θα είχε σημαντικές επιπτώσεις στο κόστος.

4.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, μολονότι η Επιτροπή αναφέρει ότι οι οδηγίες θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι νέοι πυρηνικοί σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής να είναι σχεδιασμένοι κατά τέτοιο τρόπο, ώστε τυχόν ζημία σε έναν πυρήνα αντιδραστήρα να μην έχει συνέπειες έξω από τις εγκαταστάσεις, η κρατούσα τεχνική και επιστημονική άποψη είναι ότι ένας τέτοιος υπερβολικός ισχυρισμός δεν μπορεί να προβληθεί και ότι είναι πρακτικά αδύνατο να αποφευχθούν πλήρως όλες οι συνέπειες εκτός των εγκαταστάσεων.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η αρχική οδηγία θα ενισχυθεί, θα επεκταθεί και θα αποσαφηνιστεί με την υπό εξέταση οδηγία τροποποίησής της, ενώ θα αντιμετωπιστεί και μια σειρά από συγκεκριμένες ανησυχίες που

συνδέονται με την ανάγκη να καθισχυραστεί το κοινό ως προς τα θέματα ασφάλειας. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της σχετικά με:

- την επέκταση και αποσαφήνιση, στο άρθρο 3, των ορισμών συγκεκριμένων εννοιών, ιδίως σε περιπτώσεις όπου θα μπορούσε να υπάρχει αβεβαιότητα· π.χ., ο σαφέστερος, πλέον, ορισμός εννοιών όπως «ουσιαστική εξάλειψη» περιορίζει κατά πολύ το ενδεχόμενο ασάφειας και αυξάνει την εμπιστοσύνη του κοινού σε μια προσέγγιση συνεκτική· ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε, στις περιπτώσεις όπου παρέχονται αντίστοιχοι ορισμοί εκ μέρους της ΔΕΡΑΠ και του ΔΟΑΕ, η ορολογία να είναι συνεπής και να προσαρμόζεται αναλόγως·
- την ειδική απαίτηση ότι οι διευθετήσεις για την πυρηνική ασφάλεια καλύπτουν όλα τα στάδια του κύκλου ζωής των πυρηνικών εγκαταστάσεων (άρθρ. 4.1.α)·
- τη διατήρηση της αρχής της νομικής ανεξαρτησίας των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και τη σημαντική ενίσχυση τους, με την ενσωμάτωση ειδικής αναφοράς στην ανεξαρτησία από πολιτικά συμφέροντα, με τη διάθεση σε αυτές ενδεδειγμένων και αυτόνομα διαχειριζόμενων κονδυλίων και επαρκών πόρων από πλευράς εξειδικευμένου προσωπικού (άρθρ. 5.2), και με την παροχή σαφέστερου ορισμού των νομικών αρμοδιοτήτων τους (άρθρ. 5.3)·
- την ειδική ένταξη της έννοιας της επαλήθευσης «της επάρκειας των προβλέψεων εις βάθος άμυνας» και την υποστήριξη της από σαφή ορισμό (άρθρ. 6.3)·
- την απαίτηση οι αιτούμενοι άδεια να υποχρεούνται να υποβάλλουν αναλυτική τεκμηρίωση επί θεμάτων ασφάλειας ανάλογη με το μέγεθος του σχετικού κινδύνου (άρθρ. 6.4.α)·
- την επέκταση και στους εργαζομένους με υπεργολαβία της υποχρέωσης να διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα όσον αφορά την πυρηνική ασφάλεια (άρθρ. 6.5)·
- την ένταξη στην οδηγία των διευθετήσεων ετοιμότητας και αντιμετώπισης έκτακτων περιστατικών εντός των εγκαταστάσεων (άρθρ. 7).

5.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη μετονομασία και επέκταση του άρθρου 8, που πλέον αναφέρεται στη Διαφάνεια, και το νέο Τμήμα 2, στο οποίο ορίζονται εκτεταμένες «Ειδικές υποχρεώσεις». Προηγουμένως, το άρθρο 8, με τίτλο «Ενημέρωση του κοινού», διέθετε πολύ περιορισμένο πεδίο εφαρμογής. Εάν τώρα ληφθούν υπόψη οι προσθήκες 8α-8στ και οι διευρυμένοι ορισμοί του άρθρου 3, η ενόχληση αυτή καταλαμβάνει πλέον σχεδόν το 50 % του κειμένου της τροποποιημένης οδηγίας. Η νομική εφαρμογή προβλέπεται να ενισχυθεί με τις διατάξεις αυτές, μολονότι ορισμένα σημεία εξακολουθούν να επιδέχονται αποκλίνουσες ερμηνείες. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντικό το γεγονός ότι προστίθενται νέες εκτεταμένες προβλέψεις οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση των εύλογων ανησυχιών των πολιτών. Μεταξύ αυτών μπορούν να επισημανθούν:

- η υποχρέωση να καταρτίζεται και να εφαρμόζεται μια στρατηγική διαφάνειας η οποία να καλύπτει όλα τα ενδεχόμενα. (άρθρ. 8.1)·

⁽³⁾ EE C 44, 15.2.2013, σ. 140-146.

⁽⁴⁾ COM(2012) 571 final.

- η έμφαση στην παροχή πληροφοριών σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις (άρθρ. 8.3) –μολονότι δεν περιλαμβάνεται στο κείμενο της οδηγίας, το προοίμιο αναφέρει ότι από συναντήσεις ανταλλαγής απόψεων με ειδικούς του τομέα, στις οποίες η ΕΟΚΕ έλαβε μέρος, επιβεβαιώθηκε ο πολύ σημαντικός ρόλος του κοινού στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στην εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης του Aarhus·
- η ισχυρή υποστήριξη πιο αυστηρών στόχων ασφάλειας και πιο σχολαστικής μεθοδολογίας (άρθρ. 8α-8γ)·
- η ανάπτυξη απαιτήσεων (σε συνδυασμό και με το άρθρ. 7) για την ετοιμότητα και αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών εντός των εγκαταστάσεων (άρθρ. 8δ)·
- η διεύρυνση και η επέκταση της απαίτησης να διεξάγονται διεθνείς αξιολογήσεις από ομοτίμους του τομέα (άρθρ. 8ε).

5.3 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα σημαντικά ζητήματα της ετοιμότητας έναντι έκτακτων περιστατικών εκτός των εγκαταστάσεων και της επικοινωνίας εν ώρα κρίσης δεν εξετάζονται στην παρούσα οδηγία, αλλά αποτελούν αντικείμενο μιας τρέχουσας διαδικασίας επανεξέτασης και υπό κατάρτιση έκδοσης, με συστάσεις που θα υποβληθούν έως το τέλος του 2013. Τα αναγκαία μέτρα που θα συνδέονται με αυτές τις συστάσεις θα πρέπει να ληφθούν επειγόντως.

5.4 Το ζήτημα της προστασίας των πυρηνικών εγκαταστάσεων από τρομοκρατική επίθεση εξετάστηκε ως ξεχωριστό κεφάλαιο, παράλληλα με το πρόγραμμα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, σχετική δε έκδοση υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2012. Τα κράτη μέλη θεωρούν ότι τα μέτρα ασφαλείας αποτελούν ζήτημα που άπτεται της κυρίαρχης αρμοδιότητας τους και δεν εντάσσονται στο πλαίσιο των διατάξεων της οδηγίας για την πυρηνική ασφάλεια. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ρυθμιστική αρχή για την πυρηνική ασφάλεια στην Ιαπωνία αποφάσισε, στην ανάλυση στην οποία προέβη μετά το περιστατικό της Φουκουσίμα, να ζητήσει από όλους τους πυρηνικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε οι εν λόγω σταθμοί να είναι θωρακισμένοι έναντι τρομοκρατικών επιθέσεων.

5.5 Η οδηγία επεκτείνει, έως έναν ορισμένο βαθμό, τις νομοθετικές απαιτήσεις. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι τίθενται νέες, αναλογικές, απαιτήσεις που εξυπηρετούν τον σκοπό της διασφάλισης της δημόσιας ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι με την προτεινόμενη τροποποίηση της οδηγίας επιτυγχάνεται η κατάλληλη ισορροπία.

6. Θα εξαλείψει η πρόταση τις αδυναμίες της ισχύουσας οδηγίας;

6.1 Το γεγονός ότι εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών έχει ως αποτέλεσμα να μην υφίσταται συνεπής προσέγγιση της πυρηνικής ασφάλειας. Αυτό αναγνωρίζεται (από την Επιτροπή) ως το κατεξοχήν πόρισμα στο οποίο μπορεί να δοθεί απάντηση μέσω νομοθετικού πλαισίου. Η έλλειψη, στην ΕΕ, κωδικοποιημένων μηχανισμών που να επιτρέπουν την επίτευξη συμφωνίας ως προς τις τεχνικές προδιαγραφές και τους τρόπους διεξαγωγής των ελέγχων ασφαλείας υπογραμμίζεται. Η προτεινόμενη τροποποίηση του άρθρου 8 καθιερώνει έναν τέτοιο μηχανισμό, μολονότι η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η φράση «τα κράτη μέλη, με την υποστήριξη των αρμόδιων ρυθμιστικών αρχών, καταρτίζουν από κοινού και θεσπίζουν κατευθυντήριες γραμμές» στερείται ακριβείας και φανερώνει ότι το ζήτημα δεν αντιμετωπίζεται με τη δέουσα αποφασιστικότητα. Συνεπώς, η αποτελεσματικότητα αυτής της προσέγγισης θα πρέπει να επανεξεταστεί και, σε περίπτωση που προκύπτουν σοβαρές αμφιβολίες, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί το ενδεχόμενο

σύστασης μιας ρυθμιστικής αρχής για την πυρηνική ασφάλεια στο επίπεδο της ΕΕ. Μια τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε να προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα για τα μικρότερα κράτη μέλη, όσον αφορά την πρόσβαση σε δεξιότητες και πόρους.

6.2 Θέματα στα οποία πρέπει να δοθούν λύσεις είναι, μεταξύ άλλων, η ανεξαρτησία των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, οι κοινές αρμοδιότητες, η έλλειψη συντονισμού, η επάρκεια πόρων και οι καθορισθείσες αρμοδιότητες. Με την τροποποίηση του άρθρου 5 τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν πολύ πιο ειδικές νομοθετικές υποχρεώσεις, έχουν δε πολύ δρόμο να διανύσουν για να τις φέρουν σε πέρας. Ωστόσο, επείγει να επαληθευτούν η ανεξαρτησία και οι αρμοδιότητες των εθνικών ρυθμιστικών αρχών –ένα από τα θέματα που θίγονται στην έκθεση της Επιτροπής. Η επαλήθευση αυτή πρέπει να θεωρείται ως ενίσχυση και όχι ως προσβολή της ανεξαρτησίας των εθνικών ρυθμιστικών αρχών και δεν θα πρέπει να αρκείται μόνον σε μία ανά δεκαετία αυτοαξιολόγηση που συμπληρώνεται με μία διεθνή αξιολόγηση από ομοτίμους του τομέα. Η ΕΟΚΕ προτείνει η αυτοαξιολόγηση και η αξιολόγηση από ομοτίμους να διεξαχθεί σε όλα τα κράτη μέλη το αργότερο έως το τέλος του 2018 και, στη συνέχεια, να διεξάγεται ανά εξαετία.

6.3 Επί του παρόντος, οι μηχανισμοί παρακολούθησης και επαλήθευσης σε επίπεδο ΕΕ περιορίζονται στην αξιολόγηση από ομοτίμους του εθνικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια και των αρμόδιων ρυθμιστικών αρχών. Το Κεφάλαιο 2α της πρότασης τροποποίησης της οδηγίας διευρύνει σημαντικά το πεδίο εφαρμογής των διεθνών αξιολογήσεων από ομοτίμους, πράγμα που αποτελεί ευπρόσδεκτη εξέλιξη. Ωστόσο, το «χρονικό πλαίσιο» των αξιολογήσεων «κάθε έξι χρόνια» ως προς «ένα ή περισσότερα συγκεκριμένα θέματα» φαίνεται να αφήνει περιθώρια ορισμένοι τομείς να μπορούν να παραμένουν χωρίς έλεγχο σε βάθος επί δεκαετίες. Η ΕΟΚΕ προτείνει, κατά συνέπεια, οι αξιολογήσεις ως προς συγκεκριμένα θέματα να διεξάγονται παράλληλα με την, ανά τριετία, διαδικασία αξιολόγησης που προβλέπεται βάσει της Σύμβασης για την πυρηνική ασφάλεια. Η συζήτηση σχετικά με το ποια θα είναι τα συγκεκριμένα θέματα που θα αποτελούν αντικείμενο αξιολόγησης θα πρέπει επίσης να αποτελεί ζήτημα ως προς το οποίο το κοινό θα πρέπει να μπορεί να εκφραστεί, ως μέρος της δέσμευσης να υπάρχει διαφάνεια.

6.4 Στην πρόταση τροποποίησης της οδηγίας δίδεται πλέον πολύ μεγαλύτερη έμφαση στην ενημέρωση του κοινού και στη διαφάνεια, με την αντικατάσταση, σε αρκετές περιπτώσεις, των απαιτήσεων που στην ισχύουσα οδηγία έχουν γενικό χαρακτήρα με ειδικές απαιτήσεις. Στην πράξη, ωστόσο, είναι συχνά δύσκολο τα άτομα ή οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συμπεριληφθούν στους μηχανισμούς δημόσιας διαβούλευσης και ενημέρωσης. Η αποτελεσματικότητα της συμμετοχής του κοινού κατέστη σαφής στο πλαίσιο των δύο συναντήσεων που οργάνωσε η Ευρωπαϊκή Ομάδα Ρυθμιστικών Φορέων Πυρηνικής Ασφάλειας (ENSREG) με αντικείμενο τις προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων. Η ΕΟΚΕ προτείνει να ζητείται από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι δημόσιοι οργανισμοί και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα υποστηρίζονται ενεργά στην ανάπτυξη –από κοινού με τη ρυθμιστική αρχή– συμμετοχικών διαδικασιών για την εξασφάλιση της διαβούλευσης με τους πολίτες και της συμμετοχής τους στον προγραμματισμό, στην επανεξέταση και στη λήψη αποφάσεων. Αυτό θα πρέπει να ισχύει, επίσης, και για τις περιπτώσεις επίσημης ή εκ των πραγμάτων παράτασης της διάρκειας ζωής πυρηνικών εγκαταστάσεων. Ήδη καθιερωμένες διαδικασίες, όπως το πρότυπο RISCUM για τη διαφάνεια (http://www.karita.se/our_approach/riscum_model.php), θα μπορούσαν –όταν διεξάγονται σε ανεξάρτητη βάση– να διανοίξουν αποτελεσματικές οδούς.

6.5 Η κατανόηση της έννοιας της ολοκληρωμένης προσέγγισης της πυρηνικής ασφάλειας διευρύνεται ολοένα περισσότερο. Οι ηθικοί, κοινωνικοοικονομικοί και ψυχολογικοί παράγοντες έτυχαν μεγαλύτερης αναγνώρισης κατά την περίοδο της έντονης συζήτησης που διεξήχθη μετά την καταστροφή της Φουκουσίμα. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι και άλλοι τομείς της παραγωγής και χρήσης ενέργειας –ιδιαίτερα μάλιστα σε μια περίοδο μετάβασης και παγκόσμιας πίεσης– θα μπορούσαν να ωφεληθούν από μια τέτοια ανάλυση.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση ορισμένων κανονισμών στον τομέα της αλιείας και της υγείας των ζώων λόγω της αλλαγής του καθεστώτος της Μαγιότ έναντι της Ένωσης»

COM(2013) 417 final — 2013/0191 (COD),

«Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση ορισμένων οδηγιών στον τομέα του περιβάλλοντος, της γεωργίας, της κοινωνικής πολιτικής και της δημόσιας υγείας λόγω της αλλαγής του καθεστώτος της Μαγιότ έναντι της Ένωσης»

COM(2013) 418 final — 2013/0192 (COD)

(2013/C 341/22)

Την 1η Ιουλίου 2013 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την 27η Ιουνίου και την 16η Ιουλίου 2013 το Συμβούλιο, και σύμφωνα με τα Άρθρα 43(2), 141, 153(2), 168 και 192(1) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση ορισμένων κανονισμών στον τομέα της αλιείας και της υγείας των ζώων λόγω της αλλαγής του καθεστώτος της Μαγιότ έναντι της Ένωσης

COM(2013) 417 final — 2013/0191 COD

καθώς και την

Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση ορισμένων οδηγιών στον τομέα του περιβάλλοντος, της γεωργίας, της κοινωνικής πολιτικής και της δημόσιας υγείας λόγω της αλλαγής του καθεστώτος της Μαγιότ έναντι της Ένωσης

COM(2013)418 final — 2013/0192 COD.

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της, η ΕΟΚΕ, κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2013), αποφάσισε, με 170 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 12 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν απομακρυνθεί παράνομα από το έδαφος κράτους μέλους (αναδιατύπωση)»

COM(2013) 311 final — 2013/0162 (COD)

(2013/C 341/23)

Στις 10 Ιουνίου και στις 24 Ιουνίου 2013, και σύμφωνα με το άρθρο 114 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αντιστοίχως, αποφάσισαν να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν απομακρυνθεί παράνομα από το έδαφος κράτους μέλους (αναδιατύπωση)

COM(2013) 311 final — 2013/0162 (COD).

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική, η ΕΟΚΕ, κατά την 492η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Σεπτεμβρίου 2013 (συνεδρίαση της 18ης Σεπτεμβρίου), αποφάσισε, με 192 ψήφους υπέρ και 10 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο έγγραφο.

Βρυξέλλες, 18 Σεπτεμβρίου 2013.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Henri MALOSSE

2013/C 341/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος με θέμα την ευρωπαϊκή στρατηγική για τα πλαστικά απόβλητα» COM(2013) 123 <i>final</i>	59
2013/C 341/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου για τον θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών» COM (2013) 133 <i>final</i> — 2013/0074 (COD)	67
2013/C 341/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση ορισμένων μεταβατικών διατάξεων για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. [...] [ΑΑ] όσον αφορά τους πόρους και την κατανομή τους για το έτος 2014 και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 73/2009 του Συμβουλίου και των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. [...] [ΑΕ], (ΕΕ) αριθ. [...] [Ο] και (ΕΕ) αριθ. [...] [εΚΟΑ] όσον αφορά την εφαρμογή τους κατά το έτος 2014» COM(2013) 226 <i>final</i> — 2013/0117 (COD)	71
2013/C 341/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα» COM(2013) 428 <i>final</i> — 2013/0200 (COD)	75
2013/C 341/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σχέδιο δράσης για μια θαλάσσια στρατηγική στην περιοχή του Ατλαντικού — Επίτευξη έξυπνης, βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης» COM(2013) 279 <i>final</i>	77
2013/C 341/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με το μέλλον της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα στην Ευρώπη» COM(2013) 180 <i>final</i>	82
2013/C 341/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προετοιμασία για την πλήρη σύγκλιση στον οπτικοακουστικό κόσμο: οικονομική μεγέθυνση, δημιουργία και αξίες (Πράσινη Βίβλος)» COM(2013) 231 <i>final</i>	87
2013/C 341/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Σχέδιο πρότασης οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/71/Ευρατόμ περί θεσπίσεως κοινοτικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια πυρηνικών εγκαταστάσεων» COM(2013) 343 <i>final</i>	92
2013/C 341/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση ορισμένων κανονισμών στον τομέα της αλιείας και της υγείας των ζώων λόγω της αλλαγής του καθεστώτος της Μαγιότ έναντι της Ένωσης» COM(2013) 417 <i>final</i> — 2013/0191 (COD), «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση ορισμένων οδηγιών στον τομέα του περιβάλλοντος, της γεωργίας, της κοινωνικής πολιτικής και της δημόσιας υγείας λόγω της αλλαγής του καθεστώτος της Μαγιότ έναντι της Ένωσης» COM(2013) 418 <i>final</i> — 2013/0192 (COD)	97
2013/C 341/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν απομακρυνθεί παράνομα από το έδαφος κράτους μέλους (αναδιατύπωση)» COM(2013) 311 <i>final</i> — 2013/0162 (COD)	98

Το EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) παρέχει άμεση και δωρεάν πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ιστοχώρος αυτός επιτρέπει την πρόσβαση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* καθώς και στις Συνθήκες, στη νομοθεσία, στη νομολογία και στις προπαρασκευαστικές πράξεις.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση: <http://europa.eu>

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL